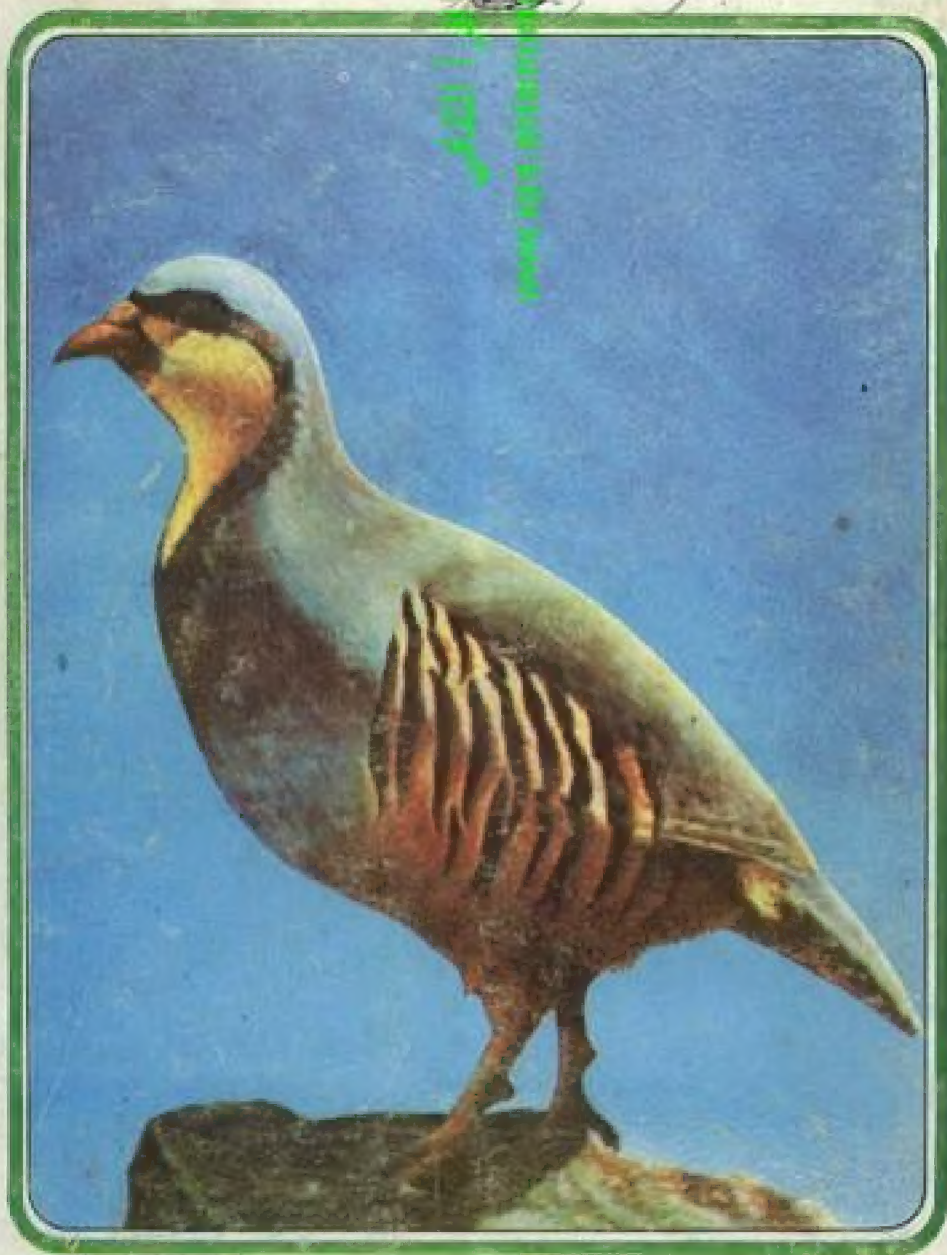

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

نوو و سمارس کورد

درد ۸ خنجر

ژماره ۳ خولی سینهههه تشرینی بهههه ۱۹۸۵

بۆدابه زاندىنى جۆرمها كۆتیب: سەردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پراي دانلود كۆتاپهاى مۆختلف مەراجە: (مُنْتَدَى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

نووسه‌ری کورد

گوڤاری

یه‌کیته گشتی ئه‌دیب و نووسه‌رانی عیراق

نووسینگه‌ی روشنبیری کوردیه

ژماره ۳ خولی سیهه‌م تشرینی یه‌که‌م ۱۹۸۵

سه‌رنووسه‌ر

محمه‌د به‌دری

جیگری سه‌رنووسه‌ر

د. نافع ئاگره‌یی

ده‌سته‌ی نووسه‌ران

عبدالرحمن مزوری

حسین احمد جاف

عبدالکریم فندی

احمد عبدالله

صلاح شوان

محمود زامدار

سعید یحیی خطاط

محمد امین پینجوینی

لهم ژماره يه دا

- ۱ - وټه ي ژماره
- ۲ - ريږيزي ليکولینه وه ي زانستی
- ۳ - هه لسه نگاندني هه لسه نگاندنه ..
- ۴ - سه ربازيکي نه ناسراوي ...
- ۵ - داستاني - مهي نالان -
- ۶ - سي هوزانقاند چيروکنيقيس
- ۷ - چه ند راستي يه ک ...
- ۸ - زموي شووناسي ...
- ۹ - هه ندي ورده تيبيني وسه رنج ...
- ۱۰ - شانونا ما هه حمه دي جه زيږي
- ۱۱ - نامه
- ۱۲ - ژووري ژماره سفر
- ۱۳ - نهو دهم وچاوه ي ...
- ۱۴ - ميشکاو چيشتي سمولينا
- ۱۵ - مه يرو لدهو کي ...
- ۱۶ - پياچوونه وه يه ک به گوډاري
(کوردستان) دا
- ۱۷ - بوکچيکي مه هابادي
- ۱۸ - سالنامه ي سه ده ي بيسته م
- ۱۹ - په لکه زيږينه ش نامو مه که ن
- ۲۰ - چه ند وينه کيد ټاکري
- ۲۱ - من ناشقم
- ۲۲ - که رانه وه ي شاعير
- ۲۳ - هه نگوينه خوږين
- ۲۴ - بو غور به تيت پيم خوشه بگريم
- ۲۵ - دوو پارچه شيعر
- ۲۶ - تو نه سووتيت و ...
- ۲۷ - که وهرکيران نه گاته تروپک
- ۲۸ - ديواني سه فوه و ...
- ۲۹ - پيداچوونه وه ي سي سه رنجي شانوي رښوار سيوهيلي
- ۳۰ - راپورت
- ۳ - د. نافع ټاکره يي
- ۷ - غازي فاتح وهيس
- ۱۴ - محمد نه مين هه وراماني
- ۲۹ - محمد عه لي قهره داغي
- ۳۷ - علي فتاح دره يي
- ۵۲ - کريم جميل بياني
- ۶۰ - هيرش محمد امين
- ۶۵ - که ريم زه ند
- ۷۷ - محمد خدر مه ولود
- ۸۴ - د. نافع ټاکره يي
- ۱۱۳ - ساجد ټاواره
- ۱۲۵ - غفور صالح عبدالله
- ۱۳۲ - به کر چه سن
- ۱۴۱ - محمد حمه صالح
- ۱۵۰ - سگقان عبدالکيم
- ۱۵۳ - ع. تاله باني
- ۱۵۹ - کاميل ژير
- ۱۶۱ - له تيف هه له ت
- ۱۷۱ - دلشاد مه ريواني
- ۱۷۳ - عبدالرحمن مزوري
- ۱۷۵ - محمد امين پينجويني
- ۱۸۰ - فريد زامدار
- ۱۸۴ - صلاح محمد
- ۱۸۶ - ناظم دلپه ند
- ۱۸۷ - عوسمان شهيدا
- ۱۹۱ - برهان هه ژار
- ۱۹۳ - عبدالقادر ده باغي
- ۱۹۷ - عومه ر معروف به رزه نجی
- ۲۱۱
- ۲۱۷

سلیمانی .. سلیمانی .. سلیمانی .. سلیمانی ..

سلیمانی

پیش ماوهیه که له گه‌ل چهند هاویری یه کی ئه‌ده‌ب رویشتینه خواروی
عیراق .. برادر یکی ئازیزمان له سه‌ره‌تای وتاره‌که‌ی دا کوتی: ئه‌گه‌ر له سه‌ره‌تای
وتاره‌که‌مدا تا دواویی یه‌که‌ی هه‌ر ناوی شاره‌که‌ بلیم هیشتا نا توانم حه‌قی شاره‌که
بده‌مه‌وه ... به‌لام من لیڤه‌دا نه‌وه‌ک براده‌ره‌که‌مان کوتی .. به‌لکو زیاتر ... به‌تی من
ده‌لیم گه‌ر ئه‌ز تا هه‌مه‌هه‌ر بلیم سلیمانی .. سلیمانی ... سلیمانی ... سلیمانی ...
سلیمانی حه‌قی شاری هه‌له‌ت و قوربانی ناگه‌یینیته ئاستی حه‌ز که له قولایی
هه‌سته‌وه‌ده‌ر ده‌چیت ... سلیمانی ... سلیمانی ... سلیمانی .. سلیمانی ... ئه‌ی
زادگای زاناو داناو ئه‌دیپ و نووسه‌رو پیاو زیره‌ک که هه‌میشه‌مه‌شخه‌لی
رووناکی بویته له‌ریگای سه‌ره‌رزی کورد و کوردستان .. سلیمانی .. سلیمانی ..
سلیمانی ... هه‌ر هینده‌به‌سیه‌تی که جیگای ژیا‌نی نالی و سالم و بی‌که‌سو
پیره‌میردو گۆران و سه‌لام و قانیعی‌ش بووه .. ئه‌وانه‌ی کاروانی ئه‌ده‌ب و شیعریان
هه‌لگرتوو و سه‌رکیشیان کردوو و به‌ئه‌مانه‌ته‌وه‌دایانه‌ده‌ست نه‌وه‌کانی
داهاتوو دا ... سلیمانی .. سلیمانی .. سلیمانی .. چهند به‌رزیت که گۆزه‌رگای که‌له
ئه‌دیپ و نووسه‌رو هونه‌رمه‌ند و شوێش‌گیر و خه‌باتگه‌ریت بوو خوشی کورد و
سه‌ره‌رزی نیشتمان هه‌ولیان داوه‌وه‌ول ده‌ده‌ن .

سلیمانی.. سلیمانی.. سلیمانی.. چه ند بِلندیت که ئارا و جیگای دوایی
گه لیک که سی که له پیناوی کورد نیهایی تیان به ژیان هیناوه... له شو گیانیان خۆلی
سه یوانیان پهرین کردوووه بونه ته مه شخه ل له ریگای ئازادی کوردستان له بهر
ئه وه به سته سلیمانی... کیفایه ته شاری هه له ته و قوربانی.. که هه ره وهك شیخ
ره زای مه زن گووتوویه تی.. هیچ کاتیک خزمه تکاری عه جه م نه بوویت و سه رت
دانه نوواندوووه بو ئالی ئوسمان..

سلیمانی.. سلیمانی.. سلیمانی.. هه ره ئه وه شه به رزی و بِلندی و مه زنی وله
بهر نه چوون له یادی هه ره کوردیکی ئه م خا که ده چه قینی وله ناو دلی دا قیانی شار
ده روینی..

هه ژایان یه کیتی نووسه رانی کورد که بیرى له ئاهه نگ و سیفاری بیره وه ی
دووسه و سهاله ی سلیمانی کرد هه ره له م روانگه وه چاک ده یزانی که دووشت هه نه
هه موو کوردیک پیکه وه وهك یه ک خویشان ده ویت.. هه ره چه ند جیاوازی بیرو پروا
بو چوونیان هه بیت... له دوورترین راست تادوورترین چه پ هه موویان هاو به شن
له هیان و خوشه ویستی ئه م دووشته و که سیش نیه له م باز نه یه ده ر بچیت، ئازیزان
ئه م دووشته ش یه کیکیان نیشتمیان و خا که و ئه وى تریان ئه ده بی کورده...

کهس هه یه له کورد به رام بهر شیعرى بابا تاهيرو جزیرى و نالی دلی پر
خوشتی و شادی نه بیت و هه سستی وهك روژ نه بریقیته وه ؟ نه خیر نیه...

دیسان کهس هه یه زاخوو سلیمانی و دو هوک و هه ولیرو ره واندوزو
هه له به جی خوش نه ویت ؟ نه خیر نیه... کهس هه یه له ئیمه ی کورد که وشه ی
پیروزی کوردی به سه ره لاپه ره ی کتیب و گو فارو روژ نامه کاندایه ببنیت و دلی پر
روونا هی و جهرگی به شادی هه له نه په ریت چونکه زمانی شیرینی کوردی په ره
ده سینیت و خزمه تی میژومان ده کات... کهس هه یه شاره گانی کوردستان له بهر
چاوی په ره ده ستین و جوانن. خه م بخوات... ئه مه وانیه.. له بهر ئه وه ده لیمه وه
هه موو کورد هاو به شن له م قیان و خوشه ویستیه دا... خوشه ویستی ولات و قیانی
ئه ده ب و رشنیری کوردی..

لیره دا نوقته ی مه به ست... به غزو باز نه ی ئه مه وێ دیارو

ئا شکرا بکه م ئه وه ئه م ئه ده ب و ولاته مولک و سامانی هیچ که سیك نیه
بوخوی، به لکو هه موو کوردیک مه زن و بچوک زانا و نه زان به له نگاز وه ژار و ده وله
تمه ند به تواناو زیرک و بی توانا هه موویان پیکه وه هاو به شن له م قیانه دا قیانی
ئه ده ب و سه قافه ی کوردی هی هه موویانه هیچ که سیك ماف و حه قی ئه وه ی نیه
بلیت من لپرسراو و خاوه ن و مه سئول ئه ده ب و رشنیری کوردیم.. ئه م ئه ده به
هه زاره ها که نه ج له پینا و دا خوینی خوینیان به خشیوه کهس نابیت بیت و بلیت

من خاوه نيم و من مه سؤليم... چونكه هر وهك گوتم ئە دەب هێ كوردەو
هەموویان هاویشن لەم سامانە داو لە هیچ كاتێكدا ئەم سامانە دا بەش ناكړیت...
ئەم سامانە لە ژیر زانستی ناسراودایە كە دەلیت: یان هەموویان هیچ لە بەر ئەو
وهك كوردیك رەفزی ئەو دەكەین كە كەسێك یان هەر لایەك خۆی بە خاوهنی یان
مه سؤول ئە دەبە كە مان بزانیت ولایەكانی تۆیە بیربچنە وەو كەسی تر بە هاو بەش
نە زانیت.

برایینه... ئەم ئە دەبە... ئەم زمانە... ئەم وشە پیرۆزو شیرینه مولاکی
كەسێك نین بوخۆی ئیحتكار بركات..

بە ئی... لە بەر هەر هۆیه ك بێت ماوه بۆیه كێك هەبێت یان لە بەر بارو زرو فیکێ
تایبەتی یان مه سؤولیه تیکێ میری كەسێك خۆی بە مه سؤولی ئە دەب و سه قافه تی
كوردی بزانیت وخۆی بە خاوهنی ئەم سامانە بزانیت لە لای هەموو كوردیك
شتیکێ نارهواو راست نیه.. چونكه هەر وهك گوتم دووباره ی دەكەمه وه كە
ئە دەب و سه قافه تی كوردی سامان ومولکی هەموو كوردیكەو هەموومان
ما فی پاراستن و هابهش لەم ئە دەبە وه هەیه و كەس، ناتوانیت خۆی بە عراب و
خاوهن و مه سؤولی ئەم زمان و ئە دەب و وشەیه بزانیت... ئە گەر ئیمرو كە سێك
خۆی بە خاوهن بزانیت لە بەر بارو زرو فیکێ تایبەتی سوبهینی چی دەلیت چونكه
چون ئەو خۆی دە زانیت.. من وتوو ئەوی ترو هەر كوردیك خۆمان بە خاوهنی
دە زانین.

ئازیزان ئیمرو ئیمه له یه كێتی نووسه رانی كورد دا كه لق یه كێتی گشتی
ئە دیب و نووسه رانی عیرا قەكار دەكەین لە بەر ئەو هی گەیشتی نه قەناعەت و
بڕوایه کی پته و چاك كە رێگایه کی چاك و باشه بو خزمه تی وشه ی پیرۆزی كوردی
بە لام هە قالی نه بی گومان بزانی ئە گەر هەر كاتێك ئەم خزمه ته مان لە قاله بی ئەم
وشه یه دەر چو یان نه مانتوانی خزمه تی ئە دەبە كە مان بکەین بی گومان نه
هەروازی ئی دینین بە لکوتا هی زمان تیدا هەیه غار دەدەین و به جی دێلین. ئە بی ئەم
شتهش ئاشکرا و روون بێت... زور كەس هەیه دەلیت ئیمه بو شتیك ئەم رێگایه مان
گرتوو، بە لام با هەموو چاك بزانی كە هاتنمان بو مه یدانی ئە دەبی كوردیمان ته نها
بو خزمه تی زمانی شیرینی كوردی بوو هەر وه ها بو تاواندنی ئەو سه هۆله ی به
سه ریه كێتی نووسه رانی كورد كۆبووه له بهر چه زی هەر كە سێك بووبیت و هیچی
تر.

دیسان نابیت ئەو هی لە بیر بکەم كە ئەو كەسانه ی خویان به مه سؤول
له قە لەم دەدەن و ئە دەب و روشنبیری كوردی به سامانی خویان و له باز نه ی

لێپرسراوی خۆیان دەزانن و ئەتوانن لە ساعەتێکدا روومەت بگۆڕن و خەڵک بێنن
هەر وەک خۆیان خەزێان لێیە و خەز لێ دەکەن... باباش بزانی کە ئێمە ئەو
روومەتانه نین بە کەیفی خۆیان بمان هێنن و بمان بەن... هەر وەها هیچ کەسێک
ناتوانی ئەوەی زۆر خۆی بکات لە سەرچاوە و مەیدان و پێگای ئەوە بە
پێڕۆزکە مابدا.

دێسان ئەوەش نابێت لە بیر بچێت کە خۆ بە خاوەن زانی و بە مەسئولی
ئەدەبی کوردی پەیوەندی بە پەلە و سنووری سۆزو ئیخلاسی و هەیه بو ئەم
ئەدەبە.. کەچی خۆ بە خاوەن زانی مۆطەق هیچ لایەک و هیچ کەسێک ئەم شتە
بە شتێکەرە و راست نازانی.

هەر وەها دەلێمە وەو کە لێک جاریش گوتیت کە یەکی ئێمە نووسەرانی کورد
بەدیلی هیچ لایەک نە چێ میری یان غەیزی میری هەر وەها رێگا لە هیچ کەسێک
بۆ خەمەتی ئەدەب و روشنبیری کوردی ناگریت.. بەلام بە بێ وچان و بەهەموو
هێزێ و بەرگری لە خۆ دەکات بەرامبەر ئەوانە و سیفات و قەسە بێ
مانای بۆ دروست دەکات.. چونکە تانەو هەر کەس لەم یەکی ئێمە دابێت خۆی
بە دلسۆزو مۆخلیسی ئەم ئەدەبە دەزانێت و هەر بۆ خەمەتی ئەم وشە پێڕۆزە
هاتۆتە کۆڕ و مەیدانی ئەم ئەدەبە نەوێک بۆ شتیکی ترو باهەموو لایەک بزانی
هەر کاتی مەسەلە کە لەم جەزو بازەنە یە دەربچێت.. ئێمەش راوبیرو پڕوای
تایبەتی خۆمان هەیه لەم مەسەلەدا.. ئینجا لەبەر ئەوە با پرەک کراوەترین و
دەست لەملێک بکەین بۆ خەمەتی ئەم ئەدەبەش هەموومان هاوبەشین لە
خۆشەویستی و قیانی دا، لەدوایی دا باهەر پێڕۆز بێت بیر و هەری و جەژنی
دووسەد سالا ئێمە زانێتی سلیمانی.. و باهەر بمی ئێمە سلیمانی هەر وەک
وابوو لە رۆژی دامەزراندنی مێو.. سەرچاوەی ئەدیب و نووسەر و زاناو
خۆبەخت کە روخەمە تگۆزاری ئەدەب و ولاتمان.

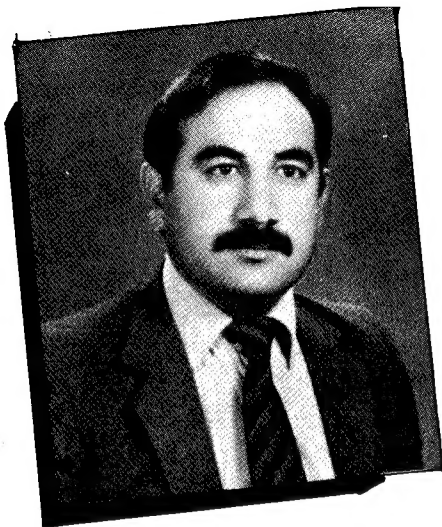
ئێتر سوپاس

دکتور نافع ئاکرەیی

وتە یەکی ئێمە نووسەرانی کورد

١٩٨٥/٩/١٥

رپیازی لیکولینه وهی زانستی په راویزو بیبلیوگرافیا

□ غازي فاتح وهیس □

پیشه کی:

ئه که رچی لیکولینه وه ئه وهنده ی کونی زانیاری کوئه، به لام دوا ی شه ری دوه می جیهان زانایان به شیوه یه کی ته واده رکیان به هه بوونی پیوه ندی نیوان لیکولینه وه و پیشکه وتن کردو لیکولینه وه یان به هویه کی گرنگی پیشکه وتن دانا. ئه و رپیازه ی که ئاده میزاد بو یه که م جار به کاری هیناوه و له دوا ییدا به شیوه یه کی ئاسایی په یه وه ی کردو وه، له پیناوی هه مالین و که شف کردنی نهینه کانی سروشتدا بووه و بو ره خساندن ی ژیانیکی خوش ترو ئاسان تر بووه.

هه ره ها چنیدی که شف کردن وه لمالین ئالۆز بووه، ئه وهنده رپیازی گه یشتن به ئه نجام و لیکۆلینه وه په ره ی سه ندووه و له گه لیدا سنووری زانست و زانیاری فراوان تر بووه و له دوایدا لیکۆلینه وه بووه به به شیکی زانستی و له نیومه زرای زانسته کانی تر دا رهنگی داوه ته وه. به م جوړه هه ولدانی ئاده میزاد و زانیاری و زانست بوونه به قالبیکی له یه که نه بچراو.

ئه گه ر ئاوریک له میژووی رپیازی لیکۆلینه وه و لیکۆلینه وه خو ی بدهینه وه، ئه بینین له سه ره تادا گه لی ساکار بووه، هه ره وکو ئاده میزاد چون به ساکاری له شت گه یشتووه ئاواش رپیازیکی ساکاری به کار - هیناوه بو وه دی هیئانی خواسته کانی و به ره به ره په ره ی سه ندووه و تا گه یشتووه ته ئه م راده یه ی ئیستا. به پی ی تیروانینمان ده رباره ی میژووی لیکۆلینه وه، ئه توانین په ره سه ندنی رپیازی لیکۆلینه وه به م ته رحه نه خشه بکیشین:

په پیدابوونی ئاده میزاد ← ئالۆزبوونی که شف کردن و هه لمالینی نهینیه کانی سروشت ← ئالۆزبوونی هیئانه دی ئه نجام ← فراوان بوونه وه ی ئاسوی بیرکردنه وه و میشکی ئاده میزاد ← په ره سه ندنی رپیازی لیکۆلینه وه ← فراوان بوونه وه ی زانست و زانیاری.

ئه گه ر واز له سه رده می کۆن بهینین و سه یریکی سه ده یه که له مه و پیش کهین، ئه بینین میسو دۆلۆزی بو یه که م جار و به شیوه یه کی زانستانه له بواری فه لسه فه دا سه ری هه لداوه. بو نمونه زانی به ناوبانگی فه ره نس ی (دی کارت) میسو دی لیکۆلینه وه ی فه لسه فی و زانستی ی هیئایه کایه وه. له بهر ئه مه ئه م زانیه تا ئیستاش شوینیکی دیادی کراوی له زانستی میسو دۆلۆزی و مه زرای فه لسه فیدا هه یه. ئه مجا میسو دۆلۆزی سنووری مه زرای فه لسه فی شکاندوو ها ته نیو مه زرای میژووه و دوا ی له بواره کانی ئه دهب و زماندا ته رزی کوتا. میسو دۆلۆزی هه ره به مه وه نه وه ستا به لکوله هه موو بواریکی دیکه دا جیگه ی خو ی کرده وه و هکو مه زرایه کی یه کانه له زۆربه ی زانکۆکانی جیهاندا خوینرا.

ئه وه ی شایانی باسه میسو دۆلۆزی له زانستیکه وه بو زانستیکی تر ئه گۆری، به لام به شیوه یه کی گشتی ئه م به شانیه ی خواره وه ئه گریته وه:

۱ - هه لویستی چه ند زانیه که، یان کومه لیک زانا ده رباره ی زانستیکی تاییه تی و هه ره یه که که له م زانیانه له پرویه که وه له و زانسته ئه کۆلنه وه، بو نمونه له پروی به راورد کردن و وه سف کردن و میژوو... هتد.

٢ - ئەو ڕیپازو تەکنیکە ی که لە شی کردنەوێ بوارەکانی تەو زانستەدا بەکار ئەهێنرێن.

٣ - ئەو ئەنجامانە ی که لە ئاکامی ئەو جوړه شی کردنەوێ لیکۆلینەوێه دا وه دەست ئەهێنرێن و ھۆنیتی و ڕیپازی چەسپاندنیان.

کەوابوو پەپەرھوی کردنی ڕیپازی لیکۆلینەوێ ھەر سێ حالەتەکە گەلی گرنە بوئە و کۆمەلە ی بیەوێ پیش بکەوێ چونکە ئەبینین فەرھەنسایبەکان کاتێ لە سالی (١٧٩٠) دا بیریان لە ڕیپازی لیکۆلینەوێ کردەوێ ئەو ھەندە پیش کەوتوو نەبوون، ھەر وھا دوا بە دوا ی فەرھەنسا، ئەو مانیش بیر ی لە ڕیپازی لیکۆلینەوێ زانستی کردەوێ و پشکەوت و ئەمریکاش دوا بە دوا ی ئەمان بوو بە مەلەندی کاری لیکۆلینەوێ و ئینگلیزیش نەتیبە کە ی کەشف کرد و ئەمجا ھەموو ئەو ولاتانە ی کە ئیستا بە پیشکەوتو دا ئەنرێن پەپەرھەیبەکی تەواو ی ڕیپازی لیکۆلینەوێ ئەکەن لەو سێ بوارەدا.

کەوابوو ئەبێ ئیمە پەپەرھەیبەکی تەواو ی ڕیپازەکانی ئەو سێ حالەتە بکەین: یەکەم ڕیگا بەھەموو کەسیک نەدەین سەر بەھەموو قوژبنیکی ھەموو زانستیکدا بکات و دووھم لە لیکۆلینەوێدا پەپەرھوی ڕیپازی لیکۆلینەوێ بکەین و سێھەم ئەنجامەکان بەتەواو ی بچەسپین بەلام بەداخەوێ تا ئیستا بەدەگمەن ڕیپازی لیکۆلینەوێ زانستی لەم بوارانەدا پەپەرھوی ئەکری.

لێرەدا پەراویز و بیللوگرافیا ڕوون ئەکەینەوێ بەھیوا ی ئەوێ بتوانین لە دەرھەتیکێ تردا چەند بەشیکێ تریش دەستنیشان بکەین.

یەکەم: پەراویز چییە ؟

پەراویز، (Footnotes) ئەو کۆمەلە وشە و پستانە یە کە لە داوینی لاپەرەکانی کتیب و لیکۆلینەوێدا ئەنووسرێنەوێ بیروپایەکی تایبەتی، یان لاوەکیان پێ دەر ئەبەری.

دووھم: لە چەند حالەتدا پەراویز بەکار ئەهێنری ؟

پەراویز لەم حالەتانە ی خوارەوێدا ئەنووسریتەوێ:

١ - ڕوونکردنەوێ مەسەلە یەکی لاوەکی کە پێوھندییەکی راستەوخو ی لەگەڵ بابەتە بنەرەتییە کە ی نیو کتیب و لیکۆلینەوێدا نییە. ئەم جوړه پەراویزە بە زوری بیروپای لیکۆلەرە کە ی پێ دەر ئەبەردری.

٢ - ڕوونکردنەوێ بیروپایەکی لاوەکی لیکۆلەرێکی* دیکە. لەبەر ئەوێ ئەو بیروپایە ی کە لەم جوړه پەراویزەدا دەر ئەبەردری پێوھندی بە لیکۆلەرێکی ترەوێ ھە یە، ئەبێ لیکۆلەرە کە دەستنیشانی ئەو سەرچاوە یە بکات کە ئەو بیروپایە ی لێوێ ھەرگرتووە.

۳ - لیکۆلەر له پهراویژدا ناوی کۆن و زاراوهی تایبه تی پوون ئەکاته وه. ئەگەر پونکردنه وه که به پئی ی بو چوونی لیکۆلەر که خوی بو ئەوا پپیوست به دهستنیشان کردنی سه رچاوه ناکات، به لام ئەگەر به پئی ی بو چوونی لیکۆلەر یکی تر بوو ئەوا ئەبێ دهستنیشانی سه رچاوه بکات، واته ئەو سه رچاوه ی که پونکردنه وه که ی لیوه وه رگرتوه.

۴ - دوا ی وه رگرتنی دهقی هه ر نووسه ریکی تر، ئەبێ لیکۆلەر که له پهراویژدا دهستنیشانی ئەو سه رچاوه یه بکات که ئەو دهقه ی لیوه وه رگرتوه.

۵ - له وه رگیراندا، وه رگیر له پهراویژدا بیرورای تایبه تی خوی ئەنووسیته وه، یان ئەو وشه و زاراوانه ی که کۆن یان قورسن یان پوون نین له پهراویژدا شیان ئەکاته وه و پوونیان ئەکاته وه، له هه ر حاله تیکیشدا ئەنووسی وه رگیر.

۶ - به زۆری له زیندو کردنه وه ی دهستنووسی کۆندا پهراویژ به کار ئەهینری.

۷ - هه ر تییینه کی تر که لیکۆلەر که به پپیوستی ئەزانێ له پهراویژدا پوونی ئەکاته وه.

سییه م: پهراویژ چۆن ئەنووسریته وه ؟

لیکۆلەر ئەتوانی پهراویژه کان له کو تای کتیه که دا یان لیکۆلینه وه که دا بنووسیته وه به مه رجیک ژماره کانی نیو لیکۆلینه وه که له گه ل ژماره کانی پهراویژه که دا بگونجین، به لام به زۆری پهراویژ له داوینی کتیب و لیکۆلینه وه دا ئەنووسریته وه، له م حاله ته دا ئەبێ پهراویژ هیلک له تیکستی لیکۆلینه وه که جیا بکریته وه. له چاپکردندا، پهراویژ به خه تیکی وردتر چاپ ئەکریته، بو ئەوه ی به چاکی له وتاره که جیا بکریته وه.

چواره م: سوودی پهراویژ چیه ؟

زۆربه ی لیکۆلەر به ناو بانگه کان، تو مار کردنی پهراویژ به راده یه کی یه کجار زۆر به زیان به خشی دانه نین، چونکه ئەبیته هو ی بچراندنی زنجیره ی بیر ی خوی نه ر کاتی لیکۆلینه وه که ئەخوینیته وه. له به ر ئەمه، هه ر به رای ئەو لیکۆلهرانه، ئەبێ لیکۆلەر تا ئەتوانی له لیکۆلینه وه که یدا پهراویژ که م بکاته وه و بیرو پای نیو پهراویژه کان ناویته ی بیر ه بنه ر ته یه کانی نیو لیکۆلینه وه که بکات و له گه ل یه کتر دا بیان گونجینی و پهراویژیش ته نیا بو ناوی سه رچاوه و ژماره ی لاپه ره کانی سه رچاوه کان ته رخا ن بکات و شی کردنه وه یه کی ئەو توش نه خاته نیو پهراویژه کانه وه.

ئەگەر ته ماشایه کی ئەو کتیبانه بکه یین، که له سه رده می ئیستادا له ئەوروپا بلۆ ئەکرینه وه، ئەبیین به راده یه کی یه کجار که م پهراویژ یان تیدا ئەنووسریته وه و تا راده یه کیس ژماره ی لاپه ره و ناوی دانه ری ئەو سه رچاوه ی

که سوودیان لی وەرگیراوه له نیو ټیکسته بڼه پرتیه که دا نه نووسرینه وه نه خرینه نیو که وانه وه.

پینجه م: جیاوازی نیوان په راویزو و بیلیوگرافیا.

هه روه کو وتمان په راویز نه و بیروړا لاوه کیانه یه که له داوینی کتیبدا یان له کوتای کتیبدا نه نووسرینه وه، به لام بیلیوگرافیا، واته سه رچاوه، ناوی دانه روته و سه رچاوانه یه که لیکوله له نووسینه وه ی کتیب و لیکولینه وه دا سوودیان لی وهر نه گری. نه گه ر لیکوله به هه ر شیوه یه ک سوودی له هه ر سه رچاوه یه ک وهر گرت نه بی به ته وای ده ستنشانی نه و سه رچاوه یه بکات و له بیلیوگرافیای کتیه که دا توامری بکات، چونکه لیکوله نه بی نه مانه تی عیلمی بهاریزی و ناو بردنی سه رچاوه و ده ستنشانی کردنی ناوونیشانی کتیب و ناوه روکی هه موو لیکولینه وه یه ک مافیکی په وای نووسه ره که یه و نابی نووسه ریکی تر نه م مافه بی شیل بکات. هه روه ها ناو نه بردنی نه و سه رچاوه یه ی که لیکوله سوودی لی وهر نه گری به هه له یه کی که وره نه ژمیردری و بگره به تاوانی دژ به زانست دانه نریت و نه بی نه وهش له بیر نه که ین که به ره می هه ر لیکوله ری که به بی ی یاسا پاریزراوه.

بیلیوگرافیا بریتیه له توامر کردنی نه م مه علومواتانه ی خواره وه:

- ۱ - ناوی یه که م و دوه م و سییه می دانه ری سه رچاوه که، ناوی سییه م یان له قه ب له پیشه وه نه نووسرینه وه.
- ۲ - ناوی ته وای کتیه که.
- ۳ - ده زگای له چاپدانی کتیه که (سه رچاوه که).
- ۴ - نه و شوینه ی که کتیه که ی تیدا چاپکراوه.
- ۵ - سالی له چاپدانی سه رچاوه که.
- ۶ - نه گه ر سه ر چاوه که وەرگیراو بوو، نه و نه بی له پیشه وه ناوی دانه ره که بنووسرینه وه نه مجا وەرگیره که.
- ۷ - ژماره ی له چاپدانی کتیه که نه گه ر هه بوو.

نه وه ی شایانی باسه، هه رگیز ناوی دانه رو کتیب، یان با بلین بیلیوگرافیا (سه رچاوه) وهر ناگیریه سهر زمانیکی ترو نه مجا بنووسرینه وه، واته سه رچاوه به و زمانه نه نووسرینه وه که بی ی نووسراوته وه نه ک وەرگیرانه که ی، چونکه نه م کاره به کاریکی ناره و دا نه نری و دژ به هه موو لاییه نیکی ریازی لیکولینه وه یه.

ببلیۆگرافیاش به دوو شیۆه توۆمار ئه کړی:

۱ - به پئی کۆنی سهرچاوه کان، واته ئه وکتیبه ی له پيشدا چاپکراوه پيش ئه و کتیه ئه نووسريته وه که له دواییدا چاپکراوه. بو نمونه ئه وکتیبه ی که له سالی (۱۹۷۰) دا چاپکراوه پيش ئه و کتیه ئه نووسريته وه که له سالی (۱۹۷۱) دا چاپکراوه.

۲ - به پئی ئه لفو بئ سارچاوه کان ريز کړیت، واته به پئی ی یه که م پیتی ناوی سییه می یان له قه بی نووسره که ريز ئه کړین. بو نمونه ئه و ناوه ی که به پیتی (ا) دهست پئی ئه کات پيش ئه و ناوه ئه نووسريته وه که به پیتی (ب) دهست پئی ئه کات.

ليړه دا سی نمونه بو توۆمار کړدنی سهرچاوه ی سی زمان ئه هینینه وه:

یه که م: کوردی.

- به سیر، کامل حه سه ن عه زیز. زمانی نه ته وایه تی کوردی. کوږی زانیاری عیراق (دهسته ی کوردی). به غا. (۱۹۸۴).

دووه م: به عه ره بی:

- الحسن، احسان محمد. طرق البحث الاجتماعي. مطبعة جامعة الموصل. الموصل. (۱۹۸۲).

سییه م: به ئینگلیزی:

— Sweet Henry — New English Grammar: Part I. Oxford: Clarendon Press (1981).

گوڤاریش به م شیۆه یه ئه نووسريته وه:

- بالدار، ابراهيم امين - الاستعداد للقراءة والكتابة. مجلة زانکو، الانسانيات - المجلد (۷) العدد (۲) ص (۸۳ - ۱۷۲) - (۱۹۸۱).

هه روه ها ئه توانری له سهرچاوه که دهستنيشانی ئه و به شه ش بکړیت که سوودی لی وهرگیراوه، ئه گه ر له نووسینه وه ی کتیه که دا لیکوله رته نیا سوودی له و به شه وهرگرتبی.

بەم جوړه بومان دهرکه وت که په راویز پوونکړدنه وه وشی کړدنه وه
بیروپایه، به لام بیلیوگرافیا ناوی سه رچاوه یه و به بی زیادو که م یان ده ستکاری
کړدن نه نووسریته وه. له په راویزدا ته نیا ژماره ی لاپه ره و سییه م ناوی نووسه ره که
نه نووسریته وه، یان ته نیا ناوی سییه م و سالی نووسینه وه که، نه که ر مه به ست
ده ستنیشان کړدنی بیروپایه کی تاییه تی نووسه ریک بیت.

په راویز:

* لیکواله ر: واته «باحث». بو مه به ستی کور تکر دنه وه ی وشی لیکواله ره وه
و شی لیکواله رمان به کار هیناوه.

سه رچاوه کان:

— Encyclopedia Britannica. VOL (15) (1973 — 1974) (P. 738).

— Lester, J. D. Writing Research Papers. Second Edition. Scott and Foresman Company. U — S — A (*976).

— Menzel, D. H. Writing a Technical Paper. Magrow — Hill Company. U. S. A. (1972).

- الطاهر، علي جواد. منهج البحث الادبي. المؤسسة العربية للدراسات والنشر. بيروت (١٩٧٩).

- وهيس، غازي فاتح. ريبازي ليكوالينه وه. ١٩٨٥ (ده ستنوس).

هه‌سه‌نگاندنه ره‌شبینی‌یه‌که‌ی ماموستا قه‌ره‌داخی

هه‌سه‌نگاندنی

□ محهمەد ئەمین هه‌ورامانی □

به‌ریز، ماموستای قه‌ره‌داخی، کاک‌حه‌مه‌عه‌لی، له‌ روژنامه‌ی «العراق» ی ژماره (٢٦٧٦) ی روژی چوارشه‌مه‌ی ریککه‌وتی ٢١ - ١١ - ١٩٨٤، و تاریکی به‌ناوونیشانی «میرزا ئولقادر و هه‌سه‌نگاندنی» وه‌ بلاو کردوووه‌ته‌وه‌ تیایدا دلسوزی‌یه‌کی بی‌ هاوتای خوی به‌رامبه‌ر به‌ئه‌ده‌بو زمانی نیو «به‌ره‌می میرزا ئولقادر» ده‌رپیه‌وه‌ منیش زور قه‌رزارباری بووم، چونکه‌ به‌هوی وشه‌ ئه‌ده‌بی‌یه‌کانی نیو هه‌سه‌نگاندنه‌که‌یه‌وه‌، ده‌رباره‌ی روواله‌ت و ناوه‌پوکیه‌وه‌، هه‌ندی‌شتی وه‌ها فیربووم، که‌ له‌ وه‌پیشتر هه‌ستم پی‌ نه‌کردبوون، وائیسته‌ش له‌ ده‌رفه‌ته‌دا، که‌ به‌هوی هه‌مان وتاره‌وه‌ ره‌خساوه‌، نه‌ختی روواله‌تی ئه‌وروواله‌ت و ناوه‌پوکانه‌، که‌ده‌می باسمان له‌ سه‌ریان‌بوو، بو‌ خوینه‌ری به‌پیزی روشن ده‌که‌ینه‌وه‌.

کاک‌حه‌مه‌عه‌لی، به‌ روواله‌ت و ده‌ریخستوووه‌، که‌ئه‌گه‌ر (دلسوزیی بو‌ وێژه‌ و زمانی کوردیی نه‌بواایی نه‌ده‌هاته‌وه‌ ده‌نگ) و ئەم

گوته‌شیه ودها رازاندو وده‌توه، که‌وا له‌ حوییه‌ربکا، یاحود، بر‌وای بر‌وا
 بو‌ئوه، که‌ئده‌ب و ر‌وشنبیری کوردیی هه‌تیو که‌وتوو و ته‌نانه‌ت دوستیشی
 نه‌ماوه، که‌بتوانی پاریزگاریی مافی بکاو بویه‌ ده‌بی ئه‌و ئالای وه‌سیداریه‌تی
 هه‌لبگری و به‌ چاو نووقاوی به‌ملاو به‌ولاداو به‌هه‌موو هیزو ته‌وانای خویه‌وه
 فرمان‌ده‌ربکات، بو‌هاندانی کاربه‌دستان تاوه‌کو مه‌سره‌فی له‌ چاپدانی
 میرزا ئولقادر و ته‌نانه‌ت پاره‌ی قاقه‌زه‌که‌ی له‌ نووسه‌ری بسیننه‌وه و هه‌روه‌ها
 فرمانیش ده‌ر ده‌کا بو‌ئوه‌ی به‌ره‌می ناوبراو، خریته‌ ناوکتیخانه‌وه‌وه‌ر
 ته‌نیا به‌و جوړه‌ فرمانانه‌ش رازی نابیی، به‌لکو هی‌رشیش ده‌باته‌ سه‌ر ئه‌و
 که‌سی، که‌ به‌ره‌مه‌ که‌ی ئاماده‌ کردوه‌ نرخا ندوویه‌تی و لومه‌ی ئه‌وه‌ش ده‌کا
 که‌ بریاری له‌ چاپدانی داوه‌ !!

روایژکردن، به‌هه‌ر که‌سی، بویه‌ پیژکردنی به‌ره‌می ئه‌ده‌بی، یا‌هه‌رجوړه
 به‌ره‌میکی‌تر، زور‌ره‌وايه، هه‌روه‌ها روایژکردن به‌که‌له‌ پوور دوستیکی وه‌ک کاک
 حه‌مه‌عه‌لی بو‌پیاچوونه‌وه‌وه‌ سه‌ ره‌رشتی کردنی هه‌ندی جوړه‌ که‌له‌ پووریکی
 ناوچه‌ی سوران و بابان، دیسان هه‌ر جیگای خویه‌تی، به‌لام بو‌جوړی
 که‌له‌ پووری‌تر، که‌ وه‌ک شیوه‌هه‌ورامانی، نه‌که‌هه‌ر ده‌ستانادا، به‌لکو هه‌رلیی‌تی
 ناگاو ته‌نانه‌ت ناشتوانی دوو که‌لیمه‌ قسه‌ی پی‌بکات !!

ئه‌م جوړه‌ ته‌نگ پی‌هه‌لچنین زوره‌ ملی‌یانه، به‌درو خستنه‌وه‌ی ئه‌و کورد
 واته‌نیه‌یه، که‌ دیژئی: (نان بو‌نانه‌واو گوشت بو‌قه‌ساب).

ئه‌که‌رچی، کاک حه‌مه‌عه‌لی واپیشاندوه‌ که‌هه‌لگری ئالای دلسوزی به‌و
 بو‌ئمه‌ش مورکی بروا پی‌کراوی پان و پوری به‌خوی‌دا ناوه‌، به‌لام ئه‌و جوړه
 ئالایه‌و ئه‌و جوړه‌ مورکه‌، هه‌رگیز ناتوان ناخ و ناوه‌روک بشارینه‌وه، چونکه
 وشه‌کان و ئاوازه‌ی ده‌رچوون و زراندنه‌ وه‌یان و بانگه‌وازی ناواخنی و اتایان و امان
 به‌ده‌سته‌وه‌ ده‌دن و ده‌مانخه‌نه‌ باوه‌ریکه‌وه‌، که‌ روواله‌ت و ناوه‌پوکیان دوورن
 له‌یه‌کتري یه‌وه‌و دژی یه‌کتريشن.

به‌شیوه‌یه‌کی روونتر، له‌توانادا هه‌یه‌ بیژین «به‌هوی له‌ بیژنگدانی
 سه‌رپاکی هه‌لسه‌نگاندنه‌کانی - هه‌ر له‌وه‌لسه‌نگاندنه‌ ره‌شبینی‌یه‌ی که‌ له
 باره‌ی به‌ره‌مه‌که‌ی عوسمان هه‌ورامی یه‌وه‌ بلاوی کرده‌وه، تا ده‌گاته‌ ئه‌وه‌ی
 خلیل مونه‌وه‌رو ئه‌وه‌ی (میرزا ئولقادریش) جگه‌ له‌ تاکه‌ مه‌به‌ستیکی تاییه‌تی
 خوی نه‌بی، هیچ جوړه‌ مورکیکیان پیوه‌ دیار نییه‌، ئه‌ویش ئه‌و په‌رده‌ ره‌شه‌یه‌که‌
 به‌رچاوی چاویلکه‌ی هه‌لسه‌نگاندی کاک حه‌مه‌عه‌لی گرتوه‌ته‌وه‌، هه‌رچی جوړه‌

رازاندنه وهو جوانکاری و رهوانبیزی هه بن هه مووی شار دوونه ته وهو توانای
بینینی نه هیشتووه.

به شیوه کی، ئاشکراتر، ریبازی هه لسه نگاندنه کانی کاک حه مه ع لی و امان
لی ده کا، که بیژین، ماموستای قه رهداخی به زوره ملی و خوئی به سه ر
هه لسه نگاندنه داسه پاندووه. چونکه نه ورپیازه ی، که نه م گرتوویه تیه به ره له هیچ
جوړه ریبازیکی قوتابخانه کانی ره خنه سازی ناکات.

جا، نه گهر هه لسه نگاندنه ی کاک حه مه ع لی، له فهر هه نگی ره خنه
سازی دا، نه بی و ریگایه کی تایبه تی خوئی بی، گومان له وه ناکه یین که ده بی
به ره مه می که ففو کولیکی هه له اتووی دهروونی بی و بو ماوه یه کی
دریژخایه نیش په نگی خوار دبیته وه، بو یه وا به و جوړه به (گژماو)
به ربووه و هیچ جوړه به ستی نییه بتوانی، به ره په نگی پی بداته وه.
له م رووه وه کورد واته نیی هه یه و دیژ، (تیخی خوټ به گهر دنی
خوټ!) منیش په نا ده به مه بهر کرده وه ی و اتاو ئاوازو ده نگدانه وه ی
وشه کانی خوئی:-

۱ - ماموستا قه رهداخی، هه لسه نگاندنه که ی به م جوړه ده ست پی ده کا و تیا یاد
ده لی: «بی ئیختیار ده ستم دایه قه له م و که وتمه تو مار کردنی سه رنج».

به ده سته و نه مانی جله وی بی ئیختیاری، به پیی بوچوونم ده بی یه کی له م
دو هو یانه بووی، یا ده ستیکی زوردار، یا خود خوانه خاسه نه خوئی یه کی
ته نی؛ یان نه فسی بی یا خود نه ندای.

نه و جا بو ده بی ماموستا نه م توهمه ته بخاته نه ستوی خو یه وه، یا خود نه گهر
دوود و شاو تیکه لکردنی به و نیازه بی گویا، ده یه وی شوینه واری نه و هیزه
شاردراوه یه، که پالی به وه وه ناوه، بو نه و کرده وه یه - (نه گهر چی له و
شاردنه وه یه زور دنیا بی) بشاریته وه - هه رگیز نه یتوانیوه و ناشتوانی نه و
که ففو کوله دهروونی یه بشاریته وه، چونکه هه روه که له وه و پیش تر وتان،
وشه کانی خوئی، هه ریه که یان به جوړی ئاواز و سازی و اتای خو یه وه و به بانگه وان،
نه نیییه ناخی یه کانی ئاشکرا ده که ن.

بو وینه، کاک حه مه ع لی، وای له قه له م داوه، که هه ورامانی نه خوئی
گوړینی (غ) به (خ) ی هه یه، چونکه نه و واته: (هه ورامانی) وشه ی (پیخامبه ر) ی
به (خ) نویسه!

نه و جا، بو وه لای نه م و ته یه ی ماموستا قه رهداخی، ده بی بلیم، بوچی
ده بی من نه خوش بم نه گهر هاتو نووسیم (قه رهداخی) و بو ده بی نه و نه خوش
نه بی و دهروونساغ بی نه گهر بنووسی (قه رهداغ)! نه گهر هه ردوکیشمان

ئاگادارى ئەو ۋە بىن، كە كۆرى زانىبارى بۆ ماۋەى چەند سالىكە خەرىكى كېشەى رېنۋوسە ۋە ھېشتا ھەرنەيتۋانىۋە بە ئاۋات بگات ۋە خۇيشى يەككە لەۋانە، كە تەنیا تاكە ۋشەيى، لەۋ تارىكدا، بەدوۋ شىۋە رېنۋوس دەنۋوسى !

ھەر لە بەر ئەۋەى، ئەم خالە پەيۋەندى بە لايەكى ترەۋە ھەيە، ھەر لەم ۋتارەدۇل ۋە جىگايە كى ترەۋە ھەندى شۆلەى لىكۆلىنە ۋەيان دەخنەينەسەر.

مامۇستا قەرەداخى، لە سەرەتاي ھەلسەنگاندنە كەيدا، ۋا لە قەلەمى داۋە، كە بەر ھەمى (مىرزا ئولقادر) ى بە چاۋىكى وردىنى يەۋە خۇندىبىتە ۋەۋ لۆمەشمان دەكا، چونكە بە پىي بۆچۈۋنى ئەۋ (بەشى ۋاتاكەى) باش لىك نەدراۋەتەۋە.

ئەۋجا، ئەگەر مامۇستا بە وردى بەر ھەمەكەى خۇندىبىتە ۋەۋ ھەموۋ شتىكى بە رچاۋ كەۋتېى، چۆن لۆمەمان بۆ جۆرى لىكدا ۋەى ۋاتاكەى دەكا. ئەگەر رىش بە ۋگۆتەيەى رازىيەۋلىيە دلىيايە، چۆن دەبى بۇختان بۆ خۆى بكا !!

بۆ پالېشتى ئەم ۋتەيەم، پەنا دەبەمە ئەم ۋەرگرتەيەى ناۋ بەر ھەمى مىرزا ئولقادر، كە لە لاپەرە (۱۰) ىدا ھاتوۋە دىژى: «قەسىدەكان، بەداۋىن، ۋشەبە ۋشەبە بى پاشرو ۋپېش خستىن، ۋاتايان لىكدراۋەتەۋە، بەمەبەستى ئەۋەى زارى ھەۋرامانى نەزانى، بتوانى بە تەۋاۋى لىي تى بگاۋ تەنانەتېش فىرى بىي...»

لە ھەلسەنگاندنە كەى كاك ھەمە ۋەلىدا، ھەندى ۋشەى جىنيۋ گۆنە بەكار ھاتوۋن، كە شايانى بلاۋكردنە ۋەنېن، يەكى لەۋانەش، بۆۋىنە ۋشەى (بەچكە) يە. ۋشەى (بەچكە) ياخۇد (بېچۋە) خۆى لە خۆى داۋبەم جۆرە بەكار ھىنانەى ئەۋ دژۋىنىكى دوۋ دەمە، ۋاتە؛ ۋەك شىرى بىرندە، بە ھەردوۋلارا، دادەپاچى ! بە دەمىكى ھەۋال دەگەيەننى بەجىگاي بەرپىرس ۋ بە دەمەكەى تىشى دژۋىن ئەدات.

لايەنى (جىنيۋدان) ەكەى ئەۋەيە، كە ۋشەى (بەچكە) بۆ ھەيۋانات ۋمەپرو مالات ۋماروۋمپىرۋ بەكار دەھىنرى، بۆۋىنە كورد يژى (بەچكە پشيلە) بەلام (بەچكە موسولمان) ھەرگىز ناۋترى ئەگەر مەبەست لە جىنيۋدان ۋسوۋككردن نەبى !! ئەۋجا، ئەگەر كاك ھەمەلى، خۆى ۋشەى ۋە ھەى بۆ جىنيۋ بەكار نەھىناۋە، ئەۋە شتىكى ترە، بەلام ناتوانى باۋەرى خۇينەر ۋا لىكات، كە ئەۋ مەبەستى دژۋىندان نەبۋە !! لەم روۋەۋە ئەگەر شتى شەفاعەتى بۆبكا، مەگەر ھەر تەنیا، فرەيزى (بى ئىختيار) يەكەى بى !!

دەمەكەى تری وشەى (بەچكە) پەرە لە هاندان لە مەبەستى دووبەرەكى خستنهوه، ئەمەش زۆر باش ریی تى دەچى، چونكە نووسینی تری بلاو كردووتە، كەبۆنى دووبەرەكى خستنهوهى لێوە بلاو بووبیتەوه.

وینەشمان، بۆئەوتەیهمان، بلاو كردنهوهى هەندى شیعری نالەباربوون، كەلە (لاپەرە - ۱۹۲ - تا - ۲۱۳) ى بەرگى دووهمى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى دا بلاو بووبوونە تەو بووبوون بەهوى بەرپاكدنى ئازاوهیى لە نیوان كوردیى كاكەى و كوردیى ئیسلام داو لە وانهش بوو؟

تەشەنە بستی و بىبى بەهوى خستنهوهى دووبەرەكى یەو ئەگەر دلسۆزى هەردوو لا، نەكە و تنایە تە ناو نیوانیانەوه.

بەهوى ئەمەو بەم بۆنەشەو كاك حەمەعەلى سەرزەنیشم دەكا، چونكە من وەك ئەو ئایەتى قورئانم لە بەر نییە و بۆییم بەكار نەهیناوه !! ئەگەر بۆ ئەمەى، تاكەمەبەستى هەر ئەو بووبى، ئەو زۆر بەهەلە دا چوو، چونكە ئەگەر ئەو میهنەى تى و بەسەر ئەو دەژى، ئەى من چى !!!

من نەمدەویست ئەو سەرگوزەشتەى نیوان (ئەو من) بلاو بكەمەو، تەنانەت بۆكە سیشم نەگێرایەو، نەو كودلى كاك حەمەعەلى كەردبىگرى، بەلام وشە رەققە جێنیاو پەكەنى و تۆمەتە بى بنەرەتە كەنى و داتاشینە خوانە ترسیە كەنى ناو هەلسەنگاندنە رەشبینى یەكەى بە زۆرە مى بلاو كردنهوهى، ئەمەى سەپاند بەسەرما:-

چەند سالى لەمەوبەر، یاخود بەبى زیادو كەم پێش دەست پى كردنى جەنگى عىراق و وئىران، كەلكەلەى كۆ كردنهوهى دیوانى (مىرزا ئۆلقادى پاهەى) و (مىرزا ئۆلقادى تەوێلەى) م كەوتبۆ سەر و بۆجى بەجى كردنى ئەم خولیايش پەيوەندىم بەوانەو دەكرد زۆرتر خەرىكى كەلەپوور كۆ كردنهو. هەر بۆهەمان مەبەست، بانگەوازشم لە هاوكارى دا بلاو كردنهو بەهوى بانگەوازهوه هەندى شیعرم بۆهات كە لەسەر شیوێ سۆرانى بوون و بۆئەوهى ئەم بەرەمەى من سوودیان نەبوو !

وختى، كە كاك شیخ ئەمىنى شیخ عەلەدینى نەقشبەندى مالى گویزایەو بە غداو سەرپاکی ژمارەكانى رۆژى كوردستانى لە چەند بەرگى كدا جەم كەربوون و لەگەل خۆیدا هینابوونى، بۆماوێ شەش مانگى داينە لای من بۆ ئەوێ ئەگەر بتوانم سوودیان لێوەو كەم ئەم بەرگانە سەرچاوهى هەرە راست و هەرە سەرەكیم بوون.

ئەوێ كە سەبارەت بە مىرزا ئۆلقادرو هونراو كەنىو لەوێ دا هەبوو، بۆ

هینانه دبی به ره می دیوانی، کومسای (کافی) نه بوو. له بهر نه وه، هر له هه ولدان بو کوکړدنه وه دیوانی نه که وتم.

سه رگزه شته کی: له بهر نه و هوپه ی سه ره وه به پیی گفت وپه یمانی (کاکه حه مه علی) خو ی عه سرانیکی درهنگ بو مالیان چووم، له نیوانماندا رووی دا نه مه بوو: کاک حه مه علی نه یه شت که له بهر ی بدو زمه وه، بو نه وهی مه به سستی چوونه که ی خو می، نه گهر چی دهیزانی، پی بلیم به وهی، که ده سپیشخه ری کردو باسی «به رگی دووه می که شکولی که له پووری نه ده بی کوردی» هینایه پی شه وه و داوای له من کرد که هولی بو بدهم بو نه وهی ده زگای بلاو کړدنه وه و روشنبری کوردی بوی له چاپ بداو به و پییه، گوا یا، من له وی به رپرسی به شی روشنبری م.

وه لای من بو نه م داوایه ی ماموستا، هر ته نها نه وه بوو، که نه وه سالیکی دا هه ققی له چاپدانی یه که به ره می هه یه وتا سالیکیش به سر، به ره می پیشووی دا تی نه پهری، مافی نه وهی نییه، که به رگیکی تری بو له چاپ بدری، (به پی ی یاسای ده ز کاکه).

دوباره کړدنه وه ی نه م داوایه ی کاک حه مه علی، که وه ختی خو ی هه مان داوای کردوه هه مان وه لایم داو ته وه وه له به رده می مند او وه میوانیکی جیگای سه رسورمانه.

به رپا پوونی نه مه و ده رکه وتنی هه ندی روواله تی دلگیری به دهم وچاوی ماموستا وه، دلنایان له وه کردم که مه به سستی نه و تی بگم. به لایم هه ربو دل به پروانه که ره ی خوم پی م به جهرگی خومدا ناو له دلی خومدا وتم، نه گهر چی مه به سستی نه وه وه (داش به داشه که یه)، به لایم ده بی، من له وه دلنایا تریم و داوای یارمه تیه که ی هر لی بگم.

داخو، وه لایم داوای یارمه تیدانه که ی منی چون دابیته وه باشه! له وانه یه خوینه را نه چی به دلیه وه، نه گهر بلیم، هه موو یارمه تیه که ی کاک حه مه علی هاته وه سر نه وهی که به من بیژی: (خوماموستا نه وهی که هه مپووه له هاوکاریدا بلاوم کردو وه ته وه، بوت هه یه بوی بگه ریته وه!)

نه وجا، وه که له کورده واریدا باوه و دهوتری (نه خوارده و نه خواسته) هه لاسامه وه و مالئاواییم لی کردن.

په یماندانی ماموستا و پوچ کړدنه وهی هه مان په یمانی له لای خو په وه و سویند خواردنی (له ماله وه)، که به ره می میرزای به لاوه نه ماوه و ریزکردنی ناوی هه ندی پارچه شیعر له ناو هه لسه نگاندنه که یدا، گوا یا له مالی نه و داو له لای نه و ورم گرتوون، بیگومان بر وای خوینه ر ده خاته گیژاوه وه و هه روه ها واشی له من

کردوه، که ناویه ناو به شریتی فیدیوتییی سرگوزده شته که دا برومه وه نه وه کو
هه له یه کی تیدابی و دیسان له وه دلنیا ده بمه وه، که من زوراست ده که م ناهه ق
له که ل نه و دایه .

ب - له روهی زمانناسی یه وه .

شایه نی باسه، نه گهر کاک حه مه ع لی خو ی له قهره ی زمان و زمانه وان و
زمانناسی نه دایه، من هه رگیز ناویم نه ده خسته ناو ناوانه وه و باسپشم نه ده کرد . به
هه ر حال، به هو ی نه م باسه وه، گوته ی هه ندی راوچیانی لای خو مان ده که ویته وه
یادم، که نه ویش به م جوړه یه: «زوربه ی وهخت راوچی (نه پیک) - ده سخوار - که
ده چی به که ژیدا، نه گهر هاتو تفه نگیکی له که ویک ته قاندو نه ی پیکا، سویند
ده خوات و دیز ی: «وه للاحی، پری سرین ی په یم لی کرده وه، به لام چی بکم،
که وی دوا براو نه که و ته خواره وه !» .

له وانه یه، هه ندی مروقی ساده بروا به راوچی بکه ن و بیگومان هه ندیکی
وریاش به قسه که ی پیکه نینیان دی، چونکه، نه ک تاکه که وی، به لکو به په پری په نجا
که ویکش نه و جا به شی سرینیکی مندا لانه ده کات نه گهر په ریان هه بی !
ماموستا، له سه ره تای هه لسه نگاندنه ره شبینی یه که یدا، غه لبه یه کی سه ر
په نچا لوی به رپا کرد بوو بو چه ند جاریکش به وشه ی زمانه وان و زمانه وانی
(زمانناس و زمانناس) یه وه رازاند بوویه وه، به مهش دیسان گفت وگو که ی نیوان
(به ردنا شو چه رچل) ده خاته وه بیر، که وجه وه ره که ی وامان تی ده که یه نی «هه
که سی له هه رچی شتی که دا فه قیربی، هه میشه، هه نه وشته، وا به سه ر
زمانیه وه !»

نه وه زور راسته، بویه لیړه داو به م بوته یه وه، به ته مای راستکردنه وه ی
هه ندی رسته ی له نگی نیو هه لسه نگاندنه که ی کاک حه مه ع لی - م .

کاک حه مه ع لی و توویه تی: «به هیوای نه وه نه بووم لیی وه ده نگه

بیم»

نیمه نه گهر له م رسته یه ی ورد ببینه وه و بیخه یه بهر شوله ی زمانناسی
یه وه، وا هه ست ده که ین، که (یه که م) له شیوه ی نه ده بی لای داوه، چونکه
هر پیوژیشن، یا خود حه رفی (چه ر ی کرده وه به وه)، که نه مه شیوازه یه کی
کوره واری یه نه ک کوردی ی نه ده بی، و (دووم) به هو ی وه رگیړاندنی حه رفی
چه رپه که وه شیرازه ی زاروی (هاتنه وه ده نگی) ی تی که وتاران داوه، ده بوایی
بیوتایی «به هیوای نه وه نه بووم لیی بیمه وه ده نگه» نه گهر چی به م جوړه ش هه ر
ناته وایی ی ریزمانی تیدایه و نه ویش نه وه یه، که نه م رسته ی تی هه لکیشراوه
هه ر له بهر نه وه شه، که به بی (نامراز) رسته ی تی هه لکیشراوی وه ها پیک نایه ت .

بەم پىيە دەبىي رىستە ناسادەكە بەم جورەبى: - «بە ھىواى ئەو دەبىي رىستە»
كەلىنى بىمەو دەنگ».

ئەوجا جىاوازىيى نىوانى رىستەى ناسادەى «بە ھىواى ئەو دەبىي رىستەى نىوانى
دەنگ بىم» و رىستەى ناسادە «بە ھىواى ئەو دەبىي رىستەى نىوانى بىمەو دەنگ» ئەم
خالانەن: - (يەكەم) بە كارھىنانى (و) لە جىياتى (بە) ولە جىگايەكدا كە جىگاي
نىيە، (دووم)، فېردانى پاشبەندىكى (كارىي)، ئەویش (- ھە) يەو ئەم جورە
پاشبەندانەش لە زمانى ئەدەبىيە كىرتووى كوردىدا بە شىكى سەرەكىن و
دەورى كارىگەريان ھەيە (سىيەم)، قووتدانى ئامرازى (كە)، كە ھەك جورە
راناوى، لىرەدا كارى خۆى دەبىيى و تواناى ئەو ھەيە، كارى تىيەلگىشانى
دو رىستە لە چوار چۆھەى جورىكى ناسادەدا دابىرژى...

ھەروەھا ئەگەرچى ئەم رىستانەش (كوشىيا) و (ھاتەكوشتن) شىوەزارى
ناو كوردەوارىن، بەلام لە شىوەى ئەدەبىيەدا بەكار نايەن، چونكە لە شىرازەى
(دەمكەتى كارا نەزانراو) ئەدەبىيە، كە (كوژرا) ھە ، دەرچوون.

لە ھەمان ھەلسەنگاندا، كاك ھەمەھەلى و توو ھەتى: «... نەيتوانىو ھە
زمانى نووسىن خۆى مشت و مال بكاو لە گرى و قورت و ھەلەى زمانى رىزگار
بكات».

لىرەدا، سەرى نوو كە قەلەممان دەورەى ئەم و شانەى داو: (بكا) و
(بكات) و (رىزگار) و (زمانى).

خالىيەكەم، ئەو ھەيە، كە نووسەريان دەبىي (بكا) ياخود (بكات) بەكار
بەيتى، چونكە ھەردووكيان يەك واتا دەدەن و يەك ئەرك دەبەن بە رىو. دووم،
لە وشەى (زمانى)دا، مەبەستى چىيە ؟ مەبەستەنسىيە، ياخود ئىزا فە، ئەگەر
(- ي) وشەى (زمانى) بونىسبەيتى، ئەو ھەختە دەبىي (- ي) كەى (گىر) بى و واتە
بەم جورە (زمانىي)، ياخود (ي) ئىزا فەى بۆ زىاد بىرى و بەم جورە بنووسىرى
(زمانى) ي. لە ھەردو و حالەتەكەدا، دەبىي ئەو وشەيە ھەلگىرى و بىرى بە وشەى
(رىزمانە). سىيەم قووتدانى (راناوئىكى) زۆر ديارىي، ئەویش راناوى (ي) يەكە
دەبىي بىرىتە سەرى وشەى (رىزگار) و بىي بە (رىزگارى)، تا رىستەكەش بەم
جورەى بىي: - (... نەيتوانىو ھە زمانى نووسىنى خۆى مشت و مال بكات و لە
گرى و قورت و رىزمانى رىزگارى بكات).

رووالەتى ھەرە سەيرى ئەو ھەيە، چونكە ماموستاى قەرەداخى، خۆى ھەر
تەنيا شىوەزارى دەزانى ئەگەر ھاتوو وشەيى، ياخود زاراوى، لە شىوەزارىكى

دیکه دا به کا هینراو نه و مانای نه زانی، نه ووهخته نه و به ناکوردیی ده زانی. بو وینه وشه ی (چواندن) و (شوبهاندن) ی له واتادا له یه ک جوی کردووه ته ووه وشه ی (ترنجاندن) ی به هاو واتای (چواندن) له قه له م داوه. چونکه واتای رسته ی «میرزا خه لکی پاوه ی نه چواندووه ته شتی دیکه و هه ر وه ک مرو هیناویه ته مهیدانه وه»، له بهر بوونی وشه ی (چواندن) تیایدا، تی نه گه یشتووه.

نه وجا، بو نه وه ی واتای جوړوا جوړو به کارهینانی هه مه پرهنگی وشه ی (چواندن) باش روشن بکهینه وه، واله چهند جوړه رسته یه کدا به کاری دههینن.

نه و کوره له باوکی دهچی !
 نه و دیناره شرپه دهچی و نه وه ی پیشووش
 چوو نه وه ی دیکه شیان به حال چواند.
 میرزا ئولقادر فارسه کانی (چوانده) ئاینه مه ل و
 عوسمانیه کانیشی (چوانده) کولله، به لام خه لکی
 پاوه ی (نه چوانده) شتی دیکه.

له رسته ی یه که م دا، وشه ی (دهچی) به واتای (دهکا) یاخود (دهشوبهی) هاتووه. له هی دووه میان دا وشه ی (دهچی) واتای (دهروات) یاخود (سهر ف دهبی) ددهات، هی (چووش) واتای (رویشته) یاخود (سهر ف بوو) یاخود (وهرگیرا) ددهاو وشه ی (چواند) یش واتای (سهر فیان کرد) ددهات. له هی سییه م دا، وشه ی (چوانده) واتای (شوبهاند) نه دات و (نه چوانده) ش واتای (نه شوبهاند) ددهات.

کاک حه مه عه لی، وه ک چاره ی ئامرازی (که) ی نه وی وایه، چونکه نه گه ر وانه بی، نه ی بو زور به ی زوری ئامرازه (که) یه کانی هه لسه نگاندنه که ی په راندووه. بو وینه کاک حه مه عه لی وتووپه تی: «بریا ماموستا هه ورامانی، کاتی کاره که ی کاکله کردو هاته سهر نه وه ی بلاوی بکاته وه...»

لیزه دا، له هنگی رسته که، هاوار له خوینه ری به ریز ده کاکه ئامرازی (که) ی ناته واوه !! دهوری ئامرازی (که یش، له رسته دا، جگه له رسته ساز (زمانناسی رسته ساز) خوینه ری ئاسایش هه سستی پی دهکات !!

به، هه رحال، رسته که ی کاک حه مه عه لی دهبی ئامرازی (که) ی بو بخریته سهرو به م جوړه بنووسریته وه: «بریا، ماموستا هه ورامانی، کاتی که کاره که ی کاکله کردو هاته سهر نه وه ی بلاوی بکاته وه...».

له م رسته يه ي دا ماموستا دووشتی ریزمانی گرینگی له بیرچووه، ئەوانیش :
 یه که م، دهیه وێ له پیشه وه به رامبه ر ئاو لکاری (به ئاسانی) ئەوجا کاری
 (ناتوانی) وه دانیایی، به لام بوی نه هاتوو سه ری ئی دهر نه چوو وه ئاو لکاری
 (به ئاسانی) خستوو ته دوا ی کاری (ناتوانی) وه، ئەمه ش هه له یه کی گه وره یه بو
 ئەو واتایای ئەو مه به ستیه تی، که ده بوا یی بیوتایه : (خوینه ر به ئاسانی
 ناتوانی...) دووم، قووتدانی پرپیو زیشنی (تی) که ده بی بکه ویته پیشی وشه ی
 (بکات) وه و جییاتی فرهیزی (تی بکات) دروست بیی و بکه ویته جیگایه وه.

واته سه رپاکی رسته که ده بی به م جو ره بی : (خوینه ر به ئاسانی
 ناتوانی له مه به سته کانی تی بکات)، ئەوجا ئەوه ی که کاک حه مه عه لی
 ده یه وێ، جی به جی ده بی !!

کاک حه مه عه لی : ناره زایی خو ی به رامبه ر وشه ی (چه پاو) دهر بریوه و
 چونکه ئەو وشه ی (چه پاو) بیستوو وه له واتای وشه ی (چه پاو) تی
 ناگات.

ئهم لوم ه یه ی کاک حه مه عه لی، به رامبه ر به وشه ی (چه پاو) هه ر ته نیا
 منی نه گرتوو ته وه، به لکو میرزا ئولقا دریشی گرتوو ته وه، به لام له گه ل
 ئەوه ش دا، وینه که ی میرزای به نموونه بو ده هی نه وه :

«ره وان دز هه تا خانه قی و زه هاو
 مه نده لی و به سه ره یه که سه ر دا چه پاو»
 «ل - ۱۱۸ - به ره مه می میرزا ئولقا در»

به هو ی بوونی وشه ی (چه پاو) و (چه پاو ل) و (چه پاو که ر) وه ده بی ئەو
 کورد واته نیه به ی نه وه یاد، که ده لی : (قه سه یی بکه بو خوا و یه کی کیش بکه بو
 خواداد)، له به ر ئەوه ده بی بیژین له ناو کورده واری دا، (چه پاو) هه یه و
 (چه پاو که ر) و (چه پاو ل) یش هه ن. (چه پاو) به واتای (تالان) هاتوو وه
 (چه پاو که ر) و (چه پاو ل) یش هه ردووکیان هه روا تایی (تالان که ر) ده دهن.

له به ره ی به کاره ی نانی زارای (دهر باره) وه، ماموستا قه ره داخی ناره زایی
 خو ی، بو جو ری به کاره ی نانه که ی دهر بریوه و گوا یا ئەو زار او به و جو ره به کار
 نایه ت !

هه ندی زار او، له زمانی کور دی دا هه ن، که له شیوه زاری که وه بو
 شیوه زاری کی تر، یان واتایان وه که یه ک نییه، یاخود به کاره ی نانیان .. بیگومان ئەم
 کاره زیان له شیوه زاری ئەده بیی نا دا، چونکه ناتوانن شیرازی تی ک بدهن ئەگه ر
 ناگاداریی جو ری به کاره ی نانه که بکری !

به شیوه رووتتر، با له م دوو رسته یه وردبینه وه و سهرنجی ریزمانی خو مان
سه باره ت به هه ردوو رسته که وه تو مار بکه یین :-

۱ - چوومه هه ولیرئ.

۲ - چووم بو هه ولیر.

له رسته ی یه که م دا، پاشبه ندی (- ۵) چووته سه ر وشه ی (چووم) و
پاشبه ندی (- ۵) ش چووته ته پاشکوی وشه ی (هه ولیر). له هی دووه م دا،
پریپوزیشنی (بو) له نیوان (چووم) و (هه ولیر) دا هه یه و ئه م پریپوزیشنه ش، و
دیاره له بری دووشت هاتوو، ئه وانیش پاشبه نده کانی (- ۵) و (- ۵). یاخود
ئه توانین بیژین، که ئه و پاشبه ندانه له بری پریپوزیشنی (بو) هاتوو.

ئه و جا پرسیارئ، لیڤه دا، ده هیئتیه پیشه وه، ئه ویش ئه وه یه: ئایا رسته ی
یه که م، له زاری ئه ده بی دا ده بی به کار به یئرئ ؟

وه لام: به پپی بوچوونی من، نه خه یر. هی یه که م و به و جوړه هی ناو
کورد هواریی و بو ناوه لگرانئ شیوه زاری خو ی دروسته، به لام بو شیوه زاری
ئه ده بی دروست نییه. له گه ل ئه وه شدا شیوه زاری ئه ده بی بو یه هه یه زوربه ی
زوری زاراو و وشه ی شیوه زاره کوردی یه کانی تر وه ربگری به پپی شیرازه ی
خو ی له رسته دا به کاریان به یئرئ.

پیش ئه وه ی روو بکه یینه هه ندئ له و زاراونه، ده بی ئه وه بزانی، که
ئه گه ر هه ندئ پریپوزیشن بو دریزه پیدانی (ماوه) یان وهخت (واته -
حالی بو) به کار هیئران ئه وه خته ئه و ناوه ی که به دوا یی یه وه دی ده بی
پاشبه ندی (- ۵) ی حالی وه ربگری، بو وینه:-

- ئه و خانوو، له باوک وه بو کوپ هاتوو ته وه.

- ئه و پیاه، به رو به وه ده رچوته ده ره وه.

- ئه و زهویه، له باوک و باپیره وه بو وه چه هاتوو ته وه.

ئه و جا، ئه گه ر (پریپوزیشن) یاخود بابلین پارتيكه ئی له گه ل هه ندئ
ئاوه لکار دا یه کیانگرت و زاراویان دروست کرد، بو هه مان مه به ستیش به کارهات،
ئه وه بیگومان هه ر هه مان ئه ر ک ده با به ریوه.
بو وینه:-

ده ر + بار = ده ر بار

له + بار = له بار

یان: ده ر + باره = ده ر باره

له + باره = له باره

بو به کار هیټانیان له رسته داو له بهر ئه و هیټانه ی سه ره وه، من به م جوړه
به کاریان ده هیټم: -

- تو، له باره ی دلداری یه وه زوړ ته زانی، به لام له باره ی موړفولوژی یه وه
کو لیت !

- تو، ده رباره ی کاکه یی یه وه، شتی نازانی، له وانه یه له مه ولا ده رباره یانه وه
شتی فی ربی.

شایان باسه، هی وها هه یه، ئه م جوړه به کار هیټانانه، به هه له ده زانی،
به لام له توانیدا نییه یه ه و له ورووه به هیټیته وه !!

ج - سه باره ت به ته رجومه.

کاک حه مه عه لی قه ره داخی، وای له قه له م داوه، که به ره می (میرزا
تولقادر) م ته رجومه کردبی و ته رجومه یه کی کال و کورچیش و به م بونه یه وه
وتوو یه تی: «وا هه ست ده که م، که ته رجومه و وه گپردارویکی کورچ و کال
ده خوینمه وه».

کاک حه مه عه لی، له گه ل ئه م گوته یه یدا، نه یتوانیوه رسته یی بو پالپشتی
قسه که ی. به یټیته وه.

پیش ئه وه ی بروینه سه ره هیټانه وه ی نمونه ی زوړ ته واو، بو ته رجومه، وای
به باش ده زانم له و گوته ی کاک حه مه عه لی ورد بیمه وه و بیده مه بهر شوله ی
زمانناسی.

کاک حه مه عه لی، لیره دا (له م رسته یه یدا، که ئیسته حالی حازر ده می
باسمان له سه ریته ی دوو وشه ی هیټاوه ته وه که ئه وانیش وشه کانی (ته رجومه) و
(وه رگپردار) ن !! گویا، هیټان، یاخود به کار هیټانی دوو وشه ی هاوواتا، بوکاری
ره وانبیژی یه، یان بو جوانکاری، یاخود بوچی ! جگه له مه ش که ی کورد
وتوو یه تی (کورچ و کال) ؟ به ره ره حال ئیسته ده بی روون بکریته وه ماموستا خوی
بو ئه وه ی رسته که ی به م جوړه ی لی بکات و تاوه کو (کال و کورچی) نه میټی.
(وا هه ست ده که م، که وه رگپردارویکی کال و کورچه).

هه ره له بهر ئه وه ی، که کاک حه مه عه لی ناوی ته رجومه ی هیټاوه، وا
وینه یه کی خوی ده هیټینه وه، که سه رانسه روده قانده ق ته رجومه ی عه ره بی یه !
ئویش ئه مه یه: «له ژیر ئه م ناوونیشانه دا هه ندی بابته ی وه... تو مار ده کات»
هه روها دوو ربارو سی باره ی کردووه ته وه و وتوو یه تی: (له ژیر ئه م ناوونیشانه دا
به حه وت دیر له ژیانی شاعیر ده بیته وه).

له کورده واریدا، ده لین: (فلانکه س کورپکی بوو ناوی نا، شاهو - بو
وینه). هه روها دیزن: (فلانکه س کورده که ی به ناوی شاهووه ناو ناوه)، هه رگیز

نەوتراوە و ناشوتری - جگە لەوانە ی که روڤنڤیری یەکیان هەر لە بنەڕەتەوه
عەرەبی بوو و لەم ئاخەرتە ئۆخرەدا لایان بەلای روڤنڤیری کوردیدا کردوو - لە
ژێر ناوی شاھویدا ناو نراوە !

بەھەر حال، کێشەکە و لەوەدا، کە زمانەکی کامە حەمەلی زمانیکی
بنەڕەت عەرەبیە بۆ کوردیی وەریدەگیرێ.

ء - دەربارە ی نیشتمانپەرە ی میرزا ئۆلقادرەوه.

کاک حەمەعلی، ناچەقێتەدلی، کە میرزا ئۆلقادر نیشتمانپەرە ی روڤ بووی،
ئەمەش ریی تی دەچی، چونکە هەرکەسی جوڤە دووربینیکی تایبەتی خۆی هەیه،
بۆبینینی ئەو جوڤە شتانه.

من، بەش بەحالی خۆم، بەلامەو وایە، کە هۆڤنەوێ هە جەنگنامە ی کوللەو
ئاینەمەل خۆی لە خۆی دا ئییداعیکی ئەو بارە ی ئەو وەختە بووی و لە کوردیشدا
ئەو یەک ئەدەبی رەمزی و بەوجوڤە فراوانی و بەو پڕواتایە وە دەنگ و بای
بەسەر هاتیکی ناوچەکانی کوردستانمان بۆبگە رێنێتەوه.

ئەوجا، ئەگەر کاک حەمەعلی ئەدەبی رەمزی ی کوللەو ئاینەمەل، کە
بەبەرەمی نیشتمانی نەزانی، ئەو دەسەلاتی من نییە !!!

ه - دەربارە ی سەرچاوەوه.

خوێنەر دلیا ئەکەم لەو، کە جگە لەو سەرچاوانە ی کە لە دواڤن و
پەرەوێزی نیو مەنتی بەرەمە کەو سەرچاوەکانی دیکەدا کە لە لاپەرە ی
سەرچاوەدا تۆمار کراون سوودم لە هیچ سەرچاوە یەکی دیکە وەر نەگرتوو،
ئەوجا لێرەدا ئەم کورد واتە نیە بێنێنە مەیدانەوه، کە دەلی: - (ئاش کاری خۆی
دەکاوچە قەش سەری خۆی دیشینی !)

دەربارە ی، ئەو خالەوه، کە ناوی سەرچاوە ی (خوڤشیدو خاوەر) م نە
هیناوه، لەوانە یە ماموستا لەکاتی (بێ ئیختیار) یەکییدا نەیتوانیی بپینێ،
لەبەرئەوه وای بەباش ئەزانین، کە ئاگادرای لاپەرە (٢٥) ی داوینی (میرزا
ئۆلقادر) بێ و ئا لەویدا، سەرچاوە ی (خوڤشیدو خاوەر) مان بە پامان و زامانی
داناوه.

کاک حەمەعلی، باسی خراپ لیکدانەوه ی هەندێ وشە ی وەک (عاد) و
(صالح) دەکاو بەم بۆنە شەو هەندێ وشە ی (سووکوخوارکەر) بەمەبەستی
لۆمە کردن بەکار دەهینی. بەھەر حال، ئیمە هەر ئەو نەندەمان پێ دەوتری،
کە بێژین، ئەگەر کاک حەمەعلی لە قاموسی (المنجد)، رازی نییە کە وە
سەرچاوە ی وەرگیری، من بەش بەحالی خۆم، زۆر پێی رازیم، ئەگەر مەبەستیشی

هينانه وهى ئايه تى قورئان بى، له ورووه، من وهك ئه و ئهركى سهر شانم نه بووه.
كه ئايه تى قورئان له بهر بكه م.

و - به نسيبهت جوړى رينووسى (خ) و (غ) وه.

له م رووه وه كاكه حه مه عه لى وتوويه تى: «نازانم، هه ورامانى،
نه خوښى گوپښى (غ) به (خ) يه تى...».

هه ربو مونا قه شه كردن، من ئه م گوته يه ي ئه وم بو وينه گرته وه، تاوه كو
خوينه ريش و ماموستا قه ره داخى خوښى، پاش به سه رچوونى
(بى ئيختياريه كه ي)، به سهرى دا بچي ته وه و ئه گهر بوښى كرا، به راورد يكي ئه م
رييازى ره خنه سازيه ي خوښى، كه گرتوويه تيه بهر، له گهل رييازى قوتا بخانه
جيهانى يه كانى ره خنه سازيى دا بكات و هيچ نه بى نه ختى خوښى لپيانه وه شاره زا
بكات ! ئه گهرچى راسته و راست قسه كه ي له گهل منه، به لام كورى زانياريشى
گرتووه وه، چونكه هه ر كوږيش له ته قلو دهوى كيښه ي رينووس و جوړى
رينووس دا دهر نه چووه، هه روه ها زور به ي نووسه رانيښى گرتووه ته وه، چونكه
كه س نه يتوانيوه تا قه وشه يى هه موو جارى به يه كه شيوه رينووس بينووسى و يه كى
له وانه خوښى.

به لام، دهر باره ي به كار هينانى پيتى (خ) له جيگاي پيتى (غ) ي كاك
حه مه عه لى دا، به لاي منه وه بو هوښى بنه رته تى ده گه رپته وه. بو وينه، وشه ي
قه ره داخ، وشه يه كى ليكدراوى توركي يه، توركه كان خويان، به رينووسى لاتينى به
پيتى (خ) ده ينووسن، چونكه به دهنگى [خ] ي گوډه كهن، ئه گريش، ماموستا، به
زوره - ملي به پيتى (غ) ده ينووسى ئه وه په يوه ندى به خوښه وه هه يه.

وشه ي (په يخام)، له ناو كوڼه لگاي كورده واريى دا، به واتاي (هه وال) و
(نامه) و (ناوونيشان) به كار ده هينرى.

وشه ي (به ر) يش له ره گى چاووگى (بردن) وه وه ره گيراوه. به ليكدانى
هه ردووكيان (پيخام + به ر)، ده بى به (پيخام به ر) يا خود (پيخه مبه ر)، كه واتاي
(نامه به ر) و (هه وال به ر) و (ناوونيشان به ر) ده دات، له گهل ئه وه ش دا زور به ي
نووسه رو كاك حه مه عه لى يش به م جوړه (پيغه مه ر = پيغه مبه ر) ده ينووسن و
كه سيش ناتوانى بلى؛ نابى وها بنوسرى، چونكه كيښه كه ده بريته وه سهر
رينووس.

ز - سهر باره ت به جوړى ليكولينه وه.

هه ندى كه س، هه رته وه نده ي لى دى، كه ره خنه ي ره شپينى خوښى بگرى و

بروا به سهردا، به بی ئه وهی بتوانی به لگهیی به دهسته وه بدا، یارینمایی
ریگایه کی باشتربکات !

ئه وجا له م دهرفه ته دا، ده بی ئه وه دوویات بکه مه وهو بلیم، ئه گه ر هاتوو
وهك ئه رك سهر له نوێ، لیكۆلینه وهی میرزا دراوه به سهرمدا هه ره مان ریگه
ده گرمه به رو هوكهش له پیشه کی به ره مه كه دا روشنه .

ح - له باره ی نرخاندنی به ره مه می میرزا ئۆلقاداره وه .

لیره دا، ته نیا هه ره ئه وه ده لیم، (له وه دهكات)، كه (كارتیل وتریستاتی) ئه
ده بی دروست بووی، بویه نه زانراوه و نازانری، چون تاله ده زووری هیلانه ی
جالجالۆكه له ویوه هاتوو وه بو (كهس نه زانیه) دا تی په ریوه !!
ناشوكریی نه بی، روشنبیره هه ورامانی زانه ئه ده بدۆسته كان زۆر كه من و
ئه توانین بلین، كه له شیخ ئه مین نه قشبه ندی و حه مه كه ریم هه ورامی و عوسمان
هه ورامی به ولاوه هیشتا كه سی دیکه سهری هه لئه داوه .

له لایه ن ده زگار و شنبیری یه كوردی یه كانیشه وه، هه ر بۆ سوودی گشتیی و
سوودی خوشیان، زۆر كه م بیریان له و كورد واته نیه كوردی یه كردوو ته وه، كه
ده لی: (نان بۆ نانه واو گوشت بۆقه ساب)، زور به ی وهخت له و رووه وه كه وتوو نه ته
دوا ی رازه كورده واریه كان، كه ئه وه ی بۆ ئه م شیاوه له بهر ئه وه دا دانراوه كه بوی
نه شیاوه، بیگمان، كرده وه ی وه ها جیگای لۆمه یه .

به هه رحال، به ره مه می میرزا ئۆلقادری ئیمه به (مامۆستا مه لا جه میل
روژبه یانی) درا ئه گه رچی ئیمه خو مان وا پیشنیازمان نه كردبوو !

مامۆستا مه لا جه میل - یش، هه رچی (ی) ی ئیزافه و راناوی (یی) هه بوون
سه رپاکی به راست و چه پ داپاچیون، هه ر وهك سه رپاکی ئه و به ره مه
هه ورامانی شیوه زارانه ی كه له مه و پیشتر بلاوكرانه ته وه .

منیش لیره دا دوو دلم، ئه و كاره بده مه دواوه یا بروا باشه !! هه ر له بهر
ئه وه ی زۆر لام ئاشكرایه كه ئه گه ر هاتوو ئه م داپاچینه م دایه دواوه كهس برۆای
به راستی من له م رووه نییه، بۆچی ؟ چونكه بۆچی !! جا له بهر ئه وه ی،
كه بوون له نه بوون باشتره پیمنا به جه رگی خو مد او پپی رازی بووم .

ئه وجا سه یر ئه وه یه، كاك حه مه عه لی، له سه ر یكه وه لیی رازی نییه كه من
زۆر لیی رازیم وله سه ره كه ی ئه ویشه وه من هه ر به پیچه وانه ی ئه وه وه م .

سه‌ربازیکی

نه‌ناسراوی ئه‌ده‌بی کوردي و سی‌ده‌سنووسی

محهمه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغی

ده‌سنووسی یه‌که‌م

(هه‌فت له‌شکر)

دانراوی مصطه‌فا کوردستانی

له ژماره ۱۹۰۷ ی رۆژی ۴ / ۱۰ / ۱۹۷۹ ی رۆژنامه‌ی (العراق) ی
عه‌ره‌بی‌دا و تارێکم به ناوێشانی «العنور علی مخطوطة (هه‌فت
خوان)» بڵاوکرده‌وه.

له‌و وتاره‌دا مۆژده‌ی دۆزینه‌وه‌ی نوسخه‌یه‌کی ئه‌و کتێبه‌م به‌ خوێنه‌ران
داو، بایه‌خی ئه‌و ده‌سخه‌ته‌یش - به‌ لای منه‌وه - زیاتر له‌وه‌دا بوو که به‌ ده‌قه
گۆرانی یه‌که‌ بوو و، وه‌رنه‌گێررابوه سه‌ر شیوه‌ی سۆرانی.

ناشکرایه دۆزینه‌وه‌ی هه‌ر نوسخه‌یه‌کی ده‌سنووسیکی کۆن‌کلیلی ده‌رگای
باس و بابه‌تیکی تایبه‌تی یه‌و، له‌وانه‌یه‌ کلیلی گه‌نچه‌یه‌کی شاراوه‌یش بێت. بۆیه
هه‌میشه له‌ هه‌ولێ ئه‌وه‌دا بووم که هه‌ر ده‌سنووسیکم دیییت به‌ هه‌ر شیوه‌یه‌ک
بۆم لوابییت کارێکی وا بکه‌م یان ده‌سنووسه‌که چنگ‌جهم، یان وێنه‌یه‌کی
له‌به‌ر بگرمه‌وه، یان هه‌ر نه‌بی کارێکی وا بکه‌م خاوه‌نه‌که‌ی له‌ راده‌ی نرخ و

باهیخی دەسنووسە که بگه‌یێم وای پی‌بکەم ئەویش نرخێ بزانی و بی‌پاریزی و
لە ناوی ئەدات.

لەم ماوەیدا لە سلێمانی چۆمە لای کتێب‌فروشیك و سی دەسنووسی کۆنی
پیشان‌دام، بی ئەوێ زۆر لیان وردیمەو، بەو نرخێ داوای کرد،
دەسخەتەکانم وەرگرت و لەگەڵ خۆم هەلگرتن.

دوای سەرنجدان و لی‌وردبوونەو بۆم دەرکەوت چەند بەشیکن لە
شانامەو بە شیوەی گۆرانی بە شیعەر کران بە کوردی.

لە بەر ئەوێ وەک مۆژدەیه‌کی دیکە بدهم بەوانێ خەریکی لی‌کۆلێنەوێ
سامانی کە لەپووری ئەدەبی کوردین دەرەتم چنگ خست و رزم‌پیداگرتو
مۆژدە یە کەم دەسخەتی یە کەم پیشکەش کردن :

سەربازیکی گۆم‌ناوی ئەدەبی کوردی ..

ئەو کاتێ کە مۆژدە دۆزینەوێ دەسخەتی «هەفت‌خوان»م بە
خوێنەران دا .. دانەری ئەو کتێبەم نەزانی .

کاتیکیش مام‌نووری سەعید ئیبراھیم بە برای بەنرخم مامۆستا عوسمان
هەورامی گوتبوو : دانەری (خورشیدو‌خاوەر) و (محەمەدحەنیفە) و .. مصطفەفا
وہ لی‌ کوردستانی یە مامۆستا عوسمان ئەو هەوالێ بە گومانەو وەرگرتبوو^(۱)
بەلام وا بزانی مام‌نووری سەری تالەدەزووەکە ی بە ریکی داوێتە دەست کاک
عوسمان چونکە ئەم دەسخەتێ من لی‌رەدا باسی لی‌ دەکەم بە شیعری ئەو
سەربازە نەناسراوە ئەو مان بۆروون دەبیته‌و کە ئەو شاعیرە بەرزە شانامە ی بە
شیعەر کردووە بە کوردی و لە کۆتایی (رەزمی هەفت‌لەشکر) کە یەو بەم شیوە
دەدوی :

ئاگات جە ویت بۆ (مصطفەفا)ی سەرشیت

ئە ی دنیا هیچەن بواجوون پەریت

تۆشە بسازە پەری قیامەت

تا رۆژ مەحشەر نە ی خەجالت

یاران یاوەران دنیا فانی یە

تەصنیف (مصطفەفا)ی کوردستانی یە

بەلام ئەم مصطفەفایە کییە ؟ کوری کییە ؟ کە ی لە دایک بوە ؟ لە چ

سهرده ميکدا ژباوه ؟ له کوي ژباي به سهر بر دوه ؟ چوڼ لاپره ي ژباي
 پيچراوه ته وه ؟ بهرهم و دانراوي چهند بوه ؟ چيان به سهر هاتوه ؟؟؟
 پرسيارانه و چهندين پرسياړي دیکه يش بي وه لامن ، چاوه رواي روژاني داهاتوو
 ده کين به لکو پرده مان له رووي ههنديک له م باسانه بو لآبدنه و وه لامي ثم
 پرسيارانه مان **بدهنه وه** *

ثم ده سخه ته به ته واوني باسي جهنگي (هفت له شکره) ، ده سخه ته که
 (۳۵۳) لاپره يه به خه تي خوالي خوش بو ره شيد هممه وه ند له سالي
 ۱۳۴۷ ي ک به رابره ۱۹۲۸ ي ز نووسراوه ته وه . واته ده گونجي ثم ده سخه ته
 سهرچاوه ي به شيکي ده سخه ته کاني مام نووري سبه عيد ييت .

خوالي خوش بو ره شيد هممه وه ند خه تيکي خوش خويني هميه و ،
به رينووسي کوڼ ده سخه ته که ي نووسيوه ته وه ، هممه و لاپره کافي
 ده سخه ته که وه ک يه ک نين ، له ۱۴ ديروه تا ۱۷ ديړ له هـ
 لاپره يه کدا نووسراوه جيگه ي داخه که نووسه راني ثم ده سخه تانه ره شيد
 هممه وه نديش له گه ليان بايه خيان به ناوي دانرو ، ميژووي ژباي و نووسه ري
 ده سخه ته که نه داوه گه لي جار له باقي ته و کاره سرگوزه شته و موناجات و
 پارانه وه يه کي خويان به داوي کتيبه که وه لکاندوه جاري واهيه ته گهر خوينه ر
 شاره زانې و به وردني و له سهر خوش له گه ل ده سخه ته که دا هه لس و که وت
 نه کات له وانه يه ثم نووسه رانه ي دواي بکات به دائه ري کتيبه که . ليړه دا
 نمونه يه کي ثم باسه له خه ت و زمانه ره شيد هممه وه نده وه ده گويز مه وه ئيره ،
 له کو تاي (هفت له شکره) که وه ثم ناو نيشانه ي داناوه :

دربيان تاريخ داستان اين کتاب گويد

دواي ثمه به شيعر ده ليت :

به لي هامسهران ئيده ن نيازم

ته گهر نوقصان هه ن جه واته ي رازم

باوه روڼ وه ياد ته ي جه فار ره نجم

پوشه ن خه طاي له فظ دورسه نجم

رجاي من ئيده ن به خاطر گوشاد

وه به ک (فاتحه) بنده بکه ن ياد

(رهشید) یه‌ن‌جادا بکهر موناجات

بنال نه ده‌رگای (قاضي الحاجات)

دواى نۆزده دېر شيعر كه هه‌مووى پارانه‌وه‌يه به بۆنه‌ى ناوى گه‌وره‌و
بياوچاكانه‌وه ده‌لّيت :

ياره‌ب من به‌نده‌ى عاصى رووسيام
شه‌رمه‌نده‌ى رووزه‌رد جه هه‌ردوو دنيا
گونام سه‌نگيته‌ر جه كۆى داله‌هۆ
نوميدم نيه‌ن غه‌ير جه لوطف تۆ

دواى نۆدېرى ديكه پارانه‌وه ده‌لّيت :

هه‌ركه‌س نه‌ظه‌ركه‌رد وه خه‌ط‌ط كيتاب
بكيا‌نۆ په‌رېم فاتيه‌جى ئه‌واب
بزنان خه‌ط‌طاط مېرزا ره‌شيدەن
به‌نده‌ى پر گونای ذات مه‌جيدەن
په‌رئ هه‌مسهران ئه‌ى نه‌قشه‌ كهنده‌ن
ده‌ستش نه‌خاكەن ده‌ستكارش مه‌نده‌ن

به‌لام هه‌رچۆن بيبّ ده‌ئى ده‌ستى ريز بۆ ئه‌و ده‌سته كه ئيسته له
خاكدايه ده‌ستكاره‌كه‌ى له به‌رده‌ستماندايه به‌سنگه‌وه بگري‌ن و داواى
لى خوشبوونى له خوداى به‌خشنده‌و مېه‌ره‌بان بۆ بكه‌ين . چونكه ئه‌م نووسه‌ره
به‌رپژه له رۆزگارگه‌ليكى دژوارو تالّى ژيانيدا ئه‌م يادگارانه‌ى بۆ تۆمار كردووين و
به‌شيكى زۆرى سامانى كه‌له‌بووريمانى له چنگ له‌ناوچوون رزگار كردوه .
ئه‌وه‌تا له لاپه‌ره (٣٥٠) دا له پيش ئه‌و شيعرانه‌وه - كه هه‌نديكيانمان
راگواست - ده‌لّيت :

تمام شد در يوم جمعه ، پنج ماه محرم جهت برادران از دست حقير سراپا
تقصير رشيد همون پوليس ناعلاجى ، درقرية نودى تاريخ ١٩٢٧ تمت
شد» .

زیاد له وانه یش کاتیک ئه م نوسخه له گه ل نوسخه که ی مه پ ماموستا شیخ
 فه تاحدا که له (العراق) دا باسمان کرد .. بهرورد ده که ین ده یینن ئه م نوسخه
 که لیک پوختترو ته ووتره و گه لیک هشتی زیاده یشی تیا به که له
 نوسخه که ی ماموستا شیخ فه تاحدا ئی یه ، بو نمونه چهند دیریک له یه ک باسی
 ههردوو لا لیره دا تو مار ده که ین :

نمونه ی دهسخه ته که ی رهشید هه مه وهند :

رسیدن جهان بخش بخوان سیم
 دیش که گوبه دی دیارن جه دور
 بلندیش وینه ی (ظهلم) و (شاره زور)
 یاوان به ئەفلاک مه نظر سهنگی
 دیش نه رووی مه نظر ده هزار زهنگی
 گردش تیرانداز نه رووی مه نظر دا
 گرد ئەسلیحه دار زره نه وهردا
 ده شیر پهنای مه نظری بلند
 به ستهن به زنجیر پهری روی (گزند)
 یه ک تهختی نریان نه دهر ب مه نظر
 په هتایی ئه و تهخت (۳۰) سی گه ز زیاته ر
 خهرووسی جه بان مه نظر سهنگی
 ئاماده که رده ن پادشای زهنگی
 (جهان به بخش) چهنی (گوستهم) دلیر
 ته مام بین حهیران جه زهنگی جه شیر
 بهرئاوهرد وه بهر له ووح ره نگاره نگ
 بزائو چۆنه ن طه لیسات زهنگ
 دیش که ها نه له ووح جومله عه جاب
 مواچۆ به راست یه کسه ر غه رایب
 واتش : په هله وان دلیر کاوس
 تیر بدهر نه رووی ئه و مورغ خهرووس

وا لیره دا ههمان باس له ده سخته ته که ی شیخ فه تاحیش وهرده گرین :

دیش که بهك (کندی!) دیاره ن جه دوور
بلندیش وینه ی (ظهلم) و (شاره زوور)
کرد به تیرانداز زهنگیان تمام
گشت نه صله حدار مهران بی رام
تهختی (هم نیان وه دهر ب مه نظر
په هنایي نهو تهخت سی گهر زیاتهر
خهرووسی جه بان مه نظر سهنگی
ناراسته کهرده ن پادشای زهنگی

رسیدنی جهان بخش بخوان سیم

به رئاوهر وه بهر لهوح ره نگارهنگ
بزانون چونن طه لسمات زهنگ
دیش که ها نه لهوح جومله ی عه جاب
مواچو به کسهر (پواستی!) غایب
واتش : په هله وان دلیر کاوس
تیر بدهر نه رووی نهو مورغ خهرووس

به راوود کردن و لیکولینه وه یان هه لده گرین بوکات و شوینی خوئی . ته نها به
سهر نه وه دا ناروین که بلین :
به سهر نجانیکي سهر پیی هه ردو و نوسخته که بومان دهرده که وی که بوئی
له نوسخته بهك زیاتری ده سخته تیک تا چ نه ندازه بهك ریگه خوش ده کات و
کاری لیکولینه وه ئاسان و به پیرو تیرو ته سهل ده کات .
ده بی نهو هیش نه بویرم جگه له وهی - وهك پیشتریش گوتم - جیاوازی و
زیادو که می له نیوان هم ده سخته ته و ده سخته ته که ی دیکه دا هه به سهره تاو
کو تایشیان وهك بهك نین و جیاوازیان زوره وه به کخته نه وه یان به راوردو
لیکولینه وه ی زوری ده ویت و مه بهستی سهره کبی هن له م وتاره سهر پییه دا

راگه یانددی موزدهی دۆزینه وهی نوسخه ی دیگه ی ده سخه ته که یه وه له هه مان
کاتدا ئه وه یش راده گه ییم هه ر نووسه ریکی لیها توو بازوو مهردانه ی لی
هه لکات وه ده ست بداته لی کو ئینه وه یان در یغی له یارمه تیدانی نا که م .

بۆچی له هۆلی زیندوو کردنه وه ی ئه م جو ره به ره مه داین ؟

ره نگه گه لیک خوینه ری وا هه بن بلین : ئیسته که ی باوی ئه وه ماوه به
شانامه و شتی وه هاوه خه ریک بیین ؟ زۆر کاری له وه له به رترمان هه یه وه که س
لایان لی نا کاته وه !

له وه لأمدا ده لێن : مه به ستمان له بو و ژاندنه وه و زیندوو کردنه وه ی ئه م
جو ره به ره مه مانه زیندوو کردنه وه ی پیا هه لدانی (شا) و گه رم کردنه وه ی کو رو
دیوه خانان به و باسانه و ، به نج کردنی هه ست و میشکی خه لکی به و چیرۆک و
ئه فسانانه نه .

ئه و چیرۆکانه پاش وه رگێزانیان بو زمانی کوردی و مانه وه یان - بو
ماوه یه کی دوورو در یژ - له لانه و بانه و کتییخانه ی کورده واریدا - با
ناوه روکیشیان به خه لک و خاکی کورد بیگانه بی - بۆی ئه وه یان لی دی به
به شیك له که له پووری کورد دابزین :

جگه له مانه لایه نێکی گه لی به بایه خ له م تیسکته کو ئانه دا هه یه که هه رگیز
نای پشست گوی بخریت ئه و لایه نه یش لایه نی زمان و فره ههنگی کوردی و یارمه تیدانی
که سانی فره ههنگنوسی ئیسته و دوا روژی کورده ؛ چونکه چیرۆک و
داستان گه لێکی وه ها که هه زاران به یی کوردییان تیدا یه و داستانه کان له ده یان
لایه نی وهك : جهنگ و ، هیرش و شه به یخوون و ئامرازه کانی جهنگ کردن و ..
بابه تی راوو شکار و دهشت و چیا و کانی و چیمه ن و لاله زار و چه ندین رووی
دلداری و شهیدا بوون و خو به خت کردن و تاد ده دوین که بیگومان سه دان
وشه ی کوردی ره سه نیان لی وهر ده گیری که زمانی کوردی یان پی ده وه له مه ند
ده کریت زیاد له هه موویشیان زیندوو کردنه وه ی به ره مه مگه لی وه ها به شیکه له
وه فاو ئه مه کداری نه وه ی ئه مپو بو ئه و سه ربازه نه ناسرا وه ی که له روژگاریکی
وه ها دا به ده گمه ن هه به و ته نانه ت بو دلداره خو شه ویسته کورده
گوند نشینه که یشی شیر به کوردی بلی .. ئه و وهك ئه وه ی بلی : میرووله
بچی به گز قوله یی قافا ! شانی لی شل بکات و بنیشی به بهر هه زاران به یی

شانامه‌وهو به شيعر بيانكا به كوردی و وهك يادگارێكى زيندوو بيكات به
 ديارى دهستى خوى بو نهوه دواروژى گهلهكهى .
 بهلام جيگهى داخه كه ئيمهى دواروژى ئهو شاعيرانه‌مان له‌عاستى ژيان و
 به‌سه‌رهاتياندا ته‌نانهت له ناوى باوك و باپيريشياندا ده‌سه‌وسان بوه‌سنين و ،
 چلوسك و ده‌ساگيرسينيك نه‌ييت ريچكهى تاريكى ميژووى ژيانى
 پى‌بدوزينه‌وهو بگه‌ينه ئه‌نجاميكي وا توژيك فينكى به دل بگه‌يني .

په‌راويزو سه‌رچاوه‌كان :

(١) پروانه : عوسبان هه‌ورامى ، ته‌مه‌نيكى دريژو دووده‌سنوى به‌يان ژماره ٥٩ شويانى سالى ١٩٨٠ .

ناساندن و ليكولينه وه

داستانی مەمى ئالان

که سه رچاوه ی مەم و زینی خانی یه. ^(۱)

«بو روشنبیرو نووسه ری گه وره ی کورد:

دکتور نووره ددین زازا)

☐ علی فتاح دزه بی ☐

نه ته وه ی کورد خاوه نی سامانیکی ئەده بیاتی سه رزاری (Vernacular Literature) ی ئیجگار ده وله مەندو به نرخه. ئەم بابە ته ی ئەده بیاتی له (چیرۆک و به یته و لاوک و هه یران و لایلاه و لاواندنه وه و بالۆره و قسه ی پیشینان .. تاد)، پیکهاته وه و دانه ره کانیان نه ناسراون.

له ماوه‌ی سه‌دان سالاندا، له‌گویی ناگردانی شه‌وانی زستاناندا، له‌نیو کومه‌لانی ریښه‌په‌ران وزه‌حمه‌ت‌کیشاندا، له‌دیوه‌خانه‌ی میرو‌ئاغاکاندا، له‌شه‌و نخوونی‌ی دایکان و شیوه‌نی جگه‌ر سووت‌واوندا، له‌مه‌یدانی دلیری و رمبازی سوارچاکاندا، له‌ته‌ندووره‌ی ده‌روونی دلدارو‌دل‌په‌راندا، ئه‌م جوړه‌ته‌ده‌بییاته هه‌لقولاهو‌په‌ره‌ی سه‌ندوه‌زاره‌وزارو‌پشت‌او‌پشت‌بو‌مان پاریزراوه.

گوتمان (به‌یت)، لقیکی ئه‌م بابه‌ته‌ته‌ده‌بییاته‌یه. (به‌یت)یش، به‌زاراوی (سوران - موکریان)، واتای ئه‌وه‌یه، که‌چپړوک، هه‌مووی، یان به‌شیکی زوری، له‌قالیپکی هونراوه‌دا بی‌و به‌ده‌نگو‌ئاواز بگوترې. کیشه‌کانی ئه‌م قالبی شیعری‌په‌ش، هیچ پیوه‌ندیکی به‌کیشه‌کانی (عه‌روزی) په‌وه‌نیو‌هه‌تا له‌کیشه‌کانی په‌نچه‌یی به‌سته‌و‌گو‌رانی‌ی فولکلوریش جودان، وادیاره‌له‌م جوړه‌کیشانه‌که‌لیک‌کو‌نترن و پاشماوه‌ی سه‌رده‌میکی زور له‌میژن.

لام وایه‌که‌م خوینه‌ر هه‌ن که‌ناوی هه‌ندیک له‌به‌یته‌کانی نه‌بیستی و ه‌کو: (مه‌م‌وزین، ناسرو مال مال، لاس و خه‌زال، سیامه‌ندوخه‌جی، خانزادی سوران، قه‌لای دمدم، فهرخ و سستی.. تاد). له‌هه‌موویانیش به‌ناوبانگتر به‌یتی (مه‌م‌وزینی) په، که‌له‌کردستانی ژوروودا، به‌(داستانی مه‌می ئالان) ناوداره. ئه‌م داستانه، هه‌ر له‌زویکه‌وه، سرنجی خوړه‌لاتناسه‌کانی راکیشاوه:

(أ. سو‌سه‌ن)، له‌سالی ۱۸۹۰دا، به‌زاری بو‌تانی و له‌گه‌ل و ه‌رگپړانیکی ئه‌لمانی له‌(په‌تروسبورگ)، له‌چاپی‌داوه. (فون‌لو‌کو‌ک)، له‌ئ‌ه‌لمانی، ده‌قیکی دیکه‌ی له‌سالی ۱۸۹۱دا به‌چاپ‌گه‌یاندوه. (ئوسکارمان). له‌ساله‌کانی (۱۹۰۶ - ۱۹۰۹)دا، مه‌م‌وزینیکی به‌زاری موکریان‌ی و له‌گه‌ل و ه‌رگپړانیکی ئه‌لمانی چاپ و بلا‌و‌کردو‌ته‌وه،

له‌سالی ۱۹۲۶دا، دیسان له‌(په‌تروسبورگ = لینینگراد) (هو‌گو‌ماکاش). (مه‌م‌وزین) یکی تو‌مار کردوه و بلا‌وی کردو‌ته‌وه. له‌ئ‌ه‌رمه‌نستانی سو‌فیه‌تیشدا، ئه‌م داستانه، له‌سالی ۱۹۳۶دا، کراوه‌به‌ئ‌ه‌رمه‌نی و بلا‌و‌کراوه‌ته‌وه.

ئ‌ه‌مجا، خوړه‌لاتناسی فهره‌نسی (روژی‌لیسکو) له‌شاری (بیروت) بو‌ماوه‌ی چوار سالان خه‌ریکی ئه‌م داستانه بو‌ه‌و‌گویی له‌چهن‌دان ده‌نگیژو حکایه‌تخوانان گرتوه‌که‌م و کورتیه‌کانی ساغ کردو‌ته‌وه، به‌ئ‌اریکاری خوالی‌خوشبو (میرجه‌لاده‌ت به‌درخان) و ه‌ریگپړاوه‌ته‌سه‌ر زمانی فهره‌نسی و له‌سالی (۱۹۴۲)دا، به‌ه‌ردوو زمانان له‌چاپی‌داوه.^(۷)

دو‌وای ئ‌ه‌مانه‌گشت، رو‌شنیرو نو‌وسه‌ری گه‌وره‌ی کورد (دکتور نو‌وره‌ددین زازا)، تی‌کسته‌که‌ی (مسیو‌لیسکو) ی هیناوه‌و‌بژاریکی ووشه‌ی بی‌گانه‌ی تیدا کردوه، چونکه‌ئ‌ه‌و ده‌نگیژانه‌ی خوړه‌لاتناسه‌که‌گویی

لیگرتیوون، سه بارهت به دوربوونیان له کوردستان، شیوهی زمانیان گورابوو. ئیتر، پیشگوئینکی قوول و به زرخیی له (۲۰) لاپه پاندا له ژیر ناوی (چیرۆکنقیس) هوهی بو نووسیوهو، له گهله دهقی داستانه که که (۱۴۹) لاپه پهی خایاندوه، به تیپی لاتینی، له چاپخانهی (که رههه) له شاری (شام) له سالی ۱۹۵۸ دا، دوباره چاپی کردوته وهو به گهلهک تابلوی جوان جوانی رازاندوته وه.

(دکتور زازا) له پیشگوئته کهیدا، له گهلهک لایه نانی کولیوه ته وهو ئه وهی روون کردوته وه. که (خانی) مه وزووعی شاکاره کهی له که رستهی خاوی ئه مه داستانه وه رگرتوه. سه رپای ئه مهش، به هووردی له باری ژیا نی کومه لایه تی چه ند سه د سال له مه و به ری شاری (جزیری) دوواوه، هه لوه ستنکی تاییه تیشی له ئاستی (ئه حمه دی خانی) کردووه و به قوولی له روانگی فه لسه فه وه له گهله دایله کتنکی (هیکل) ی به راوورد کردوه. به م چه شنه بو یه کجاری تیکستی (مه می ئالان) ی چه سپاندوه ئه مهش بوخته ی داستانه که یه:

● (علی به گه)، له شاری (مه غریب) ی پاشای کوردان بووه و ووجا غ کویر بووه. به ئاموزگاری (خدری زینده) کچی (شیخی قوره ش) یان ده هینی و کورپکیان ده بی ناوی لیده نین (مه م).

● (مه م) گه وره ده بی و ده بیته کورپکی ئیجگار قوزو لاوچاک. سه رده سته ی خزمه تکاره کانی ناوی (به نگین) ده بی. هه سپیکش هه بووه به ناوی (بوژی ره وان) که به جوانوویه تی ماسیگره کانی شاری مه غریبی به توپ له ده ریایان گرتوه. ئه وه نده خوشبه ز بووه مه و دای بیك روژریگای به سعاتیک برپوه.

● میری شاری (جزیری بوتان)، ناوی (ئه زین) و کورپی (میر زه نگین) بووه. دوو خوشکی شوخ و شه نگی هه بووه، گه وره که یان ناوی (ستی) و بچوو کتره که یان ناوی (زین) بووه به (زینی زیدان) ناودار بووه.

● میر سی ئاموزای پاله وانی هه بووه برای یه کتر بوون. گه وره که یان ناوی (حه سه ن) و میردی (ستی) بی بووه. ناوه نجی یه که یان ناوی (چه کو) و ده زگیرانی (زین) ی بووه، برای بچوو کیشیان ناوی (قهره تاجین) بووه.

● گزیری (میر) یش، ناوی (به کوئی ئاوان) بووه له پیاو خرابی و به دکاریدا وینه ی نه بووه.

● (تاف بانوو) و (هه یف بانوو) و (ستیر بانوو) خوشک بوون و کچی شای په ریایان بوون. روژیک بو سه ر (کانی قه سته ئی) ده چن، له نزیک شاری (جزیری). په روبا لی که و ئاسایی یان له خو یان دا ده مالن و ده ست به مه له وانی ده که ن. (ستیر بانوو) سه رسامی جوانی و نازداری هه ردوو خوشکه کانی ده بی. به رله واندا، له کانیه که دینه ده ره وه و په رو باله کانی خو ی له بهر ده کا. ئه مجا

په‌رو باله‌کانی (تاف بانوو) و (هه‌یف بانوو) هه‌لده‌گری و له شه‌قه‌ی بال د‌ه‌داو به‌سه‌ر خوشکه‌کانیدا په‌رواز ده‌کا. هه‌رچه‌نده خوشکه‌کانی ده‌گری‌ن و ده‌پارینه‌وه، په‌رو باله‌کانیانی وی ناداته‌وه تاوه‌کو گوشتی نه‌وه‌ی پی د‌ه‌ده‌ن که‌جوانترین دووکه‌سی جهانی نیشان بده‌ن یه‌کیکیان (مه‌می ئالان) ی کوپی پاشای کوردان له‌شاری (مه‌غریبی) و نه‌ویتریان (زین) ی خوشکه‌نازداره‌که‌ی میری (جزیری بوتان) بوه. له‌سه‌ر نه‌م گوشت و به‌لینه (ستیر بانوو) ده‌نیشیته‌وه و په‌رو باله‌کانی هه‌ر دوو خوشکه‌که‌ی د‌ه‌داته‌وه.

● له‌کاتی نویژی شیواندا په‌ریزاده‌کان خه‌وله‌هه‌ر دوو میرزاده‌کان ده‌خه‌ن و (زین) ی به‌ته‌خت و چراخانه‌وه هه‌لده‌گرن و بو‌شاری (مه‌غریبی) ی ده‌به‌ن و له‌کو‌شک و بالاخانه‌ی (مه‌م) یداو له‌ژووره‌که‌ی نه‌مداو به‌رامبه‌ر به‌جیگای نه‌می داده‌نین و به‌خویشیان له‌په‌نجه‌ره‌ی بن میچی ژووره‌که‌دا هه‌لده‌نیشن.

● نه‌مجا، که‌هه‌ردووانیان به‌ئاگا ده‌هینن یه‌کسه‌ر شیت و شه‌یدای یه‌کتری ده‌بن به‌لام ده‌بیته‌ده‌مه‌قالیان نه‌میان ده‌لی نه‌ویان بو‌لای هاتوه‌و نه‌ویانیش ده‌لی نه‌م. له‌پاشاندا له‌سه‌ر نه‌وه‌پیکدین که‌ساغ کردنه‌وه‌ی نه‌و رووداوه‌سه‌پرو ئالوزه‌بو به‌یانی به‌لینه‌وه. په‌یمانی دل‌داری له‌گه‌ل یه‌کتر ده‌به‌ستن و نه‌نگوستیله‌کانیان ده‌گوپنه‌وه که‌هه‌ریکه‌ناوی خاوه‌نه‌که‌ی له‌سه‌ر هه‌لکه‌ندرابوو. شیره‌که‌ی (مه‌م) ده‌که‌ن به‌ناو بره‌و سنووری نیوانی ته‌خته‌کانیان و خه‌ویان لی ده‌که‌وی. په‌ریزاده‌کان (زین) ی هه‌لده‌گر نه‌وه‌و بو‌شاری (جزیری) ی ده‌به‌نه‌وه‌و له‌کو‌شکی (بورجی به‌له‌ک) دایده‌نینه‌وه.

● (مه‌م) له‌دوای چه‌ندو چو‌نیکی زور، به‌هینانی هیچ کچیکی شاری (مه‌غریبی) رازی نابیت و سواری (بو‌زی ره‌وان) ده‌بی و به‌سوراخی (زین) یدا ده‌چی. (خدری زینده) له‌ریگا خو‌ی نیشان د‌ه‌داو ئاموژگاری ده‌کا چون له‌روباری جزیری به‌په‌رینه‌وه‌و خو‌ی له‌داوو ته‌له‌سمی که‌چه‌جادوو بازه‌که‌ی (به‌کو‌یی ئاوان) ده‌رباز بکا که‌له‌شیوه‌ی (زین) یداو بو‌ته‌فره‌دانی دیته‌سه‌ر ریگای.

● که‌(مه‌م) له‌روباری جزیری ده‌په‌رینه‌وه‌و روو به‌پرووی که‌چه‌که‌ی (به‌کو) ده‌بی، پی‌ی ده‌لی که‌له‌راستی ی نه‌و گه‌یشته‌وه‌و ده‌زانی کی‌یه. نه‌ویش له‌شه‌رمی کرداره‌ناشیرینه‌که‌ی (مه‌م) راده‌سپیری که‌بیته‌میوانی (حه‌سه‌ن) چونکه‌هه‌ر نه‌م ده‌توانی ئاواته‌که‌ی بو‌جی به‌جی بکا.

● (مه‌م) میوانی (حه‌سه‌ن) وبراکانی ده‌بی. سه‌باره‌ت به‌لاو چاکی خو‌ی و نازداری نه‌سپه‌که‌ی ده‌م و ده‌ست ناوبانگی له‌شاری جزیری ده‌نگ د‌ه‌داته‌وه. خه‌لکی شاره‌که‌ده‌سته‌به‌ده‌سته‌بو مالی (حه‌سه‌ن) ده‌چن تاوه‌کو میوانه‌که‌ی و

ئەسپەكەى بېيىن. لە دوۋاى سى رۆژان مېوان رازى دلى خۆى بوخاڭە خۆى ئاشكرا دەكا. (حەسەن) یش گوڧتى (زىن) ى پېدەدا بەلام لەدلى خۆیدا ئاۋاتەخۋازى ئەو دەبى كە (مەم) داخۋازىكارى (ستى) پى بۋايە نەك (زىن) ى بو ئەو ى بۋى تەلاق بدایە وپېشكەش بگردایە و ئەركى ئەم كارە دژۋارە نەكە وتایە سە رشانى (چەكو) ى كە هیشتا تازە لاو ھەرزەكار بو.

● (زىن) یش، لەو ەتى شەو ەكەى بو لای (مەم) ىان بردبوو نەخۆش دەكەو ى و خۆى رەشپۆش دەكاو ەكو مۆم بەگلپەى ئاكرى ئەقېنى دەتاۋىتەو ە زەردو لاواز دەبى. بەلام لە و رۆژەو ى (مەم) دەگاتە (جزىرى) ھەوالى دەگوڧرى و ھەست بە شادومانییەكى سەیر دەكا كە لەقوولایى دەروونیدا پەنگ دەخواتەو ە.

● (رەیحانە) ى كارەكەرى، خەبەرى گەیشتنى ئەو سوارە غەرىب و لاۋچاكەى پېدەدا، ئەو یش بەبیانۋى چوون بۆسەر (كانى ى قەستەلى) دەیەو ى بەپېش مالى (حەسەن) دا رابېرى بەلكو مېوانەكەى بېيى و (مەم) ى لیۋە بناسیتەو ە.

● (زىن) لەگەل چلو ىك كارەكەرو ھەموو كچە ماقوولەكانى (جزىرى) بۆسەر كانى دەچن و بەپېش مالى (حەسەن) دا رادەپېن. لەو كاتەدا (مەم) دیتە بەر پەنجەر ەو چاۋریان بەیەكتر دەكەو ى یەكترى دەناسنەو ە.

● (چەكو) ئاگادارى چاۋبازى ى نېۋان (مەم) و (زىن) ى دەبى و زۆر توۋدەو توند دەبى كە (حەسەن) بەم ھەوالە دەزانى ناچار دەبى (چەكو) لە بنچ و بناۋانى مەسەلەكە حالى بكاو داۋاى لى بكا كە دەستبەردارى (زىن) ى بېى و بە (مەم) ى ببەخشى ئەو یش بەبى دوۋدلى كردن و لىكدانەو ە فەرمانى كاكى بەجى دەھىنى.

● حەسەن و برايەكانى (مەم) سواری (بۆزى رەۋان) دەكەن و رىگای كانى ى قەستەلى ى نیشان دەدەن. (مەم) و (زىن) بەدیدارى یەكتر شاد دەبن و گوڧت و گوڧىكى زۆریان دەبى و رازى دل بو یەكترى ھەلدەپېژن. لەو كاتەدا ھەموو دەستە خوشكەكانى (زىن) ى كە ھەزارو دوۋسەد بوون لەكچانى پیاۋە گەورەكانى شار بلاۋە دەكەن و بوشار دەگەپېنەو ە ھەر چلو ىك كارەكەرەكان لەسەر كانى دەمېننەو ە.

● دەنگو باسى ئەم ھەرایە بەنیوشاردا بلاۋدەبیتەو ە. كۆمەلىك لەپیاوخراپانى جزىرى بۆسەر رىگای (مەم) دەچن بو كۆشتنى، بەلام حەسەن و برايەكانى بەھانا ەو دەگەن و رزگارى دەكەن و (زىن) و كەنیزەكانیش بەترسو لەرز دەگەپېنەو ە (بورجى بەلەك).

● (بەكوڧى ئاۋان) سەبارەت بەو ى كە (مەم) ھەم داخۋازىكارى كچى ئەو نەبو ەو ھەم مېۋانى ئەو نەبو ەو مېۋانى (حەسەن) بو ە دەست بەپېلان گېران

دهكاووهها (مير ئيزدين) حالي دهكا كه (حهسهن) وبرايهكاني به ته ماي ئه وهن (مير) بكوژن و (مه م) له جي ئه و بكن به (مير). ئه مجا پيلاني له ناوبردني (مه م) بو داده ني.

● (مير) ئاهه نكي گه وره سازدهكاو هه موو جو اميره كاني شار له گه ل ئاموزايه كاني خو ي بانگكيش دهكا. له گه رمه ي ئاهه نكه كه دا (به كو) هه واليك به (مير) دهكه ييني گوايه له شكري (عه جه مان) هيرش هيناوه بو سه ر (كورده ستان) و شاري (جزيري) له مه ترسي دايه. (مير) يش وهكات فه رمان دردهكاو له شكر به ري دهكه وي.

ئه وهنده ي (حهسهن) هول دهدا (مير) ناسه لميني كه (مه م) ي پانزه ساله له له شكره كه به جي بميني و (به كو) ش دهكا به ئازوخه واني له شكره كي. ئه مه ش شووشه ييك ژه هراو ئاماده دهكا تاكو (مه م) ي پيوه ده رمان خوارد بكا.

● كه له شكر له شاري جزيري به دوور دهكه وي (مه م) خه يالي (زين) ي دهكاته وه به (حهسهن) ده لي كه وا نه خوشه و داوي لي دهكا ئيزني گه رانه وي بو له (مير) وه ربگري. (حهسهن) يش وه لامي ده داته وه كه به يي ده ستووري وولاتي (جزيري) جگه له برينداران هيج شه ركه ريكا ريكا نادري له شكر جي به يلي و بو مالي خو ي بگه ريته وه. (مه م) كه له م داب و ده ستووره دهكاو بو ئه وي بيانوو بدوزيته وه، شيريك له لاقى خو ي ده داو برينداری دهكا (مير) يش ناچار ده بي به يي ده ستووري ولات بو گه رانه وه سه رفرازي بكا.

● (مه م) بو زي ره وان تاو دهدا كه دهكاته وه شاري (جزيري). ئه سه په كه ي له حه وشي كو يش و سه راي (حهسهن) ده به ستيته وه خو يش بو (بورجي به له ك) ده جي وله وي دا له گه ل (زيني) به يي كتر ده گن.

● دووي گه رانه وه ي (مه م) پيلانه كه ي (به كو) سه رناگري ئه مجا پيلانيكي تازه داده ني وه (مير) ده سه لميني كه به سه ركرده كاني له شكره كه ي رابگه يه ني كه خه به ري كشانه وه ي له شكري (عه جه مان) ي بو ها تو وه فه رمان ي گه رانه وه بو (جزيري) يان پيده دا.

● (حهسهن) ده زاني كه (مه م) به مه به ستي ديتني (زين) ي خو ي بريندار كردوه. ئه مجا بو ئه وه ي دلدار و دل به ره كه به غافله تي پيكه وه نه بيندري (چه كو) و (قه ره تاجين) له سه ر خوشبه زيني ئه سه په كانيان به ده مه قال ده هيني. ئه مه ش به وه ده برپته وه كه هه ردووانيان ئه سه په كانيان به ره و (شاري جزيري) تاو بده ن دياره هه ركامه يان ئه سه په كه ي خوشبه ز تر بي ئه و زووتر دهكاته وه شار.

● (به كو) له مه به ستي (حهسهن) دهكا. بو يي كه (مير) ئيقناع دهكا كه هه موو له شكره كه به شداري ئه و گره وه بكن.

● که (ستی)ش (بوژی رهوان) ده‌بینی ده‌زانی (مه‌م) هاتوته‌وه. له دیوه‌خانه‌دا به شوینیدا ده‌گه‌ری و نایدوزیتته‌وه. له پیش دالانی دیوه‌خانه‌که یان هندی مندالان ده‌بینی که پرسپاری (مه‌م) یان لی ده‌کا پی‌ی ده‌لین بو (بورجی به‌له‌ک) چوو.

● (ستی)ش که نه‌مه ده‌بیستی و بوئه‌وه‌ی ناوی خوشه‌که‌ی نه‌زپی و قسه به میر نه‌گاته‌وه (مه‌م زین) به‌فه‌تارته نه‌چن و براو می‌دو ئاموزایه‌کانی به‌ده‌ستی یه‌کتری به‌کوشته نه‌چن، خیرا بو‌کوشک و سه‌رای (میر) ده‌چی و له‌پیش دالانی (بورجی به‌له‌ک) پروو به‌پرووی (میر) و (به‌کو) ده‌بی. به‌لام له‌پیش نه‌واندا بو بالا‌خانه سه‌رده‌که‌وی.

● دلداری و دلبه‌ر له‌ته‌له‌سمی خوشه‌ویستی راده‌چله‌کین و ده‌زانن کار له‌کار تراز‌اوه. (مه‌م) له‌بن‌قه‌روه‌که‌ی سه‌رشانی خو‌ی (زین) ده‌شاریتته‌وه. که (ستی) به‌په‌له به‌ژوور ده‌که‌وی (مه‌م) له‌داویننی فه‌روه‌که‌یه‌وه که‌زی‌ی زین‌ی نیشان دده‌ا. ماوه‌ی قسه‌کردن‌یان نابی چونکه له‌هه‌مان کاتدا (میر) و (به‌کو) به‌ژوور ده‌که‌ون. (ستی) به‌په‌شو‌کاوی دهر ده‌په‌ری و به‌شوین (حه‌سه‌ن) دا ده‌گه‌ری.

● (میر) به‌په‌ستی و به‌بی سلّو کردن داده‌نیشی و (به‌کو)ش ده‌ست ده‌کا به‌خوش کردنی ئاگری رک و کینه‌ی. (مه‌م) ده‌یه‌وی پاکانه بوئه‌م ره‌فتاره‌ی بکاو به (میر) ده‌لی که له‌لای مالی (حه‌سه‌ن) خانه‌خو‌ی پزیشک (ته‌بیب) ده‌ست نه‌که‌وت تا‌کو‌برینه‌که‌ی تیمار بکا دراوسیه‌کان پپیان گوتوه له (بورجی به‌له‌ک) ته‌بیب هه‌یه‌و ئه‌ویش بوئه‌م مه‌به‌سته هاتوه و غه‌ریب و نه‌شاره‌زایه و نه‌یزانیوه ئه‌م شوینه (حه‌ره‌مه‌س‌را)ی میره. له‌هه‌مان کاتیشدا خو‌ی بو ده‌ست وه‌که‌ری ئاماده ده‌کا.

● (ستی)ش (حه‌سه‌ن) ده‌دو‌زیتته‌وه و له‌م کاره‌ساته‌ی حالی ده‌کا. که (حه‌سه‌ن) بو (بورجی به‌له‌ک) ده‌چی و ته‌ماشای (میر) و (مه‌م) ده‌کا ده‌زانی که ئیشه‌که گه‌لیک دژواره. (مه‌م) یش له‌په‌نامه‌کی له‌ژیر لچکی فه‌روه‌که‌یدا، که زی‌ی (زین‌ی) نیشان دده‌ا. (حه‌سه‌ن) یش به‌په‌له بو ده‌روه‌ه ده‌چی و که ده‌گاته مال خیرا ئاگریکی گه‌وره داده‌گیرسینی و ده‌ست به‌سووتاندنی کوشک و سه‌رای خو‌ی ده‌کا و (ستی)ش بو (بورجی به‌له‌ک) ده‌نیری تا وه‌کو (میر) له‌م کاره‌ساته ئاگادار بکا به‌لکو به‌هاواریپه‌وه ده‌چی و له‌حه‌ره‌مه‌س‌رای دوور ده‌که‌ویتته‌وه. به‌لام (به‌کو) به (میر) ده‌لی که ئه‌مه پیلانیکی (حه‌سه‌ن) هه‌بو به‌به‌ستیکی سازی کردوه.

● (میر) قسه‌که‌ی (به‌کو) له‌گو‌ی ده‌گری و به‌هاواری (حه‌سه‌ن) هه‌واچی.

ئەمجا (حەسەن) كۆرە كۆرپەكەى دەھاوئە نۆ ئاگرەكە. كە (ستى) ئەمە دەبىنى دەست بەدادو فىغان دەكاو وەكو شىت بو لای (مىر) دەگەرپتەو وە ئەمجارە (مىر) قەناعەت پەيدا دەكا كە (حەسەن) ئاگرەكەى بەفیل نەكردوتەو وە هەلدەستى بەھاوارىيەو وە بچى.

كە لە ژوورەكە دیتە دەرەو وە (بەكو) بەدووايەو وە دەبى. (زىن) یش خىرا دەرەپەرىو بو ژوورەكەى (براژنى) دەچى. (بەكو) تارمايەكەى دەبىنىو (مىر) ئاگادار دەكا. بەلام سەبارەت بەو وەى كە (زىن) و (مىرژن) جل و بەرگىيان وەكو يەكتەر بو، نە ياشزانپو وە تارمايەكەى هەى كامەيان بو.

● (مىر) و (مەم) شىر لە يەكتەر هەلدەكىشن. (ستى) ش دەست دەكا بەھاوار كردن ولە و دەمەشدا (حەسەن) دەگاتە لايان. ئىتربو ئەو وەى دلى (مىر) بداتەو وە، ساردى بكاتەو وە گومان و دل پىسى بەرامبەر بە (مىرژن) پەيدا تەكا سەر بوردهى دلدارى (مەم) و (زىن) بەھووردى بو دەگىرپتەو.

● (مىر) دیتەو وە سەرخوى و ھەموپان پىكەو وە بەھاوارى كۆرپەكەى (حەسەن) ھو دەچن و (مەم) لە نۆ بلىسەو گرى ئاگرەكەدا كۆرپەكەى (حەسەن) بە سەلامەتى رزگار دەكا. لە ھەمان رۆژدا (مىر) ئاگادار دەكرى كە لەشكرى (عەجەم) ھىرشى ھىناو تە سەر وولات. ئەمىش بەسەر كەردايەتى (حەسەن) و براكانى لەشكر بەرى دەكا.

● (مىر) دلى لە (مەم) كرمى دەبى. رۆژىك لە دوواى بەرپىكەوتنى لەشكر، بەراو پىژى (بەكو) لە سەر دلخواز يارى شەترەنج لەگەل (مەم) دەكا. ئەمەش سى دەست شەترەنج لە (مىر) دەباتەو. (بەكو) لە دوورەو وە لە پەنجەرەيىكى حەرەمسەرايىدا (زىن) دەبىنى. داوا لە (مىر) دەكا كە جىگەى لەگەل (مەم) بگورپتەو. (مەم) لە شوپى تازەيدا رووى دەكەوتتە لای پەنجەرەكەو (زىن) دەبىنى. بە خەيالى دلبر ئاگەى لە يارىيەكە نامىنى و شەش دەست شەترەنج دەدورپىنى. دلخوازى (مىر) بە ئاموزگارى (بەكو) ئەو دەبى كە دەست و پى دەبى (مەم) بىبەستن. (مەم) دلخوازەكە بەگالتە تى دەگا ئەو ئاشكرا دەكا كە بە رستىكى بادرار لە داويكى مووى سەرى خوى و داويكى بژى ئەسپەكەى نەبى بە ھىچ شتىكى دىكە بەردەست نابى. بەم جوړە دەست و پى دەبەستن و دەيخەنە نۆزىندان. ھەرچەندە (ستى) و (زىن) بە شوپىندا دەگەرپن سوراخى ناكەن و نايدۆزنەو.

● لە دوواى سى رۆژان كچەكەى (بەكو) (زىن) ئەمەوالى (مەم) ئاگادار دەكاو ھەنارىكى ژەھراوى پىدەدا كە بو (مەم) ي ببات بە بيانوى ئەو وەى

نه خوشه و ناره زړوی هه ناره کا. (مه م) یش له هه مان کاتداخه و نیکی دیتوه و له م
که ین و بهینه که یشته.

● که (زین) ده چینه سه رزارکی زیندان و هه ناره که بو (مه م) ده هاو یته خواره وه،
(مه م) پی ده لئ هه ناره که ژه هراوییه و نه نجامی ئه وی پی هاتوه. هه روه ها (زین)
له وه حالی ده کا که نه میش دووای حوت روژی دیکه ده مرئ و له و دنیا دا به یه کتر
ده گن. نه مجا هه ناره که ده خواو وه کات ده مرئ. له پاشی حوت روژان (زین)
یش جوانه مه رگ ده بی و له ته نیشته گوپی (مه م) ی ده شارنه وه.

● (میر) که پاکي و پیروزی ی ئه فینی دلدار دل به ره که ی بو ئاشکرا ده بی
فرمان به کوشتنی (به کو) ده دا. باخه وانیک له گوړ ستانه که دا تووشی (به کو)
ده بی و خاکه نازیکی له ته پلي سه ری ده داو ده یکوژی. دل پیکي خوین ده پرژپته
نیوانی هه ردوو گوړه کانی (مه م) و (زین) ی و دره ختیکی درکاوی ی لی ده پرسکی.
● (به نگین) به له شکریکه وه دیته سه ر شاری (جزیری) و له توله ی دلدارو
دل به ره که ویرانی ده کا...

لیکدانه وه ی داستانه که.

نه که رچی نووسه ری هیژا (دکتور نوورده دین زازا) له پیشگو تنه
به نرخه که یدا، زور به زانایی له هه موو لایه نیکی نه م داستانه ی کولیوه ته وه،
هیشتا به بی سوودی نازانم چهند تیپینی و رامانیک له باره ی داستانه که وه
بخه مه سه ر پاو بوچوونه کانی نه و. به لام ده بی نه وه بزاین که هه رچی له م باره وه
ده نووسری له سنووری مه زنده کاری ده رناچی و دووریش نیه له دها تودا
به هو ی زانیاری (میتولوژی - نه فسانه زانی) به ووردی واتای نه م داستانه شی
بگریته وه و نه وه ساغ بیته وه. که وا (که سه کان) و (رووداوه کان) ی، یان رهمز
(Symbol) یان نمونه ی نه سلی (archtype) ی هه موو بیرو باوه ری و تاقی کردنه وه ی
زور له میژه وه بن که له قولایی (ژیر - شعور) ی ره که زو نه ته وه ی کوردا
نیشته ته خواره وه و له نه ده بیبایتی فولکلوریدا سه ری هه لدا وه ته وه.^(۳)

(دکتور زازا) له باره ی کونیه تی بیري بنچینه یی (فکره ی نه ساسی) ی
داستانه که وه له که ل نه فسانه یی کونی (ئیرانی - یونانی) به راوورد کرده
که نووسه ری یونانی (شاریس - ی - مه تیلی) له پایانی سه ده ی چواره می پیش
زاین (میلاد) دا، له ئیرانیه کانی بیستوه و له م سه رده مه شدا ئیرانناسی

به ناوبانگی دانیمارکی (کریستنسن) لیوهی کولیوه ته وه. ئه مهش بوخته ی
چپرۆکه که یه. ^(۴)

(زاریادریس) کوری (هیستاسپیس) بوهو پاشای وولاته کانی نیوانی
دهریای (قه زوین) و روباری (دانوب) بوهو، ئه م دووشازاده یه له ییک کاتدا
یه کتریان له خه ودا دیتوووه و هه زیان له یه کتری کردوه.

(زاریادریس) داخوای (ئوداتیس) دهکا به لام باوکی کچه که ناسه لمینی
بیداتی (زاریادریس) له گه له هه فالیکی سواری په یتوونیکی جهنگی دهبن و
به شوین (ئوداتیس) دا دهچن. له کاتیکی وه هادا دهکه نه کوشک و سه رای
(هومارتیس)، که ئه مه ئاههنگیکی گه وره ی سازکردوه بوئه وهی کچه که ی
به شویدا. (ئوداتیس) یش به پیی داب و دهستووری وولاته که یان جامی پر
له مه ی به نیو میوانه کاندای دهگیرا بوئه وهی یه کی که له نیوانیان هه لبریزی و بیکا
به ده زگیریانی خو ی. که (زاریادریس) بانگی دهکا یه کسه ر دهیناسیته وه و
دهستی خو ی دهخاته نیو دهستی. ^(۵)

هه زاروسی سه د سال له دووای (شاریس - ی - مه تیل) (فیردهوس) له
(شهنامه) یدا هه مان داستانی به م چه شه گپراوته وه !
(لهراسب) دوو کوری هه بوهو، گه وره که یان ناوی (گوشتاسب) و
بجووکه که یان ناوی (زاریر) بوهو. ^(۶)

(گوشتاسب) له باوکی دلگیرده پی که نایکا به جی نشینی خو ی بو پیکه بو
وولاتی (روم) دهچی و له لای خاوه ن گوندیک جی گیر ده پی.
(قه یسه ری روم) سی کچی هه بوهو گه وره که یان ناوی (کتایون) بوهو.
به پیی دهستووری وولاته که ش دهبوایه (قه یسه ر) بو به شوودانی هه رکچیکی،
ئاههنگی ساز بکاو هه موو کوره خانه دانه کانی وولات بانگه واز بکا بوئه وهی
کچه که ی یه کی که له نیوانیان هه لبریزی. له وکاته دا، بو به شوودانی (کتایون)
ئاههنگیکی وه ها سازکراوه. هه ر چه نده (کتایون) به نیو لاهه کاندای ده گه پی.
(گوشتاسب) ی به رچاو ناکه وی که له خه و نیکیدا دیتوووی و هه زی لی کردبوو.
بو پیکه هه ی یه کیکیان بوئه م مه به سته، دهستی نشان ناکا.

(قه یسه ر)، به ناچاری ئه مجاره به زم و ئاههنگیکی گه وره تر ساز دهکاو
هه موو کوره لاهه کانی وولاته که ی بانگکیش دهکا. خانه خو یی (گوشتاسب)،
به زوره ملی، میوانه که ی له گه ل خویدا بو ئاههنگه که دهبا. (کتایون) که
(گوشتاسب) دهبینی، یه کسه ر دهینا سپته وه و دهستی خو ی دهخاته نیو دهستی.
(قه یسه ر)، له کرداری کچه که ی زور دلگیر ده پی به لام ناتوانی ده ستووری

وولاته که ی بشکینی. بوییکه، به بی خلات و به رات، هر دووانیان له کوشک و سه راکه ی ده کاته دهره وه!^(۷)

(کریتسن) باوه ری وه هایه که (شاریس)، له تومارکردنی ناوی که سه کانی ئەم چپرۆکه، هه له ی کردوه له باتی ناوی (لهراسب) ناوی (هیستاسپیس) ی داناوه، (زاریادریس) یشی خستوته جیگای هر دوو کوره کانی (لهراسب). به پی ی بو چوونی (دکتور زازا) ش که سه کانی (مه موزاردیادریس) و (زین وئوداتیس) و (ئه زین و همارتیس)، له یه کتری نزیکن و جگه له وه ی که له هه موو چپرۆکه کانی باسکراودا دلدارو دلبه به شیوه ییکی نااسای یه کتری ده بین و عیشقی یه کترده بن.^(۸)

ئه مجا لیردها بو پشگرتنی باوه ری ی (دکتور زازا) له باره ی کونیه تی بیر ی بنچینه پی داستانی (مه موزین) ئه فسانه ی که کانی شای په ریان له گه ل ئه فسانه ی دلدار ی (پاریس و هیلین) به راورد ده که م:

له شای و زه ماوه ندیکی خواجه کانی گریک (یونان) دا به ئه نقه ست له (ئیرپس - ی - خواژنی تیکوشان) ناگیرنه وه. ئه میش بو توله سه ندنه وه، سیویکی زیرین هه لده داته نیو کوری ئاهه نگه که. له سه ر سیوه که ش نووسرا بوو (بو جوانترین که س).

(هیرا - ی - ژنی زه یوس - ی - خواجه ئاسمان) و (ئه تینا - ی - خواژنی دانایی) و (ئه فرودیت - ی - خواژنی جوانی)، لپیان ده بیته کیشه و هرییکه یان سیوه که شایانی خوی ده بین. (زه یوس) ده که ن به ناویژیکار، ئه میش ئەم فه رمانه، به (پاریس) ی کوری (پیرام - ی - پاشای ته رواده) ده سپیری. (هیرمیس - ی - په یامبه ری خواجه کانی یونان)، هه رسی خواژنه کان له گه ل (پاریس)، له سه ر کیوی (ئیدا) ی نزیک شاری (ته رواده) کو ده کاته وه.

(هیرا) به لینی هیژو ده سه لات به (پاریس) ده داو (ئه تینا) به لینی پیروزی و سه رکه تنو، (ئه فرودیت) یش به لینی ئه وه ی پیده دا که جوانترین ئافره ت بکا به ژنی. (پاریس)، سیوه که خه لات ی (ئه فرودیت) ده کا. ئه مه ش یاریده ی ده دا که (هیلین) ی ژنی (مه نیلاوس) ی پاشای (سپارته) هه لگری که جوانترین ئافره تی جهان بوه. ئەم روودا وه ش، بوه به هو ی داگیرسانی شه ری گریکه کان و ته روادیه کان و هه وینی داستانی (ئه لیاده) ی (هومەر).^(۹) لام دایه ویکچوونی (تاف بانوو) و (هه یف بانوو) و (ستیربانوو) له گه ل (هیرا و ئه تینا و ئه فرودیت) ناشکرایه، که رچی ئه وان په رین و پله ییک له م خوا ژتانه نرمترن. هه روه ها، کانی ی (قه بسته لی)، وه ک کیوی (ئیدا)، شوینی کو بونه وه ی ئەم ئافه ریده ئاسمانییانه

بووه له م دووشوینانه شدا بریاری ئه قینداری (مهم وزین) و (پاریس وهیلین) دراوه

ئه مجا که میژوو ئه وهی ساغ کردبیته وه، هه مووخیله کانی (هیندو - ئاورویی) له سه رده مانی هه ره کوئدا، هیزو نموده کانی سروشتی یان په رستوه و (هه تاوو مانگو ئه ستیره) یان به (خودا) زانیوه،^(۱۰) ئه وا به ئاسانی ئه وه ئاشکراده بی که ئه فسانه ی په ریزاده کانی (مه می ئالان)، پاشماوه ی ئه وسه ر ده مانو و (تاف بانوو هه یف بانوو ستیر بانوو) ش، هه مان (هه تاو) و (مانگو) و (ئه ستیره ن)، که له پایه ی (خواهه تی) بو پایه ی (په ریزاده یی) داکشاون.

هه روه ها له ناوه روکی داستانه که دا ده توانین سوواخی هه ندی بیرو باوه ری ی کون بکه ی که بو پیش ئیسلام بوونی نه ته وه ی کورد ده گه ریته وه. راسته یه که ی، زورانبازی نیوانی (حه سه ن) له گه ل (به کو) نموودیکی زورانبازی نیوانی چاکی و به دی یاخود نیوانی (ئاوه رده زدا) و (ئه هریمه ن) ه. (به کو) ش که سه ره نجامی به کوشتن دی سه رکه وتنی (چاکی) به سه ر (خراپی) دا، ده ستنیشان ده کا.

بیگومان که نه ته وه ی کورد ئیسلام بوه، که لیک له سامانی گیانی ی خویش له گه ل خویدا ئیسلام کردوه. ئیسلام بوونی بیرى بنچینه یی ئه م داستانه ش، کاریکی ئاسان بوه، چونکه دینی ئه وسای کورد که زه رده شتی بوه، له باره ی ئایین و ره ووشته وه جیاوازیکی زوری له گه ل دینی ئیسلامیدا نه بوه.

ئه مجا گه ر کونیه تی بیرى بنچینه یی داستانه که بسه لیندری، ده بی، له به نه رته تا کرداری (چاکی)، به ناوی (ئه زین = ئیزدین = ئیزه دین) ه وه که ساندرا بی واتا ته شخیس کرابی و زاره زار، له ماوه ی سه دان سالاندا ئه م گوڤانه ی به سه ردا هاتبی و کرابی به (حه سه ن). هه روه ها ره گه وپیشه ی ناوی (به کو = به کر)، له دوو ووشه ی لیدکراوی (به د) و (کار) سوواخ ده کری ئه م دوو ووشانه ش له فوکا بوله ری کونی زمانه کانی (هیندو - ئاریان) ین.^(۱۱)

لاموايه ئه م لیدکانه وه یه که لیک له وه له بارتره که ناوی (به کو) به کورت کراوه ی ناوی (به کر) بزیاین. چونکه هه یچ رای تی ناچی، که نه ته وه ی کوردی (روینی) و (شافیعی مه زه هب) ناوی سه ر ده سته ی یارانی (پیغه مبه ر)، له که سیکی وه ها بنی که نیشانه و که سیندراو (ته شخیس) ی خراپی به دکاری یه. به لام ئایا چون (خانی) هه سته به م لایه نه، نه کردوه ؟ وه لامی ئه م پرسیاره م بوئادریته وه. به ررای ئه مه، ده توانین ناوی (زین) یش، له ووشه ی (ژین وژیان) دا سوواخ بکه ی که ره مزه بو ره گه زی مروف، که هه ر خودی خو ی مه یدانی زورانبازی ی نیوانی بیرى چاکی و به دی یه. هه تا (بوژی ره وان) یش

نیشانه ییک ده بی بو رووداویکی زور کون، له میژوی دانیشتوانی ئەم هه ریمه دا
ئه ویش رام کردنی (ئه سپ و ماین) ه لیره دا رهنگی ئەفسانه ی (رهخشی رۆسته م)
ده داته وه.

پیش ئەوه ی کوتایی به م لیکدانه وهیه بهینین، ده بی ئەوهش بخهینه
به رچاو که هیچ دوونیه له هه ریمی (بو تان) دا سه ربورده ییکی جه رگ بری
دلدار ی، له نیوانی دلدار و دلپه ریکی خاوه ن پایه دا روویداپیو سه ره نجامی به کاره
ساتیکی دژوار هاتی و له گه ل ناوه روکی داستانه که تیکه لاوبووی.

- بهیتی مه م و زینی -

له کوردستانی خواروودا، به داستانی دلدار ی (مه م) و (زین) ده گوتری
بهینی (مه م وزینی) یا له به رخوشویستی دلدار و دلپه ره که له بهینی (کا که مه م و
خاتو نه زین) ی ناوی ده به ن.

(ئوسکار مان) له سالی (۱۹۰۶) دا له سابلآخی ئەم بهیته ی له بهیخوانی
بلیمه ت (رهحمان به کر) ی بیستوه و تۆماری کردوه له وولاتی (سۆران) یش
که م و زور، به هه مان شیوه ی موکریان ی ماوه ته وه و ده ستکار پیکی ئەوتو نه کراوه.
له به راوورد کردنی هه ردوو دهقی داستانه که واتا دهقی (مه می ئالان) و
دهقی بهیتی (مه م وزینی) هه ندی لایه نی گرنگ دینه به رچاو که ئەمانه ن:

۱ - ناوی که سه کان له شیوه ی خواروودا هه مان ناوی که سه کانی
(مه م وزین) ی (خانی) ن.

۲ - له شیوه ی خواروودا (مه م) کوپی (برایم پاشا) ی (یه مه ن) ه.

۳ - له شیوه ی خواروودا، (وهیسه لقه ره نی) جیگای (خدری زینده) ی گرتو ته وه.

۴ - له م شیوه یه دا، ئەسه که ی (مه م) ناویکی تایبه تی ی نیه.

۵ - له م شیوه یه دا، (به نگینه)، هه میشه له گه ل (مه م) دابوه.

۶ - له م شیوه یه دا که چه کانی شای په ری یان ناویان دیاری نه کراوه.

۷ - له م شیوه یه دا نه (به کر) ناز ناوی (ئافان) و نه (مه م) ناوبانگی (ئالان) و نه
(زین) شوهرتی (زیدان) ی هه یه.

۸ - شیوه ی کرمانجی خوارووی (رهحمان به کر)، گه لیک خوش وره وانتره
له شیوه ی کرمانجی ژوو رووی (مشویی به رازی و سه بری مه هاجیر) که (مسیو)
لیسکو) دهقی بنچینه یی داستانه که ی لیانه وه بیستبوو، تۆماری کردبوو.

۹ - سه ره رای ئەم لایه نانه ی پیشه وه، دهقه که ی شیوه ی خواروو، له باری دارشتن وقافیه کاریدا ئیجگار شیرین وره نگاوره نکه.

که چی دهقه که ی (مه می ئالان) زۆر ووشه ی بیگانه ی تیکه لایوه وه به شی هه ره زۆری قافیه کانیشی به هو ی ئەمرازی کوکردنه وه ی (ان) پیکهاته وه.

ئیتیر سه بارت به وه ی که خۆم کیشی هه موو به یته کانی فولکلۆری (هه تاکیشه کانی لاوک وحه یران) یش به کوئترین له ره و ئیقاعی موزیقای هه لبه سستی کوردی ده زانم، باوه پیم وه هایه، نه ته وه ی کورد له سه رده مانی هه ره کوئیدا. ئەم بابته کیشانه ی بو س روودو سکالاو پارانه وه ی ئایینی به کارهیناوه، بو ئەوه ی خۆینه ریش له م باره وه قه ناعه تی تاییه تی خوی په یدا بکا ئەم چه نده په نده له شیوه کانی ئەم داستانه، لیژده ا نیشان ده ده م: له مه می ئالان:

هه بوون سی قیزین پادشاهی په رپانه
نافی خوشکا مه زن تاف بانوویه، نافی خوشکا نافین -
هه یف بانوویه، ستیر بانوو، نافی، بچوو کا خوشکانه.
روژه کی ده رکه تن چوون سه ر کانیا گولانه
ژخوه دانین بوستین که وانه،
که تنه نافا حه وزا گولانه.

له شیوه موکری:

خالیق هه ر ئەتوی له سه ر هه موانه
دینه رووی زه مینی سی پهری ده ته رلانه
له سه ر کوئشکی کاکه مه می کوپی برام پاشای یه مه نی ده یاندا سه یرانه.
خالیق هه ر ئەتوی به ته نی
سی پهری دینه رووی وه ته نی.
سه یرانان ده دن له سه ر کوئشکی کاکه مه می کوپی برام پاشای یه مه نی.

شیوه ی ده شتی هه ولیر:

کاکه مه م گازی ده کرد هو به نگینه
ئه توو مه سینه و ده ستشوران لوئاغه ی خۆت بینه،
وه ره ئه و عه جایباتی ئه من دیتینه، ئه تووش ببینه

لام دایه، له هه ر سی به نده کانی پیشه وه دا، په کینه تی شنه و ئیقاعی کیشی شیعیریان بهر چاوه، ئەگه ر چی، بره گه ی ده نگه کانی دیره شیعره کان،

به ته رازووی کیشی (عرووز) یان کیشی (په نجه) ی به سته وگورانی و شیعری تازه مان کیشانه، ناکرین، نه م راستی په ش، پشتگیری ی نه و تبیینی په ده کا که له پیشه وه دا، باسم کردوه.

په راویزه کان:

۱ - نه م باسه به شیکه له ده ستونوسیکم له باره ی نه حمه ی خانی و مه م وزینه که ی.

۲ - مه می نالان - پیشگوتن - ل - ۵.

Ahand Book For The Study of Poetry P. 77 — 82. ۳

۴ - مه می نالان - پیشگوتن - ل - ۸. (دکتور زازا)، لیره دا نه م نووسه ره ی بو سده ی پنجه می پیش میلاد ده گیرپته وه، که چی (ا. ج. ناریر) بو سده ی چواره می ده باته وه، وه کو نیشانمان داوه. بنواره:

The Legacy of Persia. P. 203.

۵ - مه می نالان - پیشگوتن: ل - ۸ - ۱۰.

۶ - تیکستیکی کوئی زه رده شتی، له باسی شه ری (فیستاسب و نه ر ژاسب) دا، ناوی (زاریر) ی پاله وانی هیناوه؛ بنواره !

The Legacy of Persia P. 186.

۷ - منتخب از شه نامه فردوسی: محمد علی فروغی و حبیب یغمائی. ل - ۴۲۵ - ۴۲۶.

۸ - مه می نالان - پیشگوتن - ل - ۱۰.

Ashort Guide to Classical my Thology: P. 99 — 100. ۹

The Legacy of Persia: P. 12. ۱۰

۱۱ - هه مان سه رچاوه: P. 179 — 182.

سه رچاوه کان:

۱ - مه می الان - به پیشگوتنی - چیر و کنفیس = دکتور نووره ددین زازا، به تبیی لاتینی - شام - ۱۹۵۸

Ahand Book For The Study of Poetry Lynn Altenbetnd and Leslie L. Lewis Third Printing — 1967, ۲

New York.

The Legacy of Persia, Edited, by, Am J. Arberry, Oxford — 1963. ۳

۴ - منتخب از شه نامه فردوس: محمد علی فروغی و حبیب یغمائی.

Ashortguide to Classical My Thology, G. M. Kirkwood, New York — 1959. ۵

۶ - تحفته مظفریه - ئوسکار مان - پیشه کی و ساغ کردنه وه و هیئانه وه سه ر رینوس کوردی - ی - هین موکریانی - ۲ به رگ به غدا - ۱۹۷۵ - (بو پید اچونه وه سوودی لی بینراوه).

سى ھوزانقانىڭ چىروڭقىسى

پىداچونەك دىناق سى چىروڭكىد ھىمارا ئىكى دا

كرىم جىمىل بىيانى

د ھىمارا ئىكى دا ژگوفارا «نوسەرى كورد»، ئادارا - ۱۹۸۵ - سى سى يا ژ ھوزانقانىڭ مە يىڭ چەلەنگ خو ھاڧىدبونە قادا چىروڭكى و چىروڭكىد ھندى بىژى رىندو ژىھاتى بومە دارىتبون.

ئىك ژوان، ھوزانقانى ھىژاوبەركەتى سەيدا «سەبرى بوتانى» يە، يى كو چىروڭكا [خەونا چەلەنگى كۆچەر] ب ھۆستايەتى دارىتى، يىدى ژى ھوزانقانى لاو، ھەئال «نجىب صالح بالايى» يە، يى چىروڭكا [كولىك] نقىسى، يى سىي ژى ھوزانقانى ژىھاتى «لەتيف ھەلەت» ۵، يى چىروڭكا خويابەركەتى [بەشەكانى دۆزەخ] نقىسى.

ئەف ھەرسى چىروڭكە يىڭ ئىك دەرافدا دخەبتىن و بەرەف ئىك ئارمانچ دچن.. ب راستى ئەم ھەمى يى بزاڧى دكەين دا چىروڭكا كوردى دى كراسى دا ببىنىن يى نھو ھندەك ژ چىروڭكىڧىسىڭ مە يىڭ زىرەك ب شارەزايى دىناقدا تەڧنى چىروڭكىد خودرىسن، ب من وەرە ئەڧەيە پويى چىروڭكا كوردى يى ھەمى گاڧا گەش وڧەبى، جەھى سەربلىندىيە كوئەم ئەڧروبرىارى ب دەين پىشتى مە گەلەك نمونە ژ چىروڭكىد كوردى دىتىن، بىژىن كو چىروڭكىڧىسى كورد يى شىاي خولكو

دیمیت ریکا خو ده ستنیشان که ت و شوپا وی یا بو وی دیاربوی، پینگافید
به رکه تی بیید هاتینه هافیتن ل سهر فی ریکی، نه قه ژی یا دیاره د وی ده سته کا
چیروکنفیسید خوین گهرم دا بیید شیاين هنده چیروکا ل پایه کا بلند داریژن.

نه ف ههر سی چیروکید سهری د (واقعی) نه، نارمانجا من ب فی چه ندی نه
نه وه کو نه ف چیروکه یی ل دویف ریبارا فیرگه ها ریالزمی دچن نه و ناقدار د
نه ده بی نه وروپی دا... نه خیر... من چ ژهندي نینه، به لکی من دقیت بیژم کو نه ف
چیروکه یی ژناف جه رگی (واقع) ی کوردی دهرکه تین، خولک و دیمی وان... گوتنید
وان... دهنکی وان... کراسی وان، ههمی کوردینه، مه به ستم مه ب (واقعی) ی
نه وه کا چه ند تیکه لی هه یه دناقه را کریارید چیروکی و دهرافی چیروک تیدا هاتیه
نفیسین، ژبلی فی چه ندی مه نه قیت چ کراسید رهنک رهنک ب که یه به ر فی په یفی،
نارمانجا مه ههمی گا فا نه و (واقع) ه یی مرو فایه تی تیدا دژیت، نان ژی دقیت ب
که هتی و به س.

ههر نیکی ژفان ههر سی چیروکنفیس ب رهنکه کی (رمز) ب کار هینای
دچیروکا خودا ب ناوایه کی و هسا کو هاریکاریا ریکا بابه تی چیروکا وی ب که ت و
ههر سی دسهرکه تی دفی چه ندی دا من نه قیت نه زل سهر (رمز) ی باخقم دفان
چیروکا دا، چنکی گه له کا ناشکه رایه.

فان ههر سی چیروکا تیکه لیه کا دگه ل نیکا دا هه ی ژهنده لایافه، به لی به ری
نه زل سهر هندي باخقم من دقیت ل نک ههر نیکی ژ وان بیهنه کی پاوستم، دا
بزاین کا فان چیروکنفیس چ بو مه گوتیه... چ جیهان نه خشاندي یه.

۱ - کولیک: - نه فه چیروکا دووی یه نه ز دخوینم ژ وان ههر سی^(۱) چیروکید کاک
(نجیب) ی هه تا نهو به لافکرین، دفی چیروکیدا گه له ک چوینه ب ده می (الزمان)
چیروکی نه هاتیه کرن، جوانیا نافه روکا چیروکی و بیروکا وی یا ب هیژهنده لاییت
هونه ری یی ژبیرا چیروکنفیس برین..

هه که (پیلان) یال وی ده می بت کو کوزکی نان مه نجه لوکی ب به ته نافی ژ
کانی، دقیت ژیی وی ب کیماسی شه ش هفت سال بت بلا چه ند کانیا نیژیک بت،
ژبه ر هه که یا بچویکتر بت نه شیت کوزکی هه لگرت، ماده م برای وی هیژ یی
سافایه دلانکی دا دقیت بابی وی هاتیبته کوشتن نه به ری پتر ژ سال ونیفا نان ژی
ب زیده یی دو سال - نه ز باوه رناکه م بچویک پتر ژ ساله کی ب مینته دلانکی دا ل
گوندا - نانکوژی پیلانی ده می بابی وی هاتیه کوشتن دی ل دوریت پیچ سالبی
بت وه نه ز دبیزم ل فی حینی بچویکی گه له ک های ژوان کریارا هه یه یی ل دورید
وی پرویدهن، تشت ژبیرا وان ناچن زوی ب زوی وه پیچه سیانه کا ب هیژ یا هه ی
بو تیکه هشتنا هنده تشتا، فیجا نه یا به ر نه قله نه ل بیرا (پیلان) ی بت ده می بابی

وی هاتیه کوشتن، نه خاسمه وهکی چیرۆکی دیارکری کوئو نه ل دویر هاتییه
کوشتن، هیشتا پاته کی ب خوین ژ جلکێد وی بی ل نک دهکا وی، ژ چیرۆکی دیاره
کو وی ژ میژه بابی خو نه دیته پتر ژ (دو سالایه) وه ل فیژی (کوړی سافا)
دلانکی دا ریځ ناکه قیت ل گه ل دهمی چیرۆکی، د فیا چیرۆکنفیس بی هویرتربا
دکاری دهستقه دانا دهمی دفی چیرۆکا جوان دا..

دان وستاندنا دنافه را (پیلان) ی و (هیفی) ی دا، ب من وهره، ژ ژیی وان
مه زنتره، راسته گه له ک جارا بچوێک هنده گوتنا دبیزن مه زنا دهیلنه حییه تی، به لی
نابیه ئاوی ئاخفتنا وان ل هه می دهما. کاک (نجیب) ی رسته ک دناف گوتنید
(پیلان) یدا - جمله عرضیه - هینا، تیدا سه روبه ری وی شروغه کر وهکی زانی
بابی وی نه مایه، نه ف رستا هه نی نه یا دجهی خودابو، راسته نه ف رستید هو
هنده جارا دچیرۆکی دا دهین به لی نه ب فی رهنگی، د فیا نه و کارتیکرنا درستی دا
هاتیه دهست نیشانکر، دناف گوتنید (پیلان) یدا هاتبا دیارکر، چیرۆک هینگی
بو (پیلان) ی و (هیفی) ی مابو، چ جه بو بریارید چیرۆکنفیس نه مابون کو بیژت
(وهختی وهگوتی دل ژنویکا گه هشتی کوفانا چن، نیرگزا ژنوی خیف بوی به فر
لسه رباری، دارا ژنویکا خیو بوی و بشکوری ته رگی داقوتا وهراند». ل دویمایه
چیرۆکی دبیت پرسیار بکه ت کا چه وا دی زه فی هه ر چار دهمید سالی یا تژی
کولیلکیت سوربت، ئان ژ باران بو چ کره خوین کو هه می گا فا ژیده ری (خیری)
یه، نیشانا ژیانیه، - نه فه دمیته لسه ر دیتن و هزید چیرۆکنفیس - مروف
نه شیت بیژت نه فه له نگیه هه رچه نده نه زل فیژی پشتا چیرۆکنفیس ناگرم
لسه ر فی چه ندی، ژبه ر نه ز چ نه گه را نابینم دا وی بی حه ق که م.

ژبلی فان چه ند گازندا من نه قیت نه ز کویرتر دناف فی چیرۆکی دا به چمه
خارو پتر لیگرتنا دیارکه م، ژبه ر نه ز دبیزم ب به ر گوتنی ناکه فن، نه خاسمه وهکی
من گوتی نه فه ل خودانا سییه یا هوزانفانی دنفیسینا چیرۆکی دا..

دسه ره می تشتار من گه له ک بی خوشه بیژم کو جهی سه ربلندییه نه م
چیرۆکه کا هوسا فی گا فی ب خوینین، مه نه قیت نه م چ جارا توخیب و دیوار دانینه
دنافه را ئاوی چیرۆکی نافه پروکا وی، به لی پا لهنده ده را فا ول هنده دهما نه م
دی ده لیفی دهینه چیرۆکنفیس هه که بومه نافه روکه کا جوان ئینا لسه ر (حسییا)
هنده له نگید سفک و دی هه تا رادهیه کی چافید خو ژوان له نگید بچوێک گرین،
ژبه ر مه نوکه چیرۆکه کا ئارمانجه بر دقیت، یا دخز مه تا فی ده را فی طه نگ دابت.

کچه که کا سافا، خودانا ئاقاره کی «هشک و سوتی»، چافید وی ف هنده
کولیلکیت سور دکه فن لسه ر ده ری کانیک، بیرا وی و بابی وی دهیت نه وی
«چویه کاروانی بی فه گه ریان بی گوری ئاقاری گوندی بوی» نی بابی وی

«شینداری ئاقاری خوه بو، هه می گاڤا ته فرو مه پ ژوی را هه فال بون»، ئەف کچکا هه نئ ئەفا «هه می دهما گرنژینا ته فنی خوه ل سه ر لیفیت - وی - دنه خشانده نوکه «یا لسه ر گفانده می روینشتی یه ستویی وی یی لسه ر ملی وه را به ری خوه دده ته وان زارویاو هه را هزریت خوه تیدا دکهت» و «یا دخه میت خوه دا غور بوی» ئەف کولیکا هه نئ ب چ حه ق هوسا دده ریا خه مادا ب خه ندقیت ؟ بوچی (دلی ژنویکا که هشتی کوفانا چنی، نیرگزا ژنوی خیف بوی به فر لسه ر باری، دارا ژنویکا خیو بوی و بشکوزی ته رگی داقوتا و هه راند»؟.

ب راستی نمونه کی گه له ک جوانه کاک - نجیب - ی وه رگرتی وی ب هه می دهنگی خودی پژهته مه «ئه زی دناف کاودان و ئاریشیت ملله تی خودا دژیم»، ئەری گه لو، دی شین بومن بیژن کانی چه ندن ئە و بچویکی هه می گاڤا دهمی روژ دجیته ئاڤا، دپونینه خاری ستو لسه ر ملی لبه ر دهر اژینکیڤ خانی، لسه ر به ربانکا.. لسه ریڤ پیا.. لسه ر زویرکا، ل ژفانی باب و برا دمین، نزانن دی که نگی هیته فه... نزانن قه ده را ئە و کوپه هه له داینه... کیش دوزه خی ئە و داعیراینه..

ئەری.. گه له کن، ئیک ژوان «هیفی» یه، هه فالاً «پیلان» ی، نئ وه کی (پیلانی) بو. گویند دایکا خوه دگوهارتن «فچا کچا من، جلکیت وی یی ب خوین بونه «هه لامهت» لناف زه فی، شوینا ده رافی به ردهت سه ر زه فی، ده فی برینیت وی خوین ژ ی زا.. زه فیکا تیهنی ب خوینی ئاڤا، له وان کچا من حه تا ئە فرو هه ر کولیکیت سور لناف زه فیکا مه شین دبن هه می وه ختیت سالی دی بیژی فوته کا سورا لناف رانیخستی له نداڤ فی زه فی هه ر نافیت بارانا سور دبارن !» ئەری.. پشتی - هیفی - ی گوه ل فان ئاخفتنا بوی: «ئاخینکه ک راهیلاو گوت :- پا دیاره بابی من ژ ی قه ستا وه غه رکا هو کری له وان دایکا من هه ر کولیکیت سور ژ هه ر چار ده میت سالی دچینیت و دکه ته ستفانگو و دگه رده نا من ددانیت !!» به لی پا دایکیت مه دپه هیفی و ئومیدن.. شیر ی و خه باتی و هیڤیا پیکه ددنه زارویید دلانکاڤا.. «هشه بنقه کوپی من.. هشه بنقه - ده هبه لکلانا دزورن.. ده ف بخوین.. بشه ف و روژ هه ری دگه رن، ها.. ها هنده دی گوندیا خون بمیروژنقه.. هشه بنقه دا زویکا مه زن ببی.. تفه نگا بابی ته.. بسنگی قه رزی یال ژفانا ته.. دا دهستی خودقه فتا وی وی رینی.. قه که ی توی.. تولا بابی تولا هزاره ها زاروکی و هکی خوه.. هشه بنقه کوپی من.. هشه بنقه کوپی من.. بگرنزه.. بکه نه.. سترانا دایکا خوه ژداری لاندکی بژه نه.. بنقه کوپی من.. بنقه..» ئەری گه لو، دایکیت مه هوسا بچویکیت دلانکاڤا بخودان دکه ن وه می گاڤا بو بچویکیت مه زنتر، مه زنتر، کولیکیت سور.. ژرهنگی خوینی.. ژرهنگی ژینی - دکه نه گولواز.. دکه نه رستک، دستوید وان دئالین، وه مه ژفی پتر چ ژ چیروکنفیس نه فیت.

۲ - خه ونا چه له نگی کوچه ر: دقئ چيروکي دا يا دياره کو سه يدايي - سه بري - نه بتني يي هه ستايه دقه هاندنا هوزاني دا، به لي يي ده ست هه له دد اړيتنا چيروکي دا ژی، زماني چيروک پي هاتيه نفيسين مروقي مه ست دکه ت، برآستي هندي بيژي زمانه کي شرين وليکني نايه ..

دگه ل د اړيتنا خه ونه کا گران، «چه انگ» ي بو هه قاليد خو، چيروکا گرتنا خوگوت .. چيروکا ئيشا خوگوت، ب ساناهي وبی گري وبی وهربادان وبن گوتنيد زیده وبی طام، ژدلی بودلی، گوتنيد چيروکي وهکي ئافي دچون، جهی چيروکي هه رل سه ري هاته ديارکرن کو گرتيخانه يه که وقاره مانئ چيروکي يي سه رهکي «چه له نگ» ه، پلنگه، «کورو پلنگو کي ته رهس بابي نه ف بسه ري ته ئينا يه ؟» لي نه «چه له نگ» ب تني دقئ زينداني دايه، «گه ل مروفين بي سوچ ئانپنه کرنه دقئ خو پاني دهو يين پيس و پوچه ک دهرقه ب که يفا خوه وهک بقين دله يزن» . چيروکنفيسي «چه له نگ» دا پيش چافا مروقه کي وهستياي يي بي هيقي وده ست داهيلاي: «چه له نگی چ وپلنگي چ نه زبه ني ... «سلافل سفرا حازره» نه زبه ني .. نه ز روفیکي ئيک لنکم، نه چه له نگم و نه پلنگم نه زبه ني ..»، «باوه رکه نه زبه ني، هه موو خه لکي قئ دنيا گه ني بووي ژمرني دهرقن و مرن ژمن دهرقئ، من نه و دقيت ووي نه ز نه قيم، قه ي خودي نه ز بوکول وخه مان هيلامه نه زبه ني ..» من دقيت پشتي قئ چه ندی پرسيار بکه م و بيژم: نه ري گه لو زيندان هوسا هيقي دگوژن ؟ ب راستي نه ز نه هه وجه ي هندي مه ل سه ر خه ونا (چه له نگ) ي باخقم ژبه ر چيروکنفيسي بخول دويماهي رافه کر، ب قئ رافه کرنی تیکه ک يخسته ديواري قئ چيروکي يي موکوم، هه ر چه نده چيروکنفيسي ئارمانجه کا دي بي هه بو وهکي نه وخه ون ب «ئيکي ئاکره يي وئپکي دهوکی وئپکي بوئي» دايه رافه کرن .

په يفا «نه زبه ني» گه له ک جارا هاته دوباره کرن دچيروکي دا ب رهنه گه کي گه له ک ب طام وجوان، قئ چه ندی «موسيقي» يه ک ئيخسته وهنده رستادا، به ري خوب ده ني «ما ژچيروک و سه رهاتييان زه هفتر چ هه يه نه زبه ني، لي قيجا قچ قچ ژ هنافي م تي .. خه ون وخه يالين کوچه ري خودي هه ر هه موو چه رو ميرک و پاوان و چيره يه نه زبه ني، له و چيروک سه رهاتي ين مه ژي پيتر لسه ر بارکرنين مه نه، هه موو يه ر بهاري وده ست و زوزانن نه زبه ني .. ديما ني ين وهک وه قئ نزانن نه زبه ني .. دهکا نه زي چيروکا خه ونا خوه يا شه قا بوري بيژم، لي نه و ژ، کوچه ري يه نه زبه ني ..» ئان ژي وهکي قئ رستي نه قا مه به ري چه ند پريزه کا هيناي «چه له نگی چ وپلنگي چ نه زبه ني .. «سلافل سفرا حازره» نه زبه ني، نه ز روفیکي ئيک لنکم نه چه له نگم و نه پلنگم نه زبه ني ..» نه ري سه يدا ما چ درا کورده ک لي بت، دقيت ئاغايه ک ل سه ر سه ري بت ؟ .. ل دويماهي من دقيت بيژمه

سهيدايي خو: «ئەزادى بو خەوناته چ بېژم ئەزبەنى، نە ھەوجەى چ مەلاو رافەكرنى بو ئەزبەنى، گەلەكا ئاشكەرابو ئەزبەنى، دەستىد تە دخوش بن ئەزبەنى».

۳ - بەشەكانى دۆزەخ: - ھەمى گاڤا ھەكى تورەقانى كورد برىنىد خو دەست قەدەت، مروڤايەتى يا ل بىرى، مللەتيد بن دەست و ھەژارى ل بىرى، نالين دكەڤنى ژبەر ئىشىد خو وييد وان ب پىڭڤە، چىروڭڤىسى مە وينەيەكى ژپىشكەكا دۆزەخى ددەتە پيش چاڤا: -

«نزيكەى چوار مانگ لە دۆزەخدا ھەليان واسيم و بە ھەيزەران و گورزى ئاسنين ھەنجن ھەنجن ھەنچيان كردم و ھەموو نينوگەكانيان لە بن دەرھىنام و ھەرسى و دوو ددانەيان ھەلگىشان و ھەردوو دەستيان لە بن بريم و ھەردوو قاچيان بزمار ريژ كردم و خستميانە ناو توورەكەيەو و لە پىشتى ئوتومبىليكى بى نەمرەدا و لە ژيەر چاودىرى چەند جنوكەيەكى كوتەك بە دەستدا شەوى لە شەوان بوبە ھىشتيان ناردم... ئەرى ما ئەڤە ب راستى نە پىشكەكە ژ دۆزەخى ؟!»

ل دويف باوهرىيد ئولى، مروڤى گونە ھكارل سەردونىايى، ھەكى دمرت دى بەنە دۆزەخى دا گونە ھىداوى ب ئاگرى و ھەمى رەنگىد عەزابى ل ھىنە شويشتن، پاشى دى بەنە بە ھىشتى، بە لى - لە تيف - ى ئەڤ چەندە ب رەنگەكى دى يا ھەرگرتى، ل بەرامبەر گەلەك ئاسطەنگو دەرأفید نەخوش و بەردەوام، مروڤ مرنى خوشتر دبىنب ژوان دەرأفا، وە مرن ل گاڤید وەسا پيش ژيانى ڤە بە ھىشتە، ھىنگى مرن مروڤى ژوان ئىش و نەخوشيا قورتال دكەت، ئەڤ چىروكە يا ھاتىە دارپتن ل دورڤى چەندى، ئان ژى ئەم دىشين بيژين ئەڤەيە چارچوڤى تەڤنى ڤى چىروڤى، ئەز وەسا تى دگەم چىروڭڤىسى يى (عەزابا) دۆزەخا ب راستا دكەتە بە ھىشت ژ پيش وى عەزابى ڤە يا مروڤ دخوت پىشكەت دۆزەخى ڤە ل سەر عەردى، وە مروڤ نە شىت بيژت، وەنینه، بە لى من دڤىت بيژم، ئەو مللەتيد بن دەست و تەپەسەرييد چىروڭڤىسى ناڤید وان ھىناين وگەلەك مللەتيد دى ژى ييد ھەژار، ژيان و مرنید وان دپىكەاتينە ژ دو دۆزەخا، دۆزەخەك ل سەر عەردى دبن دەستيد زورداراڤە و دۆزەخا وى ژى ھەكى دمرن، ھىنگى ژى بە ھىشت ديتنا وان يا دھەكى دا، ديسا دگەل خەونا بچويەكەكى خەريب، يى ژ دلوقانيا بابى بى بە ھربوى و دويركەتى، ب رەنگەكى گەلەك جوان - لە تيف - شيا دناڤ ڤى خەونى دا بومە گەلەك رویدانا ڤە گوھىزت، نە چىروكەكا كوير بو، بە لى ئەز دىشيم بيژم يا سادەو پوى ب پوى بو «مباشر»، كا چەوا ب زمانى بچويەكى بابى وى ل گەل دئاڤت چىروك وەسا ھات، يا ب سانامى وسڤك و طام خوش، بە لى پا يا ئارمانجەربو، چىروڭڤىسى گەلەكى دەست ھەل بو د ڤە ھاندنا ڤى ئارمانجیدا.

هسته کا مروفايه تی یا به رزیا لنگ هه ی.. نئی پشکید دۆزه خئی نه ل نک مه بتئی هه نه، ل گه له ک وه لاتید جیهانی بیید هه یین، هه ر وه سا ئه ف بچوکی هه نی یی کورد، نمونه یه بوگه له ک ملیونا بچوکید وه کی وی د جیهانا (پیشکهفتی یادا) !! وه کی من ل سه ری گوتی، ئه ف چیرۆکه بیید ئیک دهرافدا د خه بتن و به ره ف ئیک ئارمانج دچن و سه قایی (مناخ) وان ئیکه؛ ئان ژێ نیزیکی ئیکه، هه ر سیکا ب دان و ستاندنا دناقه به را که سادا هزرو بیرید خوب پیزکرن و پوی ب پوی دگه ل خوانده فانی د ئاخفتن.

- له تیف - دچیرۆکا خودا به حسی پشکه کا دۆزه خئی دکه ت، هه ر وه سا جه ه - د چیرۆکا.. - سه بری - دا پشکه کا دۆزه خئی یه، به ئی هیژ قاره مانید - سه بری - نه چوینه به حشتی.

وه کی - له تیف - قورتال بونا ژ به ندیخانی و مرنا مروفی دکه ته به حشت ئه م دبیین - سه بری - ژ یی ل گه ل وی چه ندی ده می چه له نگ دبیزت «هه موو خه لکی فی دنیا گه نی بووی ژمرنی دهره فن و مرن ژ من دهره فی، من ئه و دفت و مری ئه ز نه فیم». ل فیژی یا ئه شکه رایه (چه له نگ) ی مرن خوشتر دفت ژ وی ژیا نا ئه و تیدا.

دچیرۆکا - له تیف - ی دا، بچوکی بی باب.. یی باب کوشتی، یی خه ونا ب بابی خوڤه دبینت، هه ر وه سا دچیرۆکا - نجیب - ی دا کچه کا بچوکی یا باب کوشتی، یا د خه مید دویرکه تننا بابی دا دژیت.

- نه جیب - دچیرۆکا خودا دبیزت «... ئه ف ئاقاری «هشک و سوتی» وه سا فیقی پیڤه هاتبو تاییت دارا چوبونه د نافیکرا، ببو دارستانه کا تاری و گه لیی گوندی تژی خه مل و خیر و خوشی کربون زه فی ژ ی هه می کربونه ده خل و دان گوندی پی شاد ببون» ئه ف به ری باب ب هیته کوشتن و ئاقار ب مینت «هشک و سوتی»، هه ر وه سا - سه بری - ژ دبیزت کو ئه ف تشتید بوینه خه یال ل ده ف (چه له نگ) ی: «خه ون و خه یالین کوچه رین خودی هه ر هه موچه رو میرک و پاوان و چیره یه ئه ز به نی، له و چیرۆک و سه رهاتی یین مه ژ ی پیتزل سه ر بارکرنین مه نه، هه موو به ر بهاری و دهشت و زوزانن ئه ز به نی» ئه فه ژ ی حا لی (چه له نگ) ی بو به ری ب که فته د پشکا دۆزه خئی دا. (دایک) دچیرۆکا - نه جیب - ی دا یا ب هیفی یه «تفه نگا بابی ته بسنگی فه رزی یال ژفانا ته...»، هه ر وه سا - چه له نگ - ژ ی دویمایا چیرۆکا - سه بری - دبیزت (گوپاله ک ئاسن بو من په یداکن»، دیسا (باب) د چیرۆکا - له تیف - ی دا، د کوپی خوړا دبیینت ئه و ژ ی دی ریکا وی گریت «به لام دلنایام با خۆت گه وره بی ناوی هه موویان فی ده بی و بو کوهره کی خۆت باسی ده که ی». هیڤیید هه ر سی چیرۆکا دپری خه بات و شوهره شن.

هه می گاڤا مه ئە ف هوزانفانه ییڤ دیتین، دقه بین وه کی که ویڤ کومتیڤ بلند ..
وئه فروکه دیسانی یی ب دهنگه کی بلند دقه بن، به ئی ب ئاوازه کی دی .. دبت یی
خوشتەر ... شرینتر.

ل دویمایی من دقیت ئە ز دگوھێڤ هه رسی هوزانفانیڤ خودا بیژم .. «گوتنیڤ
هه وه شه کر بون .. دهستیڤ هه وه د خوش بن به سه ر وان هوزانیڤ هه وه
قه هاندین ... ببورن ... وان چیرۆکیڤ هه وه پاچاندین ...».

چەند راستى يەك بۇ راستكردنەوہكانى ھەلگورد

□ ھېرش محمد أمين □

ژمارە دووى گوڤارى ئوتۇنۇمى سالى 1985 . . لە
لاپەرە ھەشتاويەكيدا . . بەناونيشانى (راستكردنەوہكە
لە بارەى عەلى مەردانەوہ) باسكى بۇ ھەلگورد ناويك
بلاوكردوتەوہ بەو ئامانجەى لە پلەو پايە بەرزەكەى ئەم
ھونەرمەندە مەزنە كەم كاتەوہ .

ئەو قسە بىكەلك و پېر كىنانەى ھەلگورد چىرنوك
بە شاخەوہ نانە . . ناتوانن تۇزقاليك لە مەزنى
مامۇستاي جىي شانازى عەلى مەردان كەم كەنەوہ .
رەسەنسى و مەزنى بەرزى عەلى مەردان لەوہ
دەرچوہ قسەى لەبارەوہ بىرى . .

ئەم ھەلگورد ناوہ گەر برۋاي بە قسەكانى خوى
ھەبوايە بەناوى ئاشكرای خوى . . خوى
دەرئەخست .

لەگەل رىزم بۇ دەستەى نووسەرانى گوڤارى
ئوتۇنۇمى كە ئەبوو خاتىرى پايە بەرزەكەى مامۇستا
بىگرن و رىگا نەدەن ووتارى وای لەسەر
بلاو بىكرىتەوہ . . بيانزانيايە ھەلگورد ئەم زانىارىيانەى
لە چ سەرچاوەیەكەوہ وەرگرتووەو لە كۆپوہى ھىناون .

ھەرۋەكو ئەزانين لە ھەموو گوڤارو رۇژنامەكاندا پېرەو كراوہ ھەموو بابەتيك پېويستى
بەسەرچاوەو روونكردنەوہ ھەيەو بەتاييەتى ئەم بابەتانه كە ئەم ناوى لى ناوہ راستكردنەوہ .

ئایا ئەم بابەتە چ سوودێک بە ھونەری کوردی ئەگەینەن؟

ھونەرمەندیەک بۆ ئێمە (بۆیە ھەز ئەکەم زۆر بژێم بۆ ئەوەی بتوانم زۆر تر خزمەتی ھونەری گۆرانی کوردی بکەم)⁽¹⁾ شایانی پەیکەر و ریزو یادکردنەوی سالانە نییە؟

حەزم کرد چەند شتی روون کەمەو بە خوێنەران و بە لکۆ ھەلگوردیش توژی شارەزایی پەیدا بکات وەک لە نووسینە کەیدا دەرئەکەوێت هیچ شارەزاییەکی دەربارە ی بایەکی نەبوو ئەم مەبەستە بێجگە لە خوێندنەوی ھەر دوو بەرگە کە ی (گۆرانیەکانم) پەيوەندیم بە (عبدالقادر) کۆری خۆالی خوشبوو ھەو کردو ھەندێ زانیاریشم لەو ھەرگرت . کە ھونەرمەند علی مەردان کۆچی دوایی کرد تەلەفزیۆن و ئیستگە و گۆفار و روژنامەکان چ عەرەبیەکان چ کوردییەکان و لە چلە کەیدا و لە یادی سالانیدا زۆریان دەربارە ی ووت و بلاو کردەو ھەو بایەخیکی زۆری پێ درا ، بەلام وا دەرئەکەوێت ھەلگورد بەم نووسینە ی ئەیەوێت لە پلە ی علی مەردان نزم کاتەو ھەو ، وەکو دەرئەکەوێت لە روشنایی ئەترسی ت لەو ھەدا ناوی خۆی بە تەواوەتی نەنووسیو ھەو وا دیارە لە نووسینکە ی دنیایا نەبوو . . . یاخود بۆ پرکردنەوی لاپەرە یەک لە گۆفارە کە بوو . .

(ئەم ھەلگوردە) ھەو کوخۆی بە ناوبرا و ئەلێت (ئەم علی مەردان) ھەو لە سەرەتاو ھەو ھەلەدا چوو ھەو ئەلێت (علی مەردان خەلکی دەورووبەری ھەلەبجە بوو سالانی سەفەر بەلک و گرانی گەورە «1914 - 1920» زۆر لە کوردانی لە گوندو دیھاتی تەرەوتەرە کرد)⁽²⁾ .

ئەدی و روژنامە نووس برھان قانع ی خۆالی خوشبوو لە بەرگی یە کەمی کتیبە کە ی (گۆرانیەکانم) دا ئەلێت : «بەپێ ی زاری خۆی لە سالی 1904 دا لە شاری کەرکوک لەدایک بوو ، لە گەرەکی تەکیە تەکیە شیخ عەلی تالەبانی - »⁽³⁾

ھەر ھەو ھونەرمەند خۆی ئەلێت : (من لە شاری کەرکوک ھاتوومە تە دنیاو ھەو لە گەرەکی تەکیە ی شیخ عەلی تالەبانی . رحمەتی خویان لی بی باو و باپیرانم کانێ ساردین)⁽⁴⁾ ، ئەگەر وا نییە و ئەم زانیاریانە ھەلەبجە کی تیا بووایە لە سالی (1981) ھەو ئەو کتیبە (گۆرانیەکانم - بەرگی یە کەم) دەرچوو یەکیک نەبوو لەنگی لەم زانیاریانە ھەبوو ییت .

ھەلگورد ئەلێت (بە ناوی کۆرە شیخەتی یەو دیو ھەو خانە کە ی ناو نابو تەکیە ، ئەو ھەو ئاشکرایە کە بە کوگای «دەرویش» ئەوتری «تەکیە» و بە کوگای «صوفی» ئەوتری «خانەقا»)⁽⁵⁾

لیره‌دا دهرئه‌که‌وئت که نوسەر هیچ شاره‌زاییه‌کی نی‌یه چونکه ته‌کیه دیوه‌خانی تاله‌بانیه‌کان نه‌بووه و ته‌کیه‌شیان له له‌یلان نه‌بووه به‌لکو دیوه‌خانیان هه‌بووه و ته‌کیه‌که‌شیان ئیستاش ماوه له که‌رکوک مزگه‌وتیشه و گهره‌که‌کش هه‌ر به‌و ناوه‌وه ناسراوه له‌سه‌ر ریگه‌ی سلیمانی‌یه به‌رامبه‌ر گه‌راجی سلیمانی و هه‌ولیره‌و موسل، هه‌ر که‌سێک شاره‌زای ئه‌و ناوچه‌یه بێت ئه‌وه ئه‌زانیت ئه‌بوایه هه‌لگورد له جیاتی [کوگا] شوین یاخود جیگای به‌کاربهێنایه چونکه کوگا (معرض یا محل) ی عهره‌بی ئه‌گه‌یه‌نیت.

هه‌روه‌ها ئه‌لێت (ئهم کوپه‌ - عه‌لی مه‌ردان - له‌و ته‌کیه‌یه خزمه‌تی ئه‌کرد) ⁽⁶⁾.

به‌لام بره‌هان قانع له‌ کتێبه‌که‌یدا ئه‌لێت: (سه‌ره‌تا ده‌ستی به‌ خوێندن کردوه له‌ حوجره‌ی ته‌کیه‌ی شیخ عه‌لی تاله‌بانی و هه‌ر له‌و قورئانی خه‌تم کردوه، دوا‌ی ئه‌وه گولستان، بوستان، ناگه‌هان ئیسماعیل نامه، باغه‌بانی و چه‌ند کتێبه‌ ورده‌یه‌کی سه‌ره‌تایی تری به‌ فارسی و تورکی و عهره‌بی خوێندوه) ⁽⁷⁾.

وه‌کو لیره‌دا دهرئه‌که‌وئت ئه‌مه‌ پێچه‌وانه‌ی نووسینه‌که‌ی هه‌لگورده‌ ئه‌گه‌ر وه‌ك ئه‌و ئه‌لێ (خزمه‌تکار) بوایه‌ ماوه‌ی نه‌ئه‌بوو بخوینیت و قورئان خه‌تم بکات و ئه‌گه‌ر ها‌توو ئیشی له‌و ته‌کیه‌یه کردبیت عه‌یه‌ نه‌بووه چونکه ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌چیته ئه‌و شوینانه به‌هه‌ر فرمانێک هه‌ستیت وه‌کو جاران با‌وبوو به‌خواه‌پرستیان داناوه‌و شه‌رمی تیا نه‌بووه، جا ئه‌گه‌ر عه‌لی مه‌ردانیش له‌ حوجره‌ی ئه‌و ته‌کیه‌یه‌دا بووبیت و خزمه‌تی کردبیت وا بزانی له‌ که‌سایه‌تی عه‌لی مه‌ردان که‌م ناکاته‌وه.

هه‌روه‌ها له‌ لایه‌کی تر‌دا ئه‌لێت (کچی کابرایه‌کی تورکمانی له‌یلانی هه‌زی لی‌کرد بوو، شه‌و چوو بووه‌ سه‌ری، باوک و برای کچه‌ لی‌ی به‌خه‌به‌ر دین و ده‌یده‌نه به‌ر گولله‌ی تفه‌نگه‌) ⁽⁸⁾.

له‌ لێدوانێکی هونه‌رمه‌ند له‌سه‌ر کاسیت بو ئیستگه‌ له‌گه‌ل ماموستا کمال رۆوف محمد ⁽⁹⁾ تۆمارکراوه‌ هونه‌رمه‌ند باسی یه‌که‌مین خو‌شه‌یستی یه‌ پاک و بێگه‌رده‌که‌ی له‌گه‌ل (لیلانی قه‌زی) ئه‌کات، ئیتر ئه‌مه‌ی هه‌لگورد ئه‌لێت تا ئیستا که‌س باسی لیه‌ نه‌کردوه... و نازانین سه‌رچاوه‌که‌ی چی‌یه‌؟

هه‌لگورد ئه‌لێت: (هه‌یدی ئه‌و حه‌له‌ له‌شکرگای «له‌بی‌ی ئینگلیس» بوو له‌و بوو بوو به‌ کاره‌که‌) ⁽¹⁰⁾

هه‌روه‌ك له‌ عبدالقادری کوریم پرسی ده‌رباره‌ی ئیشکردنی باوکی له‌و شوینه‌ وتی راسته‌ ئیشی کردوه به‌لام کریکار بووه، هه‌روه‌ها عه‌لی مه‌ردانیش ئیش کردنه‌که‌ی

هه‌ساردوهه به‌لام ناوی سۆینه‌ی نه‌مینه‌وه و نه‌تیت. (. . . بێ‌ی سۆزێ‌ر نه‌پرسێ‌ر بو
 به‌غداد و ده‌ستم کرد به‌ فرمان کردن) ⁽¹¹⁾ کاک هه‌لگورد هه‌روه‌ک له‌سه‌ره‌تادا و وتم هه‌یج
 شاره‌زایی‌یه‌کی له‌ زمانی کوردی‌دا نییه‌ له‌ جیاتی «خزمه‌تکار» «کاره‌که‌ری» به‌کاره‌یناوه
 چونکه «کاره‌که‌ر» بو ئافره‌ت به‌کاره‌هێنرێ‌ت له‌ مالا‌ندا کار بکات هه‌روه‌ها له
 نووسینی ئه‌م‌روماندا «ئینگلیز» ئه‌نووسرێ‌ت نه‌ک «ئینگلیس».

هه‌لگورد ئه‌لێ‌ت «یه‌که‌م گۆرانی خوێ به‌ تورکمانی بلا‌وکرده‌وه «گۆنیم له‌یلانی
 قزی» ⁽¹²⁾ بووه به‌لام راستیه‌که‌ی یه‌که‌م گۆرانی کوردی مامۆستای خوالی خوشبوو مه‌تانی
 ئه‌للاره‌یسی‌یه‌وه (قه‌وانه‌که‌شی لای عبدالقادری کۆری هه‌یه‌و به‌رواره‌که‌شی له‌سه‌ره)
 یه‌که‌م گۆرانی تورکیش ئۆرفه‌یه‌ که له‌سه‌ر قه‌وان تۆمار کرابێ‌ت هه‌روه‌ک له‌ کتێبه‌که‌یدا
 هاتوه‌ ئه‌لێ‌ت: (ئینجا ئۆرفه‌و قۆریاتی تورکی و مه‌قامی کوردی ئه‌للاره‌یسی له‌سه‌ر قه‌وان
 تۆمار کردوه) ⁽¹³⁾.

هه‌لگورد ئه‌لێ‌ت (بو یه‌که‌م جار علی مه‌ردان «خورشیدی» یه‌کی تۆمار کرد) ⁽¹⁴⁾
 به‌لام خوالی خوشبوو علی مه‌ردان ئه‌لێ‌ت (ئه‌وه‌ل گۆرانی مه‌قام له‌ ئیزگه‌ ئای ئای
 بووه) ⁽¹⁵⁾.

له‌ کۆتاییدا هه‌رئه‌وه‌نده به‌سه‌ بلێن علی مه‌ردان هه‌ر علی مه‌ردانه . . . (له‌سالی
 1932 له‌ قاهره به‌شداری فیه‌ستالی یه‌که‌می مۆسیقای عه‌ره‌بی کردوه و قه‌وانه‌شی تا
 ئێستا ماوه) ⁽¹⁶⁾

(یه‌که‌م کورد بووه که له‌ سالی 1948 دا له‌ ئیستگه‌ی رادیۆی لوینان و ئوردن و شام دا
 به‌کوردی ئاهه‌نگی گێ‌راوه‌و س‌روودی نیشتمانی ووتوه‌و هانی له‌شکری دژ به‌ ئیمپریالیزمی
 داوه) ⁽¹⁷⁾.

سه‌رچاوه‌و په‌راویزه‌کان

1 - گۆرانیه‌کانم به‌رگی یه‌که‌م 1981 ل 15 د 1

2 - گۆفاری ئۆتۆنۆمی ژماره 2/ 1985 فل 81 س 1 د 1

- 3 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 5 د 1
- 4 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 21 د 1
- 5 - گوڤاری ئۆتۆنۆمی ژمارە 2 - 1985 ل 81 س 1 د 8
- 6 - گوڤاری ئۆتۆنۆمی ژمارە 2 - 1985 ل 81 س 1 د 11
- 7 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 6 د 6.
- 8 - گوڤاری ئۆتۆنۆمی ژمارە 2 - 1985 ل 81 س 1 د 33
- 9 - كاسیتەكە لای عبدالقادرى كۆرى خوالى خو شىبووه و له ئىستگەش بىلاد كراوه تەوه.

- 10 - گوڤاری ئۆتۆنۆمی ژمارە 2 - 1985 ل 81 س 2 د 8
- 11 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 28 د 2
- 12 - گوڤاری ئۆتۆنۆمی ل 81 س 2 د 12
- 13 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 11 د 5
- 14 - گوڤاری ئۆتۆنۆمی ژمارە 2 - 1985 ل 81 س 2، د 16
- 15 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 28 د 16
- 16 - ئەم وتەيەم لە عبدالقادرى كۆرى خوالى خوشبووه و وه گرگرت و وتى قەوانەشى ماوه و بەرابطوكەشى لەسەرە بەستەى قەوانەكەش ئەمەيه:

چاو جوانه روومەت پانه

ماچيکمان بەرى جەژنانە

- 17 - گۆرانیه كانم بەرگی يەكەم ل 11 د 14

ل: لاپەرە، س: ستوون، د: دێر

لیکوالینه وهیه کی جوگرافیایی

☐ کهریم زهند ☐

له گوډاری کاروان ژماره ۱۱ ثاب۱۹۸۳، کورته یه ک دهر باره ی میژوی لوړو لوړستان له لایه ن کاک یوسفه ره ئوفعه لی یه وه نووسرا بوو، سه رنجی راکیشامه وه بو نووسینه جوگرافیایی یه کانی هه ریمی خاوه ری کوردستان و، ناوچه یه کی گرنگی که به نه وازوشه وه پیش که شی خوینه ره به پیزه کانی ده که م به سوپاسه وه.

ناوچه ی لوړستان -

لوړستان که وتوته خوړئاوای ناوچه ی شیرازه وه ناوچه یه کی شاخاوی یه، کیوه کانی له باکووری خوړئاووه بو باشووری خوړه لات راکشاون، لوتکه کانی به فر دایپوشیوه، به هو ی زنجیره چیا که وره راکشاوه که یه وه، لوړستان کراوه به دوو به شه وه -

۱ - پیش کیو - به شی خوړه لات ی

۲ - پشت کو - به شه که ی تری که پاش کیوه

پووباری که رخه له لورستانه وه تی ئه په پیټ و ئه پږیته زونگاوی حویزه وه

دەرهمکاني زور به رز نيه بۆ کشتوکال دهست ئهدات له باشووی خۆراوی (بروجد) هوه له وهڤگای خوشی ههیه، چیمه نی پر ئاوو پووش و پاوه نی زوره.

له شارهمکاني ئه م ناوچه یه خوڤهم ئاوايه بنکه ی لوڤستانه له نیوانی پوڤخانه و شاخی سه خر دایه، دزهڤهش سه رچاوه ئاویکی خوشه جیگای سه ردارانی ئه تابیگانی لوڤستان بووه، دووژی فه له کی ئه فلاک قه لایه کی به رزی قایمه یادگاری شاپووری زول ئه کتافی ساسانی یه به شیکی ئه و ناوچه یه، به هو ی کئوو پووبارو چاووکه وه ئاووه وه ی خوڤهم ئاوا خوش و سازگاره پاخی پر درهخت و دیمه نی جوان و دل فرینی هه یه روشنگه یه کی به رزی هه یه کوله که کانی مه رمه ره له شوینه واری سه لچوقیه کاته.

بروجرت - بنکه ی پارێزگای بروجرته، ئاینده یه کی بازرگانی پیشکه وتووی هه یه، له شوینه به ناو بانگه کانی سیلاخوڤی ژووروژیرووه له ته ک چاپلک -

که ئی نیشانه ی قاره مانیتی فه یلی به کان له نووسراوه میژوویی یه کاندای دهرکه وتوو که له دهر به ندی مانرووده وه هاتوون.

ئهسته خری - ئه ئی - دیژفول به ناوی شاری لوڤه وه ناوئراوه، لوڤیش چوار به شن.

مامه سانی - کوگلوئی - به ختیا ری - لوڤی بوومی. دوکتور فریج، لوڤه کان به کورد دانه نیت، هه روه ها سیرجون مالکوم، براون، لوریا، هاسل، گه ریده ریج، لوڤی گه وره و بچوکیان به کورد داناوه هه روه ها میژوو نووس عوسمانی هه ر هه موو لوڤی به کورد داناوه، له ته ک به ختیا ری و گوران وله ک وزهند، هه موویان له یه ک توخم و هوژن.

جیاکانی لوڤستان، جه نکه ل و لیره وار دایپوشیوه، دهشتی فراوان و بچوکی تیدایه، رووباره کانی باکوورو خورئاواو باشووری ئه پژیینه رووباری سیامه ره وه رووباری که شکان، ته وای داله وه ندوه ره دوسلسله و ته رهان ئاو دیر ده کات و ده پژیته رووباری سیامه ره وه، رووباری زال، به شی زوری لوڤی گه رمیان ئاو دیر ده کات، رووباری سزا هه موو سیلاخوڤو پایی و به شی له سه گه وه ندو پایی گه رمیان ئاو دیر ده کات، رووباری بلا هه موو مه نکره - که رکی، ئاو دیر ده کات.

رووبه ری لوڤستان ۶۰ هه زار کم^۲، موناتی نزیکه ی ۳ ملیونه، به ئاژه ل داری و کشتیا ری وه خه ریکن سوود له جه نکه ل و کانه کان وه رده گرن.

۱ - ریځه ی خورځم ټاباد - ډیزمۆل - پردی زال، خورځم ټاوا - شاهه نشا ۱۸ کم -
چه شمه ک ۳۰ کم - ټاوسارد ۲۴ کم - میشه وهند ۲۴ کم - ټاوگل ۸ کم - پیرنچکار
۱۸ کم - پردی تنگ ۶ کم - پردی زال ۱۵ کم ټه بیت.

۲ - ریځه ی که لور - چه شمه ک ۴۸ کم.

۳ - ټاوسارد - چه شمه ک ۱۰ کم

۴ - ریځه بوقه لا مورتی ۲۷ کم - تنگ خوشاب ۱۸ کم - ټابگل ۲۴ کم -
که لکی ۱۸ کم - مه نکه ره، له مله ی چاوینه وه ۲۴ کم - قه لای پردی زال ۲۴ کم،
که لکی - قه لای پردی زال له روونی و چاونی و کیوی چناره وه ۲۴ کم، پردی زال -
مه نکه ره ۳۰ کم، که لکی - قه لای سیامه ره له سهر بازگه ی چایدره وه ۳۶ کم.

۵ - ریځه ی سهر بازگه ی جابدر - سیامه ره ۳۶ کم، قه لای سیامه ره -
ټاودانان و مله ی دار هو ۲ کم، چایدر - گاومیشان ۲۱ کم - تنگی ماژین ۵۴ کم،
بومله ی نه قل ۲۴ کم - له رخه ۲۴ کم - چوک چرا - جگری ۲۴ کم پردی که رخه
۲۴ کم - تاقی که وره ۲۴ کم - گولستان ۲۴ کم - پردی تنگ ۲۴ کم - مله ی که له با
۲۴ کم، مله ی که سخته - مله ی نه قل له گوځه شینه وه ۱۸ کم.

مله ی که له با - گولستان ۵ کم - پردی تنگ ۲۴ کم - خورځم ټاباد - قه لای
ټه سفه نجه ری ۲۷ کم - قالیی ۲۴ کم - قه لای ټاقه رین ۳۴ کم -
دهر به ندی مه لادی ۲۱ کم - سهر بازگه ی جابدر ۱۸ کم - لیږه وه بوکه ناری
به لوت ۱۸ کم - جوژار ۲۲ کم - پردی زال ۲۲ کم - قه لای حوسه یین - قه لای به لا
رووت ۱۸ کم - ډیزقول ۲۰ کم.

لوړ لکیکی به هیزو ناوداری کورده، له میژووی عه ره ب و ئیران و
وته ی خاوه رناساندا، ټه م تیره یه، بهر له هاخامه نشی یه وه له م ناوچه یه دا
نیشته چی بوون، له چه رخی فرمان ره وایی ساسانی یه وه، خاوه نی
شارستانیتی و که لتور بوون، شوینه واری ډیرینی زور به لگه ی بوونیاڼه، شاری
شووش له شوینی شوسته ری ئیستا بووه، به نده که ی پیش ټاوی کاروون بو
دابه شکر دنی ټاوه که ی، یه کیکه له و یادگارانه.

چیای به رزو بلندو سخته و ټه شکه وتی زوری هه یه. پاش ټه تاپیگه کان، له
سهر دهمی نادرشاو که ریم خانی زه ندا ټاژاوه ی تیدا په یدابووه، نه خشه ی ئیمپر
یالیزم و چاوتی برینی نه وت و ده سته لات گرتن به سهر وزه دا، له فرمان ره وایی
فوتح علی شای قاجار کاریگه ری یه کی راسته و خو ی بووه، له و ټالوزی یه دا.

۱ - هه‌پۆ - ۲ - سلسله ۳ - دلفان ۴ - چيگنی ۵ - سه‌گه‌وه‌ند
 ۶ - خوره‌م‌ئاواو ديهاتی‌كورد ۷ - پاپی ۸ - ته‌رمان ۹ - بالا‌كریو
 ۱۰ - لوپی‌گه‌رمیان ۱۱ - گه‌ره‌کی‌ومه‌نکړ ۱۲ - له‌كستان.

به‌شی‌هه‌پۆ - بانیکي دريژو ناریکه له نیوانی کیه‌کاتی شانشین و کوردو
 زه‌ردیلدو بلومان و ریمله‌دایه. پیران وه‌ند، داله‌وه‌ند، کایده ره‌حمه‌ت له‌م به‌شه‌دا
 نیشته‌جین.

باکوری - چه‌وتی کیه‌ی کوچکه - گله‌زه‌رد تا کورد‌گانه‌و کیه‌ی و شترمل -
 پیرماهی - ئاوسان.

خاوه‌ری - کیه‌ی شانشین کورد له ناله‌شکینه‌وه تا ده‌ربه‌ندی دینارئاواو
 کیه‌ی باخ‌بیره‌و تاده‌ربه‌ندی ده‌ره‌چی، کیه‌ی گروتا حاجی ئاوا له سیلاخوری جیا
 ده‌کاته‌وه.

باشووری - زه‌ردیله‌وئه‌سکونه

خوړئاوا - کیه‌ی ریمله‌و بلومان.

بانی هه‌پۆ لای باشووری خاوه‌ره‌وه به‌رزه‌و روو به‌خوړئاوا نه‌وی ده‌بیت،
 ئه‌کریت به‌پینچ به‌شه‌وه - رووبه‌ری هه‌مووی ۱۰۸۰ کم^۲.

۱ - نیشتگی کایده‌ره‌حمه‌ت له‌باشووری‌وه ۲ - ناوه‌پۆ - نیشتگی خیل
 داله‌وه‌ند ۳ - هه‌پۆی‌خواروو - نیشتگی‌خیلی پیران‌وه‌ند که‌بریتی‌یه
 له‌مال‌ئه‌سه‌د، چه‌قله‌وه‌ند، پیرداوده، که‌می له‌سوپه‌وه‌ند ۴ - دوورکیو -
 جیگه‌ی‌شه‌عیان، شاویردی، پیران‌وه‌ند ۵ - یارئه‌حمه‌د، شوینی‌مال‌قوباد.
 چیاکانی - کیه‌و‌کانی به‌شی هه‌پۆ بریتی‌یه له‌کیه‌ی بی‌که‌سه‌و‌مله‌ی ناله‌شکینه‌و
 کیه‌ی شانشین‌و باخه‌پیرو کیه‌ی گه‌روی کوچکه (ئه‌م زنجیره‌چیا به‌تایه‌تا
 مه‌لابه‌خت، هه‌میشه‌رووی باکوورو‌نسیاری به‌فری پیه‌یه‌له‌به‌ر‌ئه‌وه‌کانیاوی
 زوره‌) سه‌ره‌رای زنجیره‌ی ئاسمان‌دۆل و چاله‌قوچ (که‌بریتی‌یه‌له‌گه‌رووی
 کوچکه‌به‌باشووری نه‌هاوه‌ندا دريژبوته‌وه‌و‌مله‌ی بی‌یه‌سووری نیوانی
 هه‌مه‌دان و کرمانشا له‌ته‌نگی ئاوسارده‌وه‌ئه‌م چیا به‌بیت به‌دووریزه‌وه.

۱ - به‌ره‌و نه‌هاوه‌ند ۲ - پیا‌زکه‌کو، چاله‌قوچ، کورد‌گانه، و شترمل، پیرماهی،
 زنجیره‌ی و شترمل که‌بریتین له‌ئاوسان و چوارشاخ و گل‌هو - نیوانی هه‌پۆو
 به‌ختیاری به‌و شتران‌کیودا ده‌گه‌ریته‌وه‌بو لای خوړئاواد به‌قاری و چه‌ك‌قاری.

ریزه چیاکانی هه پو که می دارستانی هیه وه کو داری که وت،
 چه ندنه وشکه وتیکی تیدایه نزیکه ی هه شت نه بیت یه کیکیان ۲۰ که س نه گریت،
 نه شکه وتی وای هیه چپکه ی خیلکی لی نه بیت هه بی ی نه لین سنه ویه رو
 ته نگه ره جپکه ی ۱۰۰ که س لی نه بیت هه، چپای پوته له زنجیره ی که رو له
 بی که سه وه به ره و باکووری خورئاوا کشاوه به م ناوه جیاوازان هه - ژیر خالك
 مالکه، رازان، نه شکه وتی موه مه دخان، سوچ چک، ناشیایی، پونه، خرسان،
 مورچه، که کوتا، شیشه له تهنگی بیهه له نه بریت هه، به رامبه ری چپای که رون
 کشاوه،

بانیکی ناریک و گوستانه کانی که وتونه ته ناوه ندی نه م دوو زنجیره یه وه،
 که روو پونه و به شیکی دوو رکیو نیشته گی خیله کانی شه عبان و شاویردی و
 سه بزه لی و پیران وه ندنه، به شی دووه می به رده به ل و تابیهه ل و بان دهشتی
 به لکانی سه روو، مله ی تهخت، سه روا ته رم، شاجه مشیدی له هه موویان روباری
 وشک په ییداده بیت نه م کیوانه به رده لانی و که می داری که وتی پیوه یه تیکرا
 گیای له وه ری زوری هیه به تابیهه تی دهره کیو، چپکه به رزه کانی له وورگی
 هاوینه یه،

چپکه نه وی یه کانی به رامبه ر باشوورو خورئاوای له وه رگی زستانه یه.
 به رزایی یه کانی پونه و پشتی سه رئاوی سه وزه وه، مارمژ پیاده ریگن له ناوه ندی
 دولیسکان و خه م سانه وایه دا ریگه ی زور باریک به م کیوانه دا دهرات بو کاروان و
 سواره له کاسیان قه لاوه بو دینارئاوا به ری نسی کانیوای زوره زهدی زاره کانی
 تیر ئاو ده که ن به پیچه وانه ی به ری به روژی کشت وکالی نیه. چیاکانی ریمله،
 زنجیره یه که له باشووری خاوه ری بانی هه پو بو باکووری خورئاوای کشاوه به که لی
 ناوی جوداوه، وه کوو کونه زهر دیله، چال خایه، بلومان، چاسوقی، داره رمی،
 عه له جانی، گوشته کوژراو، ره شه بان، چاله قوچ، داپه ران، مله کاو، له نیله کوتایی
 دیت. کیوی ریمله کانیوای زوره، جه نکه له، داری به ری وه کوو هه رمی، به پرو
 زهره داری هیه، پایه مه حمودو سیاکه مه ر به ردولانین، خاکی که می
 نه شکه وتی زوره، خیله کان له سیاکه مه ره سوو دوورنه گرن بو به خپوکردنی ناژال
 کیوی و شترمل له تهنگی ئاوساردو کیوی که رووه جیا ده بیت هه به ره و رووباری
 وشک و به هه ل و کردو کوو ئاوسان و کشت وه رزه و جولات و سلاوه رزی به ناوخیلی
 مسته فاوه ندو به بوو مله تهخت و سه رئاونه رم تاکا که رهزا به بی جپکه که لی
 ناوی هیه وه کوو - دهره جولان، چوارشاخ سلاوه رزی، به کیوی دوره له توخن
 به عه له که هه لو دوورته ختان ناوی هاتووه. نه م شاخانه به ردیفه،، هه مو لایه کی
 داره زهرده و هه رمی یه دار به پرو له کاکه ره زاهیه، گل هوچه نکه له،

چوارریگی سواره و پیاده هی هیه، ۲ نه شکو تی تیدایه، گوره که یان ئاوتانه، چینگه هی هه موخیلی پیرانه وهندی لی ئه بیته وه، نه شکو تی دهره باخ سه دکه س نه گریته.

چه مه کانی به شی هه پو - له دامینی خاک مالک و تهنگی کایده ره حمه ته وه به ره و باکوورو ریگی بروجرت - خوړم ئاوا نه برن له نزیکي دووچیا له خاکی داله وهند به نزیکي میر نه حمه دی، میراله وهند، کاسیان دانه روات و به چه می هه پو ناو نه بریت، دواي ئیره به چه قه له وهند و له تهنگی بیده هل و کاسیانه وه به چه می بایه وه لی له ویوه به ره و کرنکو، گله زهرده و خاکی حه سه ن وهندا نه روات له کاکه رها شارریگی خوړم ئاوا و کرمانشا نه بریت له بییه له وه به چه می دلم ناو نه بریت و له بوستان نه چینه خاکی سلسله به چه می کاکه رها نه ناسریت به قه لای گازمیردا نه رژینه چومی که شیکانه وه، چه مه کانی تر وه کوو بز هه ل و چه می وشک و دینار ئاوا و گورگان بو کشتوکال سوو دیان هیه، هاوینان که م نه که ن و نارژینه چه می تره وه.

دانیشتوانی - بریتی یه له خیل کایده رحمت، داله وهند، پیرانه وهند، سه گه وهند، یار نه حمه دی، زور به یان له سیلاخوړ، نیشته جین، نه میر نه منه می بروجود له م خپله یه.

میروهند دوو تیره ن - ده شنیان و ئالانتیان، ده شنیان شه ش لکن که نه مانه ن - پیرداوده، چه قه له وهند، رهش شلکه، ده لران، لوړی. ئالینان دوو تیره ی گه ورن، یه که میان مال نه سه د که (۳) لکه - زهید ئه لی، بارانی، که ره م هراب. دوو هه میان مال قوربان نه وانیش (۳) لکن - یار نه حمه دی، شه مه ، سه بز نه لی.

یار نه حمه دی و کایده ره حمه ت نه لین له شیرازه وه هاتوون ئیستا به کشت و کاله وه خه ریکن، سه گه وهند له قه لا ره حیم، چه رخستانه، مه حفه زبادی، نیشته جین ئاژال به خپوده که ن، ره شمال نشینن، که رمیان و کوستان ده که ن، پیرانه وهند به نیشته جی ی به رکیو نه ناسرین به هو ی به چنگی خویانه وه زهوی وزاری دامینی پونانیان داگیر کردوه، له خپلی حه سه نه وهندن، له ته نگانه دا فریای به کتر ده که ون.

ئابوری هه پو - ټیکرا به کشت و کاله وه خه ریکن له گه ل ئاژال به خپو کردن دا، به ره میان گه نم و جوو نیسک و نوک و ماش و کزن و برنچ و سه وزو خه یار و تروزی و کاله ک و شو تی و ... هتد. کانی خو ی و گه چ و گه راوی تیدایه. یادگار و شوینه واری میژووی - قه لای چوک له کاو له قه لا، له قه لا ره حیم و کاسیان چه ند گوری دوزرا وه ته وه، گوژه و گلینه و شتی به نرخ ی تیدابووه، له بابا به

وهلی چەند تەپۆلگە یەکی دەست کرد هەیه رەنگە یادگاری میژوویی تێدابێ.
۲ - بەشی سیلسیە -

سنوری - باکووری - چپای گەرۆ، سورکیو، خۆرەلاتی - کیوی پێملە،
چوارشاخ، وشرمل. خۆر ئاوی - چەمی کەشکان و سەبی کیو.
باشووری - کیوی سەبی و پێملە.

پوبەری - ۳ هەزارکەم
خاکی سیلسیە بە پیت و سازگار و ئاوووە و خوشە لە هەموو بانەکانی تری
لورستان بە فەرترە.

چەمەکانی - کانێ و ئاوی زۆرە بە هۆی چیا بەرزە کانێ وە چۆمی لێ پەیدا
بوو وە بۆ بەشەکانی تر ئەکشین، وەکو چەمی کاکە رەزا (دلم) دواي ئاودێر کردنی
ئەم بەشە ئەچیتە بەشی دلفانە وە.

دانیشتوانی بریتی یە لە خێلێ هەسەنە وەند، یوسف وەند، کولی وەند، لەم
(۳) خێلە (۶) تیرە ی تر جیا ئەبیتە وە:-

۱ - سووری لە هەرتانە وە هاتوون، ۲ - رەشنۆ لە خورەم ئابادە وە هاتوون،
۳ - ساکنی لە ئیستانە وە ۴ - ئاسنگەر لە چینگینی یە وە ۵ - سیادوش لە
دیزفولە وە ۶ - کورد لە پشت کووە هاتوون.
مۆناتی ئەم بەشە (۳۰) هەزار کەسە.

ئەو جیگایانە ی سەر بە سیلسیەن، ئەمانەن - رەبات لە باکووری کاکە رەزا و
بەستام لە خۆر هەلاتیە وە بەسەر ئاوتال و باشووری لە خورەم ئاوا و سەبی کیو
ئەبریتە وە.

رەبات چەند تەپۆلگە یەکی تێدایە وەکو ئەویان دەرو بەستام گژوگیای زۆرە
کەناری چەم و بەرزایەکانی داری بە پوو میوی سروشتی تێدایە دوو چەمی
پچوکی پێداده پوات زەوی و زاری ئەواناوە ئاو دەدەن یە کە میان چەمی رەباتە و
لەکانی رەباتە وە دی بەرەو خورەم ئاوا ئەکشی. دوو هەم چەمی کەژە لە کەم ئاوە و
هاوین ووشک ئەبیت، بەروبوومی ئەم بەشە بەرەمی ئاژال و کشت و کالە،
گوندەکانی بریتی یە لەمانە - شەبە یخوون سادق ۳۹ خانە وادە یە،
رەباتی شەبانە لی ۳۶ خانە وادە یە، سەرئاوتال غلام رەزا ۳۶، سەرئاوی رۆح ۶،
پیرحەیانێ ۱۴، قەلای میرزا سە ی رەزا ۱۲، چەم چە قەل ۱۱، دەولەت شاهی
۲۴، موریدخانی ۲۲، سەرئاوی رەبات ۶، دار حەوز ۳۱ زیرپینی چقا حاجی
حەسەن ۱۴، زیرپینی ئەولای ۳۷، تەنگ حەسەن ۱۴، کەپک ئەحمەد ۱۹ خانە و
دە یە.

به‌شی کاکه‌ره‌زا - کبر ۳۲، حه‌مه‌د ئه‌لی ۱۱ موه‌مه‌د ۱۰، ئه‌لی ۶، ب‌رایم به‌گ ۵۰، حاجی‌ئه‌لی ۱۱، هاشم ۹، ئه‌لی ئاغا ۵. به‌شام - وه‌گوره‌بات سه‌ر به‌سیلسیله‌یه تیکرا ۲۶ گونده‌و ۴۴۵ خانه‌واده‌یه، به‌کشت و کاله‌وه خه‌ریکن هه‌روه‌ها دوو ئاوئالشته‌ر ۲۸ گونده‌و ۳۶۱ خانه‌یه.

حه‌نام و بریسک - به‌کشت و کاله‌وه خه‌ریکن، داری به‌ری‌یان هه‌یه، ۳۴ گونده‌و ۲۱۱ خانه‌یه.

بانی ئالشته‌ر - ئاله‌ئه‌ژده‌ر - بانیککی خوش و به‌پیت و ئاو هه‌وای سازگار به‌کشتاو کال و ئاژال داریه‌وه خه‌ریکن.

کولی‌یه‌وه‌ند - ۲۶ گونده‌و ۴۷۵ خانه‌واده‌ن به‌کشت و کال ئاژال داریه‌وه خه‌ریکن.

یوسف‌وه‌ند - ۴۰ گونده‌و ۵۸ خانه‌یه ته‌نگ خه‌بات - له‌ناوه‌ندی فه‌یروژ ئاو، کولی‌یه‌وه‌ند و گاولوژو لاغری‌دایه، ۶ گوند و ۷۵ خانه‌یه هه‌ر وه‌کو دراو - سی‌یه‌کانی وایه.

گاوه‌کوژ - له‌ناوه‌ندی خاوه، لاغری، ته‌نگ خه‌بات دایه شوینه‌که‌ی کویستانه‌و دیمه‌کاره، ژیانان له‌سه‌ر ئاژه‌له، ۴ گوند و ۳۸ خانه‌واده‌ن. قه‌لایی - ۷۵ خانه‌واده‌ن نیستا نیشته‌جین، له‌پێشدا ره‌شمشال نشین‌بوون.

ئابوری - هه‌موو جوړه‌کشت و کالیککی هاوینه‌و زستانه له‌به‌شی سیلسیه‌دا ئه‌کریت، له‌وانه توتن‌ولوکه، سه‌رباری جه‌نگه‌ل و ئی‌ره‌وار وله‌ورگای چاکیشی به‌تاییه‌تی له‌که‌مه‌ر سیاو که‌ناری روباری ززوو، که‌همان هه‌ندی جار به‌ره‌و به‌شی چی‌گینی ئه‌پوڤ به‌دوای له‌وه‌را. بازرگانیان له‌سه‌ر بروجرد و خوڤه‌م ئاو و ئال‌ئه‌ژده‌ره.

کانی‌که‌چی هه‌یه له‌ره‌بات و سه‌ر ئاو‌تال و هه‌لین نه‌وتی تیدایه، خو‌ی له‌ره‌بات و سه‌ر ئاو‌تال، قسل له‌کاکه‌ره‌زا هه‌یه. یادگاری میژوویی له‌که‌لاوه‌کانی شاری کۆنی ئال‌ئه‌ژده‌ر شوینه‌واری دیاره.

له‌هه‌ندی به‌ردی کیلی گورستانه‌که‌ی نووسینی میخی و کۆن نه‌بینی، شوینه‌واری خانووی کۆنی تیدایه.

۳ - دلفان -

شوینی، له‌باکووری لورستانه.

سنووری -

باکووری - روباری کاسیات

خاوه‌ری - کیوی‌که‌رون، به‌رزایی سه‌رکه‌نداو

باشووری - سورکیو، رویاری که شکان - تهنگی شه نه

خورئاوایی - کیوی سپی

نه ندازهی فراوانی زهوی یه که ی ۱۵۰۰ کم^۲

روباره کانی - کاسیاب، که شکان، که لی چه می تر به ناویا نه روات.

ریگه وبانی - له هه موو دلفاندا، گوزهرگه وریگه ی پیاده و سواره هه یه، تاکه
ریگه یه کی ئوتومبیلی هه یه له هه رسینه وه بو خوره م ئاباد، به ناوه ندی دلفاندا
نه روات.

کیوه کانی - کیوی که پوو به رزترین چینگه ی ۲۷۰۰ م نه پی له روی ده ریاده،
که لی ریزه و گوزهرگه ی هه یه، وه کوو -

۱ - کاماسیاب، سواره ریی گهرکی، گهرکی بچوک، رازنه ی بچوک، بو سراوه،
کاواره بو پیاده، له ناووندی نه م ریگه یه، نه شکه وتی هه یه ۱۰۰ که س نه گریت و
تییدا نه حه ویتته وه، تاوه مو له بو سواره ری، ترشکه بو پیاده، نوکه ری، حه سه ن
توخچه و یادوولیسکانی پیاده ری و ناریکه ی سواره ری.

سه ره رای نه م ریزه وانه، ریگه ی تری پیاده ی زوره.

۲ - کیوی جینگه دزان - به رزو به رده لانییه، که وتوته ناوچه ی کاکه وه نده وه،
چه ند قولله یه کی به ردینی گرنگی هه یه.

۳ - سه رکه شتی - که رمیانه، له وه رگای هه یه، کیویکی گلی یه، جه نکه لی پیوه یه.

۴ - کیوی بزگن - زهوی و زاری کشتوکالی هه یه، ئاووبای خوشه، ده ونکی
پیوه یه.

۵ - کیوشاویلان - به رده لانی و که م دره خته.

۶ - سورکیو - گلی یه و دره ختی که مه.

۷ - کیوی میهراب - به رده لانییه، دوو ریزه وی هه یه، قه لایه کی گهره ی تییدا یه،
بو به رگری.

۸ - کیودال گیروته کنی - به رزی که مه سنووری نیوانی دلفان و چینگه یه.

به شاکلی دلفان -

دلفان نه کریت به ۸ به شه وه -

۱ - خاوه - بانی خوره لاتیه تی له سه ده ی ساسانیه کاندای سه ردار له قه لای
کفراش فه رمانره و ابووه، شوینه واری ئیستاش دیاره، زهوی وزاری بو کشتوکال
باشه بازرگانی له ته که نه هاوه ندا نه کن، به ئاژالداری به ریوه ده چن به زستان بو

له وهرده چن بؤگه رميان به رامبه ری قه لای کفراش که نیستا نارامگه یه، به ۳ کم له ولاره نه شکوتی هه یه تا ۴۰ که س به نه سپه وه تیدا نه حه ویتوه، که لی یادگاری میژوویی تیدایه.

۲ - چاواری - خوره لاتی کیوی که روو خورثاوی نورنه لی و باشووری - که ره م نه لی، باکووری نیتره وهنده. نه م ناوچه یه دوو به شه - گیلان و سپی کشتوکالی نه م به شه به هوئی جوگه و کانیاوی سارده وه نه کری وه کوو جوگه ی مورادخان، کوچ نه لی شه لال وهندی، کیلان، کانی میان روبار، کانی مواردو هیس، کانی خاکی به ک نه لی، قه ییناس، ده سپی فه یروزه وهند، میرته یموری رویاری خه رقان و سه رچاوه کانی.

کانه کانی - ته نها که چی هه یه له فه له که دین، دارو خه لوز له جه نگه له کانی نورنه لی په یداده کن.

بازرگانی - له ته که نه ها وهند که ۳۰ کم له چاوارایوه دووره، بازرگانی نه که کن، هه روه ها له ته که هه رسین و باخته راندا خه ریدو فروخت نه که کن. کیوی چه شم گولانه چیگایه یه کی قایم و سه خته، زنجیره ی چپای که روته له نه ها وهند کوتایی دیت.

دیها ته کانی که لیکي چوئن، ئاواترینیان میکه وهنده، له ناوهندی چاواریدا ئاوالداری نه که کن - هه موو چاواری ۱۳ گونده.

۳ - فه له که دین، به کشتوکال و ئاوالداری به خه ریکن، بازرگانی له ته که نه ها وهندا نه که کن، له بانی جه مشید که نمو دانه ویله نه که کن یادگاری میژوویی تیدایه ۲۱ گونده ۳۲۰ خانه واده کن.

۴ - میربه گ - میریه گو نورنه لی دوو برابر بوون دوو تیره یان لیکه وتوته وه له نزیکي یه که وه، نیشته جین.

میربه گ دوو به شه - شایه وهند و مومیه وند، له مانه ش که لی تیره ی تری لیکه وتوته وه وه کوو - شاهی وند، مال مومه، ژالی - کوسه، نه حمه ده وهند، باوالی، نه مانه مومیه وهندن. به حه سه ن به گی، زهنگی وند، پیرانه وهند ده یوسفان، میرناخور، خورهم ئابادی، ناتاری، ده زویش بابای که وره.

میربه گ دوو پارچه یه - بریتین له لاغری، که ریکن - سه مونوه مام، نه رگس دول وچه می زه کریا، وسه ن گاودار، سه رناو، دووئاو که رم نه لی وچاواری - سه رئاوی که مهر، سه رئاوی تیزاب سامیان.

باکوری - خاوه، خوږه لاتی - گاوکوژو ئال ته ژدهر خوړناوای - تیتیه وندو نورته لی، باشووری - قه لانی له سی لاره به هوئی ته نگه سه خته کانیه وه، نه چپته ناو خاکی دلفانه وه له ته نگه خه باتو ته نگه شه ته و ته نگه به ره وه. ریگی شوسه له ته نگه فیه یروژناووه نه چپته ناو به شی میربه گه وه و تیده په ریته و. سه هراب کیو ۲۴ کم له میربه گه وه دووره جیگایه کی قایمه، له ویوه به ره و خاوه له ده مه ره وه پو پردی مورد نه چپته ناو که ره م نه لی یه وه، دانپشتوانی هه ژارو په ریشانه، ناژالدان، گه رمیان و کوپستان نه که ن له کشتوکال بی به شن، هه ره مووی ۵۳ گوندو ۱۹۴۶ خانه واده ن.

۵ - تورته لی -

خوږه لاتی - دواخاکی جاواری و که ره م نه لی خوړناوای - کلکه ی ته نگه یاد ناوهر له نه ولاد فوباد کوتایی دیت. باکووری - که رکیو، سه ره تایی دوولیسکان و تیتیه ونده. باشووری - کیوی نه رگس ولوتکی نه رجنه نه م به شه ۲ پارچه یه -

۱ - جیگه ی خه لیفه کورد - روباری یادناوهر

۲ - مه یانی ته نگه و به همه نی

۳ - بزخانی، هه سه ن گاو دار - سه ری ناوی کر.

۴ - لای خوړناوای ته نگه یادناوهر

۵ - ناوه ندی نوردلی، گه نجیفه، بزلاله، ته نگه دهم ناویزه، سه رخه بات.

۶ - جیگا موسا - ناوی بابه نه حمه د، گردکانه، خه وچه شمه.

نورته لی به هوئی روباری باناوه ره وه سه رچاوه کانی گه نجینه و مرداویزه، چال سه یل، یزخانی، سه رناوی کر ناو نه خوږه وه، هه ر گونده - سه رچاوه ی ناوی خوئی هه یه، ته نگه باناوه ره، ناشی ناوی لی هه لبه ستراوه، جیگای قایمی هه یه به کیوی چال خه لان و که رقوچه ناو نه بریت.

له نورته لی کانی وای نییه، ته نها به ره و رووی کدوک نه چنه باشووری نورته لی، کانی گه چی هه یه، تیزناوی چناره موه مه د به کوله گه نجینه قسلی لییه.

لە جەنگە ئى نزیكى كدوك لەملە ی ئەرچنە، دارو خەلوز ئەرەین،
كشتوكالیان نیوہی دیمە کارو نیوہی بەرئاوہ. ئاژالدارن، گەرمیان و کویستان
ئەكەن بەزستان ئەرچی بو گەرمە سیری تەرھان و نورئەلی، لەوی لەوہ رگایان
ہە یە. ریکە ی کرمان و خورەم ئاباد بە ناوہندی نورئەلیدا ئەروات ئەرگوندانہ ی
نزیکی ریکاکەن ئەرمانەن.

مواردویزە، مادەم ئاویزە، جیکاموسا، سەرئای بابە ئەرھەد. بەرھەمی -
گەنم وگەنمە شامی، نوک، ماش، نیسک، جو زور سال گرہ با کشتوکالیان
ئەرسووتنی، ئەر م بە شە ۲۶ گوندو ۸۱۷ خانە وادە یە.

له‌رازی کتیبی پووشکین و وه‌رگیرانه‌کی محمدی مه‌لا که‌ریم،

□ محهمه د خدر مه‌ولود □

«ده‌بی هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌کی پووناکبیرشت وه‌رگیری و به‌خشنده‌ش بی، نه‌مه‌شیان راستی‌یه‌کی که‌وه‌ری ی نه‌و تو‌یه بو پیشکه‌وئنی نه‌ده‌ب که‌ نابی نووسه‌ری پشت گوئی بخستایه‌به‌چاویکی که‌م سه‌یری بکا»^(۱)

- دالمیز -

کاتی شاکاری که‌له‌ نووسه‌ریک ده‌کریته کوردی، وپرای ده‌وله‌مه‌ند کردنی کتیبخانه‌ی کوردی، دیدی خوینه‌رانیش به‌چاوله‌ هه‌نده‌رانی ناهیلایته‌وه. له‌م چه‌ند پوژانه‌دا کتیبه‌که‌ی س. م. پیتروف، که‌له‌مه‌ر ژیان و به‌ره‌می شاکاری پووشکین‌وه‌یه، ماموستا محمدی مه‌لا که‌ریم، له‌عه‌ره‌بی‌یه‌وه وه‌رگیراوه‌ته‌ سه‌ر زمانه‌که‌مان و بو‌له‌چاپدانیش ده‌زگای پووشنبیری و بلاکردنه‌وه‌ی کوردی قو‌لی یارمه‌تی له‌چاپدانی بو‌هه‌مالیوه. که‌رچی کاتی خوی هه‌ره‌مان کتیبی ناو براوم به‌زمانی عه‌ره‌بی‌یه‌وه‌ خویندبووه، که‌دکتور جه‌میل نصه‌یف تکریتی، له‌زمانی پووسی‌یه‌وه‌ وه‌رگیرا بوو، وه‌زاره‌تی پووشنبیری وپراکه‌ یان‌دندیش له‌ ده‌زگای ره‌شیدوله‌ ژیر زنجیره‌ی کتیبی وه‌رگیردراو (۹۸) و له‌سالی ۱۹۸۱ دا بوی بلاکردبووه.^(۲)

نیمه‌ی خوینه‌وار به‌قه‌د په‌روشی تینوو بو‌ئاو، په‌روشی خویندنه‌وه‌ی نه‌و ته‌رزه‌کتیبانه‌ین که‌له‌ ژیان و شاکاری که‌له‌ نووسه‌رو شاعیرانی ده‌دوی. نا‌خر ده‌بی چ له‌وه‌خوشره‌بی، تو‌ی خوینه‌ری کورد به‌زمانی خو‌ت شاکارانی دیستوفسکی و تولستوی، پووشکین، بلزاک، ستندال، دانتی، شه‌کسپیر، رامبو، بولزیر، ویتمان، کافای، مایکوفسکی و سان جون پیره‌س، نازم و نیرو‌داو پول نیلوارو..... بخوینییه‌وه!!

وهك هەر خوینەریك باوهشی په رویشیم بو خویندنه وهی کتیبه
وهرگێرداوه که ی، ماموستا محمد کرده وه، که له خویندنه وهشی بوومه وه ئەم
چەند وورده سه رنجانەم له لا گە لاله بوو. که دهشیان خە مه به رچاو ته نی
مه به ستم به رئه مه کی مه سه له که یه و هیچی تر نا.

خوینەر له لاپه ره (٣٠٤ ی) کتیبه که هه ست دهکا هه لێژاردنی کتیبه که بو
وهرگێرانی ده زگای روشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی به ماموستا محمدی
سپاردووه، نه ک هۆی بیری بوئه وکاره چووبی و هه لێژاردبی. ماموستا خوشی دان
به و راستیه ده نی [ده زگای له چاپ دان و بلاوکردنه وهی کولتوری کوردی،
وهرگێرانی ئەم کتیبه ی له عه ره بی یه وه بو کوردی بی سپاردم].^(٣)
هه لبه ت وهرگێرانی شیعر له زمانی دووه مه وه ئە و تام و چیژه شیعریه
ناداته ده ست وهك ئە وهی له زمانه که ی خوی وهرگێردی.

بۆیه له گە ل ریزشمان بو ده زگای روشنبیری و ماموستا محمدیش -
ده بوا یه ده زگای ناوبرا و کتیبه که ی له زمانه پروسی یه که یه وه به پروسی زان و
وهرگێرکی شاره زای شیعر ی پووشکینی بسپاردبا. خوگه ر ده زگای روشنبیری
نه ی توانیووه ده قه پروسی یه که ی کتیبه که په یدا بکات و ده ده ستی بی نی، ئە و
ماموستا محمد تیگسته پروسی یه که ی په یدا کردبوو. ئە وه تانی ماموستا خوی
ده لی [تیگسته پروسی یه که ی کتیبه که شم په یدا کرد]^(٤) له مه شدا ده بوا یه یا
ماموستا محمد تیگسته پروسی یه که ی بدا بوا یه ده زگای روشنبیری تا ئە وان
به پروسی زان و وهرگێرکی شاره زای شیعر ی پووشکین بسپیرن، یان ماموستا
خوی بیدا بوا یه یه کیکی ناوه ها.

ماموستا محمدی مه لا که ریم له گە ل په یدا کردنی تیگسته پروسی یه که
ده ره قه ت وهرگێرانی شیعره کانی نه هاتووه. بۆیه وهرگێرانه کانی به عه بدوللا
په شیوی شاعیر و به راورد کر نه که شی به دکتور جه مشید حه یده ری سپاردووه.
بابزانی ماموستا ئە مه ی چون چونی کردووه [بوئه مه سه فه ری ته شیری
دووه م - کانونی یه که می ١٩٨١ ی مۆسکۆم به هه ل زانی، به دوستی
خۆشه و یستم عه بدوللا په شیوی قوتایی دوکتورای ئە ده بی ئە نیستی قوتوی
پوژه لات ناسی سه ره ئە کادی میای زانستی سو فیه تیم سپارد ئە وکاره له ئە ستو
بگری چونکه پروسی یه کی باش ئە زانی و شاعیرکی بالایشه و سه ره رای ئە وه
دوستیکی به سوژی شیعر ی پووشکینیشه و زوری لی وهرگێراوه ته سه ر کوردی.
دواییش به راورد کردنه وهی وهرگێرانه که ی په شیوم له گە ل تیگسته پروسی یه که ی
پووشکین، به دوستی خۆشه و یستم دوکتور جه مشید حه یده ری سپارد که ئە ویش
پسپوړی ئە ده بی پروسی یه و پروسی یه کی باشیش ئە زانی و خویندنی بالای

له به شی لنینگرادی هه مان نه نیستیتوت ته واو کردوه که په شیو له موسکو تیا نه خوینی].^(۵)

له م چه ند قسانه ی ماموستا دا نه مانه مان بو پرون ده بیته وه. وه رگیړانی شیعره کان شاعیر عه بدوللا په شیو له پووسی یه وه وه رگیړاوه و دکتور جه مشید حه یدهریش نه رکی به راورد کردنی وه رگیړانه پووسی یه که گرتو نه ستوی خوی.. بویه نه مانه مافی ره وای خویان بوو که ر ناویان له سهر به رگی پیشه وه ی کتیبه که بنووسرا بوايه، نه که ته نی بنووسری «محمدی مه لا که ریم له عه ره بی یه وه وه رگیړاوه». که ر له سهر به رگی پیشه وه ی کتیبه که ناوی عه بدوللا په شیو دکتور جمشید بنووسرا با، نه وا کتیبه که جوړه ره و اجیکی تری ده بوو. که وا ده لین، مه به ستمانه بلین: کاتی خوینهر کتیبه که له کتیخانه ده بینی و سهر پیپانه سهیری ده کا، هه روا ده زانی سهر تاپای کتیبه که «محمدی مه لا که ریم له عه ره بی یه وه وه رگیړاوه» که چی له راستیشا وا نیه. ماموستا محمد له لاپره ۱۸۹۱ دا خوینهر روو به پووی نه م راستیه ده کاته وه.

نه ویش به هو ی رهش نووس کردنی لاپره که به پاشبه ند. که له تیگسته عه ره بی یه که ی دکتور جه میل نصه یف دا واش نووسراوه (القسم الثاني - نماذج من شیعر بو شکین)^(۶) جا که ماموستا محمد نه وه ی له لاپره ۱۸۹۱ دا نووسیویه له به رگی به رای دا بینووسیبا کتیبه که به شیویه کی نه ده بی تر خوی ده نواندو مافه نه ده بیه که ی په شیو دکتور جمشیدیش ده درا.

[خویشم به وه رگیړان و به راورد کردنه که ی په شیو حه یدهریشدا چوومه وه له که ل وه رگیړانه که ی دکتور جه میل به قه د یه کم گرتن و، له هه ندی شویندا له بهر پووناکی وه رگیړانه که ی دکتور جه میل و بوچوونی خو م دا ورده ده سکاری یه کم کردو، به ره می ره نجی هه موان نه مه بوو که نیستا له بهر دهستی خوینده واراننی نازیز دایه].^(۷)

کاتی خوینهر روو به پووی نه م کاره ی ماموستا ده بیته وه که لی پرسپاری ناوه های له لا چه که ره ده کا.. نایا ده بی ماموستا محمد له وه رگیړانه که ی په شیو به راورد کردنه که ی حه یدهری به گومان بووی؟ نه ی که ر وایه بو پیشتر کاره که ی به وان ده سپارد؟.. ده بی هو ی چی بی تلاموستا وه رگیړان و به راورد کردنه که ی په شیو حه یدهری له بهر پووناکی وه رگیړانه عه ره بی یه که ی دکتور جه میل ده سکاری بکا؟.. که ی له هونه ری وه رگیړانی شیعره - که ناسکترین هونه ره - شیاو گونجاوه وه رگیړانیک له زمانه نه سلویه که ی خوی له که ل تیگستی زمانی دووم ده سکاری بکری؟.

لیړه دا نامانه وی باسی هونه ری وه رگیړان و نه رک و پیوستی وه رگیړبخه یینه

به رچاو. چونكه نه كاری ئیمه یه و نه ئیمه ش به قه د به ریزیان شاره زاولی زانین. به لام هه ست ده كه یین ئه و ده سكارى یه ی كه ماموستا محمد دهره ق شیعره كان كردویه تی تامو چیژی شیعرى كه م كردۆته وه. چونكه ده سكارى كردنه كه ی له ژیر پرووشنایی وهرگیرانه عه ره بی - یه كه و بو چوونی خو ی بووه. بو ئه وه ی ئه م بو چوونه مان له حوكم دانى گولله به تاريك وه ناوه نيزيك نه بیته وه، ئه وا دوو وهرگیرانى شیعره به ناو بانگه كه ی پرووشكين كه (بوچاداییف) ی ناوه ده خه ی نه به رده ست خوینه ران و با ئه وان خو یان سه رپشك بن و بزائن كامه یان تامو چیژی شیعرى له وى تریان زور تره.

خۆشه ویستی، هیوا، شکۆی بێ جه نجال
 بو ماوه یه کی دوورو دريژ هه لیان نه فریواندین،
 رابواردنی لاویمان، وه کوو خه ون،
 وه کو ته می به یانی به سه رچوو
 به لام له گه ل ئه وه یشدا
 هیشتا ئاگرى ئومیدمان تیدا ئه سووتی.
 هیشتا به گیانیکی ئوقره ئی براوه وه،
 له ژیر بارى سه نگینى سته می له چاره نووسراودا،
 گو ی بو بانگی نیشتمان هه لئه خه یین و
 كه نه فتی چاوه نوایی
 تاوی ئازادیی پیرو زین،
 هه روه ك چون دلداریکی لاو
 چاوه روانیی تاوی ژوانیکی مسوگه ره ئه كا.

* * *

ماده م ئیمه به ئاگرى ئازادی یه وه ئه سووتیین،
 ماده م دلان بو شه ره ف ئی ئه دهن،
 هاو ریم، با ساته شیرینه كانی گیان
 پیشكه ش نیشتمان بکه یین.

* * *

هه قال! باوه ر بکه:
 ئه ستیره ی دلگیری به ختیارى هه لدی
 پرووسیا له خه و هه لئه ستی،
 ئه وسا له سه ر كه لاوه كانی كوشتی زورداری
 ناوی ئیمه تو مار ئه كه ن.^(٨)

ئەو ەيان ئەو ەرىگپرانە بوو كە پەشپو لە پووسى يەكەى دا ەرىگپراو ە
 دكتور جمشيدىش لە گەل تىكستە پووسى يەكەى بە راوردى كردو ە پاشانىش
 ماموستا محمدى مە لا كەرىم لە بەر پووناكى ەرىگپرانە ە رەبى يەكەى دكتور
 جەمىل و بوچوونى خوئ دەسكارى كردو ە.

ئەو ەى خوار ەو ەشيان ئەو ەرىگپرانە يە كە ە بدوللا پەشپو لە پووسى يەو ە
 ەرىگپراو ە:-

بو چا دايف

گەرجى يەخ و ەيو او ئەوین

هينده ەەليان ئەفريواندين.

بى پەرواىى روژانى زو،

گەرجى، وەك خەو،

وەك تەمى شەفەق بەسەر چوو.

بەلام

هيشتا ئاگرى ئوميدمان تيا دەسووتى.

هيشتا گيانمان بى ئارامەو

لە ژىر بارى سەخت و قورسى سەتەمكارى

گوئ شل دەكەين

بو بانگەوازي نيشتمان.. بو ەاوارى.

وەك چوئ لاويك،

لە ە رەتى ەرزەكارى

لە جئى ژوانا، چاو ەروانى يارى خوئ بى،

ئيمەش ئاوا،

چاو ەروانين دەركەوئ روژى رزگارى.

« ەاوريم،

مادام ئيمە بو سەرفرازي دەسووتين.

مادام دلمان،

لە پيناوى شە رەفدا دەژى و ليندەدا

باخوشترين ساتى ژيان

تەرخان بكەين بو نيشتمان !»

* * *

« ەه قال،

بروايكە:

بەم زوانە، ئەستێرەى بەختيارى ھەلدى.

رووسيا لە خەورا دەبى.

ناوى ئىمەش

لە کە لاوەکانى کۆشكى

ستەمكارى تۆمار دەکرى.^(۱)

پيش ئەوھى كۆتای بەم سوکە نووسینە بێنن وای بەچیتەر دەزانن ئەم چەند قسانەى عەبدوللا پەشیو بخەینە رووکە دەر بارەى شیعەى - بوچادایف - ی پووشکینە [ئەگەر یەکیك توژیکی لە بارەى رووسیای سەردەمى پووشکینە وە نە خویندبیتە وە، ئەگەر یەکیك ئاگاداری ئەو سالانە نەبى کە شاعیر لە قوتابخانەى - لیچى - بەسەرى بردو، ئەگەر نەزانى - چادایف - کى یە و دیکا بریستە کان کین، زەحمەتە ئەو کە سەبتوانى، وەستایانە شیعەرە بە ناوبانگە کە ی - بوچادایف - ی پووشکین وەر بگيرى -].^(۱)

دواجاریش چۆن لە سەرەتادا گوتمان، ئیستاش دەیلیینە وە مەبەستمان لە خستنه رووى وردە سەرنج و تییینی یەکان تەنى بەرئەمەکی مەسەلە ئەدەبى یە کە یە و هیوا خوازیشین ماموستا محمدى مە لا کەریم ئەمانە مان بەسینگی فرەوان لى وەر بگری و یاخوا قەلەمە کە شى بوخزمەتى وشە و ئەدەبیاتی کوردی ھەر لە کار بى.

پەراویزەکان.

- ۱ - ئەدەبى پەراوردکاری، عزیز گەردى، ل - ۳ - بەغدا چاپخانەى کۆڤ، ۱۹۷۸.
- ۲ - پووشکین، ترجمە، الدكتور جمیل نصیف التکرىتی تألیف، س. م بتروف. دار الرشید للنشر، بغداد ۱۹۸۱.
- ۳ - پووشکین، ژيان و بەرھەمى شاكارى. س. م پیتروف. وەرگیرانی لە عەرەبى یە وە، محمدى مە لا کەریم. ل - ۳۴۰ - بەغدا، چاپخانەى (الحوادث) ۱۹۸۳.
- ۴ - ھەمان سەرچاوە و لاپەرەى پيشوو.
- ۵ - ھەمان سەرچاوەى پيشوو. ل ۳۰۴ - ۳۰۵.
- ۶ - ھەمان سەرچاوە و لاپەرە.
- ۷ - ھەمان سەرچاوە و لاپەرە.
- ۸ - ھەمان سەرچاوە لاپەرە - ۲۲۷ -
- ۹ - گۆڤارى بەیان، ژمارە - ۷۳ - ی مانگی ئاب و ئەیلولى ۱۹۸۳. سى ھەلبەستى پووشکین - وەرگیرانی لە رووسى یە وە عەبدوللا پەشیو، لاپەرە - ۴۹.
- ۱۰ - پوژنامەى ھاوکاری، ژمارە - ۵۴۱ - ی دووشەمە ۱۹۸۰/۹/۸ لاپەرەى - ئەدەب و ژيان. پاشەکی بو شیعەریکی وەرگیردار، عەبدوللا پەشیو.

شانو ناما

شیخ ئەحمەدی

جزیری

□ نافع ئاکرەیی □

دیاری:

- ۱ - بو روھا بابی من کو گەلەك جزیری دھیا
- ۲ - بو وان کەسیت شەیدای ھوزانا کوردی نە
- ۳ - بو جوتیاری د فێ گێرو گرفتاری دا
- ۴ - بو دەیکا جوتیاری کو گەلەك زەحمەتی ب مەقە دبەت .

ئەكتەر

- ۱ - جزیری
- ۲ - خانی
- ۳ - میر

- ۴ - وه زیرو یاوه رو دارو ده ستیت میری
- ۵ - خویشکا میری
- ۶ - ژنکا میری
- ۷ - چهند کچیت میلله تی
- ۸ - زانای (۱)
- ۹ - زانای (۲)
- ۱۰ - زانای (۳)
- ۱۱ - زانای (۴)
- ۱۲ - کوئه میری (۱)
- ۱۳ - کوئه میری (۲)
- ۱۴ - ژماره (۱)
- ۱۵ - ژماره (۲)
- ۱۶ - ژماره (۳)
- ۱۷ - گهنجی (۱)
- ۱۸ - گهنجی (۲)
- ۱۹ - شیرین
- ۲۰ - ئازاد
- ۲۱ - سه بدایه کی ب جلو بهرگیت نهو یی ب سالادا چویی.
- ۲۲ - چهند. تولازو فه قی بو ده هواتی.

«ده رهینه ر د شیت قان ئه کته را بکه ته
چهند کهس کو ئه کته رهک زیده ترل
ده وره کی ببینیت».

«تابلوی یهک»

«شانویا تاری یه ول پیش پهردی چیروک بیژ مژولی جلو بهرکبت خویه
ریکدبجیت، روناھی دی بووی چیت، دی فه جنقیت و ب شه پرزهیی دی بیژیت».
چیروک بیژ: هیژایت بهرکه تی... میهفانیت شانویامه د دیروک و میژویا
میلله تادا... هه ر قویناغه کی خه تیره و ئه ستیریٹ گه شیت خوییت هه ین... فیجا

ئەگەر ئەم د دىروكا ھەر مىللەت كى دا بچىنە خوارى دى گەلەك خەتيرىت پىر
 روناھى و ئەستىرىت رەوشەندار ھىتە پىش چافىت مە... د ناپ وان خەتيرى
 ئەستىرادا... ھندەك ژ وان د بلقنەقە ل بەر وناھىي و ھىندەك ژى دكزن ھەرد
 ئىسىنەقە... ھندەك ئەستىر شارو باژرەكى رەوشەن دەكەن و ھندەك ژى
 وەلاتەكى... يە لى ھندەكىت دى ھەر كولانكەكى روناك دكەن و ھەر ھند خەك بەر
 پىت خو د بىنتەقە... ھەر وەكو مە گوتى د دىروكا مىللەتادا گەلەك ئەستىرو
 ئەختەرو خەتيرە ھەين... بە لى ل ھەمودەمادا ھەريەك روژو يەك ھەيقا ھەبى...
 ھەريەك روژا ھەي كوسوزو چاكى يا خود دەتە سروشتى... ديسان ھەر ھەي قەكا
 تيشك زىرىتە تريسكىت خوب سەر دونيايى دا دئىنتە خارى و تارىا شەقى لا
 دەت... بە لى وەسايە... دىروكا مللەتادا دوپرنى يە گەلەك نافداروزان و پالە وان و
 زيرەك ھەين وەك ئەستىرەو خەتيرە ئەختەرا بن... بە لى دوپرنى يە گەلەك د زور
 بن... بە لى د ناپ واندە چەند داھىنەرو ھونەركار ھەنە... ھەر وەك دناپ
 ئەستىرادا ھەر روژەك و ھەر ھەي قەك ياھەي ل ھەميا رەوشەندارترو پىش
 چافتر...

خوشتەقى نە... عەزىزىت من.. دىروكا تورو ئەدەبى مىللەتى كورد ژى
 گەلەك خەتيرە ئەستىرىت نافداروزان پىت ھەين ل ھەموو قويناغىت كاروانى
 دىروكا ئەدەبى مە بە لى ل سەرھەتا قويناغا چاف كرنەقا ئەدەب و تورى كوردى ھەر
 تاف و روژەك يا ھەي كو خودانا داھىنان و ھونەركارى وزيرەكى يە ئەوژى قويناغا
 لافەكى زيرەك و جھىلەكى جوان و زانايەكى چالاك و شاعەرەكى يى وىنەو
 دامەزىنەرى تورو سەركىشى رىكا ئەدەبى كوردى و شىعەر بلندو بەرزا قى
 مىللەتەى... روژو ھەي قە دىروكى بو و ھەتا نھو (ى تريسكىت روناھى يا وى ھەر
 تارىي ناھىلن و خوشىي بە لافەدكەنە ناپ دلا و رىكا نىشتىمانى پىشانى زاروك و
 گەنجىت مىللەتى مە دەت... بە لى ئەو ھەي قە... ئەو روژ ئەو تاف... مە لا
 ئەحمەدى جزيرى يە.. ھەرل ناپى وى دا ديارە خەلكى جزيرا بوتايە.. ل وى جھى
 چافىت خوب روناھىا دنى يىت كلداین... ب لقلفن جولانەقا خوبى يە سەركىشى
 ھوزان و ئەدەبى كوردى ھەر چەندە ل پىش وى ول پاش وى دوپرنى يە فرە خەك
 ھەين بە لى كەس نەگەيشتى يە پايە يابەرزى يا وى.. شانونا ما يە ئەف شەقە؛ ل
 سەر ژيان و بىرو فيكرو ھەلويسىت و ھوزان و قيان و لقلفىنىت مە لای جزيرى نە..

گەلەك كىشەو دەمەتەقەو شەرەنىخ يا ھەي ل سەر ھونەر و بىرو باوەر
 فەلسەفە و ھوزان جزيرى... بە لى ھەموو خەك دزان روژا بتنى و ھەي قەبى وىنەيا
 دىروكا ئەدەبى كوردى ل قوناغا دەست پى كرنە چافقە كرنە قى تورە ھەر ئەو ھە
 كەسى دى نىنە... ھەر تيشكىت وى روژا جزيرى نە كود ناپ دلى خانى دا د لقلفن و

ژ خودی د خاسته مرو ته مه نیت وی دريژ بکته تا بشیت ژيانا جزیری نه مر بکته هر وهك ژيانا «مه موزینی» کریه به هانه بوسوزو بیرو بروایت د دلی وی دا ههین...

«ل وی دهمی په ردا شانوی دی هیته لادان و شانوئوده که وکونه میرهک یی روینشتی د ناف بالپفاد او خامه یه کی د دهستی دا مژولی نفسینی یه.. کوبالی خوچند جارا دی ل ئه ردی دت و چپروک بیژ دی ئاگا ل خوبیت».

چپروک پیژ پید د چیت : ها ته قه ته قه ک یا د هیته د ناف شانوی دا... دیاره دی دهست پی کته.. دا بزاین چی یه...» «کونه میره که بی ب جل و به رگیت بوتانی... یی روینشتی به ر هیندهک کتیب و خامه و کاغه زل دهوروبه ریت وی د دانانیه... همه همه کی دی کته وچند جارا کتیب و کانه زه دی هه لگریته و شه کته و قه پات کته و پاش گوپالی خودوسی جارا دی ل ئه ردی دت و دی بیژیت:-

بیناځه روها مهلی جزیری
پی حه ی بکرا عه لی حهریری
که یفک وه بدا فه یقه ی تهیران
ههتا بابهد بمایه حهیران

خوزیکه کا خودی من عه مر مابا دا ئه ز شیا بامه من ئه ف میرچاکی مهیدانا تورو ئه ده بی کوردنی ب میله تی وی ناساندبا... به لی چ بکه من هیزا تلو دهستیت من ئه وهینده نه مایه کوئ زل دهر مه قی فی مه زن وهیژایه ی دهرکه قم هیفیا دلی خوب که هینمه ئه نجام و ب ئارامی فی دنی ب جی بیلم...

«ل وی دهمی دو گه نچ - کورهک و کچهک ب جل و به رگیت کوردی و مروقه کی پیر... ب سه رورهیت سپی و دريژو جل و یه رگیت ئه مه ندی و عه ینهک ل چاځادا دی هینه د ناف ژورا شانوی دا و مژولیت گفت و گوو ئاخفتنانه.

که نه که: سهیدا تویی دبیزی ژبلی ئایین و سوفی گهری مه لای جزیری د هوزانیت خودا باسی چوتشتیت دی نه کری یه... چه وا وهیه...!

سهیدا: به لی وهسایه.. هیچ به لکه یهک د دهستی مه دا نینه کوئ تم تشته کی دی ببیژین... مه لای جزیری د هوزانا خودا هیچ تشتهک مه به ست نه بی یه غهیری ئایین و سوفی گهری و فیانا خودی نه بیت.

کچه که: سهیدا... یا دیاره کو هونه را جزیری د وی هندي دا ئاشکرایه کو چه و شیا به ب ریکا ژيانی دا هه موو هیفی و مه به ستیت خود قه هاندنا هوزانی دا بنیته بهر چاځاو هه می زانستیت وی دهمی ب ریکه کا داهینانی دا قه هینیت و

بگه هينته به رده ستيت خه لکي... گه لهک ديارو ئاشکرايه ئه گهر ئه م وي ميژويا
کوومه لي جزيري تيدا ژياي توژينينه قه کا ئه و تا چي ئاسته کي زيرهک وزانا و چالاک
بويه...

سهيدا: ئه قه لايه کي گه له کي مه زنه ده بيا ئه م بورونشين و بيرى ژي بگه ين
و بزاني ل وي ده مي چي جوړه زانست هه بينه و بزاني تا چي سنورهک مه لاي
جزيري ئه و زانست زانينه و ئايا ل غه يري ئايني تشت زانينه يان ژي نه ؟
کوره که: سهيدا پا دويرترل وان هه موو تشتيت شريني گوتين ئه ز لايه مي
ديکه ژي ل زيرهکي و چالاکي يا جزيري دزانم ژر و قه کرنا هوزانيت وي.

سهيدا: ئه و چي لايه باب و ئازاد... تووه سا يي ژ خورازي...؟!
کچه که: دي بيژه «ئازاد»... ئه و تشتي ته دويني بو من د گوت کا دي
سهيدا وي بيرى وهرگريت يان ژي په سندناکهت!
سهيدا: کا دي بيژن باب و دي بيژن... دي هوين هه ردوو وي شه کري
يشکين... ني هه وه دي من په قاند...!

کوره که: سهيدا ليړه دا ئه ز دي پرسياره کي که م... ئه گهر زه حمهت
نه بيت... بو په رسفا وي پرسيارى ته زبه ني تو چي د بيژي...؟

سهيدا: «ب توره يي قه». کاته پرسيار کړيه... دا په رسفا ته بده مه قه... ب
خودي جحيليت نهو گه لهک خوب بلند دزان... به لي وهکي دهولي هيچ تيقه ني يه...!
ئازاد: سهيدا توپيره نه به... مه به ستا من... جزيري و قيانا ميله تي يه ل لايي
کورد په روهرپي قه... تو تشته کي د هوزانا جزيري دا دبيني...؟

سهيدا: هه ي هه ي... قيجا هه ر ئه قه مابي... لايي زانست و فله سه فا مه
گيفکيت بريني... هه ردورا لايي کوردايه تيي يا مايه قه... هه مي لايهک هه بن هه ر
ئو لا تيدا ني يه...!!

ئازاد: سهيدا پا ئه ر هزر که م ئه و لايي روون و ئاشکرايه د هوزانا جزيري
نه مردا...!

سهيدا: دي کړبه نه وهک خه لک دي بته که نه که ني...!

ئازاد: سهيدا ما شول و ئاخفتن... گوتن و وهرگرتن و دمه ته قه ني يه...؟

سهيدا: به لي... به لي... ئه قه گه زو ئه قه مهيدان...!

ئازاد: دي وهره سهيدا دا ئه م د قى مه سه لي دا بچينه خارى...!

سهيدا: دي وي شه کري بشکينه... دا بزاني ته چ قى يه...!

شيرين: دي ئازاد بيژه... بيرا خوروهن که... دويني چه و... ته ئاخفتن د
کرن ل سه ر قى مه سه لي... دي بو سهيدا ي ژي بيژه...! «ل وي ده مي خاني هه ر
بي ل جيهي خو و گوهي خود ده ته ئاخفتنا وان»

کوره که: سهیدا تو بخو دزانی و تهیی گوتی یه مه کو دویر نی یه ل پیش
جزیری مه هوزان هه بیت.. به لی وهك ژیدهر و سه روچاویت نفیسینی مه ژ هوزانیت
جزیری کو ب زمانی ره هوانی کوردی هاتی یه نفیسین چول به رده ست نینه...!
سهیدا: خوئی هیندی شاهد پی نه فین.. کی تو فیره فی چه ندی کری
زه لام...؟!

کوره که: دی سهیدا... دا بیره کی ل وی هیندی بکهینه فه... ل دهمه کی کو
همی زاناو هوزانقان وزیره و ناقداریت کوردا هوزان و توروئه دهب ب نه زمانیت
دیکه د نفیسین یان ژی خود دا پال میلله تیت دیکه... خوه ل ره که زوره و کنیت و
ئوجاغیت خوه دویر فه دکر.. ل وی دهمی مه لای جزیری شیرینی ب زمانی
شیرینی و ده هوانی کوردی نفیسین..! ئه ری ئه فه نابیت به لکه کا پرشه نگار بو
فیانا جزیری بو میلله تی خوه...؟!

سهیدا: دویر نی یه ئه ف فیانه ژی د دی وی دا هه بیت به لی ئه ف به لکه بتنی
به س نی یه...!

شیرین: پا سهیدا ئه ز دی تشته کی دی بیژم... به لی ل دوینی فه کونازادی
ئه ف ئاخفتنه د گه ل من دا کرین.. ئه ز ژی یا که تیمه د ناف میرگ چیمه نیت مه لای
جزیری دا و من تشته کی سهیر دیته فه...!!

سهیدا: دی بابودی.. ئه و چی یه ته دیتی به فه شیرین...؟!
شیرین: سهیدا ئه که روی مالکا شیرا جزیری رافه بکهینه فه کو دبیزیت:

که ر لولویی مه نشور ژ نه زمی تو د خوازی
وهر شیرینی مه لی بین.. ته ب شیرازی چ حاجه ت..

چاک ناشکرایه کو جزیری چهن دی ژ خوه و ژ هیزا میلله تی خوه رازی یه...
چهن فیانا میلله تی د ناف دی وی دا ته فنی خویی راجاندی... ئه که ره ر
که سه ک ل سه ر دهمی مه فی ئاخفتنی ببیزیت دی بیژن که سی ب چونزانیته..
خوه ل خه لکی زیاتر دزانیته.. ئه فه ژی به لکه یه که کومه لای جزیری میلله تی خوه
ل هه می که سیته دیکه خوشتری فیای...!

«ل وی دهمی «خانی» دی خو لقلقینیت و دی کوخیت.. هه ر وهك سهیدا و
ئازادو شیرینی ئاگا ل وی نه بی یه...».

سهیدا: ئه فه کی یه ل فییری گوئی خود ده ته مه...؟!

خانی: که کوهرن.. هوین یی ئاخفتنا ل سه ر خوشته فی یه کی من دکه ن..
دی وهرن.. دا پیکه باخفین.

شیرین: مامو.. تو کی..؟!

خانی: کچا جوان.. ئەز ئەقیندارێ چەل و چيامە.. شەیدایی میرگو
دەشت و دولامە.. ئەز شقانی کوفیت رهقه زو بنارانە ئەز خودانی مەموزینامە..
ئەز قەهینەری نەوبە هارا بچوکامە..!

ئازاد: ئەری توی خانی.. توی کالکوکا نیفا دلێ هەمی ولات پەرورەرا.. هەمی
تول سەر سەری مە هاتی..!

خانی: خێروسە لامەت کە کو..

شیرین: دیارە تو هەری مای و ئەم د بیژین تونە مایی..!

خانی: ئەو کەسی فیان د دلدا هەبیت.. ئەگەر لەشی وی ژێ نەماو کرما
خار.. بیرو فیانا وی دی هەر مین د ناف کاریت وی دا.. ئەز یی د ناف مەم و
زینی دا مایم و نامرم.

سەیدا: کو رو ئە قە چی یە.. دیارە ئەز یی د خەوم.

ئازاد: نە سەیدا ئە قە دی مە سە لا مە حەل کەت.

خانی: من ب چاکی گوھ ل ئاخفتنا هەو ەگرت... ئەو بوچونا شیرینی
گە لە کا راستە... خوزیکا ئەز شەبابامە من ئەف تشتە گوتبا نە وەک نەو هاتبا گوتن:

بەیناڤە روڤا مەلی جزیری
پێ حە پکرا علی حەری
کەیفەک وە بدا فەقیهێ تەیران
حەتتا بآبەد بەمایە حەیران

سەیدا: چەوا بوو چوونا شیرینی راستە..؟

خانی: کە کو.. ئەو کەسی چود دەستی خوەدا نە بینیت و هەمی خەلکی
دیکە ژێ خودان تشت بینیت.. ئەگەر ئەو کەس زیرەک و خودان و داھێنان بیت
دی شیت ئاخفتنا جزیری تیگە هیت... جزیری د شیرە خوەدا و د زانیت ئەو ل
هەم و دەوروو یەو کە سیٹ دیکە چالاک و زیرەک و داھێنەر ترە.. ل بەر روێ هندی
کەسی ب تشتەکی ترانیت و هونەرە خوە د شیرعی زیاتر ل خەلکی دزانیت.

ئازاد: ئەز بەنی ئە قە هەر چۆنی یە ل بەرامبەر تشتیت دیکە..!

سەیدا: تشتیت دیکە چنە فیجا..؟!

ئازاد: سەیدا دی فان شیرە بوته خوینم، ئەو شیرعیب زیری پێ هەلگوتن و
حەدحا میری کوردا و کەت و کو دبیژیت:

«نه ی تنی ته بریزو کوردستان ل بهر حوکمی ته بن
سه د وهکی شاهي خوراسانی د فه رمانا ته بی
که ر چ دهر ئی قلمی رابع هاته ته ختی سه لته نه ت
پادشاهی هفت ئی قلیمان سه لام کاری ته بی
چیمه نا سولتانیی یه ک لاله ل باغی ته بیت
گولشه نا خاقانیی خاره ک ژ گولزاری ته بی
شیری پور هه یبه ت د دیرت پور ب سه هی زیده بی
ساعه تا غه فله ت خویابی دی خه ری باری ته بی
هر سه ری ده وله ت هه بت دی هر دنیف به ندا ته بی
هر که سی عاقل بتن دی هر ره جو کاری ته بی»

سه یدا: قی چی مانا لی وچن...؟

شیرین: «دگه ل پیکه نینی» سه یدا د فیره دا گه له ک ناشکرایه جزیری هه می
سه روکی ت دونیایی، شاه و خاقانا.. مه لیکیت وی ده می ب غولام و خزمه تکاریت
میری خوه دزانت... دیسان هه موو باغ و گولشه ناو گولزاری ت دونیایی ب خارو
ستری ت باغی میری خوه دزانتیت.

فازاد: سه یدا ئه گه ر ل قی ده مه ی.. ل عه مری مه که سه ک فان تشتا
بیژیت... دی ل دهر حه ق وی دا چی بیژن نابیژن ب خودی مروقه کی شوقینی و
عونسوری وره گز په رسته.. مه لای جزیری پیشی چهند سه د سالان ئه فه یا
گوته....

خانی: که کو دی شیم ئه ز بپرسم کا که نگی ئاخفتن ل سه ر میلیه ت و میلیه ت
به روه ری هاتی یه کرن ل میژویا ئه فرودا...؟
سه یدا: هه می میژوناس دگه رینه فه سه ر ده ورو به ریت شوره شا
فه رهنسی.

خانی: که کو ئه و تشتی ت جزیری گوته و ئه زو غه یری من پالداين کو ئه و
تشتی ت مه گوته ببیژن چهند سه د سالان پیش شوره شا فه رهنسی یه.. بوچی
ئه گه ر روو پسبیرو چان چاک روسو و هیگل و غه یری وان تشته کی ببیژن هوین دی
که نه یاساو قانون به لی ئاخفتنی ت زانایت خوه هوین د پشت گو هی ت خوه فه د
ها فیزن.

سه یدا: ئه و فه یله سوفن...!!

خانی: پا ئه م چینه... ئه م پیفاز خورین...؟! ئه و زانستی و ان د خوندن مه

ژی بید خویندین و مه ژى داهینانا د ژيانا كورده وارى دا كرى بو ئه و فه يله سوفن
ئه مه نه...؟!

سهيدا: نه ئه ز به نى ببوره من وه نه گوى يه و ئه ز وه نابيژم...!
خانى: به ئى... به ئى... دياره هوين ههست ب كه ماتى دكه ن چونكه ههروهكو
ئه ز دبىم هوين ئاخفتنى مه و خوه دده نه پال كه س و زمانى ديكه! بو چى...؟
شيرين: به ئى... به ئى... ئه ز به نى من گه له كه هه ز ل وان ئاخفتنا هه ي كو تو د
بيژى... پيدا هه ره و زياتر بيژه...!

خانى: شيرين... هوين ئاخفتنى خوه - په يفتى هنگو دگيرنه فه سه ر
زمانى ديكه... هه ر وهك وشه و په يفت پيد هه وه نين...! بو چى په يفت يا هه وه
نابىت چوبىته ناف زمانى ديكه... بو يا زمانى ديكه بيت و وهاتىته ناف زمانى
هه وه دا...؟!

نازاد: چه و ئه ز به نى...؟!
خانى: ئه و په يفتى هوين د بيژن يى ل فلان زمانى هاتينه د ناف زمانى
مه دا... بو چى هه ر ئه و په يفت بىد زمانى هه وه نه ين و چوبنه د ناف زمانى
خه لكى ديكه دا...؟!

سهيدا: پا ب خودى تو راست د بيژى... به ئى ئه م ل ئاخفتنا خو و ل سه ر
مه سه لا جزيرى دو پر كه تين...!
خانى: نه... نه... ئه فه مه سه له كا گه له كا مه زنه و ده بيا هوين بزائن... دلى
من ل ده ف ئى مه سه لى ژانا تيدا.

نازاد: ئه ز به نى... هه تا نه و ژى تو هه ر خه ميته مه هه لدگري...؟
خانى: ئه ز يى ب خه مت خو وه وه و چويم نه و ژى ئه ز هه ر يى دىف وان
خه ما عه دالم.

شيرين: ئه ز به نى پا تو چى دبىژى ده ر بارا ژيانا جزيرى بو وه لاتى خوه...؟!
خانى: «دى شيعرى فه خو ينيت دگه ل موسيقايى».

خانى خانان لامعى نه چما ته هه ر پر نور بى
كه شتيا به ختى ته ئه ز بايى موخالف دو و ر بى
كه و كه با سه عدا شه ره ف طالع د نىف بورجا ته بت
داتنى ژ چه ر خى بالا شو به ي مه هى مه نظور بى
پاشى نه و شيروان دبىم دى حاكمى عادل توبى
ملى حاتم دا ب دانى ده ر جهان مه شه و ر بى
ما جزير ژى شبه ي دارا ته ختى هه ق ت ئقليم بت
هه م ب حوكمو سه لته نه ت ئه سه كه نده رو فه غفور بى

مثلی جهم جاما زهرین خالی نه بی ته ژ باده یی
 دا ژ خه مرا شادمانی «دائما» مه خمو ر بی
 چه نده کی شیرین پوسه ر دهر به ندی دیوانا تهین
 به ندی شاپوری تهین تاخسرو شاپور بن
 ما ته عومری خسرو نوح و مولکی «ذو القرنین» بتن
 گونبه دا چه رخی «لمع» هه ر بته مه عمو ر بی

هه ر وه کو د شیرا ته فه خوندی نازاد دیاره کول پیش جزیری که س
 هه یی یه نا فی کوردستانی ل فی وه لاته ی دانایی...؟
 نازاد: نه خیر قوربان به لکو میژو ناسیت خه لکی دیکه ژ ی ل پیش مه لای
 جزیری دا نه ف نا فه ل سه ر فی وه لاته ی دانه نابو...!
 خانی: فیجا چه وا نه ف مه زن و بلنده خودانی فیانا ولات و میله ته خوه
 نه بیت... وی نه ف نا فه یی دانایه سه ر وه لاتی...!
 سهیدا: پا ب خودی وهیه...!
 شیرین: سهیدا فیجا نه ف لایه رووه ن فه بوو ب هاری کاری یا خانی
 مه زن... نه م که له ک سوپاسی یا وی دکهین.
 هه می پیکفه د بیژنه خانی: یا هی... یا هی... بو ته خانی..
 «شانودی تاریک بیت»

«تابلوی دویی...»

چیروک بیژ: خوشه فینه: مه لای جزیری د بچوکاتی و زاروکی یا خودا
 دریکا زانست و عیلمادا چو و که له ک ناسته نگو ته نگافی که تنه ریکا وی دا... به لی
 وی هه می تشت بچونه دگرتن هه ر ل سه ر وی هند ی پی خودا دگرت کوزانستی
 وی ده می هه میا فی ربیت...» «دهنگه دهنگه ک دی ل ناف شانویی دا هیته... چیروک
 بیژ دی بیژیت: «نه فه چی یه... هیژا بینه دابیین...!» شانودی ره وشه نبیت
 که نه که کی جوانی ب جل و به رگیت فه قیا کتیه کا د دهستی داد هیته و دچیت و
 ته ماشای که سه کی ناکات و هه ر مژولی دهرس خویندنا خویه.
 فه قی: زه ره ب زهیدو عه مرأ.....

ل لایی دیکه ی شانویی فه قی یه کی ژماره (۱) دیکه یی جلکیت خوه ل به ر

خوه دکات و چه مه دانیت خو گری ددهت ژماره (۲) رهیت خو دتراشیت و یه کی دی ژماره (۳) لافژه کی دبیزیت».

ژماره (۱): دی به سه .. بوتو هینده خوزه حمهت د دهی .. دی بی یه چی ..؟

فه قی: براکو زانست خه تیرو روناھی یا ژیان یه ... ئە گەر زانست نه بیت چه و ئە ف هه مو پیشکه فتنه دی هه بیت.

ژماره (۲): فیجا زه ره به یه زریب و کهنگی زانسته.

فه قی: براکو ئە و تشتی تو دبیزی بینگافه که بو که هیشتنا ریکا زانستی.

ژماره (۳): ئە فه بینگافه بو که هیشتنا ریکا زانستی .. پا دی کهنگی که هینه زانستی بخو ..؟

فه قی: عه زیزیت من کی هه یه د فئ ژیان یه دا هه می زانستی بزانیته ..؟

ژماره (۱): چه و نینه .. پا ئە و هه می زانا و دانای دینایی چنه ..؟

فه قی: براکو زانست مهیدانه کا گه له کا فره هه .. نه خیر به لکو ده ریا یه کا گه له کا مه زن و بی بنه .. هه ر که سی بکه فیهته سه ر ریکا زانستی ئە و نی یه کو دی بیته زانا.

ژماره (۲): «بتیزو بی به هایه فه» پا چه وا دبنه زانا سهیدای مه زن ..؟

فه قی: براینه مروف د ریکا زانستی دا د چیت و دابیرو بروا و ئە ندیشه و چالاک و زیره کی یا فی ربیت ل ده می مروف خو مژولی لایه کی زانستی دکات.

ژماره (۳): چه وا دبیت .. زانا د فیا هه می تشتا بزانیته.

فه قی: نه براکو نه .. زانا ئە و که سه یه کول لایه کی زانستی دا فی رس بیت و هه می تشته کی لی بزانیته و تشته کی ل هه موو لایه کی دیکه بزانیته.

ژماره (۲): ئە فه چی یه ..؟ دیاره فه قی ئە حمه دی بی به فیه و سف ..؟

فه قی: نه برا وه نی یه .. که کو ئە و که س زانایه کو دریکا زانستی دا بچیت و نه بیزیت ئە ز زانامه، چونکه زانست تشته کی نی یه که سه ک بشیت هه می بزانیته ..؟

ژماره (۳): که کو ئاخفتیت خو ئاشکرا که ... مه نه ئیخه د ناف تاریی دا ..؟

فه قی: که کو .. هه ر ده می مروفی خو هه لکیشاو گوتی ئە ز زانامه ل وی ده می بزانیته کو ئە و مروف یی نه زانه.

ژماره (۱): ئە فه چه وایه ..؟

فه قی: که کو بزانه زانست ریکه کا گه له کا پره ل که ندو کوسپ و ئاسته نگ و ته نگافی یا ... ئە گەر که سه ک بهیمنی و هویری چوریک ی دی ب سه رکه فیت ... به لی ئە گەر ب به ز چو ... بی گومان دی لوکومیت و ناگه هیهته هیچ ریکه کی.

ژماره (۳): فه ق ئە حمه د ئە فرو نزا یی چ دبیزیت.

ژماره (۱): ئەم دزانين ئەول مه زيره ك تره د خویندنې دا... به لې ئاخفتنیت
ئە فرو چ مانايه كه هه یه...؟

ژماره (۲): نه.. نه فه ق ئەحمه د یی ل هیقی هه ره نهو خوبكه ته مه لاو خول
مه زیده تر بناسیت..

فه قی: كه كو نه ب خودی وهسا نی یه به لې ئە ز زیده ترل هه وه خوزه حمه ت
ددهم وه دخوینم.. نه هه رکتیییت خوبه لكو هه رچی ل به ر دهستی من بكه قییت..
ئە ز فه دخوینم..!

ژماره (۱): «ئاخفتنا وی دبیریت»: به لې.. به لې ما هوین نزانن مه لا ئەحمه د
شاعیره ژی..!

ژماره (۳): به لې.. به لې.. عاشقه ژی..!!
ژماره (۲): قیجا عه شق شیعره وی دگه هینته کیفه..؟ هه ربی ب
خویندنې فه وگوھی خو ناده ته خو و ناچیته ناف خه لکی دا پاره کی بخو
په یداکه ت... دی چه وا بیته شاعیره عاشق..؟!

فه قی: كه كو ما هوین دزانن كو فیان وه عه شق ب جل و به رگا نی یه.. ما هوین
دزانن فیانا من بوچی یه..؟!

ژماره (۱): دی بیژه بیژه... ما بوچی یه... ئەو فیانا هیندی چیا یه کی.. دی
بوچی بیت..

فه قی: ئەفه چه نده ئەم دگه ل یه کدا... چه وا تو نزانن فیانا من بو
چی یه..؟!

ژماره (۳): دی وی شه کری بشکینه و بیژه مه..
فه قی: كه كو فیانا من بو خویندنې و زانستی یه..
ژماره (۱): كه نگی ئەفه فیانه..؟!

فه قی: كه كو فیانا من بو تشتی بی به ها نی یه.. فیانا من بو هه موو
كه سه کی یه.. فیانا من بو وی تشتی یه كو چاکی دگه هینته مروف و مروفایه تی.
ژماره (۳): جاره کادی چوئه گرادفا فه لسه فی... د قییت خول سه ر سه ری
مه بلندکته.

ژماره (۱): ئەری بخودی وهسا دیاره... بلا وی بهیلین و بچینییه ناف
چیمه نیت به هاری.

ژماره (۲): ته مه ن د بوریت و ناراهه ستیت ئەگه ر ئەم خوه مژولی فان
ئاخفتنیت وه کومه لا ئەحمه د دیژیت بکه ین تقیا رویی خوب دونیایی وه رگیرین.
فه قی: نه كه كو من وه نه کوتی یه... ئە ز دیژم وه کی هنگوته مه ن دبوریت و
ده بیا ئەم سودو قازانجا لی وه رگیرین بو پیشكه فتنه ژیره میلله تی خوه..!

ژماره (۳): براکوئځه ر من چونه دیت و خوشی ب دهست من نه که ت... با
 هه می که س و خه لک د هه ریځی دا بچن..
 فه قی: نه که کونه.. ریکا زانستی یا راست نه وه کوخزمه تی پېشکېش که ی
 و ژفانی به هایي نه بی.... به لی نه که ر مروځ بچاکي تیغه بچیت بی گومان دی
 مروځ که هیته نارمانجیت پیروز بو خوهو بو میله تی.
 هه ر سی پیکفه: دی به سه.. به سه.. تول گرداڅا خوهو دهرنه که فه و خو
 شیت دنی بومه بهیله..
 «دگل دهنګی دهول و زورنا دی چنه دهری و فه قی ژی دی مژولی
 خویندنا خوبیت.. رونا هی دی کزبیت...»

«تابلوی سی»

«دگل دهنګی سترانا «ئز به فرم به فرم» شانوی دی روشن بیت.. شانوی
 میرګه کا به هاری یه و هنده ک تولازی دهواتی دکن.. ژماره (۱) و (۲) و (۳)
 دی هینه د ناف شانوی دا..
 ژماره (۱): دی ورن بچینه دهواتی..
 ژماره (۲): نه که کوئف دهواته یا غلیزه و لقلقین تیدا نینه..
 ژماره (۳): راوهستن نه ز دی گوږم.
 ژماره (۱): چهوا دی شیی رهوشا فان تولازا گوږی..
 ژماره (۲): پا نه ز بیژم که له که زحمه ته..
 ژماره (۳): دی دهستی ژماره (۱) و (۲) گریټ و دهست بستران گوتنی
 که ت بدهنګه کی خوش و دی بیژیت.
 «چوخی من و هریا یه رانا
 هه ی مالی من و هریا به انا....»

دی که فنه دهواتی و تولازیټ دیکه ژی دی دهواتا خوب جی هیلن و د
 که ل واندا که فنه دهواتی.. ل سه ر ئاوازیټ سترانیټ سفک شیخانی یه کا تازه
 کن تا ماندی دین..
 ژماره (۱): که لو پا بخودی ئم ماندی بین.
 ژماره (۱): تولاز چهوا د وهستیټین.

ژماره (۳): ما تو خو هر د هه لافيژي.. دهنگي من كه ت.. تو بو من چ د
بيژي.

ژماره (۱): ئه فه يه ژيان... به هاره و تولازي و گه نجی يه. جوانی يه...
فيا نه..!

ژماره (۲): «دگه ل پيکه نيني ي: «ئهری كه كو.. فه ق ئه حمه د ژي هه ريی ب
زهره به يه زريب و فه و دقيت ببیته زانا.

ژماره (۳): ئهری.. ئهری بيته زانا و مروف و ميلله تا رزگار بكه ت.

«هه می دی پيکه ن» دوو جحيل دی ته ماشای يه ك و دوو كه ن.

يه ك ل وان: كه كو ئه و كي يه يی وه سا.

ژماره (۱): تو نه نياسی فه ق ئه حمه ده.. نهو بی هاتی يه گوندي بو ده ف
مه لای مه بخوينيت.

گه نجی دويی: ئه وه ئه ويی هه می ده ما كتيب د ده ستي دا.

ژماره (۲): به لی ئه وه كو هيچ ل تولازي و خوشيی و به هاری تينا گه هيت..
هه ر كتيب و ناخفتنا د زانيت.

«هه ر دوو گه نج دی ئه ماشای يه ك و دوو كه ن و دی چاف كه نه يه ك و دوو و

تولاز چاره كادی دی سترانا «ئهری گول» بيژن و مژولي ده هواتی بن و هه ر دوو
كه نه كه دی ده ركه قن له شانويی و شانو پاشی دی تاري بيت».

«تابلوی جاری»

«شانو ئوده يه و فه ق ئه حمه دی یی خول سه ر ئانیشکی دريژ كری ويی

هينده ك شيعرا فه دخوينيت....»

«شوخ و شهنگی زوهره رهنگی دل ژ من بر دل ژ من

ئافه رين هه يبه ت پلنگی دل ژ من بر دل ژ من وي

شه پالی مسك خالی ديم دوری گه رده ن شه مالی

جه به ته تا بسكا سه مالی دل ژ من بر دل ژ من

زولفو خالان نون و دالان وان ژ من دل بر ب تالان

گو شه ئی قه وسی هه لالان دل ژ من بر دل ژ من

سور شريني نازه نيني كو شتم و ناكه ت يه قيني

وي ب چه نگالا ئه قيني دل ژ من بر دل ژ من

خوش خه رامی ئه ز غولامی نازکی شیرین که لامی
توتیا ئه یوان مه قامی دل ژ من بر دل ژ من
سهر و نازی سهر فه رازی شو بهی زیر ره مزا مه جازی
دامه بهر چاکوچ و گازی دل ژ من بر دل ژ من
روهنیا چه هفین «مه لایی» ئه و ته جه لالایا ته دایی
یا ژ «ئه حمه د» دل ره قایی دل ژ من بر دل ژ من

«ل ده می جزیری هوزانا فه دخوبینت هه ر دوو گه نچ دی هیئه د ناف
شانویی دا، به لی جزیری ئاگا ل وان نی یه... خوشی و شادی ل رومه تیت هه ر دوو
که نجادا دیاره کو گوهر ل هوزانیت جزیری دگرن فه ق ئه حمه د دی سهری خو
بلند که ت و ته ماشای هه ر دوو گه نجا که ت و بیژیت: فه رمون که کو که ره مکه ن...
بود راهه ستای نه ۱۹۰۰!

که نجی یه کی: سلاقیّت خودی ل سهر ته بن ئه ز به نی.

جزیری: ب خیر هاتن ل سهر چاڤا وهرن روینیشن.

که نجی دوی: نه ئه ز به نی نه وهک وه زعی ته تیک بدهین.

جزیری: نه که کو فه رمون... ده می خویندنا من ته قاف بی یه.. ئه ز مژولی
فه هاندنا هندهک ئاخفتنا بووم.

که نجی یه کی: ئه ز به نی که نگی ئه و ئاخفتن بوون.. ئه و هوازن بوون..!

جزیری: نه که کو که نگی ئه ز د که همه بلندیا هوزانا... هوزان تشته کی

بلند و بالا یه، ئه ز هیفی دکه م کو ئه ز بشیم ل بن سیبه را هوزانادا ده مه کی ل ژیا نا
خو بژیم.

که نجی دوی: هوزان هه ر ئه و نینید ته فه دخویندن نهو..!

جزیری: که کو وان نه به ریزا هوانا.. هنده بلند نه که ئه و چه ند ئاخفتن

بوون کو من ریکد ئیخستن.

که نجی یه کی: ئه ز به نی پا بخودی هوزان و هیچ ده مه کی مه ب زمانی

خوه هوزانیت هوسا گوهر نه داینه.

جزیری: که کو هوزان بید ناف میله تی مه دا هه ین به لی ئه م قه در و به ها

وان نزانین... هه می میله ت به هایه کا مه زن د ده نه هوزانی و ئه ز ژی هه ول دده م

کو بشیم وه کو هوزان قانیت میله تیت ئه م د نافدا د ژین تشته کی بنقیسم وه کو

هوزانی.. دیسا نه هه ر ئه ز به لکو به لکو وه سا خه لکی وه لاتی خوپال بده ین بوئی
ریکی.

که نجی یه کی: ئه ز به نی ئه که ر توئی ریکی بگری که س نی یه کفانی ته

بکیشیت.

جزیری: که کو ئه ز دهست قه ددهم به لی جاری ده بیا ئه ز خویندنا خوه ته فاف بکه م، پاشی دی قی ریکی گرم.

گهنجی دوی: ئه ز به نی خویندن ی کاتی خوی ی هه ی به لی هوزانی ژ ی پیته قی ودهم و چاخیت خوه یید هه یین.

جزیری: ئه ز وی هندی دزانم و ده بیا مروف خزمه تا میلله ت و وهلاتی خو بکه ت ب هه می ریکافه.

گهنجی: یه کی: ئه ز به نی تو بخو دزانی نهو نفیسین ب ئه زمانی مه خزمه ته کا مه زنه .. هه ر چه نده وه رگرتن و فیربينا زانستی ژ ی خزمه ته کا مه زنه ... به لی هوزان ب ئه زمانی مه خزمه ته کا گه له کا به هاداردی گه هینته میلله تی مه .

جزیری: بی گومان گه لی برا وه سایه .. به لی ده بیا مروف خوب چاکی ئاماده که ت بو هه موو کاره کی پاش دهست بهاڤینی.

گهنجی یه که م: ئه ز به نی د وان هوزانی ت مه گو ه لی بین دیاره تو گه له کی ئاماده ی و دی پیشکه قی قی ریکی دا.

جزیری: خزمه تا میلله ت و زمانا هه ر د ریکا هوزان و تورو ئه ده با نی یه یه لکو گه له ک ریکیت دی یید هه یین وه کو زانستی .. مه زانایه کی جزیری یی هه ی خزمه تا میلله تی:

خو دکه ت .. ئامیریت چاک چیکرن ل جزیری .. ئه و
تشتیت وی چیکرین ئه سته مبول و به غدا بوخوه برنو
سود ژ ی وه رگرت .. گه له ک زانا مه یید هه یین خزمه تا
خه لکی دکهن.

گهنجی دوی: ئه ز به نی ده سایه به لی که س ل وان بزمانی مه ئه و تشت نه نفیسینه .. دا خزمه تا مه و ولاتی مه بکه ن .. تو یه که م که س قی کاره ی دی دهست پی که ی.

جزیری: ئه ز یه که م که س نیمه گه له ک مه یید هه یین به لی میلله ت گو هی خوه ناده تی .. ملله ت مژولی تورو ئه ده بی خه لکی دی یه و هاڤیری ل هونه روتوری خوه ناده ت.

گهنجی یه کی: ئه ز به نی تا نهو که سی تشتیه کی وه سا
پیشکیشی مه نه کری یه دا خه لک پیقه مژول
بینو کاری ل سه ر وان بکه ت تا ژ ییر نه که ن ...
به لی ئه ز وه دبینم کو دی ئه ف هوزانی ت به دی
ینه خه تیرو رونا هی د ریکا ئه ده ب و میلله تی دا.

جزیری: نه که کو... وهسا من پوڅ نه دن... نه ز ناگه همه وی بلند یا هنگ
د بیژن.

که نجی دوی: نه و هوزانا ته نهو څه خوندي تشته کی که له کی جوان بو.
جزیری: نه وهسا ژي... مروځ نه گهر نه ښار بو... ځيان ء ناف ميشک و دلی
وی دالقلی... هه می ناخفتنیت وی دی پر جوانی و موسیقا بن.. ناخفتنن من ژي
هر نه ون نه تشته کی دیکه نه.

که نجی دوی: نه ز به نی دیاره دلی ته یی پر ل ځيانی و نه ښاداری...!
جزیری: که لو... هر که سه کی ولات و میلله تی خو و مروځ و مروځایه تی
بقین... ځيانا وی دی که له کا مه زی بیت نه ز زیده ل وان تشته ژي زانستا و عیلم من
خوش ده ځین ل بهر وی هندي ځيانا من که له کا مه زن و بلنده.

که نجی یه کی: نه ز به نی ځيان هه می یا پیروزه.
جزیری: ځيان ده بیا یا پیروز بیت.. نه وهک ناځی وی ځيان نابیت.
که نجی دوی: نه ز به نی پا ځيانا ته بو چی ی دیکه یه.. ؟

جزیری: ځيانا من بو هه می تشته کی جوان و چاک و پاکه... ځيانا من بو بيرا
چاکه.. بو ره وشتا چاکه.. بو کار ی چاکه.. نه و که سی ځيان د دل دا بیت.. هیچ
تشته کی دی د ناف وی دلی دا نشته جی نابیت.. چونکه ځيان هه می کوژیت دلی
دگریت وجهی ناده ته که رب و کین و نه خوشی یا.

که نجی یه کی: سه یدا وه سایه یه لی ته چی به حسی ځيانی کریه.
جزیری: «دگهل موسیقای».

«نازك من سه هر ی دی ب جه مالا خوه نه وهك
حورو ولدان و پهری بوونه به شه ربوو نه مه لك
وهر ته ماشای شه هیدین خوه که جارهك توبنی
«أحسن الله وتبارك» ژ دوو چه هځین دبه لك
نازكا من كوب مه سستی د چه من هت خه رام
ژ حه سه د چونه خسوفی مه هو مهری د خه لك
نه ز ژ زولفات هه په ستم مه طلب كر له بی له عل
لی دچاها ذه قه نی سه رو پا چو مه هه لك
ب ئومیدا ته هومایي نه «مه لی» تور څه دا
وهر ته ماشای جه هان بوویه هه می تور و شه بهك»

روناهی کیم کیمه دی کز بیت تا روناهی نه مینیت.

چيروك بېژ: خوشه ښت هیڅا... هوین چاک دزانن کوهر هوزانفانه ک کو بویه که م جار دهست د هافېته خامه ی ژ بهر وی هندی یه کو تشته کی د کوپریا هه نافیث وی دا د پیلېت دهروونی وی دا د لقلثیت و پال پیفه دیت دا هوازنی بنفیسیت... هوزانفانی مه... ستوینا نیفه کی ل کوینی شانونا ما مه.. جزیری بلند.. فیان بوو و هسا بلند کری.. ئە ښین بو ئە و دگل روژو هه یف و ستیرا کریه هاورئ و هه څال... ئە ښین بو دلئ وی شوشتی ل هه مو که رب و کینا.. ئە ښین بو هه مو هه می گیانی وی پاکژ کری و و جلکیت پهری و فریشتا د بهر کرین و بلند بی یه بلندایی یا وان که سیث هیچ دهمه کی نامرن... هیچ دهمه کی بیرو باوهریت وان ل پېش چافیت نه ښت پاشه. روژیت میله تادا به زرنابن.

«روناهی دی شانوی نیشاندته وه ک میرگه کی یه... جزیری دگل هه څالیت خو مژولیت څاخفتنی نه.. دوو کوڼه میر دی ل لایه کی شانوی څه هیڼه ژورئ یه ک دی بېژیته یی دی...»

(۱): ئە څه یه... وهره.. بی هوزانیت خو څه دخوینیت..

(۲): به ئی نه وه.. گوئی خوبده هوزانیت وی چه ند د هیڅانه.

(۱): دی گوئی خو بدی.. دا بزانی نه و یارا بووی څان هوزانا د نفیسیت

کی یه...؟

(۲): ته نه زگیژ کرم.. دی کی بیت... دی کچه ک بیت د ناف فی میله تی دا...

خو خویشکا میری نابیت..!

(۱): خوزی خویشکا میری با..!

(۲): ئە څ هه ژاره دی چه و شیت ته ماعیا خوببه ته لایه کی و هسا کو

نه که هیتی... تویی دبینی چه ندی به له نگازه.

(۱): گوئی خونه دی.. څاگری بن کایی یه...؟

(۲): پا ل خودی و هخته نه ز سه رخوش بیم ل بهر جوانی و ریک و پیکیا هوزانیت

وی...!

(۱): ئە څه جادوکه وه... سحرا دکته.. گوئی خونه دی... فی تشته کی

مه زنیث دلی دا.

(۲): تشتی مه زنی چی... ما تود نیاسی..

(۱): به ئی نه ز دنیاسم.. کورئ فی میله ته یه.. به ئی ل میرا نی یه.. کا کورئ

کی یه.

- (۲): ڦيڇا چي يه.. ڪورڻڪ زير هڪه و پي هه سڀي خود به زنيٽ د ڦي مه يداني دا.. ڪه سهڪ هه يه بگه هيتي.
- (۱): من ل به روي هندی يه.. ڇه وا ئه و بگه هيتي ڦي بلندايي.
- (۲): بو..؟ ما مروڦ ني يه... خودان بيرو هوش ني يه... زير هڪي يا وي يال ميرو ميرزادا تي پهر ي..
- (۱): ڇه وا پرسا دريايهڪ بشيت بگه هيتي ڦي ڇه ندي.
- (۲): براڪو بلا ڪين و ڪه رب دل تي پر نه ڪن... بلا د ناف ميله تي مه ڙي دا هيندهڪ هه بن بگه هيننه ناستي زاناييت ميله تي ديكه.
- (۱): نه ڪه ڪو... نابيت ته گوھ لي نبيي د ناف هوزانيت خوهدا نافي ڪي د هينٽ..؟
- (۲): نافي ڪي دهينٽ..؟
- (۱): نافي سهلوايي.. ڙنا ميري وه لاتي..؟
- (۲): باب وه ني يه.. خوهه نافي خيزانا ميری سهلوا ني يه..؟
- (۱): نه ڪه ڪو ئف ته خه... ئف ته خا جو جارا تير نه بين ئه ڪه ر دهستي خو بينن دي دونيايي خون.
- (۲): ڪه ڪو... ڦيان و خوشه ويستي مه زن و بچيڪ و دهوله تمه ندو هه ڙارو ميرو به له نگازا زانايٽ.
- (۱): نه خير وه ساني يه ده بيا هه ر ڪه سهڪ هبندي به رڪا خو پيٽ خود ريڙڪهٽ و پينگافا بهاڦيٽ.
- (۲): ڪه ڪو ئه وڙيرو بيڙي ڦي مروڦهي هه بن ڙڙيرو بيڙي هه مي ئاقل مه نديٽ مه زنيٽ مه مه زنترن... ڦيڇا چاوا تو دبيري نابيت..؟
- (۱): نه خير ئه ول ته خه ڪا ڪيمه و نابيت بگه هيتي ته خه ڪال وي بلندتر..!!
- (۲): پا ئه ڦه يي گه هشتي يه هه مي ته خا.. تا مير ڙي هه زل هوزانيت وي دڪهٽ و ڇه ند جارا يي ڦري ڪريه ديفرا دال ديوانا وي هوزانيت خوهه خوينيت.
- (۱): ما ته گوھ لي نه بووي چي دگوت..؟
- (۲): چي دگوت..؟
- (۱): ڪوتي: ئه ز هوزانيت خول ديوانا ڦه ناخوينم... هوزانيت من بو ميله تي نه..!
- (۲): ما ڦي ڇه ندي چ تيڊايه..؟ ڦيڇا چي يه..؟
- (۱): ته گوھ لي نه بوو ڪو چوبو. خويندن ل دهرڦي وه لاتي ڇه ند هوزانيت مه دحا ميری گوتيون... هيندي ديوان پيڦه نوسيا بخوينته ڦه.. نه خويندنه ڦه..!
- (۲): ڦيڇا چي يه. ئه ڦه ل زير هڪي و دويريا وي يه ل رياو خوهه لڪيشاني و شتي

بئ سوڊ.. ل دهرقه ي وه لاتي مه دحا وه لاتي خودكه ت مه دحا ميرى خودكه ت..
به لى ناهي ته ناف ديوانى ل جه م ميرى قى به حسه ي بكه ت نه وهك بو نيزيكى و بو
پاره و بو پيشكه فتن و كورسى يا وه دكه ت. نه قه نه فس بلندى و وخيده ت ناسينه .

(۱): چه وال جه م ميرى.. وه د بيژيت..!

(۲): ما چى گوت..؟

(۱): تول وي جيهى بوى.. ما ته گوھ لى نه بوو..؟

(۲): به لى نه زل وي جيهى بووم.. گوتى ميرى من من نهف هوزانه نفيسى كو
نه زى دوويربووم ل وه لاتي ول جه م ميلله تيت دى من دياركو كو وه لاتي من ل
هه مى وه لاتا شيرين ترو چاكترو بلندتره.. فيجا پينه فيت نه ز قه خوينم دا نه بيته
سينگ دهرئينان و خو پيش ئيخستن..... ديسا گوتى، من ل دهف دوژمنا نهف
كاره كر.. من نهو كه سيت به ربه رهكانى يا وه لاتي من دكه ن روى رهش كرن... ته
ژى ميرى من گوھى لى بى و نه ز قه ناخوينم.!

(۱): چه وا دى وه بيژته ميرى مه..؟!

(۲): كه كو ميرى رازى بوو.. ته چى يه.. نه وي گوته ميرى ميرى من و نه گهر
نه ز نهو قه خوينم نه و لفلفين و خوشى و شادي يا من د نافدا ديتى ل ده مى من ل ده فا
دوژمنا خويندى يه قه نا مينيت ل به روى هندى نه ز قه ناخوينم...

(۱): نه خير نه ز دزانم وي ل به ر چى وه كر.. وي خول دهف ديوانى وه سا
دياركو كوبي ب سوزه به لى وه ساني يه.. تشته كى چه پهل د دلى وي دابو.

(۲): نه.. نه وه نه بيژه... جزيرى يى ل قى هندى دوپره.

(۱): كه كو تو ژى چاك نه نياسى... دى ژى بېرسه: ياراته كى يه..؟ نافى وي
چى يه... پاش بزانه خودانا وي نافى كى يه..؟ پاشى دى زانى كا چ مروقه كه...
هه ر وه كو ته خا وي نه گهر تشتهك ب دهست كه فيت دى هه فت مريا ل تر به كى دا
دانين.

(۲): كه كو وه سايى دل رهش نه به..!

«ل قى ده مه ي دهنگى جزيرى دى بلند بيت د گهل موسيقايى كوبي قى
شيعرى قه دخوينيت...»

«عبيده و هه ر كه س ژ ديداراته لى پيروزه عيد
نه ز تنى مه حرومى ديدارم ب سه د مه نزل «بعيد»
هه ر سه حه ر ده نيروم نه ز جانب ئاهانرا ژ دل
«بارك الباري باسعاد عليها يوم عيد
دهرگه هى لوطفا ته خانم مال مه حرومان قه بى
«إن كلباً باسطاً ذراعاً بالوصيد»

پږ مريد م عاشقم ئيرو مرادا من ببه خش
 «ياحببي يامرادي يا منى قلب المريد،
 «فر عقلي من لهيبي مثل باز او عُقاب
 ذاب روعي مثلما أنحلّ في نار جليد»
 «دمع عيني من بكاء مثل نهر في سكوب
 نار قلبي من غرام في ضرام في الوقيد»
 دل ژ به نارى مهجائى «بالحقيقه» بويه ردهنگ
 «نار قلبي في هواها مثل نار في الحديد
 كى خه لاسه نه ز دوزخى هه جري تويام نهى جوان
 هه رنه قهس داره ده داونه عرهئى «هل من مزيد»
 مصحفه فا حوسن وجه مالى سورة تا خال وخه طان
 «ماتلونا غير حرف لا و قرآن مجيد»
 ماب له علين جان فزا نافى مه بينيت جاره كى
 «بالدعا بلغ تحياتي لسلمى يابريد»
 توژ هه لى بوهتى بپرس نه سرارى هيشى هه ل وكت
 قى موعه ممائى چ زانن سه د مه لا ئو موسته عبد
 گهر بكوشتن وهر بهشتن نه مروفه رمانا ته بت
 «أحمد عبد رقيق واخف بين العبيد»

(۱): دى گوه بدى..!

(۲): گوه بدهمه چى.. هوزانه كا كه له كا جان بوو

(۱): نه.. نه.. تو دزانی سه لما يان ژى سه لوا كى يه..!

(۲): من گوته ته.. نزانم كى يه.. گيژه كا قى ميلله تى يه... فيجا تو بو هينده

ميشكى خويښه ماندى دكه ي..!

(۱): كورو سه لوا... سه لما.. نزانى كى يه..!

(۲): دى بيژه.. نه ته نه هيركرم..!

(۱): سه لما.. يان ژى سه لوا.. نافى خيژانا ميرى يه..!

(۲): «ب شه پره بى».. چ چى.. كورو ژخودى بترسه نه ف كوره يى ژوان

تشتا دويره.

(۱): كه كو نه گهر پاش گوه بگرى و شروفه كه ي دى زانى نه و كو وه سفا

سه لما يى دكه ت.. دى زانى كو كه س نى يه خيژانا ميرى ته بيت..!

(۱): كه كورا وهسته.. دا بچا كى بزانيں... فان ناخفتنا به لافه نه كه.

(۱): تو د زانی میری چہند زاناییت خرقه‌کړین و دی جزیری دگه‌ل واند
 ئیخته نه زمونه‌کۍ. به‌لی پیش جزیری وی شه‌ره‌فی وهرگړیت نه زدی فی ئاخفتنی
 گه‌هینمه میری.. چونکی نه ویی وی هندۍ نی‌یه کو‌بگه‌هیته وی په‌ییسکی...!
 (۲): براکول خودی بترسه... بلا دلی ته هینده ژ زاخۍ یی پر نه‌بیت.
 «ل وی ده‌می جزیری دگه‌ل هفالیټ خودی رابنه داهوه‌تی ل سه‌رئاوازیټ
 هوزانیټ وی.. پاش «جزیری» دی بیژیته براده‌ریټ خو..
 جزیری: براینه.. هه‌قالینه.. نه‌فرو ئی‌قاری می‌ری مه‌ل دیوانی هینده‌ک
 زاناییت می‌هفانی‌کړین دا نه‌م ژ وان می‌ربین... دی ئاخفن وده‌رسا نیشا مه
 دهنن... بلا پاش نه‌که‌فین و بچین ول دیوانی جیهه‌کۍ پاش بو خوقه‌بینن..
 «هه‌قال پیکه‌ف»: نه‌ری ب خودی وه‌یه... دا بچین.

روناهی دی کزیت و هه‌می دی ل شانویټ دا ده‌رکه‌فن.

«تابلوی شه‌شی»

«شانودی ره‌وشه‌ن بیت... میری روینشتی‌یه وچه‌ند رو-سپی یی ل هه‌ر
 دوو لا وچه‌ند زانایه‌ک یی ل سه‌ر دوشه‌کۍ ل لایه‌کی وجزیری دگه‌ل هنده‌ک
 فه‌قی و تولازا یی ل لایۍ دیکه د روینشتی نه..
 زانایه‌ک: «ئاخفتنی دگه‌ل جزیری و هه‌فالیټ وی دکه‌ت»
 هوین دری‌کا زانستی‌دا دچن وه‌نگو دفتیت تشتی
 فی‌رن.. نه وه‌سایه...؟!
 هه‌می پیکه‌فه: به‌لی سه‌یدا.
 میر: مه‌دفتیت باسی زانستیت نه‌فرو بو تولازو قوتابی و فه‌قییت مه‌بکه‌ن.. تو
 و هه‌فالیټ ته.. دا نه‌ویش ل هنگو فی‌رن.. زانا و دانا ناف میله‌تی مه‌ژی دا زور
 بین.
 زانایه‌ک: به‌لی قوربان.. من دفتیت هنده‌ک پرسپارا ل فان قوتابیا بکه‌مو
 بزنام... ئاستی تیگه‌هشتا وان چه‌نده...!
 میر: نه‌وکاری ته‌یه.. مه‌ه‌رگوهدان و ته‌ماشاکر نه.. توخه‌ریکی شولا خوه
 بیه.

زانا: کورینه هنگو گو-ل سروشت و عه‌ناسرو ته‌بیعیه‌تا بویه؟
 «هه‌می تولاز پیکه‌ف ته‌ماشای جزیری دکه‌ن..»

جزیری: (چار عونصرن چار طبعه تن
 فیڪرا ب میزان فیڪر کهن
 ب هه ٿرا موخالف سیره تن
 دهر صوره تی شخصیه دا
 هتا ب میزان چار ئه صل
 ب هه ٿرا نه بن جمعو وه صل
 جسمان ژ هف نابن فصل
 بازو ژ بازو شق نه دا

«زانایه که شه پرزه بو نه زانی کو هوسا ب هوزان دی ولما وی هیته
 دانه فه... پاش گوتی:»

زانا: باشه مه سلا حساب و جه برو زاناییت یونانی هوین تشته کی ژی د
 به نه دهری:

جزیری: من دل ژفه همی قاصره
 ژ وی صوره تا چار پا کره
 پی بو ته مام ئه ف دائیره
 نه خشه که عه جه ب گهر دهنده دا
 هنگی کو «خط» و نوقطه نه
 ئه وضاع و ئه شکال تی هه نه
 هر یه که ب. میقداری خونه
 ئه صلا «ته صور» ری نه دا
 میقدارو شه کلی هنده سی
 کییم زیده یه که پی ناحه سی
 ته صویر کرن ئه قلیده سی
 جه ننه د سه طحی سوفله دا

«زانای یه کی یه کجار تی کچو و زانایه کی دی هاته مهیدانی و گوتی:
 (زانای (۲): باشه ئه ری هنگو گوه ل هیژیت سروشتی و وه کی دبیژنی
 فیزیایی بی یه...؟»

جزیری: گولاب ب دهستی واهبه
 بان راکده یان جاذبه
 یان خافضه یان ناصبه
 یان رهغه ئو یان جه زمه دا

ئەو جەزمە دایى مەرکەزان
 نى دل ژ بەر شەوق و لەزان
 حیکمەت ب قانونى بەزان
 حەق ئەھلى حەق ئەف فەرەدا

زانای (۳): ھوین چ ل عیلمى سوڤى گەريى د زانن ؟..
 جزیری: ھوستایى عیشقى دل ڤەھوت

سەرتا قەدەم ھنگى د سوت
 رەمزا «أنا الحق» ھەر دگوت
 باوەر بکەن مەنصورە دل
 دل «کعبە» بە مەولایە لى
 نارى کەلیم ئیسیایە لى
 بانگى «أنا الحق» دایە لى
 ھەم «کعبە» و ھەم «طورە» دل

زانای (۳): باشە ئەقە بەحسئ «وحدة الوجود» پامروڤ یى مەجبورە
 یان ژى موختارە ل ژيانى دا..

جزیری: عارف حەتتا نەنوشى ژ دەست مەى فروشى
 غائب نەبوو ژ ھوشى پيدا نەکر ولایەت
 ئەطواری عیشق و مەستى ئەسرارى بوتپەرستى
 تەقریرى سەد رىوايەت ناکەت ژ بوکیفایەت

زانای (۳): ژى کپ بوو بەکى دى گوتى:

زانای (۴): ئەرى دەربارا ستیرناسین و فەلەکى ھنکو چ ل جەم ھەيە دا

نېزانین؟!..

جزیری: زەھرەئو عەقدى ژورەييا کەشفى بوون ئەودشەرق
 سایەيا بەختى مە دايم مال سەر پەردەو نىقاب
 وا ژ کەون دەورى نەما من چەرخ و باپى لەولەبان
 کەوکەبان سەيرا موخالف گرت و تیکەلکر حیساب
 ڤىک کەتن شەمس و زوھەل ئیرو دبورجا عەقرەپى
 سەیف چودەستى مریخى مولکى دل لەو بوخەرەب
 لەو «تنزل» کر مریخى نووبە چو دوورا زوھەل
 چوو طەرەف مېھرا سپەھرئ نەزلى عەردان عەزاب

زانای (۴): هر بئی دهنګ بو زانای «۱» ګوتی:

زنانی «۱»: باشه.. ځیان.. خوشه وستی.. یا چه وانه....
هر وهسا سیتالو تیکدانا ځیانۍ....
جزیری: خه لکول من کر شیره تی ټه دلبره را زهرین که هر
من دی و حالی غه فله تی هات دهر ژ بورجی وه که هر
هات دهر ژ بورج و په نجران دل گرت و دا بهر خه بخه ران
ټه رهنگه حالی دلبره ران له و عاشقان خون بو جگر

قهلبو جه گهر ل من بوونه خوین
له و را کو نو دهر بوون برین
ټه ی جان وهره حالم ببین
دا روح ژ قالب بیته دهر
جانۍ منۍ بی سر جه سه د
مزګین ب ئافاقان ره سه د
عالم حه می پی بن حه سه د
«انسان» و «جن» و جانه وهر

زناي (۲): دهر بارا حیکمت و ټاخفتنیت خه لک فایده ژی بکه ن.

جزیری: کوره خوه ناسپیږیت ب ده ست ده لیلان
ټه بله ه چ که ت طه وافی نابینیتن به ری ره ش
دی زیده که ت ژ قه نجان ژ ره مزو نازو غه نجان
قه دری گولا چ زانیت که ره ش دقیت که ری ره ش

زانا: قوربان میر.. هر میلله ته کی زانایه کی وه کوفی هه بیت پی نه قیت
که سی بینیته ناخو بو فیږکړنا تولازا.. ټه هه خودی ته مه نی وی دریژکه ت.. هه می
زانستا د زانیت و ټه م باخترا ته ..!»

«میر دی هه ستنه ته و ده سستی وان گریت و دی چنه دهری ل شانوی و پاش
دی ده سستی خول پشتا جزیری ده ت و بیژیت»

میر: ته رویت مه سپی کرن.. ته چ ل دونیایی د قیت بیژه...!
جزیری: میر من چو نه قیت.. به س من دقیت خویندن بو
هه موو کوریت میلله تی هه بیت و شول و کارو
زانست ټه ون میلله تی پیش دیخن.

ل قى دەمەى دا، ژماره (۱) كۆنه مېرەكه دى ھىتە پېش و خونه قى كهت و دەستى مېرى ماچى كهت و بېژىت:

‘ كۆنه مېرى ژماره (۱): مېرى من، من دىيا تو بېژىيە مە لائەحمەدى ھوزانا كولوخ و پلوخا قە خونىت.

مېر: بوچى ئە و ھوزان..!؟

ژماره (۱): مېرم ھوزانە كا گە لە كارەنگىن و جوانە.

مېر: مە لائەحمەد فەرمو بو مە قە خونە كا ئە و كولوخ و پلوخ چى يە..!

جزيرى: دل بەرى ئىرو سەحەر ئافىتە جەرگى من دوو دوخ
يەك ل سىنە يەك ل دلدا لە و ژ من تىن ئاخ و ئوخ
ئاخ و ئوخىن من ژ دل تىن لى ژ بەر تىرا قزل تىن
يان ژ كوڤانين د كول تىن ژى دزىت ھەر خون و زوخ
خون ژ دل جو، جوړەوان تى ۋەك عەقيق و ئەرغەوان تى
لى ژ دەست سەلوا جوان تى ئە و شەپالا شەنگو شوخ
ئە و شەپالا شوخ و شەنگە كافرا روم فەرەنگە
دا مە بەر جووتەك خەدەنگە ظالمى كوشتەم بدوخ
ظالمى كوشتەم شەپالى نازكى قەنجى دەلالى
بوون حىجابا زولفو حالى بورقوع وئالو توخ

بەيرەقو تايين ب ريشى ئى دزىرن پىفە وېشى
من دوو فيرس دىن د پيشى مروەت و «إنصاف» «يوخ»
لە و ھرفتم ئەز ژ مەيلى شوبەھتى سەھلى و سەھەيلى
موحبەت و عەشقا لەيلى ئەز كرم يەكسەر پلوخ
دەست نەھىلم ئەز ژ دىنى شوبەھى فەرھادو شرىنى
لى ژ بەر عىشقو ئەقىنى من د رى چت ئەف كلوخ
صوحبەتا چەرخ و سەما تى ۋەك «مەلى» سەد مویتە لا تى
زەمزەم و ئافا حەياتى موشتەرى سەد شىخ و شوخ.

«ژماره (۱) دى سەرى خوبەتە بنە گوھا مېرى و تشتەكى دى بېژىتى و مېر
دى شەپرزە و تویرەبىت.. بەلى دى سەیتەرى دى ل سەر خوكەت و دى بېژتە
«جزيرى» پاش شیعراوى تە قاف دبیت»

مېر: مە لائەحمەد.. يارا تە كى يە.. تو ھىندە بود سوژى.؟

جزيرى: ما تە گوھنە دا ھوزانى ئەزبەنى.

میر: یارا ته کچا کی یه...؟ ل کيفه یه...؟ بو من بیژه دا بوته بهینم...؟

جزیری: «دی بی دهنګ بیت»

میر: بیژه... من گوته ته ته چ دفت دی بوته که م ئه زی ل دفی بوته که م

ئه زی ل سهر وه عدو په یمانیت خو... بیژه وه ترسه...!

(میر دی فان ناخفتنا که ته به لی جوړه تور په یه ک یا دناڅا هه ی...) «جزیری

هیچ ولاما ناده ته هه...»

میر دی هه سستیته هه و دی چیته دهرغه ی شانوی و روناکی نامینیت..

- تابلوی هه فتی -

چیروک بیژ: نازیزان.. که رب و کینا دی میری پرکر.. به لی میر مروغه کی

ناقل و ژیداروی زهره رول سهر خوبو و حزل نازار دانا خه لکی وه لاتی خونه دکر

ئه که رب تشته کی یی ب گومان با.. هه موو تشته کی دال دیدا چیت تا که هیشته

ره هو ریشالکیت وی.. پاشی دا بریاری ل سهر دت.. میر که له ک تیکچول سهر

ناخفتنا مروغه که ی.. گوئی.. جزیری حزل ژنکاته سه لوایی دکته.. دیسان

وه لام نه دانه فا جزیری گومانه که مه زتترکر.. ل سهر فی هند ی ژی میری ل

سه عه تا که ربی ب سهر پی یی هیچ کاره ک ئه نجام نه دا که له ک بیر ل فی

تشته ی کر.. خویشکا وی ژنکا وی ژی عه ینی ناف هه بوون.. سه لما یان ژی سه لوا

بوون ههر دووک جه ند کچیت میلله تی ژی ب فی ناف یی هه ین بویه ک ل وان

نابیت.. به لکو ئه و که سی ئه ف خه به ری ئینای که رب ل مه لا ئه حمه دی جزیری

فه بین.. میری بانگی موختاری شاری کرد گوئی ههر کچکه که هه بیت ب فی ناف ی

بلا جوانترین جل و به رگیت خول بهر خوبکه ت و روژ ئه هینی بیته مالا مه د ناف

باغی دگل خویشکا من دا خه بهر ژی بو جزیری هنارت کو بیته د ناف باغی

میری دا و میری شولا پی فیجا دا بزاین دی چ بیت..»

«شانو دی ره و شه ن بیت.. باغه و میر یی ل سهر کورسیکه کی

روینشتی یه... مه لا دی هیئت و سلاقی که ته میری ول چه م دانیشت ل سهر

کورسیکه کی و دی که فیته ناخفتنی دگل میری و پاشی دی ده ست دده ته کاغه زو

خامه کاو دی خه ریکی نفیسینی بیت.

میر: دی باشه جاری راوهسته ل نفیسینا کاغه زی.. دی بیژه من... تو

چه ند زمانا دزانی...؟

جزیری: ئه زبه نی عاره بی و تورکی و فارسی و زمانی شیرنی کوردی ژی..

میر: دیٰ باشه.. چہند ہوزانقان ل مه رابین ہەر شیعرا ب زمانی خو نانقیسن.. کیّم نہ بن.. تہ بو وەسا کر..؟

جزیری: قوربان.. من زمانی خو خوش دقیت.. ئەوێ میلیەت و زمانین خو خوشبشین دی حەز کەت میلیەتی وی پیش بکەفی و ئەو ژێ ب تورو ئەدەبا دبیت ئەزبەنی..!
«ل دەمی ئاخفتنی دا خیزانا میری ب جوانترین جلو بەرگافە دی ل نێزیک وان تیپەریت.. جزیری دی رویی خووەرگیریت و تەماشای ناکەت و دی پیفە چیت و ئاخفتی».

جزیری: ئەگەر ئەفرو ئەزو ئەو یید دیکە کو خویندن و زمانا دزانین.. خوب زمانی خوڤە مژول بکەین.. ئەفە دیٰ بناغەکی بوتوری کوردی دانین.. بەلێ ئەگەر ئەم فیٰ هندیٰ نەکەین.. چەوا ئەف زمانە دیٰ نەمریت، هەر وەسا چەو رەوشت و نەریت و کنیانتی کومەلی کوردەواری خەلک بناسیت.. ئەم ژێ وەکو خەلکی ل تارینی دا دیٰ هیئە بەر تیشکیت روناھی.

میر: د هوزانی دا تول سەر ریا کی هوزانقانی دا د چی و هوزانقانی ت کی ئە زمانی کارل سەر شولا هوزانقانی یا تە کری یە.

جزیری: قوربان من هوزانی هوزانقانی تورک و عارەب و فارس خویندی نەو ئەز د زانم ئەو ل سەر چ ریکی شیعریت خوە فەدەیین بەلێ هوزانا کوردی دەبیا خاسیەت و تایبەتی یەکا خوە بی و دەبیال بەر چاف بیت دا هوزانا مە نەبیتە کلک و دیفەلانک بو هوزانو توری میلیەتید دیکە... هەر ل بەر ویٰ هندیٰ ژێ ئەز هوزانا خو وەسا فەدەیینم کو خسوسیەتەکا کوردەواری تیدا هەبیت و جیاوازی یەکا د ناف بەینا ویٰ و هوزانی خەلکی دیکە دا هەبیت..!
«ل دەمی ئاخفتنا میری و جزیری دکر کچکیت شاری د بەر وانرا د هاتن و دچون بەلێ جزیری تەماشای وان نەدکر میری چافەک ل خیزانا خو نوقاندول وی دهم خویشکا میری ب جلو بەرگیت پیس و دریای د پشت جزیردا هات و میر ژ جزیری پرسی:
میر: مە لا ئەز د زانم تە گەلەک هوزانی هەین کا دیٰ هوزانەکا ب دلی خوبو من فەخوینە..؟!

جزیری: قوربان هوزانیت من هه می ب دلی منن... هه می
 زاده ی بیرا منن.. که سه که هه یه زاروکه کی خواه
 ل زاروکی دیکه که هه ری و بی بیت خوشتر بقییت
 نه.. نی یه و نابیت هه بیت!!

«که سه لما یان سه لوا خویشکا میری که پشته به رچاقیت جزیری... ناخفتنا
 وی هاته تیکدان.. و دلی وی لیدا و رهنکی وی دی هیته گورین.. نزانیت چ
 بکهت... پاش دگل موسیقایی دی دهست ب فه خویندنا شیعره کی کهت:

ئیرو ژ جه مالا ته دلی من ب برینه
 الله چ هه بی بی چ طه بی بی فه که وینه
 مسلی ته نه ئاده م و نه ابراهیم و نه نوح
 یوسف ب ته مه حبوب و ل یه عقوبی شیرینه
 گافا کو تو هاتی بی یه رونا هی ل هه رجا
 ئیدی مه نه دی زولم و خه رابی فه شه رینه
 جاره که تونه زه رکه منی مسکینی غه رینه
 به رده مه ژ هه بی و ژ زیندانی ده رینه
 فه می منه قاصرونه شیم وه سفی ئه دا که م
 مداح ژ ته را خالق و هندی مه له کینه
 دائیم ژ خه یالا ته مه سه د ناله د دلرا
 له و را ژ مثالا ته چو سور گول مه نه دینه
 عه کی ژ روخی ته شه بو روژان د خازن
 هندی کو هه نه هه مله ئی میرآت و ئایینه
 جاره که توشه فاعهت که ب ناخی خو ژ بو من
 له و را کو «مه لی» غه یری ته ئیمدادی چو نینه»

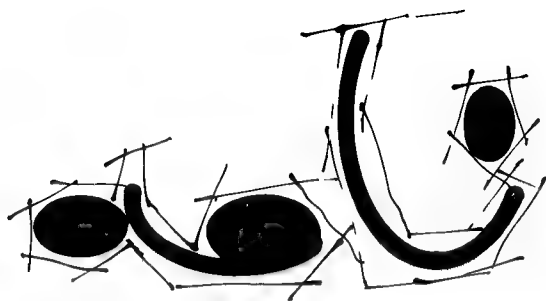
«ل ده می نیژیکی دوماهی یا هوزانی رونا هی دی کزبیت و پاش دی بیه
 تاری.

چیروک بیژ: ئازیزان مه سه له که ئاشکرا بو.. میری زانی پیلانه کا چه و ا بو
 جزیری فه هاند بو.. که له که دلی وی پی سووت و زانی جزیری ئه فینداره کی پاک و
 پاکزه.. نه و جا خویشکا خو پیشکیش کرو دایی و هیزیت رهشی و تارایی.. نه و

هيزيت خوب ته خيت بلند د زانن هاتنه هرفاندن و نه و جياوازي يا د ناف ته خا
 جزيري كو به له نگازن و ته خا ميري كو مه زنيټ ميلله تي نه .. ميري بخوئه و
 په رجان و ديوار نه هيلان وليك بژاندن و بژكاندن و دليټ پر نه ټين گه هاندنه ئيك..
 جزيري ژي ل پاش هندي ب زانين و داهينان و زيره كي و چالاكي يا خوبي يه
 رابه ره كي مه زن بو توري ميلله تي و سه ركيش هوزانا كوردي يا ساف و په تي تا
 نهو... هه زار سلاف ل گيانې پاكې هوزانقاني نه مر... جزيري مه زن به لي نه مره و
 نامريت و ددي مه هه ميادا... كوريت في وه لاتي و ميلله ته ي... چو جارا
 دهرناچيت و ژ بير ناكريت و هه ر دي مينيت سه ركيش و سه ر هوستايي فه هاندنا
 هوزانا كوردي.

شانوب ته قافي دي تاري بيت و د گه ل دهنكي موسيقي دي ره وشه نبيت و
 نه كته ر دي هينه پيش خه لكی..

شانوگه‌ری

□ (ساجد ئاواره) □

ئه‌كته‌ره‌كان

- ۱ - گوزیده: مامۆستایه‌کی ئافره‌ته له گوندیک له گونده‌کانی کوردستانی عێراق.
- ۲ - مام خدر: سه‌قاو به‌رده‌ستی قوتابخانه‌یه دانیشتوویه‌کی گونده‌که‌یه.
- ۳ - قاله: دانیشتووی گونده‌که‌یه. به‌نامه‌ی گوزیده کۆره نه‌خۆشه‌که‌ی له نه‌خۆشخانه‌ی شار ده‌خه‌ویتن.
- ۴ - حه‌مه‌ بۆر: دانیشتوویه‌کی گونده‌که‌یه گوزیده فریای ژنه‌که‌ی که‌وتوو له کاتی منداڵ بوونی‌دا.
- ۵ - جووتیار (۱)
- ۶ - جووتیار (۲) دوو جووتیارن، نوینه‌ری دوو به‌ره‌ی دژ به‌یه‌کن له گونده‌که‌دا له‌سه‌ر زه‌وی و زار، گوزیده توانیویه‌تی ئه‌و دوو به‌ره‌که‌ی کپ بکاته‌وه‌و، جووتیاران بخاته‌سه‌ر لایگایه‌ک له‌خوین رشتن به‌دووریان بخت‌و، له‌ریگه‌ی یارمه‌تی دانی یه‌کدی^(۱) ئاشتیان بکاته‌وه‌.
- ۷ - کوێخانه‌سه: کوێخای دی‌یه.
- ۸ - موحسین ئه‌فه‌نی: پشکینه‌ری قوتابخانه.
- ۹ - شه‌ریف: هه‌ق‌الی موحسین ئه‌فه‌نیه.
- ۱۰ - دوو قوتابی ته‌مه‌ن ۱۰ - ۱۲ سال.

- ۱ - له پهرده یی که مدامای ماموستا گوزیده یی.
۲ - له پهرده یی دووهمو سیی مدامای ژووری به ریو بهری قوتابخانه یی.

کات

له ساله کانی پینش شورش ۱۷ تموزی ۱۹۶۷.

پهرده یی که م

گوندیکی کوردستانی عراقه، مای گوزیده له خانوویه کی ناو
گونده که دایه، شتوومه کی ژوور که (فهرش، جانتا، سوپا، پیخه فو
قه ره ویله و چی دی که پیویسته...)
له ده رگا ده دری:

● گوزیده: فهرموو....!

(مام خدری کارگوزار خوی به ژووردا ده کات....)

● مام خدر: گوزیده خان... یاخوا کارت راست بی (هردوو دهستی رووه و
ئاسمان دریژ ده کات).

● گوپخا - عه لی - گوندی هه یاسه که پایه وه.... مه زبه ته که ی که بو
نوسیویون، سه ری گرتووه وا خه ریکن قوتابخانه بوئه وانیش بکه نه وه..!

- گوزیده:- (هه لدهستی و پرووه و مام خدر دهرواو ده ئی)، ئه ی... وه کو بزانی - کوڤخا عه لی - هیچ (نامه) یه کی بو من پی نه بوو...؟
- مام خدر: (دهست به یه کدا ئه داو سه ری ده له قینی) نا.. به خوا، هیچی پی نه بوو...!
- گوزیده: (به سستی پاشه و پاش ده کشیته وه له سه ر کورسی یه که داده نیشی...! له پی دهستی راستی ده خاته سه ر نیو چه وانی و به قول ده چیه خه یاله وه...!)
- (مام خدر) (ئه ویش وورده وورده رووه و ده رگا ده کشیته وه) ده چیه ده ر...! (له دوا ی ماوه یه کی که م له ده رگا ده دریت).
- گوزیده (سه ری به رز ده کاته وه).. فه رموو (حه مه بو ر خوی به ژووردا ده کات) کیسه یه کی به ده سته وه یه له لای ده رگا که دای ده نی.
- حه مه بو ر:- خوشکه گوزیده هیچ فرمانیکت نیه بو تی جی به جی بکه م...؟
- گوزیده (روو ئه کاته حه مه بو رو ئی ی ده پرس) ئیستا خوشکه مه نیج چونه ...؟
- حه مه بو ر:- له سایه ی سه ری تو وه، زو ر چاکه ...!
- گوزیده:- ئه ی مندا له که ی...!
- حه مه بو ر:- (بزه ده یگری) جا دهستی پیروزی فریشته یه کی وه کو تو ی که یشتبیتی ده بی به سایه ی خوا وه زو ر باش بی...!
- گوزیده: (به پیکه نینه وه) جا کاکه حه مه من چیم بو کردووه، خوا لی تانی نه سه نی ئینشالا خوی و دایکی باش ده بن.
- حه مه بو ر :
- ده ک له منت نه که وی... خوشکی چو ن هیچت نه کردووه...! هه ر تو مامانی ئه و بووی، دختو ری ئه و بووی، خوشکی ئه و بووی، هه موو که سی ئه و بووی، فریای که وتی، خوا به ناخی زه ویدا ده مانباته خوا ره وه ئه که ر چاکیه که ی تو مان له بیر بچیته وه.
- گوزیده: نه... کاکه حه مه .. خوشکه یچکوله ی هه موو تانم چه یارمه تیه کتان له من بووی به شانازی یه وه بو تانی به جی ده هیتم.
- حه مه بو ر:- خوا له ئیمه ت نه کا، خوا ره زای له سه ربی که گه وره بوو، هه ر تو ده بی مامو ستای بیت...!
- گوزیده: (پاره له جانتا که ی ده ر ده هی نی ده یه وی دوو دینار بدات به حه مه بو ر) ئه مه پاره ی هی لکه کانه که هی ناوته ...!
- حه مه بو ر: (پاره که ره ت ئه کاته وه)، هه ی بی قه زا بیت.. گوزیده خان، ئه م

هیلکانه، هیلکه ی مریشکه کانی (مه نیجن) ئه وپش به دیاری بۆتی ناردوه، تو خشی ئالتونت پی ره وایه، خوشکی ناوی پاره نه بهیت بۆ ئیمه عه یبه...!

● گوزیده: (پاره که ده خاته وه ناو جانتاکه ی) سه لام له مه نیجه خان ده که م، له جیاتی من هه ردوو چاوی (کوردو) ماچ ده که م.... ئه زانی کوردو کییه، مناله بچکوله که تانه، ناوی (کوردو) ی ئی دهنین، به خوشکه (مه نیجه) بلی - گوزیده - ناوی ناوه...!

● حه مه بۆر: (پشتاو پشت ده جووئی: بۆ چوونه دهره وه) که (مه لا مه حمو) هات بۆ ئه وه ی بانگی به گویدا هه لدا، ده لیم ناوی (کوردو) ی ئی دهنین، ئه م ناوه زۆر پیرۆزه، چونکه دلسۆزکی وه کو تو هه لی بژاردوه، ئیمه ش هه موومان ریزوو حورمه تمان بۆ تو هه یه و ده سه ته کانت ماچ ده که ی.

(ده چیته دهره وه)....!

(گوزیده ده چیته سه ر کورسی و میزه که ی، قه لَم به ده سه ته وه ده گری و له سه ر کاغه زیك دهنووسی، له گه ل نووسیندا ئه م ده نگانه ی له زار دهردین...)
(ئه ی... ماوه یه که نامه نازانم.. خوا نه خواسته ... ئه وه نده بی تاقه تم... بی ئوقره .. هه ست به ته نیایی... دلم ته نگه ... ده لئی له سه ر ئاگرم..... ئه ی...» له دهرگا ده دری.

● گوزیده (دهرگا ئه کاته وه) (قاله ی جووتیار خۆی به ژووردا ده کات).

● قاله: سه لامو عه لیک گوزیده خان.

● گوزیده: (به خه نده وه) ماندوو نه بی کاکه قاله.

● قاله: ده سه ته کانت ماچ ده که م ماموستا.

● گوزیده: مژده م به ری سیحه تی کوربه که ت چۆنه ؟

● قاله: (ده سه ته کانی بۆ ئاسمان به رز ده کاته وه) خوا تۆمان بۆ به یلی، به خوا کاغه زه که ت کاری حه وت عه شره تی کردوه، به زه بری کاغه زه که ت هه ر دکتۆر بوو ئه هات و به چاکی کوربه که میان ده پشکنی و هه تا به ته واوی نه خوشیه که یان دۆزی یه وه له نه خوشخانه خه وان دیان، چه ند رۆژیکی پیچوو به سایه ی خوا وه سه ری تۆوه وا چاک بووه ته وه.

● گوزیده: ئه ی کاکي برای ئه ی پیتانم نه گوت نه خوشیه که ی مه ترسی تیدا نییه و ئه هوه نه وزو خوش ده بیته وه...!

● قاله: تو فریشه ی ناو ئه م ئاوا ییه ی خوا ده ست وه بالته وه بگری.

(ماوه یه کی کورت بی دهنکی، گوزیده ده چیته خه یاله وه.. له پڕ روی ده می له قاله ده کات و...).

● گوزیده: ئه ی کاتی هاته وه ت که سی وا نه بوو، نامه یه کی بۆ من پی بی...؟

● قاله: (دهحه په سې) نه... به خوا.. ده نا نامه که م دهخسته بان گلینه ی چاووم و بوم ده هاوردی.

(گوزیده ماته می دای ده گری و قاله ش ههست دهکات سه ریک به ناؤمیدیه وه با ده دات) هیچ نه مریکت نییه...؟ له خزمهت مه رهخهس ده بم...!
● گوزیده: (به ماتی و کزی یه وه) خوات له گهل. (کاغه زه که ی سه رمیز ته واو دهکات)... ته نیایی زیفی لی بریووم... نازانم.. نایا له من زویری... هیچ تاوانیکم نییه... زور بی دهنگی.. هر به ته ماتم... چاو ره یی نهک (نامه) تم... پیم بگات... من..... تو) (له ده رگا ده دریت، قه له مه که ده خاته وه سه ر نامه که و) فهرموو:...؟
«دوو جووتیار خوین به ژووردا نه کن. جی ماستیک وهه ندی که ره و دوین هانیوه، لای ده رگا که دای ده نین).

● جووتیار (۱) سلاو له خوشکه گوزیده.

● جووتیار (۲) چونی خوشکه گوزیده.

● گوزیده: یا خوا به خیرین.

● جووتیاری (۱) (۲):-- (به یه که دهنگ)

دهسته کانت ماچ ده که ین ماموستا گوزیده.

● گوزیده: (تيله چاویک ده گریته جی ماسته که و...) نه مه چی یه هیناوتانه ؟

جووتیار (۱):-- هه ندی ماست و که ره یه.

● گوزیده: (من به بی پاره وهری ناگرم)

● جووتیار (۱): نه ی بی قه زا بی، شه پی به ینی دوو برات خوش کرده وه.

● جووتیار (۲): تو نه بوویتایه له م گونده ی ئیمه دا له سه ده سه د خوین ده رژا.

● جووتیار (۱) تو نه بوویتایه یه کیک له ئیمه (په نجه بو خوی و بو هاورپی که ی

پاده کیش) ئیستا له ژیر گلد ا نه بوو..!

● جووتیار (۲): تو نه بوویتایه نه بوو له م ناواییه دا مال ویران نه بی.

● جووتیار (۱) له کاتیکدا ناؤمژگاریت ده کردین قسه کانت وه کو به ردی نه خش

وابوون، نه و (سه نه ده ی) تو بو ئیمه ت نووس یه وه، ماموره کانی شار کوئی به

دلیان بوو، زوو به زوو ئیمزایان بو کردین.

● جووتیار (۲): ئیمه ش هه ریه که ی سنووری زه وی باخی خومانمان بو دیاری

کرا، نه و (سه نه ده) بو ئیمه سه نگی مه حه ک بوو، ئیتر پشتاو پشتمان نا کوکی له

سه ر زه وی وزار ناپیته وه، خوا روو سورت کات و له ئیمه ت نه سستینی.

● گوزیده:-- (قول بیرى کرده وه، دووایی پووی ده می تیگردن و لی پرسین):

که ی له شار که رانه وه...؟

● جووتیار (۱): دوینی له دواى نیوه پرودا...

- گوزیده: که س (نامه) یه کی نه دا به ئیوه که بیده نه من...؟
- جووتیار (۲): نا وه لاهی، ئه گینا هه ر نامه یه ک بو تو بیاو یه ده مان خسته سهر چاوانمان و بومان ده هینای.
- (گوزیده که وته ده ریای خه یاله وه جووتیاره کانیش به پاشه کشی و به خوا حافیزی چوونه دهره وه...!)

په رده ی دووه م

- (گوزیده له سهر کورسی دانیشتوو، میژ له به رده میدا، ده فته ری قوتا بیانی له سهر که له که کراوه، یه که یه که ده فته ره کان سه یر ده کات چه وت ده ست نیشان ده کات و راستیان ده کاته وه...! مام خدر خوی به ژووردا ده کات...!)
- مام خدر: ماموستا.. ماموستا، ده لێن (شه فه ی مه لا) له شار که پراوته وه...!
 - گوزیده: مام خدر.. به شکو بچی هه والیک ی لێ پرس ی بزانه که س (نامه) یه کی بو من نه دا وه تی...!
 - مام خدر: (سه ری به کزی دا ئه خاو دوو سی جار ده یله قینی و) به سهر چاو هه ر ئیستا ده یکه می (ده چیته دهره وه).
 - گوزیده: له بهر خووه: (بی ی و وتم.. ده روژ ناخایه نی... (نامه) یه کت بو ده نیرم ئه مه چه ند مانکه .. ده نگو باسی نییه، چاوه پروانی نامه یه کم، ئه ویش نییه ..! بوچی هو ی چییه ..؟! خوشم سهرم له م کاره دهر ناچی...! (سه ری دا ئه خاو ده یخاته ناو له پی ده سته کانی و.. دوا یی هه لده ستی و ده چیته دهره وه...! (مام خدر و کو یخا نه سه) دینه ژووره وه
 - مام خدر: کو یخا بیللاهی ئه م ئافره ته به سته زمانه شه و روژ ئارامی لێ بپراوه بو (نامه) یه ک که بو ی بی که چی هه ر بو ی نایه ت...!
 - کو یخا نه سه: باشه ئه و که سه ی ئه و نامه یه ده نووسی کییه ..!؟

- مام خدر: (دهست پان دهکاته وه) به خوا منیش نازانم، دایکی بوی بنووسی، دهست گیرانی باوکی بوی بنووسی، برای، خوشکی، ئاموزای، پورزای... کی... کی... نازانم هر (نامه) یه و بهس، هر نه وهنده دهزانم.
- کوپخا نه سه: نه ی نالی نامه ی کی... کی! کی له شاروه بوی دهنووسی...!
- مام خدر: نه... هر که زانی یه کیک له شاروه هاتوو، هه وال دهپرسی... (تایا نامه یه کیان بو من نه هیناوه...؟! هر کهس که دیته وه نه م پرسیاره ی لی دهکین، نه وانیش به (نه) وه لام دهدهنه وه، گوزیده خانیش خه م به سه رپدا دهباری و ماتی دهیگری و فرمیسکی نهینی ده رژی و هه ناسه ی سارد هه لده - کیشیت! -
- کوپخا نه سه: نه ترسم نه م ئافره ته ژیره به خزمه ته بو (نامه) یه که پیی ناگات مه راق بیکوژیت... (کوپخا بیر نه کاته وه) ها.. باشه با ئیمه کاریک بکه ین له و مه راقه ی دوور خه ینه وه و به ئاواتی بکه یه نین.
- مام خدر: (به سه مه ره وه) ئاده ی بزانه نه و کاره چیه...؟
- کوپخا نه سه: خو مان (نامه) یه کی بو دهنووسین ده لئین له شاروه بو ت هاتوو.
- مام خدر: (بزه نه یگری) به خوا فیل و فره ج هر له کوپخایان ده وه شیته وه، به خوا فیلکی چاکه، ده با بچین.
- (مام خدر کوپخا نه سه ده چنه دهره وه) له پاش به ینیک گوزیده دیته ژوو ره وه و قوتابیه کی ته من (ده) ساله، له گه ل خویدا ده هیئی و ده فته رو قه له مه که ی لی و ده ده گری و هه رو و کوبیه وی به ته واوه تی شتیکی فی ر بکات که له پو لدا فی ری نه بووه.
- گوزیده: نه ئاوا بنووسه.. ده ی بزانه.. ئافه رین نه مجاره ش.. ئافه رین - نه م کاره هه ندی کات ده بات - نه مجا قوتابیه که ده کاته دهره وه، (مام خدر خوی به ژوو ردا ده کات، (نامه یه کی) به دهسته وه یه و پی ده که نی و ده لی)
- مام خدر: ها.. خوشکه گوزیده، ئاخیری به ئاواتی خو ت گه یشتی، وا کوپخا نه سه له شاروه نه م (نامه) یه ی بو هانیوی.
- گوزیده: (به رزه پی هه لده ستی له خوشیاندا (نامه که) وهر ده گری و به ژوو ره که دا هاتوو ده کات و وه ستاندنی بو نییه (نامه) که ده کاته وه و ده ست به خویندنه وه ی ده کات، ورده ورده ده ستی شل ده بی ت و له سه ر کورسی یه که داده نی شی و ماوه یه کی زور له مام (خدر) راده مینی و (مام خدریش) به م رووانینه ده شله ژی و نقه نا کات.. دووایی به لیوه له رزو که وه ده لیت: ئیشالا مژده ی خوشی تیدا یه و خه به ری خیری هیناوه...!

(گوزیده هر تئى را ده مینى و بزیه کی نائومیدی ده کات و ده لیت: (مام خدر چاک ده زانم ئیوه باشتترین ئاده میزادن، ده تانه وئى هر چون بى کاره که مه یسه ربى وله مه راقى (نامه) رزگارم بکن و خوشی بکه ویته دله وه، بویه ئیوه ی خیر خواز ئه م (نامه) یه تان بو من رازاندوته وه!! مام خدر باش ده زانم ئه م (نامه) یه نامه ی راسته کی نییه و راستی پوشیشه .. سوپاستان ئه که م هه ستنی جه نابتان به رامبه ره به من هه ستنیکی مروفايه تیه (ده نواریته دهره وه ده لیت) مام خدر، دوینى شه و خوا به خیرى بگيرى له خه وم دا له سهر تاویره به ردیک دانیشتبوم ته ختی زه ویش وه کو فره شیکى رهنگاو رهنگ دهینواند، به گولی هه مه چه شنه رازابووه رووبارى بهر ده میشم توول و تول به پیچ و په نا بى ووچان دهر ویشته و هاژده ده هات له ناو جه رگه ی سینایی ئاسمانه وه کوتریکى سهى جوان .. هات، هه ر هات لیم نزیك بوویه وه (نامه) یه کی به ده نوک هه لگرتبوو خستیه باوه شمه وه...

له خوشی دا ویستم هه لی به چیرم کوتریکى ترهات ده نوکیکی له نامه که دا وله ده ستمی فراندو دایه شه ققه ی بال و له چاو وون بوو!! (توژى بیدهنگی) مام خدر، له خه ویشدا به ئاواتی (نامه) نه گه یشتم .. ئیستا ئه ئاوا زوونامه به ده ستم ده کات...؟!

(ده سته سپره که ی نا به چاوه کانیه وه دایه پر مه ی گریان و... مام خدریش خو ی پی رانه گیراو جوړه گریانیکى کرد وهك ببورینى ئه و جا چوو ده ره وه).

(قوتابیه کی ته مه ن ۱۲ سال خو ی به ژووره که دا ده کات و، چه ند ده فته ریکى پییه، گوزیده لی وهر ده گری و ته ماشایه کی گوچکه ی قوتابیه که ده کات و ئه و لوکه یه ی که تئى ئاخنرابو دهری ده مینى و، به دهرمانی ناو چه که جه ی میزه که ی به رده می تیمارى گوین هه ره خه سی ده کاته وه ده کات...!

(نامه) که له سهر میزه که هه لده گری وله ته له ت ده کات و ده لیت):

نامه ی راسته کیم ده ویت، به راستی له شاره وه بو من هاتبى...!

(مام خدر) به پرتاو خو ی به ژووردا ئه کات و له گوزیده ده پاریته وه ده لیت:

● مام خدر: خوشکه گوزیده ده ستم داومینت خیزانى (حه مه) ی برام هیلاکه، شیوه ن که وتوه ته ماله که یان له رپى ئى خوا فریایان بکه وه.

(گوزیده رائه په ری و نه ئی).

- گوزیده: باشه وا هاتم... واهاتم,, (مام خدر له پېشدا به په له ده چټه دهره وه دووا به دووای نه ویش گوزیده دهره وات.

په رده ی سی یه م

له پشټی په رده ی شانوو دهنگه دهنگی قوتابیان دیت و دهرس ده خوینن، له دووای ماوه یه ک (گوزیده) دیته ژووری ئیداره له سهر میزه که داده نیښی و هندی د هغه ری پییه له سهر میزه که ی داده نی... (مام خدر دیته ژووره وه...!)

- مام خدر: ماموستا گوزیده... ماموستا گوزیده ده لښ دووکه س، یه کیکیان نه فنه یی، به ریگاوه ن به ره و ئاویی دین...!
- گوزیده: وه کو بشله ژی... نه فنه یی... تو بلی نه و... ها... تو بلی (نامه) یان بو من بی بی...!

- مام خدر: ماموستا گوزیده وا به ره و پیریان نه چم، با بزانه چه کاره ن...! (مام خدر) ده چټه دهره وه، گوزیده ش خه ریکی خوړیکه ستن بو...!
- مام خدر خو ی به ژووردا نه کاته وه.

- گوزیده: ها... مام خدر خه به ری خوش...!

- مام خدر: (هه ناسه ی سوار بووه) وا به ره و قوتابخانه هاتن.

نه فنه نی که دریژکی باریکی سهر... نازانم (مام خدر قسه ته واو ناکات هه ر دووکیان خو یان به ژووره که دا نه کن، یه کیک نه فنه یی نه وی تر جل و به رگی کوردی له به ردا یه، نه فنه یی خو ی به گوزیده نه ناسینی: (موحسین نه فنه یی شکینه ری په روه رده) نه م برایه (شهریفی) هاوریمه .. چاو یک به ژووره که دا

- دهخشیڼی و پښت له گوزیده دهکات (شهریف) جانتاکه یی دهستی له قوژبنیکي ژورره که دا دهنی).
- موحسین: (له شهریف دهپرسی) شهریف، باش بوو بیرم که وته وه، ئه و کابرایه یی که پریاری دابو (نامه) که مان بو بهینی ئایا هیڼای یا نه ی هیڼا...؟ ده بی نه مان خستبیته ناو چانتاکه وه...! تو بلی یی له بیرمان چووبی...! (گوزیده که گوی یی له م وته یه ده بیت شپرز ده بیت له موحسین ئه فنه نی دیته پیښه وه:
 - گوزیده: نامه... نامه یی...
 - شهریف: (قسه به گوزیده ده بریت و)
 - نامه که روژی شه ممه بوو، پریار وابوو که بهینی... (ئه مان له م قسانه دابوون مام خدر) به پسکه پسک به ره و جانتاکه ئه چما، وای ده زانی نامه که یی تیدایه...!
 - گوزیده: چوون... له روژی...
 - موحسین: (گویی له گوزیده ناگریت پروی ده می هر لای شهریفه) دهسته کانی هه لده گلوئی و ایزانم نامه که یی بو دائیره هیڼا تو بلی یی هر له ناو چه که جه که دا جیم نه هیښتبی...؟!
 - مام خدر: (لییان ده چیته پیښه وه ده لی) جه ناب، ده توانم هر ئیسته بچم ئه و (نامه) یه ت بو بهینم و زورم پی ناچیت...!
 - موحسین: (به تیز پی کردنیکه وه) هر ئیسته بچیت...؟! بو... ته یاره یی نه ففاسه یی...!
 - مام خدر: به لی: ئه مر بفرموون هر ئیسته ئه چم...!
 - شهریف: (دهستیک به مام خدره وه ئه نیت و) ده ژاوه ژاو خو وه کو تانچیش تی ته قینی هه تا کور و ژر د ان ناگه یته شار، ناته وی ئه مشه و له م گونده ناخوشه بمان هیلیته وه.
 - گوزیده: (هر وه کو بلالیته وه) ئیوه جه نابتان هیلاکن، پشوی خو تان بدهن... من مام خدر باش ده ناسم، وه ئاو ایش ده زانن، ئه م پیاوه له ریگا و باندا تیژ ره وه، باوه رم پیته تی که ده توانی نه گاته چیشته ته نگا و نامه که بهینی...!
 - موحسین: (لووت هه لده کات) به نیسبه ت ئیمه وه ئه و نامه یه ئه و ونده گرنگ نییه، هر گوم نه بووبی پیویستی به م په له لی کردنه نییه، وه که سیشدا با به شوینیدا هیلاک نه بیت.
 - گوزیده (دهسته و داوینی موحسین ئه فنه نی ده بیت) تکا ئه که م ماموستا ئه و (نامه) یه باوون نه بیت...!

- موحسین: (سەری لەم رەفتارە ی گوزیدە دەرنای، دەپەشوکی) بە خوا سەیرە، بو تو ئێ و نامە یە بە چی تیدە گە ی...؟!
- مام خدر: (لە قسە کە ی موحسین هەڵدە داتی) ئەر ی وە لا جە نابی موحسین ئە فە ن ی گوزیدە خان زۆر مە راقی ئێ و نامە یە دەخوات، وەختە سووی ببیتە وە.
- شەریف: کۆرە تو چی دە لێ ی، ئێ وە ی ئێ و نامە یە ی نووسیوە فە ر ی بە سەر ئیو وە هە ر نییە نە دە ی ناسن، نە ئێ ویش ئیو دە ناسی، نە ئیو هەش دە زانن چی لە و نامە یە دا نووسراوە، جا لە پای چی بو ئێ و نامە یە ئێ وە ندە شپە رزە بوون...؟
- موحسین: (لە گوزیدە دە چیتە پێ شە وە، دە پرسی) بە چیدا دە زانی نامە م بو هاتوو، چۆن دە زانی چی تیدا نووسراوە...؟
- گوزیدە: (وەکو ببزرکینی و قسە دە کات) ما... ماو هە یە کی... در... در یژە... ته.... ته مادا... ری ئێ و... نا.... نامە... یە م...
- موحسین: (رقی هە ل دە ستی و ناو چە وان گرژ دە کات و لە کاتی قسە کردندا کە ف دە چە رینی) نە... نە خە لە تاب ی وا بزانیت ئێ و (نامە) یە بە تو ز قال پە یو هە ند ی بە تو وە نییە، بە لکو پە یو هە ند ی بە مامو ستایە کی تر وە هە یە ئێ ویش ئا فرە ت نییە...!
- گوزیدە: (وێ دە بی و دە تاسی و زۆر بە مە لوولی یە وە) ئێ و نامە یە خو شی بیو تر شی بی، دە بی پە یو هە ند ی بە من وە هە بیت (لە م کاتە دا قە رە قری قوتابیان لە پشت پە ر دە وە پەیدا دە بیت، گوزیدە روو دە کاتە مام خدر) بڕو ئێ و قوتابیانە بی دە نگ بکە هە تا کو خو م دیم...!
- شەریف: (بە دە نگی بە رز پیدە کە نی).
- موحسین: (لە سەر هە مان تو و رە یی بە ر دە وامە) تو ئە لێ ی ئێ و (نامە) یە پە یو هە ند ی بە من وە هە یە، ئە گەر پە یو هە ند ی بە تو وە ببوایە شە ند رو پە ند رم ئە کە ر...!
- گوزیدە: (بو چی مامو ستا، خو ئێ رکی هە لگرتنی ئێ و نامە یە ئێ وە ندە قورس نە بوو،
- موحسین: نە... بە لām ئە گەر ئێ و نامە یە بو تو ببوایە ئە نجامە کە ی زۆر قورس دە بوو... بلی بو...؟ ئا ئە مە حا لی قوتابخانە کە ت نییە، فە ز ا بی سە رو پی، بی ته ر تیب... (لە حرسا موحسین بە دە وری خویدا خو لی دە خوارد) سە رە رای ئە مانە ش دە ته و ی نامە کە پە یو هە ند ی بە تو وە هە بی.
- گوزیدە: (بە هیمنی) مامو ستا هیشتا سە ر یی قوتابیە کانت نە کە ر دو وە، لە حا ل ئە حوالی وە هە ل س و کە و تی منت لە م خە لکی دی یە نە پرسیو وە، چاکم خراپم، و یژدان چۆن هە لیدە گری و ا بە پە لە فرمانی نا رە و ا بد ریت...!
- موحسین: (تو پە دە بیتە وە) ئە ی ئێ وە نییە قە رە قری مندال، پی سی ناو

قوتابخانه، دهفته ری چه واشه ی سهر میزه که ت دهشته وی (نامه) که په یوه ندیی به تووه هه بی.

● گوزیده:- (نامه) که هیچ په یوه ندی یه کی به چاکو خرابی قوتابخانه که وه نییه، نه و (نامه یه) تاییه تیه به خوم...!

● موحسین:- (دهست به یه کدا نه داو) ئا نه مه یه سه یرو سه مه ره (بانگی شریف دهکات).

● شریف:- به ئی موحسین نه فه نی...!

● موحسین: نه و دهفته ره م بو دهر بهینه.

(شریف ده چپته لای چانتاکه و دهفته ره که ی بو ده هیئی، موحسین یش له سهر کورسی و میزه که داده نیشتی، دهست به نووسین دهکات، له دوا ی نه ختیک روو دهکاته گوزیده...!) یه که م ده بی ده وامت مه زبوت بی، ژووری ئیداره با ریک و پیک بیت، هه ول بده با مسته وای زانیاری قوتابیان به رز تربیت...!

● گوزیده: (ده چپته به رده می) ئاموزگاریه کانت له سوودی قوتابیان و قوتابخانه یه، به سه رچاو با شتر به جیان ده هیئم... به لام منیش لیت ده پرسم کوا (نامه) که م...؟ (شریف بزه ده یگری و سهر با ده دات).

● موحسین: خوشکی... (نامه) که هی کار به ده ستیکه ناوی ماموستایه کی نووسیوه تیایدا ده لیت:

(ژور نه خو شه، ته ندروستی خرابه پیوستی به چاودیری پزیشکی هه یه، هه فته ی دوو جار یارمه تی بدن به لکوبی گوازنه وه ناوشار... هه نه مه یه...!)

● گوزیده: (ماته می دای ده گری، شل ده بی کزوله ده وه ستی، چاودانه خات، (موحسین و شریف) مال ئاوا یی ده که ن و ده چنه دهر وه، گوزیده ش ورده ورده به شه که تی دپته پی شه وه و پوو دهکاته بینه ران و ده لیت.

نه ی هاوار، کورپه، خه لکینه نه ی مروف، ئاده میزاد، نه ی عالم، خزمه ت کردنی ئاده میزاد هه ر له من ده وه شپته وه، ته نها خزمه تی په ک خزمه ت که له ئیوه ی به ریز داوا نه که م، له و جوړه (نامه) یه ی که پر به دل، به هه موو حه زوو ئاره زوومه ندیمه وه ده مه وی، وه بو من، ته نها بو من بنووسریت...! ده... نه ی خه لکینه پاداشتی خزمه ت و چاکه و مروقایه تیه که ی من سه رجه م گشتی ی... ده به به رمه وه نه ماوه فریام که ون و نه و (نامه) پیروزم بو بهین، ته سکینی هه ست و نه ست و دلمی پی بده مه وه، بو منی بهین، بو منی بهین، بو من بو من و به س (دووا به دوواش ده کشپته وه هه ر ده یلکته وه) بو من... بو من... بو من... م... ن.

په رده دانه درپته وه

دهبى ئىستاش گونده خنجيلانه كەي باكوورى گەرميان،

كزنگى خورى بهيان و زەردەپەر ئاسمانەكەي لىلكات...؟

يان ئەو ەتا بە تەمى ەناسەي لىقەوماوان

ژەھراوى بوو ە پەلەو ەردەكانىش بەرەو گەرمەسىر

باروبنەيان گواستوتەو ە ئىستاكە تىنویتی رىگای ەات و نەھاتيان

بەئاوى دەريا شورەكان دەشكى...؟

يان ئەو ەتا كەوتوونەتە گىزاو ەي رقى زریانە توورەكانەو ە...؟

ژوورى

ژمارە سفر...

غفور صالح عبدالله

باو ە «يادگار» يشم ە موو ئىوارەيك لە سەرەپى پىرەكاندا دەو ەستى و
چاوبو «نازە» دەگىرى و فروى مزگىنى لە ەيزەكەدا بو ەلگرتووم ؟]]... رىچكەي
خووناوكەي ئارەقە لە تەو ىلتدا شور دەبوو ە، بە گونا ەلقرچاو ەكانتەو ە
دادەچورا، ەروەكو ئاوىكى روونى بەركانى، بەسەر تاشەبەردى كلورەو ە
داكشى، بازلقەيان دەكرد، شوينى برينە دىرينەكانى رووخسارتيان دەكردە گومى
وورد وورد.

دەرەو ەي ژوورەكەت ببوو ە جوگەلەي ەازەي بايىكى ساردوسى،
كاتژمىرەكانىش لە وروژانەدا بە پىچەوانەي شە وروژەو ە دەرزينگانەو ە.. ژەنگى
كلپسەو بانكى مزكەوتە پىرەكان دەنگو ژاو ەژاوى خەلكە دەسەپاچەكەيان
بەزورەملى دەمژى و سەرلەنوى ئىقيان دەكردەو ە سەرچادە و كولانە لەوتاو ەكان.

سینه‌ماو مه‌یخانه و تیاتر و خانه‌کان، به بی‌په‌روایه‌وه سیخناخ‌ده‌بوون، میرد شاباشی داوین پیسی ژنه‌که‌ی ده‌کرده پیکی سه‌رمیزی قومار، هه‌ندی جاریش روژ به ئاره‌زووی سیکیسیانه‌ی خو‌ی گوی زه‌وی ده‌خوولانده‌وه.. ته‌مه‌نی جه‌وامیری زوربه‌ی شاره‌تی ووروژاو و بوگه‌نه‌کان به گویره‌ی ته‌مه‌نی چوله‌که‌ییکی لاسار بوو..

مسته‌کوله‌ییکت کی‌شا به‌سه‌رته‌وه، ویستت هه‌روه‌کو ده‌فریکی پر خه‌م و ژان ووردوخاشی‌که‌یت، که‌چی نه‌وه‌نده‌ی تر خه‌مه‌کان ده‌ووروژان، جه‌سته‌تیا ن ده‌ته‌نی، ده‌نگی زوولالی ناوه‌وه‌ت وه‌کومه‌لی نه‌فسانه ده‌یقژاند و به‌رووی هه‌موو سه‌راپای میژووی مرو‌فایه‌تیدا ده‌ته‌قیه‌وه، ده‌ترسای دیواره‌کانی ژووره ژه‌نگرتووه‌که‌ت بیده‌نگی و خاموشی هه‌میشه‌یی پاساوله‌ره‌ق و وشکه‌که‌ داچه‌له‌کینی، بیده‌نگ ده‌بووی، ده‌بوو‌یه جالجالوکه‌ییکی نه‌خوش و لات به‌سوچی دیواره‌کانه‌وه هه‌له‌ه‌گژای، بی‌وزیه‌یی تووپی ده‌دایته‌سه‌ر زه‌ویه ساردوسره‌سی مه‌تره‌چاروگۆشه‌یه‌که‌وه.. ژووره‌که‌ت له‌میژدایه‌له‌سه‌ره‌پی و چه‌قی ریگا‌کاندا بوویان دروست‌کردووی، بو‌ئه‌وه‌ی به‌باشی وورته‌ بی‌به‌ردن، پاخود هیچ نه‌بی به‌زه‌بیته‌به‌خودا بیته‌وه و ده‌ست به‌گریان بکه‌ی، تاوه‌کو له‌کلاروژنه‌که‌وه لیژمه‌ی فرمیست به‌دی‌بکه‌ن و هه‌ست به‌نازایه‌تی و که‌له‌میردیی خویان بکه‌ن..

ئیاره‌یه‌کیان تو‌تازه‌له‌سه‌رخه‌رمان ده‌هاتیه‌وه، هه‌موو ماندوویه‌کت به‌ تیلای گه‌شی چاوه‌مه‌ریه‌کانی «نازه» ده‌پویه‌وه‌و ئاواته‌کانت تاده‌هات قورس‌ده‌بوون، له‌سه‌ره‌پی مه‌ردوشیندا تووشت بوو پیتی‌وت :-
«- ریبوار - «کویخا‌عه‌دل» ماوه‌یه‌که‌نیازی خراپه، ده‌یه‌وی تو‌ئه‌تک بکات و منیش بکاته‌دوستی خو‌ی، بالیره‌بروین و له‌قه‌زاو به‌لای نه‌م خه‌لکه‌ترسنوکه‌ دوورکه‌ینه‌وه.. نه‌گینا‌چیت‌رم‌ن ده‌پاریزی و تویش به‌خته‌وه‌رده‌کا، تو‌ته‌نیا‌بالی و به‌رامبه‌ر به‌شوربا‌خوره‌کانی هیچت پی‌ناکری...!»
 پیت‌وت :-

«- نازه‌گیان، نه‌گه‌ر ئی‌مه‌بروین ئیت‌رکی‌ی تر خوشه‌ویستی ده‌به‌خشیته‌نه‌م گونده‌وه‌ده‌بیته‌چه‌قلی‌چاوی «کویخا‌عه‌دل» و شوربا‌خوره‌کانی.. نا.. هه‌رگیز.. دووجار غه‌ریب‌نا‌بم...».

کاتیک سه‌رت‌هه‌لبری، په‌نجه‌ره‌که‌ده‌می دابچراند‌بوو، وه‌کو‌که‌پووی ئیفنه‌کیکی مردوو‌دانه‌کانی ریچه‌وه‌کردبوو، که‌وتیه‌گومان له‌ویش که‌نه‌ینی و رازه‌کانت بدزی و بیگه‌یه‌نیته‌ده‌ستی میرده‌زمه‌کانی روژ.. ته‌نانه‌ت په‌نجه‌ره‌کانیش له‌کرده‌وه‌ی خویندا جیاوازن، هه‌ندیکیان ده‌بنه‌په‌یامبه‌ری

دلداره كان و كړنښ د هېن بڼې چې كېږه نه ويند اړه كان، هه نديكيان ريگا بڼو دزو
جه رده كان پاك ده كه نه وه، نه وه تا نه م په نجه رهيېش به پي فەرمان تاريكي و
رووناكيت پي د هېه خشي... به لام هه ر نه ئيستا په نجه رهييكي ناو ها، له م ژور انا
دلفرېن تره له ناميزي ئافره تيكي شل و مل و چاو به ئاشقال...

هه ستايت وه، گوښي چه پت نووسانده ديواره كه وه، هه ستت كرد په رده ي
گوښت د هېوه - د هولي زه ماوندو شايو غاني قه رجه كاني گه رميان -، دل و،
د هروونت نه وه ن بڼو، په كه مجار بوو هه ستت به مرو فايه تي خو ت كرد..
چونكه تا نه و د ه م ي بڼو نه م ژورده نه هات بووي، هه ر له مناليه وه ره هاني كي و
ته لان به ندن كرابووي، مه گه ر شه واو شه و خو ت بكر د بايه بيده نكي گونده وه، له
به ر ماندوويي زو و خه و د ه بېرديته وه، ئيتر ماوه ي نه وه ت نه بوو هيچ وه ختيك
بچيته ناو خه لكې وه كو پياوه خاوه ن ژن و مند اله كان، باسي پيوستيه كاني روژانه
و دواړو ژت بكه يت. ته نيا «نازه» ت هه بوو، نه و يش تاكه ته زوويه كي خوشه ويستي
بوو پيگه يشتني كه و ت بووه د ه ستې روژ گاره وه.. زور جاريش نه و نده م و يس و
پرزې لي بړاو د ه بووي، د ه توويست گوند به جي بيلي و بچيت له شارد ا كړي كاري
بكې، به لام هه ركه نازه پي د ه ووتي:-

«ريښوار.. تا گيان وه كو سه گيكي هار، به كه لبه له شم بكر وژي، د ه بيه
سيه ري بي ئو قره ييت، مه گه ر مردن تاسه ي چاوه ر و انيم بتاسيني، يان تيخي
خوښناوي زور د اړه كان بكه نه قرديله قژه كه م، نه گينا كه سيكي تر نايته هاوسه رو
هاو د ه م». ئيتر توپش نه و نده ي تر پيت له زه ووي گونده كه د ه چه قاند و خو ت
به شوړه سوار د ه زاني..

خوښه كه ت به غه لبه غه لبه كي د ه ر وه كه و ته قولپ دان، سوزيكي گه ر م
د ه بوه فرميسكي قه تيسماوي ديده كانت، پاژنه ي پيلاوه كان، د هنگي مارشيكي
ناسازيان به قيرتاوي جاده ي قه برغه ي ژورده كه ت دروست د ه كرد، به خه يال
له گه ل د هنگي پيلاوي ئافره ته كاندا خو ت به ته نيشت ئافره تيكه وه چه سپ د ه كرد،
د ه ستيكي سوزاويت به قژه كه يدا د ه هينا، نه نجا به شه رميكه وه ماچيكت د ه كرد،
به لام هه ركه به خو تدا د ه هاتيه وه، ليوه كانت به ديواره ساردو سره كه وه
نوو سان، «د هنگيكي زور نه ر مه.. ئا.. ئا.. د هنگي پاژنه ي پيلاوي ئافره ته..!
گويم راهاتووه، د هنگي پيي ئافره ته كان به چاكي د ه ناسم.. د ه بي چون
ئافره تيك ببيت، كچه، ياخود ژنه، باله به رزه، يان هه ندي گوشتن و خرپنه..
هه مووش به په له ن؟ د ه بي ئاهه نكيكي خوش و به تام له م د ه وروپشته دا

سازکراښی...؟ ئی ی ی به من چی ی ی ی! که ی من کورې ټاهه نگو
 زه ماوه ند بووم، هه میسه دهرده سهری و بی وله ی له یه که م روژی
 له دایک بوونمه وه بوونه ته خه لاتم، نه ئه وان بی من هه لدکه ن نه منیش بی
 ئه وان زیان و حه وان هوم هه یه... ئا ئه مه یان گورې ئوتومبیله،
 له وان هه شوغیره که ی خواپیداویکی وه کو «کویخا عه ودل» بی و «نازه»
 نیکی شوخ و شه نک له هاوشانیدا بو ی بتریقته وه...

که چی نه ویان دا به نیره مووکیکی وه کو «کویخا عه ودل» و تاوانی
 کوشتنه که ی «نازه» ش خرایه نه ستوت، به هه مان ره واله ت زنده به چالیان کرد...
 نه وه بوو به هه شت سال، نه و مارو میروانه ی گوشتی جه سته سپه که یان
 نوش کرد، نیستا نه وانیش بوونه ته په ینی دیرای ره زه کانی «کویخا».

دهنگه کان تا ده هاتن به رزتر ده بوونه وه، قوژبن و که لینه کانیان،
 ده په ستانه وه... پتر خوت مت کرد به دیواره که وه، زه له و بوله ی شه قامه که
 به حه په ساریه وه بیده نگی ژوره که یان داده چه له کاند «نه وه تا نه م
 ئافره تانه ش له کوشی نه هریمن که وتوونه ته وه له هپچ سل کردنه وه یان
 نییه، بگره بوونه ته ئامیریکی چاک بو خه ساندن و خرناکردنی زور به ی نه و
 خه لکه... نه ی ئیتر بوچی ده لین له پشته هه موو پیلویکی مه زنه وه ئافره تیک
 هه یه. نه ی ئیتر بوچی به جلو به رگی لووس و ته سکه وه سه رنجی
 شیتانه یان کویره که ن، شانه کانی له شیان کردوته زمانی ئاره زوو.. کورد
 ده لی ژن و ژان، نه مانه نه ک ژانن بگره روو زهر دیشن... به لام «نازه» ژن بوو..
 هه رگیز ژان نه بوو، خوی نه دایه ده ستي «کویخا عه ودل» وه، تائه و روژه ی
 زینده به چالیان کرد، زریکه ی له کولانه کانی گونده که و گشت گونده
 هه شبه سه ره کانی هه موو دونیدا دهنگی ده دایه وه... ده لین نیستاش له
 سه ر لووتکه ی شاخی ژوور سه ری گونده که وه، هه موو ئیواره ییک تیشکیک
 گری سوور له گوړه که یه وه به رز ده بیته وه... چونکه ش - مه لا - فتوای
 دابوو له کوړستان نه نیژری له سه ر لووتکه شاخه که ی ژوور ئاوايه وه
 خه لک و خوای گونده که به خاکیان سپارد وه...»

نه م چوار دیواره تاریک و نته هاوده متن، له گل یه که م کلپه ی گری
 ټاگری - ټاهورا مزدا - دا بوونه ته خه لاتت... روژگار هه رنه و روژگار هه بو، ژوور
 لیت بیزار بو، که چی تو له ژوور بیزار نه بووی، راهات بووی، به ته نیایی و
 سه رکه ردانیه وه بو ژووریکی تر ده که پای... ملیونه ها رووداویش له و روژگارانه دا

مروڻيان ده ڪرده دانه مرواري ملوانڪي خويندو ڇي رهي ڪه نه فت...!
 خويندو ڇي ٿا زيزو دلته ننگ، دلنيام به سهريه شانددت، ڪه مه ڪاني ٿم
 ڪه ردونه گيڙو ڀڙه ٿارام ناگري، ڀان مه تره لوڙه ڪان هه تا هه تايه ڪپ نابين، ٿه مه ڀش
 تنيا گري ڪوڀري دلي پر ڪه مي - ربيواره - بو باوڪه دهنگ وباس پراوه ڪه ڀي
 ده ڪانه وه: «بابه، بوومه ته گڙهه پته تي دهستي سهريه ميڪي جادوبان،
 نانويشانم بي وولاتيه، مووچهو به راتم هه ڙاري و ڪوئي و سهريه رداني و
 ره نجم بو ڪه لڪيه، شوناسنامه پليتي تيپه بونوي قاچاچيه ڪانه، له
 هه موو بازاره ڪاني سنووره ڪاندا وه ڪو ٿا فره تيڪي ڪوڙهه له گهل تليڪ و
 به ننگو دولاردا ده مڪورنه وه، زورجاريش به گارامڪ ده مڪنه پاسه واني
 ڪارواني قاچاچيه ڪان و هه ندي جاريش ده بمه سهريه له ڪيش و ريگا
 تهرڪ و باريڪه ڪانيان بو ده دوزمه وه، خو زور وه ختيش ده بمه ڪوڙهرو
 ڪوڙراو، خويندو ڪه م بو چاو هزار ده پڙيئنه سهريه هه گبه و باره پره ڪانه وه، له
 شارانيشدا بويان ده بمه ميڙي خواردن و شوشه ٿاره قو پيڪ، ڀان بو
 پهريه وه ڀي سنووره ڪان ده مڪنه به يداخي ٿاشتي و له نه ته وه
 يه ڪرتو وه ڪاندا ده بمه ڪاوڙي ڪوڙي دادگاي دهوله تان، له زور شويني شدا
 ده بمه ديزل وروني ماشين و ٿوتو مبيله ڪانيان...

ٿا... ڪه ٿاڙه ليش له باخچه و دارستانه ڪاندا به بي رست و پسووله
 سهريه داني يه ڪترده ڪن، و موله تي ڙياني ٿاسووده ڀيان زوره، ٿه گه ربيئتو
 راوچيه ڪي مرو نه يڪانه نيچير... ڪه چي وه ڪو ده عبائيڪ خيسه ڀيان
 ٿي ده ڪردم، ٿه وه ده مه به رهو ٿه و زور نه گريسه بوومه وه، چ پسووله
 و پنياسيڪم نه بوو به مانه ڀي بسه لميني ٿاده مزادم، منيش وه ڪو ٿه وان
 جووتي چاو، دووگوي، دهمو لووتڪم هه يه.. به ٿي.. به ٿي.. ٿاده مزاد،
 ده توت له تاشه به ريڪي ڪرمي و گه نيوو داڀانتا شيبووم. ميڙي ڪلپنه ڪانم
 بوونه پشڪو و جزه ڀيان له ڪاسه سهري ڪه ته ڪه هه ستاند، به رقيڪي
 دروزنانه وه خوم ڪرڙ ڪرده وه، ڇه شني ڪومه له ميڙوله پيڪ گه ماروي ميشڪي
 نه خوش و لات بدن، يه ڪه يه ڪه به چاوي ده پڙيويه وه بوم ده هاتن..

به ڪيشيان ڪردم بو ٿاستي درپنده زمان دريڙهه، نه ڀاندي..

- ناوت چيه..؟

!

- ڪاروپيشه ت چيه ؟

!

- ڪه ڀي له داڀڪ بووي..؟ ڪه ڀش ده مري...؟

ژنت هیناوه...؟ نه گهر هیناوته که ی ته لاقی ددهدی ...؟
منیش نازانم چ ههستیك بوو ته له که دیرینه که ی دهمی ته قاندم، وه لآمم
دایه وه:--

- ناوم به باشی ده زانن، بگره ناوی نه و ئافره ته ش که هه موو شه ویک به دزی
میرده که وه باخه لی باوکمی گهرم ده کرده وه..
- کارو پیشه م گه رانه به دووی نه وه ی وا له ژیر زمانتان دایه وده ترسن بیدرکینن،
چونکه نان برآو ده بن...

- روژی مردنیشم هر ئیوه ده زانن.. نه ژنم هیناوه، نه ده سبه رداری
زینده به چال کردنه که ی «نازه» ده بم.. «کوڤخا» وه دل، خو ی نه وی کرده دیاری
دهستی بو شه و باخه لی میوانه شارپییه که ی، هر خویشی فهرمانی زینده به چال
کردنی دا «سئ» چوله که ی به په لاریك کوشت...!

بابه.. له یادمه دایکم به دهم لالانه وه ی نه خوشیه که یه وه بی دده و وتم:--
«خه مه کانت له زهویه کی پاراو و تیر ئاودا روواون، سات به سات له گه ل
چرو ی ژاکاوی ته مه ننذا ده بنه دوو په ناهه نده ی ریگای هات و نه هات، ده مرمر،
وکولیتی ژووره ۳ مه تره چوار گو شه پییه کان ده بنه ئارامگای ته نگه ژانی
غه ربییت». دوینی شه و بوو، ده شی پیړی شه ویش من ئیستاکه له یادم چۆته وه، یان
په سر پیړی شه و، شه وکانی تریش، ملیونه ها شه و، بگره خه و و سه رنانه وه ی
زۆربه ی رۆژه کانی ش، له وانه یه نه مشه ویش، سبه شه ویش، ده شی تا من و تو کوپو
باوک بین، تا زۆربه ی نه م خه لکه ش باوک و کوپری یه کتر بن، هه تا.. هه تا.. هه تایه،
نه م خه ون و موته که یه له گه ل سه رنانه وه ی خه و شه ونخوونی شه و گاره کاند،
وه کو زامیکی به سفت و سو، له ئاوه له ی دیده کانماندا هه و ده کاته وه
وته راتین ده کات.. له خه ونه که مدا: «گۆره پانی پشووی به ندیه کان، ببووه یاریگه ی
کومه لیک تارمایی، په یه کاده هاتن و چنگ له سه رشان به دووی یه کتره وه بوون،
که له سه ریکی کولکن به دهم شه قی پییانه وه خل ده بووه، بو چه ند جاریک
که له سه ره که چاوه کانی ده چوو قاندو دانه کانی گیر ده کرده وه.. نه وانیش
نه وه نده ی ترشیت گیر ده بوون، خو یان شه پرزه ده کرد، هه له تیان بو یه کتره برد..
که له سه ره که یش به پیکه نینیکی به خته وهرانه وه به ره نگاری پیلاوه ئاسنینه کانیان
ده بووه.. مایکرو فونه کان ده نگه کانیان ده مژ ی و هیچی تر.. سه ربان و
کلارو ژنه ی ژووره بی ژماره کان، هه زار، دوو هه زار، سه د هه زار، ملیون
که له سه ره په قامیشه وه کرابوونه داره وه، هه مووش پیذه که نین..

ده لین سه ره تای په یابوونی توپی بی، که له سه ری مرو فیان ده کرده توپ، له
سه رده می ئیمپراتوریه تی - رومانه کاند، سه ری دیله کانیان ده په راندو

ئەفسەرەكان دەيانكردنە تۆپ، ئەلبەتە يارىيەكەى ئەمانگەلىش جوړه لاسايى
كردنەوہيەكە...!

دەنگ، جگە ريكوردهكان شتيكى تر نووزەى ليۋە نەدەهاث، مرخيش
مرخيش، قاوقيز، فیتووفات، گورانى، چەپلەريزان، دەنگى چەقەنەى ئەمووستى
ئارتىستەكان، ئەم ھەموو بەسەرھاتە بەدەم شەپۆلى رژانەوہكەم لەتريان دەدا..
ئەوئەندەم ئاگا لەخوبو، بەسەرکەشتىكى پۆلاينىوہ چەپەبابە دراوم، شەپۆلە
وورده بەلەسەكانى دەريا ليم كەوتوونەتە ھەرەشە و گورەشەكردن و بەرەو
ليپوزى كۆمەلىك نەھەنگى نەوسن شوپم دەكەنەوہ...!

ھەرکە وەئاگاھاتمەوہ، تاريكىي ژوورە بى چراكەم خەست تر بۆتەوہ،
دەنگى سيسرك و قالونچە و زىكەى مشكەكان لەژوورەكەمدا پەخواردۆتەوہ.
بابە.. گەرھاتمەوہ، ئەنكىدۆ و گلگامش لەخرولكەكانى خوينەكەمدا ھەلدەگرم،
ھەرەكو چۆن نيركى توويىكى زردەقەلەشىنى، ديسانەوہ دەبمە مەلوكتە و تۆزو
گەردى غەربىيم دەكەمە حەتوتەى چاوپروانىي.. ھەناسەى، ساردەم دەكەمە
مەداليابى حەزىكى بى پايان و دەيكەمە گەردنى ھەزارەھا «نازە»ى شەرمىنى ئەم
خاك و خولەوہ، بەسەرگياوگژى روژگاردە تالاولت دەكەم...»

ريپوار...! باوكت بارونبەى گواستۆتەوہ بۆ شار، ئىستاكە خانووبەرە
تەريكەكەى دامىنى گەرەكەكە بۆتە قەلغانى تيرى زۆربەى ريپوارەكان..
سەرگوزشتەى ناديارىي تۆ، دەبیتە نووالەى تويشەبەرەى ھەوالەكان، شار بە
شار، كيشوہ، بە كيشوہ، دەيگىرنەوہ. منالەكانيش بە ديۋەرەو چەرچىي
ھەوالەكانەوہ خويان ھەلدەواسن، باوكيشب تا ئىستا بلىي پلىتى - خوت و
بەخت - ي راكيشابى، ھەموو ئيوارەيكە لە نيۋەى پەيژەى سەربانەكەدا
رادەوہستى، رووہ و قبيلە دەستە لە رزوكەكانى بەرەو ئاسمان پان كردۆتەوہ...

كركوک مارتى ١٩٧٩

ئەم چيروكە لە كورپىكدە لەگەل دووچيروكى تردا لەھۆلى كۆمەلەى روشنبيرى كوردە لە
١٩٨٢/٤/١١ خويندەمەوہ...

جیروکی

ئەو دەمو

کراووی

کەبەدەیکە
گەزەن

ئاور شین کراوو.....

بکر حسن

بۆ! تەرزه چی ناکا لەم شارەدا.. بۆھاوین و زستان دەناسی؟ هەچ کاتێک
بیهوی، زۆر بە ئاسانی دەیدا بە تەپڵی سەرتدا بۆ ئەبەدیت دەتخا.. ئیتر منێک
کە باوکیشم هەربە تەرزه پوشتنبی و مردبی.. چۆن لە تەرزه نەترسم لە بەرئەوه
پە لەمە و تەنیا - نیو چارەك - ئارەقم بانگ کردوو.. دەخۆمەوه زوو هەڵدەستم،
لە ترسی تەرزه!! من پێبە دەم هاوار دەکەم ترسنۆکم.. لە تەمەنی دە.. سالانەوه
لە باوەژنەکم دەترسام هەتا دوانزەسالی لەو کاتەشەوه لە تەرزه دەترسم..
هەمووکات وا هەست دەکەم شتێک بە دوامارادەکات.. دەیهوی پوڤەکم

لیستینی.. دهموی بمخوا.. ئیتر.. عه به مۆن.. تو بوچی ئاوا.. مۆرهی تیژوو
 تووڤهم تیدهگری.. و.. تو بو موری تاوانباریتی دهنی به ناو چاوانمه وه.. ها..
 ئە ئی ئە عه به.. مۆن.. بریا له سهر ئەم میزه دانه نیشتمایه.. ئە وه تا شکم له خۆم
 پهیدا کرد.. کئی دهلی تاوانبار نیم ناههقی ناگرم! له وانهیه ئیستا زوڵتیته که ی
 خوی!! ئوه.. بمبورن ویستم بلیم، ئیستا مۆنیتیته که ی خوی له چاوی مندا
 دهخوینتیته وه.. ده زانم گهر بوی بکری زمانی من له پیش زمانی هه موو که سیکا
 ده بریتی وه چوونکه هاوڤی مند الیمه وه له ده میکه وه ده یناسم.

به ئی، ئەو عه به مۆنه ی که ئیستا ته نیا مه تریک دوور له میزه که ی من
 وانیشته وه جار جار چاوه تووڤه کانی له سهر من هه لده گری وه سهر هیلیکی سی
 پله یی له منه وه به رهو سهر ئەو چوار که سه ی ده با که له میزی سووچی
 سه ره وه ی پیزه که ی من دانیشته ون، ئە وانیشی بهر مۆڤه و چرنوقی چاوه
 مۆنه کانی داوه.. ئوه.. خواجه.. ئەو زهرده خه نه یه چی بوو! سه یره دوو دلیم
 پهیدا کرد.. ده لی عه به - نی یه.. نا.. خویتی و عه به زو له.. ئە مجارهش
 بمبورن.. من ئە به د نامه وی ئەو بزماره ژهنگاوییه له سهر ناخی بچه قینم..
 زهرده خه نه که مرد.. دهم و چاوه راستیه که ی لیدروست بووه خویتی!! ئنجا که
 لیوه کانیشی ئاوا به ته ڤی دهرده که ون و هه ناسه ی گهرم له سهریان دهخنیته وه..
 ئە وه ئاره زووی ته ڤی ئەو پیکه یه که له بهر ده میدا دانراوه پیکیکی گونا هه..
 تاسا وه.. وا خه ریکه ده بی به هه لم.. ته ماشایه کی ترم ده کا.. ئە مجاره یان ترس
 نینکۆ که له شم تووند ده کا.. وا هه ست ده کم سه رمایه که دای له گیانم.. گشت
 پیستم هه لتوقی.. چون نه ترسم.. لووته دریزه که شی لیم هینایه پیشه وه.. جگه
 له وهش هه مووی هه ر دوو هه فته یه له به ندیخانه هاتوته دهره وه.. بی گومان دوو
 سال به ندیخانه دوو چاوی جوان و نه فسوساویش کیویه یی ده کا.. ئنجا ده بی دوو
 چاوی وه ک چاوانی عه به مۆن چییان لی بی.. که هه ر له سه ره تا وه هه ر له
 مند الیه وه.. مۆن و تووڤه ڤووا ون، ئیستا به دوو چاوی سه روکی هیژیکی کوئی
 ئیسلامی ده چی، شمشیریکی به دهسته وه بی.. رایوه شینی سهری کافر
 به ڤینی.. چی بکه م له وه زیاتر ناتوانم باسی چاوه کانی بکه م.. ئنجا گهر زمانی
 ئینسان بیتوانیایه له هه موو شتی که بدوی و هه موو نه ینی که بدرکینی.. ئە دی ئە ی
 بو ئەو گری کویرانه ی به م ڤوژگار ه ڤوچمان ده گوشتن بو به زمان نا کرینه وه جگه
 له وه کئی هه یه، له م سهر زه مینه دا به کوومه لی نه ینییه وه سهر نه ینیته وه.. کوومه لی
 نه ینی نه با ته گوڤه وه له سکی زه ویدا نه یخنکینی ته نیا شیته کان نه بی.. هه ر له بهر
 ئە وه شه ئیمه هیچ نرخیک بوشیت دانانیین - له بهر ئە وه ی درکا ون.. ته واو بوون،
 نرخه کوومه لایه تیه که یان دابه زیوه.. گهر واش نه بی من هه ر ناتوانم ته واوی

نهينيه كانى دوو چاوه سه يره كه ى عه به تان بو بدر كنيم.. ئنجا گه ر بمتوانيايه ماناي ئه وه ده بوو كابرايه كه ى ته واو و پيگه يشتوو ده بووم وله نازارى هم موو كه سيك تيده گه يشتم !! نه خير پي ناگه م، له به رئه وه ى پاش پيگه يشتم.. ده مرم !!

ده شترسم و پيگه نيشم دى.. به زه ييم پايا ديه وه.. هه رچه نده ئينسان زور له به زه يي پيا هاتنه وه دا گه وره تره.. له ترسو پي كه نين و ناگا له خو نه بوونه كه مدا په له يه كه ماست ده كه ويته سهر پانتوله كه م.. به دزه نيگايه كه له عه به ده روانم، پيده كه نى.. له گه ل پيگه كهيدا خه ريگه، ورينه ده كا.. هه ريه كه م پيگه كه يه وه يشتا نه يخوار دوته وه.. سه رى به ره و ده رگا كه ده با.. ته ماشايى ده ره وه ده كا.. چاوه كانى ئه بله ق ده بن هه روه كو گوى له سه مفونيايه كى نازار بگرى.. سه مفونيايه كه به تاله كانى روحي لييدرى.. ئاوا ليوه كانى ده كه ويته سه ما.. فوو له غه ميكي ره ق ده كا.. له ناكاو دا گريانيك ديه گويم، به ئاسته م ديه گويم.. وا هه ست ده كه م عه به يه و له سه ر گوڤرى خوى.. گول ئه نيڙى.. گريانه كه وورده.. وورده.. زياد ده كا.. نزيكتر ده بيته وه.. كولتر ديه گويم.. دلنيا ده بم عه به نى يه.. و.. خوشم نيم.. سه يرتان لينه يه ت گه ر بليم.. زور له و جوړه گريانه له ناخى خومه وه هه لقولاوه.. گويم ئى بووه.. له گه ليا سه مام كردووه.. سه مايه كى ده رويشانه.. خوشم نيم گريانه كه ديه ژوړه وه.. هو له سارده كه گه رم داديت. كابرايه كى جل چلكن وبالا به رزه، ديوانه يه.. فرميسكه كان پرومه ته كانى وه وشونه وه.. له چاوه وه.. پاك بى گه رد له ده ره وه رهش و قه ترانى.. عه به سه رى لييردوته پيشه وه.. گريانه كه ده ناسمه وه، چاك ده يناسمه وه، حه مه گرينو كه.. حه مه گوچان دزه.. كه گوچانى به پيره ميرده كانى شار نه هيشتوو.. سه ير نه وه يه له ئافره تى نافرينى !! چاكي ده ناسمه وه چوڻ، نايناسمه وه.. يه كيك له پاله وانه كانى شه وانى ته نيايم.. هى ناو نه لبومه كه م.. كه هه مو وشه وى تير بونى زه رده خه نه و گريانه كه ى ده كه م.. هه قيقه تى شته كانى كه لله مه.. ئه لبومه كه م جيگاي هه مو وشته كانى شاره...

حه مه گرينو ك به چوار ده وري هو له كه دا ده سوږيته وه.. عه به ش هه ر وه ك چه قى ئه و بيت و قاچى دووه مى ئه و له سه ر سه رى ئه و بى، له گه ليا ده سوږيته وه له ناكاو يكا گوښه كانم كپ ده بى، هو له كه كپ ده بى.. حه مه گوى ده نى به ديوارى لاي راستى هو له كه وه.. زه رده خه نه يه كه ده كه ويته سه ر ليوى.. سه ر دوور ده خاته وه.. ته ماشايه كى خه لكه كه ده كا ده كه ويته سه ما.. به مند اليكى دوو سالان ده چى.

(خەلکە کە ھێ دەکەن)

ھاوار دەکا: بەس.. بەس

(دیسانە وە گۆی دەنیتە وە بە دیوارە وە

عەبە ھەلەدەستێ بەرە و پووی دەروا)

- ئەو چیتە ؟!

(بە نیشارەت لە عەبە دەچیتە پێشە وە)

- گۆی بنی بە دیوارە وە

- کوا ھیچ نی یە

(بە سەر عەبە دا دەقیژینێ، و دەست دەکا بە گریان.. ھۆلە کە دەنگ دەداتە وە).

- چۆن گویت ئی نی یە.. کە واتە دایکە مردوو.. چۆن ؟ ئی بو من گویم لێیەتی.. ووس ووس.

بەپەلە گۆی دەنیتە وە بە دیوارە کە وە.. ھەلەدەکویتە سەر عەبە، جاریکی تر.. دووان گۆی دەنیتە وە بە دیوارە کە وە.. دەست دەکا بە دایکە رو راستە زور راستە دایکمی.. ئەو باوکە چەپە لەم کوشتی.. بۆیە ناگری.. بە گۆچانە کە ی کوشتی عەبە دیتە وە جیگای خۆی.. زۆرم ھێ سەیرە.. دەبوا یە بەر بۆکسە وورچانە کە ی با یە.. لە یادمە، چاک لە یادمە.. کە چۆن جاریک بەر چەپۆکە وورچانە کە ی دام.. وا دەزانم ئیستایە.. منداڵ بووین، پێکە وە لە حوجرە کە ی مە لا سەید کاکە بووین، لە راستیدا پۆژە کە م لە یاد نی یە.. بە لام بیست سال لە مە و بەر بوو.. دەتوانم بە چاکی بۆتان بگێرمە وە، بە ئی من تا بلی مندا لێکی لاسار بووم.. پەق و تەق ھەروە کە دەستە کانی دایکم.. خوا ئی خوش بی کە ئەوەند لاواز بوون ھەر چەند لێدەدام.. دەتەزین.. ھەر وە ک ئەو ی کیشابینی بەم وور دە سە ھۆلە ی بەر دەمدا.. تا پۆژیکیان کە زانی لێدان و ھەر پەشە سوودی نی یە، بە عەلی برامی ووت:

- بپۆئەم پەقە مارەم لە کۆل بکەرە وە.

عەلی برام بردمی بو حوجرە کە ی مە لا سەید کاکە، دۆشە - کە لە یە ک و یە ک دوو کیلو خەلو زیان خستە بن ھەردوو بام، دوو پۆژی پێنە چوو کە ئەم عەبە یە شیان ھینا، عەبە دانیش، چاوە مۆنە کانی بە ھەمووماندا گێرا.. تە ماشایە کە منی کرد.. مۆپە یە کە لێکردم.. زمانیکم لێدەر ھینا.. پووی کردە وە ئەو دیو، ملیچە کە م دەر ھینا.. سێ گری گۆیرەم لێدا... بی ئاگا بوو.. کە دووزمەم لە پشت ملی ھەستاند.. ھاواری لێ ھەستا، وورچ ئاسایی بەر چەپۆکی دام، خستیمە ناو ئەو تەنە کانە وە کە لە سەری دانیشتبووین، ھەرچی دەم و چاوم بوو

خسته به رشا لوی بوکسه کانی، ته نیا له بهر نه وهی چاوم له ماموستایې، که ی به خوۍ و گوجانه که یه وه بومان دی، ناگام لیبوو.. ماموستا قاچیکې به رز کرده وه، ههنگاو یکې هاویشت.. قاچی له سهر مقلیه که گیر سایه وه، ئای خواجه.. چی لیهاټ.. هه رچه ند پشکو له قاچی ده که وټه خواره وه هینده ی کیلویه کی ئاسن ده بوو، زیده ی ده که یشته گوۍ ی که ر!! دوعاو جنیو.. سوودی نه بوو.. ئو که وت و ئیمه ش رامان کرد. که چوومه وه ماله وه.. پاش ئه وه ی که دایکم دهسته کانی له له شه ره ق وټه که ما ته زاند، پی ی وټم:

- خوام له وخوایه ی جاریکی تر له و هه تیوه بی دایک و باوکه بده ی.

له و جاره من زانیم که پوره مه نیچ دایکی عه به نی یه. به لی ئه ونه ینی هم زانی که عه به ی ئاوا لی کردوه، وام لیهاټ له دهره وهش پیم ده گوت.. عه به زول نه ی عه به زول. چون بیری ده چینه وه.. ئه و به گری کویره ی ئه ونه ینی یه که وره بووه، ئه ونه ینی یه لای هه مو که س درکاوه ئیستا چون له چاوه کانما نایخوینیته وه.. کی ده لی ئیستا چاوه کانی من ده ستاو په نجه له ونه ینی دهره ست ناکا ده ست بنیته ملی و هه ناسه ی تووندکا، ئای عه به مون، ئه ی عه به ی هه ناسه سارد، وهره ده ی وهره، ناهه قټ ناگرم.. ده ی وهره زمانم بیره و بیسووتینه، هه قی خوټه. به لام ئه ی بو پیکه که ت ناخوینته وه خو وا ئه ویش هه ناسه ی تیا نه ما، که ی ئه و که سانه.. ئاه ی به حه زه ره شپوشه کانت ده هیټی.. دی وه یخو، پیکه که ت وه خو.. ناخه که ت بیابانیکی ووشک و سووتاو.. چاوه پروانی هه ناسه ی ته پری پیواریکه تینویتی بشکینی و سه وزی بکاته وه.. چاوه پروانی دهنگی پی ی پیواریکه.. بیهه ژینی بروسکه و زریانی پی بی.. مژده یه کی باتی. ناهه قټ ناگرم له ده فته ری ژهنگ هه لاتووی چ چیروک نووسکیدا هه یه، باوک له دادگا هاوار بکات.. بلی..

- کوپی من نی یه.. زوله، که ر به رم بدهن.. ئیستا ده چم ئه ویش ده کوژم.

خو ئه ویش مرد، که ر له به ندیخانه نه مردایه و به رببواپیه.. ئه وه یه کیکتان گورتان بو ئه وی تر هه لده که ن وټه نیا کیلیکیستان بو نه ده کرد به نیشانه !! ئه ویش له وانه یه هه ر به داخی زولتیته که ی تووه سه ری نابیته وه. خو هیشتا ته پ و توو چلکی به ندیخانه به سه رو قژته وه یه.. په نگت له پهنگی چوار دیواری به ندیخانه ده چی. وات هه ست کرد که ر بچی ئه وراقه کانی تاوانه که ی بابت له ئارشیفی دادگا دهر به ینی.. ئه و کاته بوخوشت و بوخه لکیش ده سه لمینی که دایکت تاوانبار نه بووه، به لی هه ر ده بی وایی.. وه کو ئه وه ی باوکیشتا له به ندیخانه ووتبووی.. که سی که بوو قینی ناگریکی کوخا له دلدا بو بی و ئه و به زمه ی بو دروست کرد بن.. ئینسان هه ر چونیک بی، هه قی کوشتنی نی یه! باوکت تاوانبار.. ئای بو ناخی سووتاوټ.. فریانه که وتی پیش ئه وه ی بچیته ژووری ئارشیفه که وه دوو پولیس

گرتیانی.. هەر ده‌بی‌ی خواوه‌نی هه‌ناسه‌ی ساردی خۆتابی، تازه‌موره‌به‌ ناوچاوانته‌وه‌یه، خۆ به‌ پێسته‌که‌ته‌وه‌ نیه.. بێگۆرپیت و بێسووتینی. خۆ ناشبیته‌ مارو به‌ کاژیک فری‌ی ده‌ی ! یان به‌ ده‌ستیک به‌ قاچیکته‌وه‌ نی‌یه.. بێپریته‌وه‌ و گۆرپی بکه‌ی. چه‌یا ناشارد‌ریژته‌وه‌.

ناسووتینری وه‌ک ده‌نگ وایه.. له‌ ئاسمانیشدا ده‌مینته‌وه‌، هه‌تا.. هه‌تایه.. هه‌ر زیندوو. له‌ هه‌موو شتی به‌رزتره‌ له‌ ئاستنی رو‌حدایه.

ده‌ بێخۆره‌وه‌.. پێکه‌که‌ت وه‌خۆ، شه‌پۆلی ماچ به‌ لیوه‌کانته‌ وه‌، دیاره‌، له‌ ماچی بی‌ده‌نگ خۆشتر نی‌یه‌ لای تو، که‌لله‌ت کاسه‌و نایه‌وی گۆی‌ی له‌ ده‌نگه‌ ده‌نگ بی، رو‌حت زکریکی ده‌رویشانه‌ ده‌کا.. هیمن.. هیمن لیوه‌کانت سه‌ما ده‌که‌ن. رو‌ح وایه. له‌ گشت نه‌ینه‌کان ده‌زانێ.. مه‌زنترین زمانی هه‌یه.. به‌لام هه‌ر خۆت ده‌دوینی.. مه‌زنترین.. گۆی‌ی هه‌یه.. له‌ هه‌موو ئازاریکت تیده‌گا.. لیوه‌کانت سه‌رت پی به‌رزده‌کاته‌وه‌ ده‌لی‌ی منداله‌و چاوشارکی ده‌کا، باو.. باو، ده‌کا، ئه‌و چاوانه‌ی له‌وه‌ته‌ی هه‌ن.. هه‌ر تووچه‌بوون.. ئیستا به‌ زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی جوان.. ته‌رده‌بنه‌وه‌، ئه‌و فرمیسکانه‌ پیده‌که‌نی، چاوه‌کانی، پرده‌بن له‌زه‌ت.. له‌زه‌تیکی سه‌ره‌لگرتوو، ئه‌و به‌ سواری ئه‌سه‌پی گزنگه‌وه‌ ئه‌میش به‌ پێیه‌ قورسه‌کانی خۆیه‌وه‌.. دوای نیگا‌کانی ده‌که‌وم.. له‌ سه‌رمیزی چوار که‌سه‌که‌ ده‌یووزمه‌وه‌ له‌ ناو شووشه‌ی ئاره‌ق و مه‌زه‌ی جو‌راو جو‌ردا ده‌یدووزمه‌وه‌. ئه‌وان هه‌ر به‌قه‌سه‌و خه‌یال بوونی خۆیا‌نه‌وه‌ خه‌ریکن، ته‌ماشایه‌کی پێکه‌که‌ی ده‌کاته‌وه‌ وه‌ک ئه‌وه‌ی به‌زه‌یی پیا‌یته‌وه‌ !! وده‌لی:

ئاخ.. خ.. خ

ده‌سه‌داخ

بۆلیم نابیته‌ شه‌ویکی هرچ تو‌زاوی مات

شه‌ویکی کفن زه‌رد

سه‌رم به‌ لای سنگه‌وه‌ نیم

هه‌لژم تام و بۆی هه‌ناسه‌ت

ئای که‌ خۆشه‌

خه‌ویکی ئه‌به‌دی بمباته‌وه‌

بیمه‌ سییه‌ریکی رووت‌مات

وه‌ک سییه‌ری

دره‌ختیکی

ووشک هه‌لاتوولق و پۆپ که‌وتوو

وهك سيبه رى په له هه وړيكي خيړا پهوت
هه ست ده كه م وولاتى خومم دوزيوه ته وه
هه ست ده كه م «هه م !!»

نای ده سه د داخ

ناخ .. خ .. خ .. خ

هه ر به وزه رده خه نه يه وه سه ر به رزده كاته وه، نازانى چ له سه رى بكا. له
ناكاودا، تووره ده بيته وه كه الله ي ده بيته بوركانك و ناگر له ليوه نه ستووره كاني
ده كه ويته وه .. ته ماشايه كى پيكه كه ي ده كه م .. به زه ييم پياديته وه .. گونا هه، به و
بچكوله ييه ده بى جى گاي نه م هه موو گريان و حه سره ته ي تيا بيته وه: -

كه ر قاچم ته ختى ناوى بگرتايه

كه ر شه پول له ناميزى بنامايه و

نوقمى نه كردمايه

پى ي روو بارم ده گرت

بوده ريا لووش

خوم ده دايه به ر هه ناسه يه كى

- برمودا - ^(۱) سى گوشه ييه كه

هه رچى ووشكاييه

له باوه شما ده سووتاند

* * *

هه ناسه ت ده شنى

ده رگاي دله گم. ده كاته وه

نهينى كه الله م كود ده كاته وه

ده يكا ته پيكي .. پيكي خه ست

هه ر ئيستا نا هه نديكي تر ده تخومه وه

هه ر خوم ده زانم به ره و

چ گيزاويكم ده با

به ره و ناوى نامون

توونى بابا .. كه س نه زان

ده بما ..

له ويوه بانگت ده كه م

شاكوچه كه م، شاكوچه كه م

جا نه وه پوحي خوم

دهيكه مه كه شتى
هر دوو بالمشه ول

دهى.. ده بمبه
خوئىستا سوارى ئه سهى پوچى خوهم و
له هه ناسه ي كه س ناپاريمه وه
توخوا.. بمبه
هر بو تاوى
شاكوچه كه م
ته واو ده كه م !

سهرى به رزده كاته وه.. ته ماشايه كى چواركه سه كه ده كاته وه، قيزيان
لى ده كاته وه، چاره كاني ده خاته سهر ميژه كه يان.. به شاگه شكه وه. ده يهينيه ته وه سهر
ميژه كه ي خو، پاشان ده سته كاني تووند ده نوقيني.. په نجه كاني له ده ستيدا
ده گوشتي، ته ماشايه كى ووردى منيش ده كا، سهرم داده خه مه وه، خوم به تيكدانى
ماسته كه ي به رده ممه وه خه ريك ده كه م، به جوريك كه ليشى به پاريمه وه، له تاوا دوا
پيكي نيو چاره كه كه م ته واو ده كه م.

له ناكاودا هه نكاويك ده ني، دووه م به هيمنى، له سى هه ميندا.. ههر
به راكردن.. ده كاته ميژى چواركه سه كه، ئاورپيك له من ده داته وه !!
چواركه سه كه.. چاك خه يالن و خه ريكى قسه ي خويانن.. له پريكدا عه به پييان
ده لي:

- من بويه پوژى نيو دينار ده دهم به م هه تيوه قزلووله ناشرينه.. كه جگه له
چاره كى من له سهر ميژى كه سيك دانه ني، كه ي ليد ه بنه وه، ئه وه چيتان كرد
(چواركه سه كه ده دهنه قاقاي بي كه نين.. بي كه نينيك يه ك پارچه گالته بي كردنى
عه به يه).

- چى يه، خوتان به شى خوتان ناكه ن، ها، به شى خوتان ناكه ن ئه ي بو ده بي من
به شى شارپك بكه م، به شى وولاتيك بكه م، ها بو من چيمه، ئينسان نيم، كى ده لي
راست بووه، باوكم دروى كردووه، بويه واى ووتووه، (دوه ستي ته ماشايه كى من
ده كاته وه، چاره كاني پرن له هه ره شه).
- بوئه وه ي ووتووه، تا كه م به ندى بكه ن.

چواركه سه كه ده دهنه وه قاقاي بي كه نين.. عه به چه پوكيك ده كيشتى به
ميژه كه يانا، يه كيكيان هه لده ستي.. پاليك به عه به وه ده ني.. عه به بو ي ديه وه..
بو كسيكى وورچانه ي پياده كيشتى، يه كه كه، شتيك له سهر ميژه كه هه لده گري،

دهيكا به سنگي عه به دا .. سيانه كه ي تر راده كه ن .. يه كه كه ده ميښته وه به عه به
 ده پرواني تا به سهر ميژه كه دا ده كه وي، راده كات من هر كه ده گمه سهر ي ..
 ده سله ميمه وه. نازانم چون پگه پيمه دواوه، ناهه قم نيه، ناي چون زهرده خه نيه كه
 له سهر ليواني ده پڙي، به باليكي شتي سهر ميژه كه ده خاته خواره وه. ميژه كه پاك
 ده بښته وه .. هه موو گپانم ده له رزي زهرده خه كه وورده وورده جوانتر ده بي،
 ناسكتر ده بي .. له گه ل ثيقاعي چاوه سهره كانيا به ري ده كه وم، هه موو شتي كم بو
 ناشكرا ده بي، هه موو زهرده خه نه جوانه كاني له وه پيشي كه به ديار پي كه يه وه
 ده يكر، ليوه كاني پي ته رده بوونه وه، له سهر ميژه كه ده م وچاويك ده بينم ..
 ده موچاوي ئافره تي وينه كراوه، له سهر پرووي ئاوي پرووباريك وينه كراوه، به لام
 زيندووه، وا هه ست ده كه م هه ناسه دها، ده جولي شه پول دها، شه پوليك داويتي
 له قزه خاوه كه ي، قزه قه ترانيه كه ي به چه ندشه پوليك مات په خش بووه،
 تاله كاني ليكر جيابوونه ته وه، كه جوانه چاوه كاني به سهر شه پوليك هه لچوه وه
 به رزبوونه ته وه، هه موو نه پنيه كاني ده خويندريته وه، گه ووه ته رو جوان، له
 دووچاوي ئافره تي ده چي كه دواي ژان و گريانيكي زور، كورپه كه ي
 ليده رده هين و ده يخه نه باوه شيه وه ئاوي ده بينم: ده م وليوشي جوان له
 شه پوليك دا نزم بوونه ته وه، به لاي چه پدا به ئاسته م دوو شه پولی تری داوه، هر
 وه كو به چه پكي گزنگ ئاورشين كرابي .. وايه .. نه ونده نوورانيه، هه رچي ده بينم
 له زهرده خه نه وخوشه ويستي وحه سره ت هر نه وانه ن كه به ده م وچاوي عه به وه
 بينيم، پيش نه وه ي دوا هه ناسه بدات.

۱۹۸۲

۱ - مه به ست له و ناو چه نيه يه، كه له ده ریاووشی ئه تله سیداهه يه و .. هه رچیه كه
 به سهریا بره و .. ته نانه ت له ئاسمانیشه وه بي .. قووتي دها و .. كه س نازاني بو كوي ي
 ده با .. وه چه نده ها كاره ساتي تيا پرویداوه، وه چه نده ها فليمي سينه مايشي له سهر
 وه ركراوه.

میشکاو چیشتی سمولینا*

چيروکيکي «نيکولای نوڤوف» ه
محمد حمه صالح توفيق
له ټينگلزي يه وه کړدوويه تي به کوردي

جاريکیان که ټيمه پوښتینه وه بو مالّه زنجه که ی لادیمان، میشکا هات بو
سهر د انمان تاوه کوله وی له که ل مندا بمینیته وه. من ناتوانم ټه وټ بو باس که م تا
چ پاده یه که خوشحال بووم! به راستی زور زورم بیرده کړد. هه روه ها دایه ش ټه م
هاتنه ی ټه وی فره پی خوش بوو.

دایکم وتی: «شتیکي چاکت کړد که هاتیته لامان، هه ردوکتان ده توانن
به وپه ری خوشی و شادمانییه وه که مه و یاری بکه و پابویرن. باپیتان بلیم،

* سمولینا خوراکیکه چه شنی نیشاسته و مه که رونه له که نم دروست ده کړی پاش لابردي
تویکه که ی.

نيکولای نوڤوف: يه کيکه له که له نوسره کانی يه کيټی سوفيت له بواړی چيروکی منالدا
سالی ۱۹۰۸ له کييف له دایک بسووه. له کتيبه به ناوبانگه کانی [سهره پوييه کانی دونسو
هاوه له کانی] و [فيتيا مالييف له قوتابخانه و له مالدا] يه که پاداشتي ده وله تي يه کيټی
سوفيتی له سهره وگرگرتوون. تیکرا ۳۷۵ به ره می چاپکراوی نيکولای نوڤوف بلاوکراوه ته وه
ټه مانه ش وهرگپراونه ته سهر ۶۸ زمان له يه کيټی سوفيت و وولاتانی دیکه دا.

دهمه وی سبه یئی به جیتان بیلّم و بچم بوّ شار باشه ئیوه ده توانن دوو پوژ هه لکه ن به یی من ؟».

- منیش وتم: «بیگومان هه لده که یّن، خو ئیمه مناله کوّ په نین !».

- «نه نیا هه ر ئه وه یه نانی نیوه پو بوّ خوتان ئاماده بکه ن. تو بلیی بتوانن ؟»

میشکا هه لیدایه و وتی: «به خوا پرسیاریکی سهیره، تو بروو هیچ خه می ئیمه ت نه بی !».

- «زور چاکه که واته شوّرباو هه ندیک سمولینا لی بنین، هه رچونیک بیت لینانی سمولینا ئاسانه».

میشکا دیسانه وه وتی: «باشه، وا سمولیناش دروست ده که یّن، خو کاریکی هینده گران نییه».

وتم: «به لام میشکا، گریمان ئیمه نه مانتوانی دروستی بکه یّن. خو تو له مه و پیش قه ت لیت نه ناوه، وا نییه !».

- هیچ خوت مه شله ژینه ! من ته ماشای دهستی دایکم کردوه که چونی دروست ده کات. مه ترسه له برساندا نامری و تیرو پری لی ده خوی. ده بیینی سمولینایه کی وا به تام وله زهت لی بی نییم که بنی مه نجه له که شی پیوه بلیسته وه».

بو سبه پنی به یانی دایکم پیش ئه وه ی بروات، به شی دوو پوژ نانی بو دانان، له گه ل هه ندی موره بیای به له زه تدا تاوه کو له گه ل چاکه ماندا ببخوین. هه روه ها شوینی ئه و زه خیره و شمه کانه ی بی وتین که تیدا دانرابوون و چوینی ئاماده کردنی شوّرباو سمولیناشی بوّ روون کردینه وه. ئیمه گویمان بو ته واوی ئه و ئاموژگارییانه رایه ل کرد، به لام من له پاشاندا هیچ شتیکم له یاد نه ما. له دلی خوّمدا ده مووت بوچی خوّم سه غله ت بکه م خوّ میشکا ده زانی دروستی بکات، ئه ی وانیه ؟

پاشان دایکم لییدا پویشت بوّ شار، من و میشکاش بریارمان دا بچین بوّ راهه ماسی له گوینی پووباره که. که ره سه و تفاقى خوّمان سازدا و هه ندی کرمان له زه وی ده ره ینا.

به لام من وتم: «ئا تو که میک راهه سته، باشه کی چیشتی نیوه پومان بو لینی ئه گه ر خوّمان بچین بوّ راهه ماسی ؟»

میشکا وتی: «باشه بوچی چیشت لی بی نیین ! شتیکی ئه وه نده گرنگ نییه، نیوه پوگشت نانه که ده خوین، پاشانیش سمولیناکه بوّ شیوی ئیواره مان لی ده نیین، سمولینا پیویستی به نان و پیخور نییه».

ئه وجا نانه که مان هینا و موره بیاکه مان خسته سه ری و بو ی ده رچووین بو پووباره که. له پییدا ده ستمان کرد به مه له کردن ئه مجار هاتینه ده ره وه له سه ر

له که پال که وتین و خویمان دایه خوړه تاو وله پاش ئه وهش شانمان له نان و موره باکه مان توند کردو هه موومان خوارد. دواى ئه وه ده ستمان کرد به راوه ماسی. ماسیه کان خویمان به دهسته وه نه ده داو ئه وه ی که بویمان کرا بیگرین ته نیا ده دانه ی بچوک بوون. به م جوړه پوژیکى ته واومان له وى برده سه رو ده مه وئیواره به برسیتی به کی هیجگار زوره وه که راینه وه بو مال !

وتم: «چاکه، میشکا تو شاره زاو پسپوړی، ئیستا چی لی بنین ؟ من ته نیا ئه وه م ده وى خیرا شتی که ناماده که ین، چونکه لاکه ی دلم دیت له برسانا». میشکا وتی: «با سمولینا لی بنین، چونکه له هه موو شتی که ئاسانتره».

- «ئى باشه با سمولینا بیت».

ئو چا هه ستاین کوانوومان ریڅخست و ئاگرمان کرده وه و میشکا هه ندی سمولینای خسته نیو مه نجه له که وه.

- «زوری تیکه، میشکا، خو من خه ریکم له برسانا ده مرم».

میشکاش پیره مه نجه لی پر کرد له سمولیناو ئو چا هه ندی ئاوی تیکرد. لیم پرسى: «خو ئاوی زورت تی نه کردو وه ؟ ئاگات لی بی چونکه هه موی ده رژی به قه راخ و بیجا خدا».

- زور راسته دایکم هه میشه وا ده کات. تو چاوت له ئاگره که وه بیت منیش خه ریکی لینانی ده بم. هیچ خو ت شپرزو نیگه ران مه که».

به م جوړه من رویشتمه لای ئاگره که وه په یتا په یتا دارو چیلکه م ده خسته سه ری و، له ولاشه وه میشکا سمولینا که ی ده کولاند. راستیکه ی ئه وه یچی نه ده کرد ته نیا ئه وه نه بی که به لای مه نجه له که وه دانیشتبوو.

ئو هنده ی پی نه چوو تاریک داهات و ئیمه ش چرا که مان داگیرساندو به دیار سمولینا که وه دانیشتن تاوه کو بکولی. له پر ته ماشام کرد سه رقایی مه نجه له که به رز بوه وه و هه ندی شتی له ژیر هاته دهره وه.

پرسیم: «میشکا، ئه وه چییه ؟ ئه وه بوچی سمولینا که راده کاته دهره وه ؟»

- «باشه ئه وه بوکوی ده چی ؟!»

- خوا خو ی ده زانی بوکوی ده چی، به لام خو له مه نجه له که دیته دهره وه !

میشکا په لاماری که وچکیکی داو که و ته گیرانه وه ی سمولینا که بو نیو مه نجه له که. ئه وه هر تی دناخن و ده یپه ستانه وه له نیو مه نجه له که دا، به لام پیره سمولینا په یتا په یتا هه ر هه لده ئاوسا وله مه نجه له که به رز ده بو وه دهرژا به لیواره کانیدا.

میشکا وتی: «من تیناگم، چون ئەم فیلە ی دۆزیوە تەو و سەرکەوتیە سەرەو. لەوانە یە بە تەواوی کولابیت!».

منیش کە وچکیکم هەلگرت و کەوتمە هەولدان لە گەلیدا، بەلام بێ سوود بوو. وتم: «میشکا ئەو ئەو ئەو کە بوکوی چوو؟ خۆ بە تەواوی ووشک».

میشکا لە وەلامدا وتی: «من چوزانم! خۆ من ئاوی زۆرم تێوەردا. ڕەنگە مەنجه لە کونی تیدا بیت».

ئەوجا بە چاکی تەماشای چواردەورو بنی مەنجه لە کەمان کرد، بەلام هیچ کونیک لە ئارادا نەبوو.

میشکا وتی: «بێ تێدەچی بووبی بە هەلم و ڕویشتیبت، دەبی دیسانە وە ئاوی دیکە ی تێ بکەینەو».

ئەوجا هەندێ سمۆلینای لە مەنجه لە کە دەرهیناو کردیە قاپیکە وە تاوێکی ڕیگا بو ئەو کە بکاتەو. ئەوجا دووبارە خستمانەو سەر کوانوو کە بو ئەو ی پتر بکوی. ئاگرە کەمان لە ژیریدا خۆش کردو کولاندمان کولاندمان. لە پتر تەماشامان کرد دیسانە وە سمۆلیناکە هەلچوو ڕژا بە لیواری مەنجه لە کەدا.

میشکا وتی: «هە ی بوگەنی بەدەر ئەو تۆ بوکوی دەچی؟».

ئەوجا هەلمەتی دایە کە وچکیک و هەندێ سمۆلینای بێ دەرهینایە دەرهو کردیە قاپیکە وە گۆزە یەکی دیکە ئاوی تێوەدایەو.

- «تەماشاکە تۆ و دەزانی زۆر زۆرمان ئاو تیکردوو، بەلام هیشتا دەبی هەندیکی دیکە شی ئاو تێوەردەین».

دریژەمان بە کولاندنی سمۆلینا داو هەرگیز باوەرمان نەدەکرد جاریکی دیکە هەلبجیتەو، بەلام ئەم جارەشیان لە جاران خراپتر هەلچوو.

وتم: «ڕەنگە تۆ هێجگار زۆر سمۆلینات تیکردیبت، ئەو تەهەلە ئاوسیت و لە مەنجه لە کەدا جیکە ی نابیتەو».

میشکا لە وەلامدا وتی: «بە ئی وایە، بەلام وایزانم من زۆرم زیاد تێنەکردو. بێ قەزا بی هەمووی خەتای تۆ بوو ئەو نەدەت و ت زۆی تیکە برسیمە!».

- «ئە ی من دەزانم چەندی تێدەکری؟ تۆ خۆت و ت من دەزانم چون چۆنی لیدەنری!».

- «چاکە، وای من لیمناو، بەس تەنیا تۆ خۆتی تێ هەلە قورتینە».

- ئمم، کە تۆ و هەست دەکە ی ئەو من لاچووم».

ئەوجا من چوومە ئەو لاوێ و میشکاش سەرقالی کولاندن بوو، یان راستتر بڵین خەریکی کولاندن نەبوو بە لکو هەر ئەو بوو کە پەیتا پەیتا سمۆلینای زیادە ی دەردەهینا و دیکردە قاپ و دەورییە کانه وە کە بە هەموو لایەکی میژە کەدا پەرت و

بلاو بووبوونه وه ده توت چیشتهخانه یه. هه موو جاریکیش میشکا چه ندی
دهرده هینا نه وهنده ی ئاو له مه نجه له که وهرده دا.

من نه متوانی له وه زیاتر خوُم راگرم و وتم: «تو ده بی شتیکت به هه له
کردبیت. کار به م شیویه بپروات ده بی نه مشه و تا به یانی خه ریکی کولاندنی بین».
- «ئه ی تو نازانی که له باشتترین چیشتهخانه دا هه میشه به شه و ده ست ده که نه
چیشته لیان و به م جو ره به چاکی و پیک و پیکی ئاماده ده بیت بو روژی ناینده».
- «ئه مه له چیشتهخانه دا وایه. نه وان هیچ په له یان نییه و شتی زوریان له
به رده ستدایه بیخون».

- «ئه ی باشه ئیمه په له مان چیه ؟»

- «ئیمه ده بی شیوی ئیواره مان بکه ین و بنوین، ته ماشاکه وا خه ریکه نیوه شه و
دادیت !»

- «ئیی چاکه ده توانین پاکشیین».

نه و جا میشکا گۆزه یه کی دیکه ئاوی وهردایه مه نجه له که وه. له ناکاو بوُم
دهرکه وت مه سه له چیه.

وتم: «ده زانی مه سه له چیه ؟ هه موو نه م ماوه یه تو ئاوی ساردت تیکردوه
ئیدی چون ده کولی ؟».

- باشه تو چون چونی بیر ده که پته وه، ئه ی چون به بی ئاو ده کولیت ؟

- با نیوه ی سمولیناکه له مه نجه له که ده ربینین و نه مجاره یه کسه ر پری بکه ین له
ئاوولیی گه ربین با بو خوی بکولیت».

نه و جا هه ستام مه نجه له که م له میشکا وهرگرت و نیوه ی سمولیناکه م لیئ
به تال کرد. وتم: «ئیسنا پری بکه له ئاو».

میشکا گۆزه که ی هه لگرت و چوو بو لای دۆلکه که وه تاوه که هه ندی ئاو بیینی.
له ویدا به سه رسورپمانه وه وتی: «هیچ ئاو نه ماوه، هه موومان کار کردوه» منیش
وتم: «باشه ئیسنا چی بکه ین ؟ ده ره وه تاریک و نووته که، چون برۆین بو ئاو، ئیمه
هه رگیز بیره که نادۆزینه وه».

میشکا هه لیدایه و وتی: «قسه ی هیچ وپوچ مه که. من ئیسنا ده رپوم
چاره سه ریک ده دۆزمه وه». پاشان شقارته که ی هه لگرت و په تیکی به سته
دۆلکه که وه و ده رچوو ده ره وه بو لای بیره که. ماوه یه کی که می بی چوو و گه رایه وه.

لیم برسی: «کوا ئاوه که ؟» - «ئاوه که له وپییه، له بیره که دایه».

- من ده زانم ئاو له بیره که دایه من ده لیم دۆلکه ی ئاوه که له کوپییه ؟ وتی:
«دۆلکه ی ئاوه که ش له بیره که دایه دیسان».

- «ئەمە تۆچى دەلىلى، لە بېرەكە داىە ؟!» - «بەلى لە بېرەكە داىە».
- تۆخستتە ناويەوہ ؟» - «بەلى».

- «هەى دەستت بشكى، خاوو خلیچك ! تۆدەتەوئ چیمان پى بکەى، دەتەوئ
لە برساندا بمانکوزى. باشە ئىستا ئیمە ئاوبە چى ھەلگوزین ؟»
- «دەتوانین بە کتریکە ھەلیگوزین».

چووم کترى یەكەم ھیناوتەم: «ئادەى پەتەكەم بدەرى».

- «من پەتەم لانىیە» - «ئەى كەوابوولە كوپیە ؟»

- «لەوپیە» - «ئەوئ لە كوپیە ؟» - «ب ... بېرەكە، لە بېرەكە داىە».

- واتە تۆ پەتەكەت لە گەل دۆلكەدا تیخستووہ ؟» - «ب ... بەلى، پاشان
دەستمان كرد بە گەران بە دواى پەتیکى دیکە داوولە ھیچ شوینیک پەت بە دەست
نەكەوت.

میشكا وتى: «قەیناکە، من دەپۆم پەتیک لە دەر اوسیکە مان دەخووزم». وتم:
«دیارە تۆشیتى، سەیرى کاتژمیرەكە بکە. ھاوسیکان دەمیکە نوستوون».
لە دوايیدا ھەردوكمەن كەوتینە داوى تینویتی یەوہ. ئەوئندە مان تینوو بوو
پۆبلیكمان دەدا بە گۆزەيەك ئاوتەگەردسكە وتایە.

میشكا وتى: «ھەمیشە ئاواھایە، كە ئاودەست نەكەوئ ھەست بە
تینویتی یەكی زۆر دەكەى. ھەر لە بەر ئەمەشە كە خەلكى بەردەوام ھەزلە
ئاوخواردنەوہ دەكەن كاتى كە لە بیاباندا بن، چونكە لەویدا بە ھیچ جوړيك ئاوتە
نئیە».

- «بەس پەندودەرزدا بدە، بپۆبە دواى پەتیکدا بگەرئ».

- «جا من پەت لە كوئ بېنم ؟ گشت شوینیکم پشكنى دەستم نەكەوت. ئەھا
زانیم، با تالە داوى راوہ ماسییەكە لە كترییەكە ببەستین».

- «باشە ئەوتالە داوہ راگیرى دەكات ؟»

- «بۆچى لەوانە یە راگیرى بكات». - «باشە گریمان راگیرى نەكرد ؟»

- «ئەى كە راگیرى نەكرد ... ئەوہ دەبچریت».

- «من ئەوہ دەزانم بەبى ئەوہى تۆ پیم بلیى».

پاشان ھەلساین تالە داوى راوہ ماسییەكە مان كردەوہو لە دەسكى
كترییەكە مان بەست و پوشتین بۆ لاى بېرەكە. من كتریکەم شوپ كردەوہ و پپو بوو
لە ئاوتە داوہكە وەكوژیى كە مانچە توند بوو دەتوت ھا ئىستا ھا تۆزىكى دیکە
دەبچریت.

نه و جا هياش هياش له سهر خوده ستم كرده هه لكيشاني. به ته واوي له
ئاوه كه هينامه دهره وه له ناكاو وشله ي ئاوه كه هات و ئيدي كتری ديار نه ماوون
بوو.

ميشكا وتی: «ئه وه چی بوو نه هاته سه ره وه؟»

وتم: «بيگومان نه كه يشته سه ره وه، باشه ئيستا چون ئاومان ده سكه وي؟»

ميشكا پيشنياري كردو وتی: «بابه سه ماوه ره كه ئاو هه لگوزين».

- نه خير به م شيويه ده بي پيك و راست سه ماوه ره كه فري ده نيه نيو بيره كه وه
به مهش كاتي خومان به فيرو ده دهين. ناخر به تشمان نيه، ده زانی؟»

- «باشه با به مه نجه ليك هه ليگوزين».

- «برام، نه مه مالوچكه ي هاوپنه مانه خو دوكانی مه نجه ل نيه».

- نه ي كه واته با گوزه كه تاقی بكه ينه وه».

ئه و جا گوزه له مان هيناو تاله داومان له مله كه يه وه به ست و به م جوړه
گوزه له يه ك ئاومان هه لگوست و به وپه ري په روشي و تام و كامه وه خوارد مانه وه.
ميشكا وتی: «هه ميشه ئاو هايه. كاتي تينوت بي و بير ده كه يته وه كه ده رياه كي
ته واو ده خو يته وه، به لام كه ده ست ده كه ي به ئاو خوارد نه وه په ردا خيك
ده خو يته وه ئيدي له وه زياتر ت ناوي. خه لكی به شيويه كي سروشتی
چا و چنوكن».

- «له بري نه وه ي قسه ي خراپ به خه لكی بلتي چا كتر وايه بجيت مه نجه لي
سموليناكه بيني بو ئيره، به م جوړه ده توانين راسته و خو ئاوه كه ي تني بكه ين و،
بيست جار به گوزه كه وه رانه كه ينه ژووره وه».

ميشكا مه نجه له كه ي هيناو له ليواري بيره كه دا داينا. من سه رنجم نه دا،
قوليكم ليدا و هخته بوو بيخه مه نيو بيره كه وه.

به ميشكام وت: «هه می جاشوولكه ي بي ئه قل! ئه وه بوچی مه نجه له كه ت
راسته و خو له ژير ئانيشكي مندا داناوه؟ هه ليگرو سه رقا په كه ي بنيره وه له
ليواري بيره كه لاييه، خهريك بوو سموليناكه برژي ته نيو بيره كه وه».

پاشان كه راپينه وه بو ژووره وه. سموليناكه مان سبارد ببووه و ئاگري نيو
كوانووه كه گوز ابووه. سه رله نوي ده ستمان كرده وه به هه لگير ساندي ئاگرو كه و
جاريكي دپكه كه وتينه وه كولاندي سموليناكه. له دواييدا هاته كول و خه ست بووه
و كه و ته قولپه قولپ و كه ف كردن.

ميشكا وتی: «ئه های چ سمولينا يه كه، به راستی چا كه!»

منيش پر كه وچكيكم لي دهر هيناو و تامم كرد: «ئوفف! به مه ده ليی

سمولينا! خو تاله، هيچ خويی تيدا نيه و بووه به شتيكي بوگه ن و پيس».

میشکاش ویستی تا قی بکاته وه به لّام ده سبه جی تفاندیبه وه ووتی: «نه، نه،
بیشمرم نه مه ناخوم».

منیش وتم: «نه گەر تۆنه مه ت خوارد وای داده نیم که مردووی».

- نه ی باشه ئیستا چی بکه یین؟ - «چوزانم».

نه مجار میشکا وتی: «ئای که ئیمه چهند گه وچ و نه ضامین! ماسیمان
هه یه!» وتم: «وه ختمان نییه خو مان ئیستا به ماسییبه وه خه ریک که یین، وا خه ریکه
پوژ ده بیته وه».

- «ئاخر ئیمه خو نایان کولتین، سووریان ده که ینه وه له پوندا. نه مهش به
خیرایی ده کری و هیچ وهخت ناکوژی».

تم: «زور چاکه نه گەر ده سی وبرد ئاماده بکری. به لّام نه گەر وه کو
سمولینا که ی لی به سه ر بیت، چاکتر وایه هه ر دهستی بو نه به یین».

- «ده قیقه یه ک پشو و بگه وه به چای خوت ده بیینی».

نه وچا میشکا هستا ماسییبه کانی پاک کرد و خستنیه تا وه که وه. تا وه که داخ
بوو ماسییبه کانی پیوه لکان. میشکا به چه قویه که وه ته کرا ندنیان و له تا وه که ی
ده رکردن پاش نه وه ی پیست و گوشتیکی زوری پیوه به جیهیشت.

تم: «وهک ئافه رین! چون ماسی به بی پون سوور ده کریته وه؟» نه وچا
میشکا شووشه یه ک پون گوله به پوژیه هیئا و کردیه تا وه که وه، پاشان تا وه ی له
سه ر ئاگرپاگرت و پونه که چزه ی لی هه ستا و له نا کا و تا وه که گری گرت و بلیسه ی
ئاگری لی به رز بو وه. میشکا هه ر نه وه ی پی کرا فراندیه ده ره وه و منیش ویستم
ئاوی به سه ردا بکه م، به لّام ته یا یه ک دلۆپ ئاو له مالدانه بوو. به م جوړه هه ر
کلپه ی ده هات تا وه کو هه موو پونه که سووتا. ژوو ره کهش پر بوو له دوو که لو
بو کړوو زو نه وه ی له ماسییبه کان مابوو هه ندی توپه لو پارچه ی سووتا و بوون.
میشکا وتی: «باشه ئیستا ئیمه چی بکه یین چی سوور بکه ینه وه؟».

تم: «نه خیر، هیچ شتی که مه که، وا دیاره زور دلت خوشه. تو هه ر به وه وه
نه وه ستای که خوارد نه کانت خه سار کرد، به لکو خه ریک بوو ئاگری کیش بخه یته وه و
خانوه کهش به بو نه ی تو وه بسووتی. ئا نه مه بوو کار و کرده وه کانت!».

- «نه که واته چی بکه یین؟ من هیجگار برسیمه!»

هه ندی سمولینای ووشکمان له پاکه ته ده ره نیئا و ویستمان بیخوین به لّام
تامیکی زور ناخوشی بوو نه ده خورا. نه مجار ویستمان پیازی کال بخوین نه ویش
توون بوو نه ده خورا. هه ولان دا که ره ی بی نان بخوین به لّام قیزمان لی
ده هاته وه. پاشان کوپه ی موره با که مان دوژییه وه و که وتینه لیستنه وه ی. نه مجار
پویشتی نه نیو جیگا کانمانه وه تا وه کو بنوین. کات زور زور درهنگ بوو.

بۆ سبەينى بە يانى بە برسيتى يەكى ھېچگار زۆرەوہ لە خەو ھەستايىن. مېشكا دەسبەجى پاكتى سموليناكەى دەرھيئاو ديسان كەوتەوہ لىنانى، منيش بە جارى ترس و سامم لى نىشت و وتم: «براى چاك وازى لى بئە ! وا من دەچم بۆ لای پوورە ناتاشاى دەر اوسيمان و داواى ليدەكەم كە ھەندى سمولينامان بۆ لىبنيت».

ئەوجا ھەردوكمان بە جووتە چووين بۆ لای پوورە ناتاشا ھەموو شتىكمان بۆگىرايەوہ بە لىنمان دايە كە ھەردوكان باخى سەوزەكەى بۆبژار بکەين ئەگەر ھاتو يارمەتى دايىن لە لىنانى سمولينادا.

پوورە ناتاشا زۆى بەزەيى پيماندا ھاتەوہ: شيرى بۆ تىكردين و ھەندى ھەلواى كە لەرمى دايىنى و دايىناين بۆ ئەوہى بەرچايى بە يانى بکەين. ئيمە بە ھروشەوہ پەلامارى خواردنەكەمان دا بە رادەيەك كە فوڤكاى كورپى پوورە ناتاشا سەرسام بوو بۆلەوہى كە دەيبينى ئيمە وا ئەو ھەندە برسيمانە.

پاش ئەوہى كە تيرمان خوارد، پەتيكمان لە پوورە ناتاشا خواست و چووين بۆ دەرھينانى دۆلكە و كترىيەكە لە بىرەكەدا. ماوہيەكى زۆر خومان پيوە خەريك كرد بە لام بى كەك بوو، ئەگەر زىرەكى و بليمەتى مېشكا نەبوايە كە نالە ئەسپىكى بەستە پەتەكەوہ، ھەرگىز نەمان دەتوانى لە بىرەكە دەريان بىنين.

پاشان من و مېشكاو فوڤكا روشتين بۆبژار كردنى باخەكە. بە دەم ئىشكردنەوہ مېشكا دەيوت: «بژار كردن ھىچ نىيە، ھىچ شتىك لە بژار كروندا گران نىيە و زۆر ئاسانترە لە لىنانى سمولينا!».

سەرچاوە

سپوتنیک

SPUTNIK

NO. 6 June 1973

P.168 — 173

Mishka and the Semolina

Astory by Nikolai Nosov

مه‌یرو لدهوکی

ئاگجی بو

□ سگفان عبدالحکیم □

ژ به لافکرنا ته مینداریا گشتی یا رهوشه‌نبیری و لاوان لدهفرا کوردستانی نشتوکا سه‌یدایی مه‌زن محمد امین بۆز ئارسلان ده‌رکه‌فت بناقی مه‌یرو سه‌یدا عبدالکریم فندی ژ تیبیدلانی وهرگیرایه ژ ده‌ه چیرۆکا پێک هاتیه و (92) به‌ر په‌ریت نائفجی و ره‌نگ و وینی نشتوکی هه‌ر ژ نشتوکا لانی وهرگرته‌یه.

به‌ری بینه‌ شروقه‌ کرنا فا چیرۆکا من دقیت بیژم پشتی من ئەف ده‌ه چیرۆکه‌ خاندین هه‌نده‌ك خالیت گه‌ش تیدا خویا دبن.

1 - راستیا ژین و ژیارا ملله‌تی مه‌ لگوندو باژیراو هه‌ژاریا تیدا دژین.

2 - ئەوه‌ز رۆڤن ده‌هاتینه‌ گوتن و به‌ لافکرنا کوبادینا زمانی هه‌کاری و بوتیا تیناگه‌ن دره‌وو خه‌له‌ت ده‌رکه‌فت چنکو‌ئه‌ز باوه‌رناکه‌م کوئیک ژ ده‌وکی یان ئامیدی بمینت ئاسی بخاندنا چیرۆکی سه‌یدایی مه‌زن بۆز ئارسلان.

- 3 - سەيدايى بۆز ئەرسلان ۋەك ئەم دىياسىن رۆژنامە نقيسەك شەھەرزاۋ خام خورتبۇز بەر
ھندى بدارشتنا چىرۇكا ۋەك سەلىقا تورى رۆژنامە قانى ھات پتر ژ تورى ھشك وزوھا.
- 4 - زمانى كوردى بەيزە ژ لايى ئىدىيە مەيت بكار ئىنايىن ۋەك، ھەستە، ژمە چىتران.
- 5 - چىرۇك گوتن ھندە جارا ۋەل مەدكەت ئەم ھزىركەين كونىزىك فولكۇرى يە پتر ژ
خام ۋەزىت سەيدايى مەزن بۆز ئەرسلان.
- 6 - سەيدايى نقيسە قان عبدالكريم فندى خو ۋەستاندىيەو بدلو قانى پىروزباھى ژىرا
نان ۋەسە.

چىرۇكەكە سىدار ۋەك زارۇكەك كورد ياريا دگەل ھە قال ۋەوگرا دكەت برسى دبىت
دزقرىتە مالى دا نانەكى بخوت لى دەيكالى دىيۇتى مە خارنا روينى نىنە دىيۇتى كەرەك نانى
دايى قەگەريا دەق ھە قالىت خو بىر كىقە ھەلنگىف و نان و خىيارى ۋى ژدەستا فرى سەيەك
ھات خارو ھە قالىت ۋى ژ دىرفە كرە كەنى و سىدار ما دكوفانادا ھەلبەت ئەف خىزانى يە دناڤ
كوردادا مشەيە لى جوانيا فى چىرۇكى دىك و پىكا پەيقتى كارھاتىن زارۇكى كورد ژىنا
ۋى يا چاۋا بوو.

دايىنە پەستەكا چاۋا ھندە زارۇكا بى دەيى بابا تووتىن دكىشان و رۆژەك ژ رۆژان قەستا
ھە قالەك خو كرن لگوندەك نىزىك و لوپرى تىتن كرىن و قيان ستەوبەرا (چەرخ) بكرن بەرى
ئىك ژ وانا گوتى بى نەقتى چىنكومەيى ھەي و لىزقرىنى دووئىلچى دىتن و پشتى ئەوزارۇك
سەكرى ئەو چەرخ ژى ستاندن و لگەل خو بىر دادگەھى بەلى بىر قە زارۇك و ئىلچى پىك
ھاتن كوچەرخ بووان بىت و ئەوزارۇكا بەردەن ۋە ھەروەسا چى بووژى لىقىرە تىگەھشتن و
زۆردارى ئاشكرا دبىت كا چاۋا دژىت ئىكن.

چىرۇكا كومى تفنك براى باران بى مەزن كولافەكى بۇدكرىت لى سىخو رەك بى كوناقى ۋى
ئولى كوچكان زۆردارى لى دكەت و ناھىلىت خوشى بخو بىنىت.

براىسى ئىدىيە ما ژمە چىتران (الجن) گەلەك بەرەكەفتى يەو سەيدايى مەزن بۆز ئەرسلانى
دقيا بشىتە مە ئاشوپەودرەوگەلەك ھەنە دناڤ ژىنا كوردەوارىدا نەمازە دەمى زەلخى جلا
لنھالى دشت و ساڧايى ۋە پىچايى داناي بن سىيەرا داراۋساڧا نەساخ دبىت و زەلخى ھەوارا
خو دگەھىتە خەجى پىرەژنا ب كەرامەتا لگوندى بەلى مخابن ساڧا دمىت و جانىا زەلخى
دمىت.

تىتن چاۋا دبىتە كا :

ئەو كاروانىيت كورد نكارن بازىرگانىيا ژ خورا بكەن ژ بەر ئىلچىاۋ جارىەكى دكەقنە

تهنگافیه کئی لی کاروانی دهر دکه فن زاناوشه هره زاتر ژ ئیلچیا وهختی باری خودگورن ورو رهشی ل ئیلچیا دمنیت .

سیتل : - رندی مر (شیر و دهستی خده دا زکی ژنا خواه) بشکوری وگوت «تودی ب فی هالی جاوا بچی بهرثافی، رندی!» .

رندی بشری : «ماهز هندک ب فی هالی چومه، نایی بیراته! . . .» .
دهستی خواه ب ئالی زاروکان فه راکرو په یفا خواه ژاوت :
«من ئهف ههمی ب فی هالی نه ئاینن ما! . . .» .

په رندی زک پره و شول که ره ههلبهت مرن دگهل ژفان بوژ خویا زهرو چیلآ خوبه رزه دکرو هندی لی دگه رت دابینت بهلی نه دیت ئینا قه ستا مه لایی کر مه لایی گوندی دا ده فی گورگی گری دهت پشتی مه لایی بوخاندی دیت چیلآ وئ ب ده فی گورگی هاتیه خازن چهند وینهک جوانه بوژ یارا کورده واری یا تزی باوهرودل پاقری بیگونه ه ژ خوفه رهو بئیشا زراف (مرض السل) هه رچه ند خه لکی گوندی نه دزانین کا ئهف چ نه ساخیه دیسا دادا خودگه هینه مه لایی گوندی بهلی حه یف باز به ندا مه لایی نه شیا فرهو ژمرنی قورتال کهت .

زافایی دهسالی : - هه رچه نده ئهف په وشته دناف کوردادا ههیه ده می بیکا مازن بژی خوفه بو گه نجه کئی بجیک تینه دمالیقه یا مارکرو دی له یفیا کورکی بن هه تا بالخ دبیت، بهلی فی زه ری چه ژ له زگین دکر، له زگیزی ژ ئه فینارا خودیر بو هه تا هاتی دهستی که چی گرت و په فاند هوسا ئه فینی چارا درست بوگرفتاریت کوجشاکئی دادنیت، ژخو «مه یرو» کانیا مه ستوبوهاریکار وشفان بوژ بی خه مه تا ترارهک ئافی مه یرو دمريت بریکا کانئی دا مارهک دگه زیت - پیقه ددت .

● گشت چیرۆکید سه یدایی مه زن بوژ ئه رسه لانی سه رکه تینه چنکو دبی سورا فوسپافن بی ئاشوپ ودره ون بهلی بهروفازی دیروکا قوناغهک ببه ا ژ ژ یارا ملله تی مه دادرئیت په یقیت گهش ودهس خوش سه یدایی عبدالکریم فندی بو فی کاری پیروژ خوزی سه د خوزی ئهف توری مه یی زیرین وپهنگین و بهنگین هه می هوسامه خاندباوده رگه هی وهرگیرانی و بزافا گورینی بتیپیدا لاتینی بو عه ره بی به رده وام بیت .

پیاچوونە وەهەك بە

گوڤاری «كوردستان» دا

ژمارە (۲) لە ۲۱ کانونی یەكەلی ۱۹۴۵

☐ ئامادەکردنی: ع. تالەبانی ☐

بەشەکی بەك

ئەو شوێنەکانی کە ئەمڕۆ لە کوردستانی ئێراندا سەری هەڵداوە، هەموو هێزە ئازادیخوازەکانی کورد تیایا لە بۆتە یەكدا - سەرەرای جیاوازی لە هەندی بیروپای نیوانیاندا - کوێوونەتەووە بو بە گژاچوونی رژیمی خوینریژو رهگەزپەرستی خومەینی، ئەم شوێنە هەر لە خۆیەووە دروست نەبووە، لە زەمینەکانی بۆشەووە هەلنەگیرساو، بە لکو پێستی بە تۆمارێکی فیداکارانە و قوربانی دان و، میژووێکی پڕ لە ئازایەتی و لە خوێردن ئەستورەو، لە ویوێکیانی خۆراگرتن و سووربوون لە سەر وەدی هینانی سەرکەوتن و جی بە جی کردنی ئامانجەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا وەرەگریو، ئەم شوێنە بۆتە خاوەنی تەقالییدیکی شوێنەگیرانە و ئەو تۆکە لە وێرانی داین لە ئەنجامدا سەر بە رژیمی ئاخواندی رهگەزپەرستی دادەنەدین و، لە بەردەم خواستەکانی خەلکی کوردستانی ئێراندا چۆک دادەدا.

بێنەووە سەر باسە کە مان، بە لای ئێمەووە بە شێکی گرنگی ئەو زەمینەکانی کە بزوتنەوێ ئەمڕۆی کوردستانی ئێران پێی خۆی لە سەر قایم کردووە.. زەمینەکانی بیرو و شەنبیری ئەو سەردەمە، کە لەو دەچێ دەورێکی چاکی لە هۆشیارکردنەووەی خەلکەدا بێنێووە.. لێرەووە بایەخی پیاچوونەووەی روزنامەو

گوڤاره‌كاني سهرده‌مه‌كاني پيشووي بزوتنه‌وه‌ي گه‌لي كوردی ئه‌وديو
ده‌رده‌كه‌وي، به‌تايه‌تي ه‌ي سهرده‌مي دامه‌زراني حزبي ديمكراتي كوردستاني
ئيران، پيگه‌وه‌ناني كوماري مه‌هاباد، له‌و ب‌روايه‌شدائين ئه‌م پياچوونه‌وه‌يه
جگه‌له‌وه‌ي ري ب‌وليكولينه‌وه‌يه‌كي تيروته‌سه‌لي ر‌وزنامه‌نووسي كورديش پاك
ده‌كاتوه، له‌هه‌مان كاتدا ز‌ور لايه‌ني ر‌وشنبيري و كو‌مه‌لايه‌تي و سياسي ئه‌و
سهرده‌مه‌شمان ب‌ورون ده‌كاتوه.

ژماره (٢):

له‌ژماره (١٠٥) ي گوڤاري «ر‌وشنبيري نو‌ي» دا پياچوونه‌وه‌يه‌كم
به‌ژماره‌ي يه‌كه‌مي گوڤاري «كوردوستان» دا - كه ئه‌مه‌شيوه‌ي نووسيني وشه‌ي
كوردستانه له‌ گوڤاره‌كه‌دا - بلاوكرده‌وه، ئينجا بو‌ئه‌وه‌ي ناوه‌پو‌كي ژماره‌كاني
تري ئه‌م گوڤاره‌ بخريته به‌رده‌م هه‌موو خوينه‌ران، به‌پي‌ي تواناو تا ئه‌و ج‌يگه‌ي
ب‌رېكه‌ين به‌ژماره‌كاني تريشدا ده‌چينه‌وه‌و ب‌لاويان ده‌كه‌ينه‌وه.

ژماره (٢) ي ئه‌م گوڤاره له ٢١/ي ديسامبه‌ري (كانوني يه‌كه‌م)
ي ١٩٤٥ ده‌رچوه، واته پاش ده‌رچووني ژماره‌ي يه‌كه‌م به‌پازده ر‌وز، له‌سه‌ر
به‌رگي يه‌كه‌م ناوه‌پو‌كي ژماره‌كه بلاوكراوه‌ته‌وه هه‌روه‌ها تيا دا راگه‌يانداوه‌كه له
(مه‌هاباد چاپخانه‌ي كوردوستان)^(١) له چاپ دراوه، له‌ديوي ناوه‌وه‌ي به‌رگي
يه‌كه‌م و به‌رگي دوهم هه‌والي پيگه‌انتي ده‌سه‌لاتداريتي كو‌مار له‌شاري نه‌غه‌ده
بلاوكراوه‌ته‌وه.

له‌لاپه‌ره‌ي دوه‌ميشدا، تا ناوه‌راستي لاپه‌ره‌ي شه‌شه‌م به‌زمانی فارسي
وتاريك ده‌رباره‌ي زمان و ئه‌ده‌بياتي كوردی به‌پينوسي (س.م. حميدي) ناويك
بلاوكراوه‌ته‌وه، نووسه‌ره‌كه ده‌يه‌وي ئه‌و راستي به‌سه‌ليني كه‌ زمانى كوردی
هه‌رچه‌نده جو‌ره‌ خزمایه‌تیه‌كي له‌گه‌ل زمانى فارسي كوندا هه‌يه، به‌لام زمانى‌كي
جياوازه‌و، ه‌ي ميلله‌تيكى جياوازه‌و، كورد فارس نيه، به‌لكو كورديش هه‌موو
مه‌رجه‌كاني نه‌ته‌وه‌ي تيا هه‌يه، هه‌روه‌ها نووسه‌ر ئه‌وه‌شي راگه‌يانداوه‌كه
كورديش خاوه‌ني ئه‌ده‌بياتي خويه‌تي و باسي ئه‌ده‌بي كوردی و شو‌په‌سوارانى

دهكا هه ره له سه ره تاوه... (علي ته رموكي) و (بابا طاهري همداني) و (علي حريري) و (مه لاي جزيري) و (فقي تايروان) - فه قى ته يران - و (احمدى خانى) و (شريف خانى جوله مه رگى) و (شاه پرتو حكارى) و (احمد رامز بيگ كورد يزاده) و (مصباح ساوجبلاغى) و (مصطفى بيگ كوردى) و (ملاخضر نالى) و (حاجى قادر كوئى) و (عبدالرحمن بيگ سالم) و (شيخ عبدالرحيم مولى اورامى) و (مولان خالد كوردى شهرزورى) و (شيخ رضا طالبانى) و (محمد افندى) و (حمه اغلى دربند فقره) و (حسن كنوش) و (صالح افندى آهى) و (احمد حمدي بيگ) و (طاهر بيگ) و (احمد بيگ جاف) و (امين فيض بيگ) و (خسته) و (سليمان افندى يمنى) و (ملا صالح حريق) و (عبدالله حسن) و (ملا محمد خاكى) و (ملا مصطفى بيساراني) و (ولى ديوانه) و (احمد كور) و (امين بيگ دزه يى) و (وفائى) و (ملا مصطفى بيارى) و (حسن هومر) و (ملا محمد كوماسى) و (ملا محمد دربند) و (ملا قادر شيخ وسانى) و (ملا رحيم ومكرى) و (كاك امين مكرى) و (كاك مصطفى ايرانى) و (ملا محمد كوئى) و (ابو الحسن سيف قاضى) و (ملا معروف كوئى) و (ملك الكلام) و (برده شانى) و (پيره ميرد) و (سالار سعيد حيدرى) و (شپرزه) و (خاله مين) و (هه تاو) (شپرزه) و (قانه) و (ملا كريم زارى) و (غرقى شعرى) و (فايق بى كه س) و (سلام) و (گوران) و دوو شاعيرى تریش.

له نيوده لاپه رهى شه شه مه وه پارچه شيعريكى (خالد حسامى - شيواو -) بلاو كراوه ته وه به سه رد پى (شيوه نم بو وه طه نه) تيايا ده لى:

(گيانه من كارم كراوه بويه هه رهاوارمه
 بو طبيبي دهرده كه م نايه چه جى تكرارمه
 دل له ده ستم چوته دهر ياران چلوني بينمه وه
 دايم آخر آهى سردو جه رگى آور بارمه
 ژينى من تازه محاله واله چاوم خوينى گهش
 تك تك دهر ژى كه سه رچاوه دله خوين بارمه
 خوم به قوربانى وه طه ن كردو فريم دا زينده گيم
 وه رنه سه رشينم ره فيقان هه ركه سى غمخوارمه
 هتد...)

ئه م شيعره ناسكه له (١٥) به يت پيگ هاتوه..

له لاپه رهى هه وته مدا شيعريكى هيمن به ناوينيشانى (بژى ديموكرات)

بلاوکراوټه ته وه، هه روټه ها له م لاپه رټه وه له لاپه رټه وه هه شته مډا چه ند دهنگو باسک
بلاوکراوټه ته وه.. بو نمونه:

(دهنگو باس)

ناريکترين کرده وهی که سيک نه وه په که له وولاتيکدا جيگايه ک بو پيک
هينان و ريکخستنې داواو کيشه هه بي و خه لکې به خوشي خويان کاران بکه ن
که له دوايدا خوتوشي به لاو ضرره به خه لک بگه يينن. هه روټه کو بيستومانه
عبدالله بگ اغاي يالاوه له گهل حمزه اغاي وه ته ميش مراغه يکې ملکيان
هه بو ه عبدالله بگ بو داخوازي ديتبه شاري (مهاباد) که له حزبي
ديموکرات شکايت بکا مصطفى ي کوري حمزه اغاي وه ته ميش ده که ويه
دووی و دهی کوژی، چنده که که يان بو پرسينه وه و داخوازي هينايه
شاري چلونه تي ويی له تحقيق دايه و نتيجه ي له ژماري سيدا ديتبه
به رچاو)

ته واو -

له لاپه رټه نو هه ميشدا (ع.خ) ناويک گفتوگو په کی له نيوان کوريکو
دايکيکدا له ژير ناو نيشاني (نه ي دايکي نيشتمان) به زمانیکي زور و پاروا
بلاوکړدو ته وه. هه روټه ها له لاپه رټه ده هه م و يازده هه مډا (م.م. عيشقي) پارچه
شيعريکي ناسکي به ناو نيشاني (دوره دوره ي هونه رو کار ده بي) نه مه چه ند
به يتيکيه تي:

(کيژيکي چارده سالي ليوال
هاته وه روژی له مه کتب بو مال
دلی پر بوو له نمو حزن و خيال
به غضب هاته وه مال قه د شمشال
هاتبوه جوش کوره ي احساساتي
زور به هيبت بو قيافه ي ماتي)

ماناي گشتي نه م پارچه شيعره ده ر باره ي کچيکي قوتابي ده سکورته و چون

هه ندى له دهسته خوشكه دهوله مه نده كانى له بهر هه ژارى يه كه ي نايدوين
وله گل خويان بو سه يرانى نابهن، له نه نجامدا. به لام دايكى كچه دلى دهداته وهو
تى دهگه يه نى كه:

(تو به ظاهر كه فقير و روتى
به هونهر قيمه تى وهك يا قوتى)

له نيوى لاپه رهى يازده هه مه وه تا كو تاى لاپه رهى سيازده هه م پارچه
هه لبه ستيكى بيگانه كراوته كوردى به ناو نيشانى (كچيكى ديل) به په خشانىكى
ناسك پيشكه شى خوينه ران كراوه.

له لاپه رهى چوارده هه مه دا له ژير ناو نيشانى (فرميسكى هه تيو) دا پارچه
هه لبه ستيكى فارسى وه رگير اراوته سه ر زمانى كوردى هه ر به شيعرو، له دو ابيداو
تالا په رهى شازده هه م به شى دوه مى ليكولينه وهى ديموكراسى چيه كه له ژماره
يه كه مى گوڤارى «كوردستان» دا له چاپ درابوو بلاو كراوته وه.

هه روه ها پارچه شيعريكى تر به ناو نيشانى (هه ل ده كه م) له لاپه رهى
هه قده هه م (كه به هه له ي چاپ بوته ١٥) و لاپه رهى هه ژده هه مه دا بلاو كراوته وه.

دوا باسيش كو تاى باسيكى ژماره ي يه كه مى گوڤاره كه يه كه ده رباره
ژيان و سه رگوزو شته ي ستالين بووه.. له كو تاى لاپه رهى بيسته مه هه واليكى تر
بلاو كراوته وه له شارى مه هه باده وه، ده رباره ي يه كه م روژى فه رمانه رهاوى
پيشه وا قازى محمد.

چهند سه ر بچيك:

ئه وى پيوسته بو ترى كه قه واره ي ئه م ژماره يه ش هه روه كو ژماره
يه كه مه وايه و، هه روه ها له ٢٠ لاپه ره پيك هاتوه..

له م ژماره يه دا واهه ست ده كرى كه بايه خ به بلا كردنه وهى چهند هه واليك
دراوه كه په يوه نديان به ژيانى خه لكه كه وه سه لاتداريتى حزبى ديموكراته وه
هه يه.. هه روه ها ئه وه ش سه رنج راده كيشى كه دهنگو باسه كان به شيويه كى
روژنامه نووسى تاراده يه ك پيشكه وتوو داريز راوه و، شه ش هه والى تيايه.

ده رباره ي راسيى كردنى هونه رى ژماره كه، هيچ پيشكه وتنيكى ئه وتوى
پيوه نابيزى.

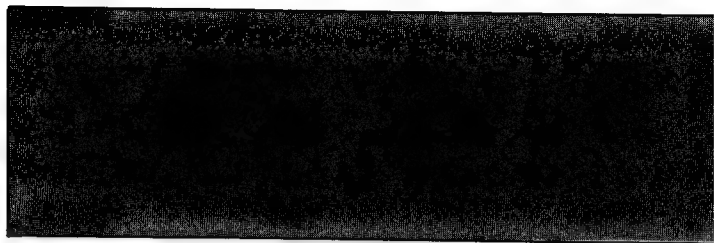
ئەوى زۆرگىرنگ بى، ئەو ەبدا، تە دەستەو ە كار بە دەستانى گۇقار ە
لە و باروز روفە دا ە فەرمانرە وایی كورد لە مە ەاباد دەستى پى كروە، پىوستان
بەو ە ەبوە، ە لە فارسە كان بگە يەنن، ە كورد مىللە تىكى جياوازە و خاوەنى
ئە دەب و مەرجى نە تە وەيى خويە تى، بۆيە ئە بىئىن يە ەم و تارى ئەم ژمارە يە
بە فارسى و بۆ روونكر دنە وەى ئەم مە بەستە تەرخان كراو، بىگومان ئەمە
بە لاكر دنە وە يە كى راگە ياندنى زىرەكانە دە ژمىرى.

ئىملا، ە ر ئىملای ژمارە ي پىشوە و زۆر لە ئىملای ئىستامانە وە دوور نى،
ەوت بە كار نە ەينراو ە لە باتى (سەر - فتحە) لە زۆر شویندا (۱) بە كار ەينراو ە
لە ەندى جىگاشدا پە پرەوى ئىملای ە رەبى و فارسى كراو.

زمانى نووسىنىش، ە ر بە شىو ەى موكرى يە و ەيچ شىو ە يە كى ترى تىدا
نىو ە زۆر پاك و بىگەرد و خوشە.

(۱) ئەو رستە و شانەى لە نىو دوو ەوانە دانراون ە ر بە ئىملای گۇقار ە
نووسراون.

کامیل ژیر

بەم گوارە شوڤرەوه، جوانی: نیرگزه جاپی بەها
جاران لادی، ئیستا گوارە مۆدهی پەریزادی شار

بەم گوارە شوڤرەوه سەری ئەلەرزینی و سەری بەر
خوی لە تەل داوه، رازاوه، بووکی جهژنی سەری وەر

بەم گوارە شوڤرەوه بەرگی هەمووی هەر پووله که رێ
ورشی پووله که تێگهلی ورشی ئەگریجهی درێ

بەم گوارە شوڤرەوه لەشی پەرداغ، دەوری چاپی رشت
بەکلی رەش، برو هەر رەش، پڕو پەییووست، هەلنەگرت

بەم گوارە شوڤرەوه دەست و پێی بەخەنە سوورو نەخه
پانییه رزی پووله که چن بە سەر پێوهی پڕ له ورش

بەم گوارە شوڤرەوه خشی داوه له خوی بەلام که می
پاوانه ی پێ و میخه که بندو تاکێ بازن، سەر پەرچه می

بەم گوارە شوڤرەوه ئەلی: واتایه کی گهلیک ورا
گۆلی گهشاوهی به هارم، کچه کوردم، کچه کور

بەم گوارە شوڤرەوه ئەلی: من جوانیه کهم هەر لەش نی
مروڤ ته نیا به بهرگه وه وینهی گولیکی گهش نی

بەم گوارە شوڤرەوه ئەلی: من باوه پم، من پیرو
من په یکه ری کوردایه تیم، چروی داستانی نه ورو

بەم گوارە شوڤەووە ئەکشیتەووە لە رەش بینی
بەزە ی دیت و پێ ئەکەنێ، چاوی پەرە لە گەش بینی

بەم گوارە شوڤەووە ئەلی: من ئەوینم بو کۆری کورد
بو پیشمەرگە هاو بیره کەم، لاوی ئازای بە دەست و برد

بەم گوارە شوڤەووە ئەروا لە سەر نووکی پەنجە ی
ئاهەنگیکە، چۆپی نوێ یە بزواندنی لە شو لەنجە ی

بەم گوارە شوڤەووە شایی بە شیوێ شەنگی شاکارە
پیشەوای کۆری هەلپەرکی، سەر چۆپی کیشە ناو دارە

بەم گوارە شوڤەووە ئەلی: من وەك جوانم نیازشیم پاك
سەرچاوە ی بیرو فەلسەفەم خۆمالی بە و کردەوهم چاك

بەم گوارە شوڤەووە ئەلی: لە جوانی دا تاكم نیە
من پەروانەم، بو رووناکی لە مردنیش باكم نیە

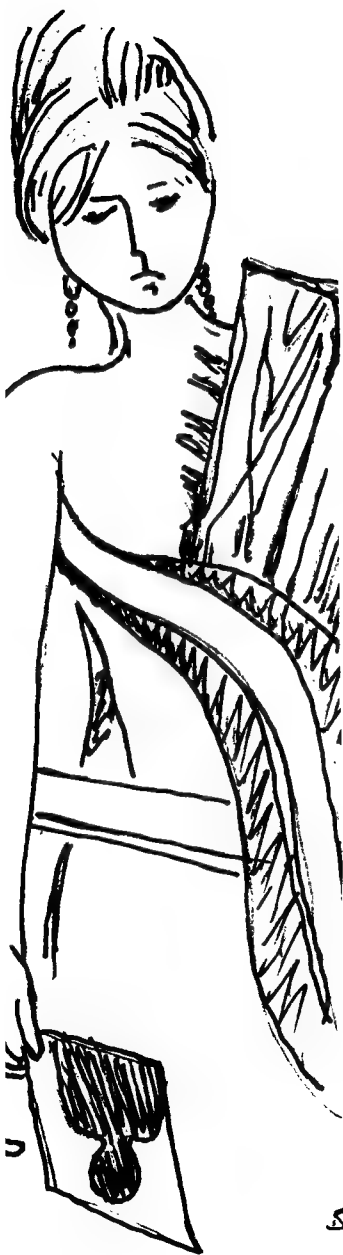
بەم گوارە شوڤەووە نیگا بە چوار لادا ئەپرژینی
دلی دژ دا ئەخورپینی، رەنگی دلاری ئەرژینی

بەم گوارە شوڤەووە ئەلی: هەر چەن لە سەر رووی ئەم ئەرزە
لە سەر خاكێك ئەژیم پێ شیل، بێ دروشمە و بەبێ مەرزە

بەم گوارە شوڤەووە ئەلی لەوێش زیاتر خۆشم دیلم
بەلام شادم چونكە بە هەست كچه كوردی وریا و ژیرم

بەم گوارە شوڤەووە ئەلی: كە من هەستم هەبێ و نەمری
روژی ئەبێ داری ئیمەش بەری رەنج و گەنجی بگری

م گوارە شوڤەووە ئەلی جوان، ئەلی كچه كورد، ئەلی شوخ و شەنگ
بە قوربانی بەری پیت بێ هەزار سەری بۆش و دەبەنگ

سالفنامه‌ی سه‌دهی بیستم

له شیف مه نه د

(١)

لا فاولیک دی... لافاوی تاریک بیره له: زام... له مهرک... له نه خوشی له
مارای خه له کرمی کر...
کهس ساموونکه ی ترسو بیم قریشکی نه خلک الله لا فاوله
سه رجاوه که ی شه خه و زوقی ناپاک یه دهه ا به سه رشارو دی دا.

بووکه شووشه و شانه و نه گوستيله ی زيرين و کوشکی زيوين و
 هزار هزار شتی جوان و ئالو والا
 له شه قامه داوه کاندازوده کات
 که سی دهستی بو نه بات
 هه مووی له غم و بومبای پر له نه سپی مه رکه!
 من نازانم ئاده م که ی له به هه شت ده رکرا
 به لام ده زانم که ی کولومبس نه مه ریکای دوزی یه وه و
 که ی هیروشیماو ناگازاکی
 له گهر داوی نه توم دا په رو بالیان بوو به ته م...
 ده شزانم له که یه وه لووتکه ی هه لگورد نیشتمانی
 من و هه تاوه...!!!
 نه ی میژوو بو زالووی بی دهنگی
 گه رووی ویزدانی قه مته ر کردوویی
 ده به چه ند وشه یه ک زه وی بهه ژینه...!
 نه ی برسی یه کان
 بو بوون به قاوی به رده نهستی نه یرون...؟
 - نه وه کی یه زریکه له ده رگا کانه مان هه لده سینئ؟
 - منم... من... هه والم پی یه... هه وائی دل ده کاته
 باخچه ی خه ونی فینک...
 - تو کی ی؟
 - من نه ئی!! من... منم... ناو نیشانم چیا یه کی به رزه
 ناویشم گورانی یه کی ناگرینه...
 (هه تاوی گه ش)
 لافاوه تاریکه که ده کات به ته میکی سه ره پو
 لافاوه تاریکه که چرای ناو په نجه ره ی
 دله شه یداکانی پی ناخنکینری
 دوا ی لافاوه که نه و زه رده خه نه یه
 له باله خانه ی خه ونه کانه ماندا سه ما ده کات
 که له دووکه ئی سه ده ی بیسته مدا
 خرابووه قه فه زه وه...!
 هیلکه ی خه و بشکینن
 نه مه نه و هه تاوه یه له سه ر شیشی ده لاقه کان

قه له مبار ددهات

که به زه رده خه نه ی قوربانی یه کان دروست کرا
هیلکه ی خه و هه پروون هه پروون که ن
خه و کالاسی و گه نه به له ش هه لدینی و
وشه و نه وین ده کات به ژهنگ و که پروو...
دوو که نیکی دوور ده یه وی
مانگی ئاسمانی نه وینم لووش کات
بو نه وه ی وشه کانم له تاریکایی دا کرم بیانخوات!
ده سا ئه ی بارانی شاراهوی
پشت ئاسمانه چاو شینه کان
دوو که ل ته فرو توو ناکه
دوو که ل وه کو گردی خوی رامانه
دوو که ل بکه به پارووی بو شایی یه کی برسی!
مانگی نه وینم له ته پکه ی مه رگ دهر باز که
با کچه قر زه رده کانی شاره بچکوله که م
له بهر په نجه ره کانیاندا که زی و بسکی له بهر دابینن!
له وه تی گه ردوون پیده که نی
مانگی نه وینم له ریچکه و رکانی تاریکی دا
سه ره تاتکی ده کاو دوو که ل راوی ده نی و
شمشیر به دهسته کان هه ره شه ی لی ده که ن و
پرچه زه رده که ی له شه قامه کاند
ده که ن به سوو توو
به لام نه و هه ر گورانی ده چری و
ئاوازه کانی وه کو کومه لی منالی لاسار
باله خانه کان پر ده که ن له دهنگ
دهنگی مانگی نه وینم
ده گاته هه موو دهرگا و قه لاکان
دهنگی مانگی نه وینم
نه و هه تاو ده یه که نه سکه نده ری مه قدونی
نه یتوانی له دیو جینوسی زهوت کات...!
دهنگی مانگی نه وینم... شادی یه شادی...
نایه نیوه چه ژی شادیتان کردووه ؟

فوز به سهر نگو که سستی دلداران له که دل سادی را مار
گزل نه و که سستی له شه و نه بو که نه کاند
چه رمی بی بی به دوا ی شادی را چه قوی در کبود
ناخوات
که لی خار به لیم زمانی خود لغاو ده که دو
و شه کاند له به سته له کی شه و را زنده به جل ده که دو له بو سستی صمو و
هونرا و نه که

به شبمائی به کی زینله مو رهنگ گینگه بی ده دات
و ده کو به شبمائی باو که ناده

دو ای کرو سستی سیوه قه ده که که

بو کی بنو و سم

بو کی تو یزو کاری ده ست و به نجه و رو و ناکی صاوم

به قه له مو ده غله روه میش و مه که ز بیلیست و ده

بو کی کورگی جه زاری له ماله تاریکه که مدها به و و پرده کم

نه و ده تا بر سستی به کی قورسی کورسی خوی

له مدها شه نه که دو و ده

به بیانی و موری کیتی را خولم ده دات

نه و ده تا جه زاری و ده لاغاو رام ده مائی و

مغیش له جه رگی شه بوله به ره لا کانی را

و ده کو منال ترس ده مگرو و و نه زنه که ده ده

من ده ده و ی هه رچی خوشی دنیا هه به

بیگم به جرای زنجه تاریکه کلان

به لام لاغاو تاریکه که و ده نه زده هاند

ده داند لی صبر ده کانه و ده

ده نه ی ده سخته برسی به کان

با به هه بو و مان به به سستیک دروست که من

بزی لاغاو تاریکه که

نه و ده تا ماله کانی ناو مالدانی مغزو و

به دو و جوی بر له فوز اخه ی خنده و ده

سه رنج بازار امان ده کمن

بر به هه سو و هه سستم گویم له ده شکبات

بانگهان ده کمن

- مميطن لافلوہ تاريکه که چلو مکلفن دهر خواوی کرمی برسینتی بدات
ممیطن... مميطن...!!!

- نه ی منقه کلن چلو مروانی چین

ثم روز گلوه روز گلری لزاری نیه

نه ی منقه کلن چلو مروانی چین

ثم سر دمه سر دمی ترسو دروبه

کئی دمویری بهکر ثم لافلوہ تاريکه دا بهی ؟

کئی دمویری... کئی دمویری !!!

نه ی منقه کلن که دین

هو خمنجه رانه له گل خولندا بینن

که بهیر مکلفن هلسو وانی خیمه مکه ی

اما همیسو نیموور له تکبان بی و مگرد

همر چولر لای گه دیوون.. دیو ورنج و

مونه کو میرد ممو قوله میبانی و شو له بلو

کلو شو مو کورگی هلو...

- کهن به بی خمنجه ساری خوری بی بهاریندی

- کهن بهی خمنجه مال و پانی نیا !!!

و ایست بیدار بی له بقله دمه

کوری لایه ثم چله میبانی

من بهی بلکن له کلو دونه و بهی

له خور و کلو و شو و بهی

له ی و بهی و بهی

کئی لایه شو و بهی

کئی لایه شو و بهی

کئی لایه شو و بهی

کئی لایه شو و بهی

کئی لایه شو و بهی

کئی لایه شو و بهی

ئەو رەشە بايەش بال بەست دەكەم
 كە شووشەي چرا دەم بە خەندەكان
 بە زمانە دووكەلەكەي تەلخ دەكات...!
 - من ئەو ئاگرەم كە ھەرگىز نالەو نىلەو نركەم
 نابى بە زىي خۆلەمىش
 (ئەو دەنگى دلە)

- من ئەو چەمەم كە ھەمىشە روژ وەك پەرىيەك بە نەينى مەلەم تىادا
 دەكات

(ئەو ھازەي خوينەكەي مە لا ئاوارەيە)
 - من ئەو خۆرەم كە ھەرگىز كرم و مىشوولەي شەو
 بە تىشك و پرشنگم ناكات
 (ئەو دەنگى ئەو منالانەيە كە ھىشتا پىيان
 خاكى زەوى ماچ نەكردووە)
 - ئاگادار بن لە ھەموو مىرنشپىنىيەكدا
 لە شكرى يەك ھەيە
 (ئەو دەنگى خانزادە)
 - ئەرى ئەم تارمايىيانە مروفن يا كەنوو...؟
 (ئەو دەنگى ئەحمەدى خانىيە)

گيانم بارانىكى خەستەو
 بەسەرلقى ئەرخەوانى شادىمدا دەبارىو
 لە سەر پەلو پوكەيدا
 ھىلانەي ھۆرەي ئاشقانە دروست دەكات...
 كۆمە ئى مندال گازم دەكەن:
 - ئەي شاعىرە لاسارە برسىيەكە
 كۆرانىيەكى تازەمان بو بلى:

● (ھەرچى منالىك بەستەي دزراوہ
 ھەزار بەستەي نوى لە باوہش ئەكا
 ھەردلوپەيە خوین كە رزاوہ

هه زاران هه زار چرا گهش ئه كا
 تاریکی وهكو نالی ئه سب دهسوی
 دلتان هه زاران خوری تیا دهروی
 شهق ئهبا زالووی قوراگهی شار
 زهوی پر دهبی له خه نینهی نوی
 - له هه وارگهی خانوویهکی سووتاودا منالیک دهگریا لیم پرسی: چیت
 دهوی ؟

گوئی: چلیک زهیتوون
 له باخیکی به قهره برووت کراودا بالندهیهک
 قونه قونی بوو..
 لیم پرسی: چیت دهوی و بوچی دهگه پری ؟
 وتی: چلیک زهیتوون
 به دلداره کهمم گوت: له جه ژنی یادی دلداریماندا
 چیت پینش کهش کهم و چیم پینشکهش دهکهی ؟
 گوئی: چلیک زهیتوون
 که خه و پرچه سه وزه کهی خوی بو کردم به که پر
 له خه ومدا نه یرون زیندو بوته وهو بوته قهرالی
 هه موو جیهان و
 بریاری ده رکردوه هه رچی دار زهیتوونی جیهان ههیه
 هه مووی بکری به خوله که وه...
 بهر له وهی دهستم له ملی بووکی خه و بترازی
 گویم ئی بوو پیره ژنیک گوئی:

● دهلین دوو برین له سه ر شانی نه یرون روواوه
 به خوله که وهی زهیتوون نه بی
 که فو کولی ژانو سوئی دانامرکی...!
 شهویک هاوارم کرد: دهستی دایکم پره له لقی زهیتوون و
 کولی شادی..
 تیریکی ژه هراوییان له دهستی دایکدا چاند
 براون ئه وه خوینه پیروژه که یه تی
 له بهر مالمندا بووه به کانی
 ماله که شمان ئه مه تانی له سوچی چه پی دلداهه شارم داوه

کابلو و لسنیزه کلی لووش کرد
چند دلو به خوبیتقم له مدم دری
مریزنیز هو راوم دمر باره ی خونه و یعلی بنیطنل بی تووسی
هو راوه کتم یوو به کور مفریز هوور
بو ملاش هرچی هووره
موسی خوبیتی ملی لایه ی

• • • • •

همانگونه که می بینیم
 میوه های درختان میوه و درختان
 میوه های درختان میوه های درختان
 میوه های درختان میوه های درختان
 میوه های درختان میوه های درختان
 میوه های درختان میوه های درختان
 میوه های درختان میوه های درختان

نه دهستی گو دهکا روو بهرووی سته م
 شمشیر هه لگری !!!
 نه وه تا لافاوه ره شه که
 کرمی په تاو سه راسی نه ماله هه ژاره کاند
 رو دهکات
 نه وه تا گلوله ی برسیته یی یه کی هار
 بوو ته رایه خیکی که وره .
 له هه موو ماله هه ژاره کاند
 نه وه تا خه م بوو ته ناله بارترین درنده و
 په لاماری هه موو ماله هه ژاره کان دهکات
 ده نه ی شمشیره کان
 که ی له کیلان ده ده چن... !!!
 «وا لافاوه تاریکه که
 هه موو زه وی داگیر دهکات
 بواری رزگار بوون نه ماوه بلو هشی من نه بی»
 نه وه دهنکی لووتکه ی هه ساروست بوو...
 کی دهبه وی لافاوه تاریکه که قووتی نهکات
 با له لووتکه ی هه ساروستدا تاشه به ردیک بکات به مال...!

په لکه زړې پېښې ټاپو په کډن

مشرقي ليکوال

خاتوونیکې ته نیا
 وا له کوشکې شیعړه کاڼا
 کراسه ټاودامانه کې: بینایمه
 هیوای کردووم به: فه قیانه
 به: سۆزم چاوی رشتووه
 هه ناسه ی کردووم؛
 به میخه ک به ندو ریحانه.
 به راپړه وی کوشکه که دا؛ دیت و ده چی
 جارنه جاره؛ دلّم له که مری ده خشی
 له دراوسیکانم وایه:
 هم خاتوونه ته نیایه
 به ئی هووده چاوه ری به و
 سواره کې ناگه پرېته وه.
 سواره که.. نا.
 به لّام ته سپه کې دیته وه
 لایکې خوین گه رمی تر
 سه رله نوی هه ل ده گرېته وه.
 رانک وچوڅه ی زه رده خه نه

خاتوونیکې ته نیا
 وا له گيانما
 دلّی کردووم به: ټاوینه و
 خه ونه کانم، به: شانه
 سه دان ساله چاوه پروانه:
 کابرای پوسته
 نامه یه کی بو به ئی
 له دراوسیکانم وایه
 هم خاتوونه ته نیایه
 به ئی هووده چاوه ری به و
 هه رگیز نامه ی بو نایه
 نامه که لای کابرای پوست-ه
 به لّام گیانم
 به ئی ټالّو ناو نیشانه
 خاتوونیکې ته نیای تیا یه
 دلّی کردووم به ټاوینه و
 خه ونه کانم، به: شانه.

* * *

دەكا بە بەر دېرەكانما
سەر بەخو.

خوی دەكاتهو

بە ویردانا

بۆ لای ئەو خانمە تەنیا یە
وا لە کۆشکی شیعەرەكانما.

* * *

ئەم خاتونە:

ئەسپی گەوالە هەوریکێ قەنەوزی
بۆ سەفەرە کە ی خواستوو.

لە شاعیرێک ..

کە وەکو خوی تەنیا یە.

ئەم خاتونە:

تووی کچۆلە یەکی چاوپرەشی؛ لە داوینایە
تویشووی سەفەری:

بۆنی هەناسە ی دارگۆیزو

قاسپە ی کەوی چیا یە

لە ناوێند جەنگە ئێک گۆرگا

بۆ مەزاری ..

کافی یەکی زیندوو .. وێلە.

خەلکی دەلێن: گۆرگ دەبخوا.

بەلام .. نا.

دەگاتە کافی یە کەو

خوی لی دەشوا.

کچۆلە کەش:

وەک چە پکێک کام

لە داوینای دیتە خواری و

تیکەل دەریای ژبان دەبی.

باران:

بۆی دەبی بە قومات.

نیرگەر:

دەبی بە گوارە یی و

خۆر:

بۆی دەبی بە جۆلانە.

پەلکە زێڕینە:

قوربانی دەبی و

خوی بۆ دەکا بە: پاوانە

هە ی باران بارانە

باران .. بارانە

شاعیر؛ ئەسپە کە ی،

دەکا بە «باربووی»

ئەم کێژە جوانە.

عبدالرحمن مزوری

۱ - سلاف

نه گه رنو بویکه کیدا جوی
ته جوانه ک دیت
به ژنا وی یا شهنگ وشه پال
که له ک که له ک
ژیه ژنا ته رحید چناری
شریتو بو
پولا بد جاوی یا زیرین
ژ بیلید کووم وریبارا
بغوتو بو
که رمیا هه ردو جالیدوی
ژ ناگری هزار کوچکد زفستلی
که رهتر بو
نو بخودی که یی . زی نه بوره
ته و به ری براسست و دروستی
واری منه
هیلین و ناغاری منه
نه نه بوره ژوی خاتوینی
تو سلافید ناگرینید من بگه هینی
تو بگه هینی

۲ - وهلات

ته من که نج و خزینه نه
ته فرو ژیه ژنا ته را بدم
ته من په لکه زیرینه نه
هنداف سه ری ته ته ز قه دم
ته من ستران ولاورنه
بوته نه بیلیم یان نه دم
وه لاشی من . من چ هیه .
ته هه دلی من سینه کا به واریانه
دنی هافیزم لسنکی ته دم
لسنکی ته دم

۳ - قه قیسی ته بران

مه ی لک و لک - مه ی لک لک
 ته دل لکری رازو سره
 لکری که رداف
 راسته هه نه دپه ره لری چلخی بیقی دا
 بو لانه کا سوونی و خه
 خو بکته لکری بو خه لخی
 بکته بیلاک
 خو بکته لکری بو خه لخی بکته بیلاک

۴ - میهر مهانا بهرواری

شده کا چوی
 دخیوی تدا بو
 میهر مکی لایو هه لری
 دیم گونزی
 هات و نکوت
 چه و به فرجه می سالان
 هه ملا می به فرجه می
 به خشیته چوول و به لرا
 چه و رو بیلر
 نکوت میارید مرکی می یا که شه مییدی

شده کا چوی
 دخیوی تدا بو
 میهر مکی لایو هه لری
 دیم گونزی
 هات و نکوت
 چه و به فرجه می سالان
 هه ملا می به فرجه می
 به خشیته چوول و به لرا
 چه و رو بیلر
 نکوت میارید مرکی می یا که شه مییدی

ئەگەر عەشق نەبیت شاعیری دل تەنگو غەمبار
 نابیت.. ئەگەر شاعر خەفەت بار نەبیت شاعیری ناسک و دل
 ھەژین نابیت و.. ئەگەر شاعیری جوان و دل سووتین نەبیت،
 ئاوازی پر جوش و خروش نابیت، وە ئەگەر ئاوازی پر
 جوش نەبیت بەستە ی دل فرین و مەیلی پر لەسوزو
 تەزووی پر لە ئارەزوو نابیت... کەوابو ئەقین
 سەرچاوەی ئیلاھامی ھونەرە جوانەکانە.

من عاقلکم

☐ محمد امین پینجوینی

وەك پەيوالە ئەشقی گرم
 ھی جوتیاری پینخاوسی رانك شرم
 ئەشقی سوال كەرەكانی جاوە و گورەپانم.

هی چه وساووه زهحمهت کیّش و پالّه و شو انم
هی لانه وازو بی لانه ی شهوانم
هی شهوانه ی له دووړی یانی شهقاما
له نه سره وتی بی ئاراما
له بن ترافک لایته وه
ههل توتاون

سهرتاپای له شیان زو خاون

● * ● * ●

له په نجه رهی ماشینه وه
به چاوی پر شه سرینه وه
بو دره همی
که بیده می

دهستی دریژ ملی خواره
زور به کزی له ژیر لیوه وه
به شهرمه وه

نه ز باب نیه باب نه ماوه
ئینجا منیش ماشینه کهم له لا (ماره که ی شیخ هو مه ره و)
له دهست و قاچم ئالاوه

خویشم له لا وه ک قه قنه سه و
هه مو و که ون کائنات و سیته میکم !
لا گلاوه ! لا گلاوه !!

● * ● * ●

من ئاشقم

ئه شقی تاشه به ردی زلم...

هی کولورهداری دارستانی پرو چرم
ئه شقی دهو ون، هه ردو شاخم..

هی لایکی یاخی بووی ریش نهوگی به ده ماخم...

ئه شقی سه هه ندو له یلاخم...

من ئاسقم باوه ر بکهن

گهر په تیشم بو هه لبخهن...

من دیوانه م

من ئه شقی ئه م کوردستانه م...

من ئاشقی [تویش به ره ی هه ژارانم]...

شیت و شهیدای مندا لانی بی باوانم

هی ئه و خه لکه ئاواره یه م

بی زه وی و بی کاره یه م

سوینتان ئه وی...

من ئاشقم سویند به خوا

به لوتکه ی بلندی چیا...

به ئه شکه وتی قول و سه نگهر

به خوینی ئالی تیکوشهر...

به ژوانی ترسو له رزی نویژی شیوان...

سویندم به ماچی تامه زرو ی دهمه و به یان

به مه مکوله ی قوت و پر چنگ...

به قزی لوولی [هه له کوک]...

به په لکه ی خاو وه ک گه لای [شنگگ]

به ئارامی باوه شی ناز...

به وشه ی پاکی سه رفراز...

من عاشقم

به [وه نه وزی] چاوی ئیشکچی دل وریا...

به پاسه وانی به ئاگا...

سویندم به کچ به ئافره تی نه ترسو مهرد

سویندم به شاخ، به دارو بهرد

سویند به [پلوسکی] خوری...

کانیه کانی ناوقه دی شاخ...

به هه ناسه ی ساردو سری...

پر ئوف و ئاخ....

سویندم به چاوی گهشی بز

به لاپالی هه ورازو خز...

من عاشقم

به دایکی جگهر پاره ی

دهروون برژاو...

به باوکی ویلو ئاواره ی

بو جهرگ گهراو...

به قولایی زیندانه کان

به خه نجهری تیژی ده بان...

باوهر بکه ن من ئاشقم

چون شهیدا نیم ؟

هه موو روژی له هه ر چوار پارچه ی دله که م...

به کیردی کولی ژهنگاوی...

پله پله ی لی ئه برن و به سوتاوی...

دهر خواردی خومی ئه دهن...

ئه نجینه که ن ئه ی کوتنو ئه نجینه که ن...

چون ئاشق و دیوانه نیم ؟ چون ؟

شهیدای ئه م نیشتمانه نیم ؟ چون ؟

شوره‌ییه

هیچ کهس نقه‌ی لیوّه نایه...

شوره‌ییه

نه مروقی نه درنجی نه ده‌عبایه...

کوا ؟ داد کوا ئازادی خواران ! کوا ؟

کوا «په‌ی ره‌وی» ئه‌رزو ئاسمان ! کوا ؟

کوا مروف په‌رست، کوا ویژدان ! کوا ؟

کوا بریاری نه‌ته‌وه‌یه کگرتوو‌ه‌کان ! کوا...؟

● * ● *

له‌لام روون و ئاشکرایه...

بو‌هه‌موو عورفی ره‌وایه...

هه‌ر کوته‌که‌که به قوناغ ئه‌با [په‌ی]!

به ده‌ستی خوٚت، خوٚت نه‌خورینی

نالای ئوخه‌ی نالای ئوخه‌ی...

باوهر بکه‌ن من عاشقم

عه‌شقی خاکم

عه‌شقی پاکم

عه‌شقی چاکم

● * ● *

● ئهم شعره له ئاهه‌نگی شعر خويندنه‌وه‌ی ئه‌وروژدا
خوینزرایه‌وه... که روژی ۱۹۸۵/۳/۲۲ یه‌کیته‌ی ئه‌دیبه‌و
نووسه‌رانی کورد لقی سلیمانی گیرایان.

خوښ خوینی هه‌یه‌و، به‌رینووسی کۆن ده‌سخه‌ته‌که‌ی
نه‌خاکه‌ن فه‌تاحدا

گهراڻه وهی شاعیر

فهرست زامدار

نهڪر چلو، پهتجهی هه بوايه
جوانترين هونراوهی دهنوومی

دویتی لیره
سپهری شیعریکی یاضی
نه شاعیرکی می لومکده هه لومکده
دویتی لیره
روز هر سوونلو دهامهرکا
نهو کوهه مووره مهرکا

و ده‌کو هه‌وړیکې به‌هاری
شه‌وو به‌فرو شیعرو چیا
زده‌لوه‌ندی...

بوو‌کی بارانیان ده‌گیرا

دوینې لیزه

هو‌نراو ده‌ک خوی ده‌سووتان

به‌دریژی بالای دوو‌که‌لیلو

به‌هه‌ورازی به‌ژنی خوی دا... هه‌نده‌که‌را

سووتانی خوی دابه‌ش ده‌کرد

ده‌وو به‌روژ به‌ره‌شه‌با...

روژ‌گلر‌یکې دوورو دریزه

کله‌ری نه‌سته‌مو لیزه

خوینې به‌فری تیدا ده‌روی

جو‌که‌ی شیعری پندا ده‌روا

له‌هه‌وو لا...

شه‌وو به‌فرو شیعرو چیا

بو‌مردنی... تاری‌کیه‌کان

ده‌بن به‌بینایی شه‌وبا!

دوینې لیزه...

روژ‌هر سووتاو دانه‌مرکا...

له‌و گو‌نده‌دووره‌سه‌ور‌مدا

شه‌وو به‌فرو شیعرو چیا

زده‌لوه‌ندی...

بو‌کی‌کی ره‌شپو‌شیان گیرا

سویى بوو سيعريحى ياحى
به شاخىكى به فراوى دا
هه لده گه را...
گه يشته لوتكه و هاته وه
بوو به ره شماليكى به رين
پرووى ئاسمانى تيا شارده وه ...!

له هه موولا
شه وو به فرو شيعرو چيا
ده بنه پى بو
گه رانه وهى
ئه و لوتكانه ي
ووشه ي گه شيان تيدا پروا

دهروونى مانگ
له گونديكى وا پچووك دا.. قهت ناخه وى
شاريكي بچكو له ي دووره
خه ونى دوينى ي تيا ناسره وى
له پرووانينى خوى دهترسى
چاوه كانى
له ديتنى شه وا تيژن
شاخ و به فرو هوئراوه ي تيا...
بو به رزايى..
بو ديده نى ئاسمان دهروا

سیر بو
هه تاو به کریوه هه لگه پرا
به دووای پوچی به فرگه پرا
خه ونیکی ساردی ناوه خته
به فری کرد به زمانی شه خته، ...!

زهمین ده پروا
له میژ ساله، هه زهمینه سه فەر ده کا زهمین کهینێ
کو تایی دی ؟ ..

زهمین کهینێ
بارگهی کاروانی خوی ده خا ؟ ..
کی ده توانی (روژ) بنوسی ؟ ..
هه ر چاوه کانی روژ گاره
له رووانینی بلندی خوی دا
بی ترسی ههنگاوی ته مه ن
به دووای سیبه ری شه وان دا
بی راوه ستان
ده پروا ده کشی ...!

هاوینی ۱۹۸۴
«دهرگه ته»

هه‌نگوینه خوین

شعیری

صلاح محمد

۱۹۸۵

تۆیدله به‌فره‌که‌ی دلت ده‌سته‌کاتی سِر کردووه
کئی ته‌توانی بلی ماوهو
کیش ته‌توانی بلی ئەم پیاوه مردووه

ئەم سال له سالان سه‌ختتری
کوچ و باری هه‌ورو به‌فره‌و
له‌په‌نجه‌کام وشک تری
خو ته‌مبینی

منی منال
له ژئر سایه‌ی دایکیتی ئەو دره‌خته شه‌نگه‌دا
پرچی فرمیسک ته‌هۆنمه‌وهو
ریژنه‌ی درک له‌روم ئەدا

ناق عیشت و لاویشمه
ئاسمان هه‌ر وا به‌سه‌رمه‌وه
سه‌رت هه‌روا به‌سنگمه‌وه
له‌گۆزانی بیزار نه‌بوین
هه‌نگوینه خوین
بۆیه هه‌تا کو ئیستا که‌ش

تا له خوښمان بېزار نه بوين

نه و کچوله يه عاشقه

چه پکې نه ستړه ي پېشکه ش که

نه گهر نه بوو

چاوه کافي من دهر بېنه و

بوې وورد، وورد که

پاييزانېکې سهخت دې

له بري هه وړ

دره خته کان به سهر سهرې رېبواره کانا ده بارين

نه نه وان له هه ناسه ي کوچ ده گه ن

نه پي کانېش له سهر گه لا کان ده سوتېن

هم هه موو عېشقانه، سوتانه

به م زستانه

منالي خوښ به ختې منېش

هه موو له شي شوېن چه قوکانې سهرمايه

ژړې تهره و

سهرېشي باران و بایه

● شەۋىك خەمى ھەموو دىنام دەھۇنيەو
 تۆلە خەوما سۈرە چنارى وولانى خۇم بووى..
 ھەر چەند دەمكرد قەت لە كۆلم
 نە دەبويەو..
 پېت دەوتم: -
 زەمانى من كۆنە لەگەل زەمانى تۆ
 لېت ناتۇرىم..
 تۆبىنىوتە..
 قەت ئەستېرە لە مانگى بېيتەو..
 خەزم لېتەو خۇشم ويستوى..
 چۆن ئازارى يەكەم ماچت..
 وا زوو لەدل بەستەر دەچى و كۆن دەبېت و
 دەسپېتەو.

● مېنىش بۆيە ئەمىرۆ دەروونى خۇم دەسپوتىنم..
 دەبمە لالە..
 ھەر بوشەۋى قەدو بالات قەت وون نەبى و
 لە زەمانى مەينەتېشا..
 ئەگەر لەناو دەيان چاۋى شەۋە زەنگ بى
 شاژن بېت و
 ۋەك مروارى..
 سەرت كۆك بى و
 بىدرەوشىت و ھەر قەشەنگ بى..

مەدھىيە
 بىم
 خۇش
 بىگىرىم

ناظم دېمەند

دوو پارچه شاعر

☐ عوسمان شهيدا ☐

پارچه ی یه کهم

لیږهش دلم له لاتانه
ده ئی ته مه ن.. هه موو ته مه ن
خوړنشیني ئه م ئیو اره یه ی تشرینه
ئیتراوا نابیته وه..
که نسرمه بایه ک ده دا له روخسارم
به خوږم نیه، له سه عاته کهم ده پروانم
یا هه وریکی ره شی وه ک قین
له روی ئاسمانی ده ئالی
حه زم ئی یه پالتوکه ی به رم دامالم
بیکه مه به ری زاړویه ک..
هیشتا چاوی خه والوو وه.. به یانه بو مه کتبه ده چی
ده لیم: نه با سه رمای بی
ئه ی خه مه پی ره وکه کانم..
مه یلم نیرگزه جاپیکه
به شه مالی نیگای ئیوه.. ده شنیته وه
ساتیک چی یه ؟ لیتان بپریم
ده بمه وهردی بی بارانی نه هاته سالیکی ته مه ن..

منالہ قژ زہ رده کانم ..

مه گهر ئه م خاکه له ئيوه ئازيز تر بئ
ئوه و نه پالم داوه به خه ميکي زور قورسه وه
وهک ته زبيجه قه زواني يه دريژه که ي دهستم
دهنک .. دهنک، بچوکتري يادگار تان
بو - پوست کارت - ه دوو قوئي يه که ي.
به ر باخه لم ده گيرمه وه ؟

● ئيره ماي و هک ماله قورينه که ي - نه نه - ي تيدا نيه
شه قامي قيري ئي نيه

قوتابخانه ي به رزو به رديني ئي نيه
وهک قوتابخانه که ي ئيوه
ئيره گونديکي ماندووه
ئيره گونديکي دهست کورته وهک - دايه - تان
گونديکي سيما توژاوي تازي باره
ئيره گونديکي هه ژاره
ئازيزان .. شنروي وئاسو
هه ندي سات هه يه ئارام
ئاوريکي بي ئوقره يي تي به ر ده بي
به خوم نيه بيرتان ده که م
شه ويک نيه ..

بیرکردنه و هم له چاواني گه شي ئيوه
نه مداته دهست گه شکه ي خه وني ..
پر له نه شه ي شادبوونه وه .. به دیدارتان
پر نه بي له چه پوکی نازی
که مه ي نيوان باوک و مندا
وه ئي چ بکه م ؟

که به سه ر حالما ديمه وه
مرويه کي به سته زمانين
هه ر جه ند له ته مه ن ده روانين
شکستی يه و نه هاته سال ..

● بابہ.. ئیستا سہ عات چہ ندہ ؟
دہمخویندہ وہ.. چاوم لہ سہر دیوانہ شیعر ییہ کہ ی «نازم» تروکاندو..
بابہ.. سہ عات دوو چارہ کہ

● یانی دایکم کہ ی دیتہ وہ ؟
دوای تاویکی دی دیتہ وہ..

● تاویک چہ ندہ ؟
تاویک ئہ وہ ندہ یہ «داریوش» گورانی یہ کہ ی چری و ئیتر
تہ لہ فرزیون - مان بیڈہ نگ کرد..

● ئای مہند زورہ.. ئہ ی دوای ئہ وہ ؟
دوای ئہ وہ ئیتر دیتہ وہ
لہ جہرہ سی دہرگا دہدا
ئیمہ ش بہرہ و پیری دہچین
دہئی: پوژ باش
ئیمہ وہ لام تہ واو ناکہ یین.. ئہ و تو لہ ئامیزی دہگری

● بابہ گیان.. توخوا پی ی بلّ
بہ دلہ شینہ کہ ی سہر شانی فری بدا
من - دایہ - گیانم خوش دہوی ہیندہ ی چاوم
بہ لام بابہ

حہ ز لہ بوئی تووتن ناکہ م
پوّلہ گیان.. ئہ گہر - دایہ - ی تو
بہ دلہ شینہ کہ ی تور ہلدا..
زہ میلہ کہ ی خالی دہبی..

بہ چی بژین ؟
پیلووہ کالہ کانی لیک نا

تۆزىك مات بووين
هه ناسه يه كي ئاوري به سهر «ميوزى زوراب» ي
كتيبه كه ي نيو ئاميز يا.. په خش كردو.. نه و جا پرسى:
باشه.. بابە ؟
گرى ي پرسىار له زمانه گچكه ي ئالا
باوه شمان به يه كدا كردوو..
سه عات شهش بوو..
دايكي گووتى:
هه لسن نانه كه تان بخون

سلیمانی ۱۹۸۵

تو ئه سووتیت و...

که چی خه لکی له

دووره وه، نیگات ئه کهن..

☐ بورهان هه ژار ☐

که خه م ئیواره ئی ئی دی

پرچی زهردی،

به که مه رو سنگی ئازارا

ئه پیچی...!

ئه مشه و ته نیام و

په نجه کانم،

له نیو گری ده ریای حه زه

ئه سووتینم...؟!

بی ده نگیه یه که سه ما ئه کاو

کاسه ی سه رو رقی پیروژ

ئه وروژینن...؟!

له کولانی،

شاری تاریکی وون بوودا

بووت ئه که ری...!

تو ئه سووتیت و

ئاسمانی شه وی ئه م شاره ت

روشن کرده وه...!

وا زستانه کریوه یه و

دنيا توفه...؟!
 توش ئه سووتی ی هه ر ئه سووتی ی...؟!
 کلپه و گری پشکو کانت
 دانامرکین...؟!
 (که چی خه لکی له دووره وه،
 به سه رنجی نیگات ئه که ن...
 راده بوورن...!
 نایه ن مستی گرو پشکو ت
 بهیننه وه...؟!
 بو ئاگردانی ساردو سپ...
 تا خویان و
 منالانی په شو و پرووتیان،
 له کریوه ی ئه م زستانه
 بیاریزن...؟!*)^(۱)
 هه یرو که نیشکه ی،
 زامی ئیواره و چه زی خه مه کان
 من چاوه پروانتم...؟!
 ده وه ره و ئیمشه و
 له که شکو لی زامه کانا
 بو م بگه ری...؟!
 بو یه ویل شو خه کچیکم
 ده زگیرانم بی...؟!
 له ساته کانی ژیا نا
 ئاویتیه ی خه ون و خه مه کانم بی...؟!

به غا - شه وی ۱۱/۱۲/۱۹۸۴

تیبینی:-

* - ۱ - ئه وه ی ناو که وانه که له بیرو که ی نامه که ی فلان کوخه وه
 وه رگیراوه که بو (سیووی) برای ناریدو وه به ده ستکاری یه وه...

که وەرگیران ته گاته تروپک

عبدالقادر ده باغی

گوڅاره هیڅاو پر تام و چیڅو پاڅاوه کهی «نوو سه ری کورد» بو هه وهل جار له ژبانم دا، چاوی منی پیری که فته کاریشی روون کرده وه دلی پر تاسه و تامه زروی گه شانده وه، دهستان هه خوش بی و خودا بتان پاریزی.

له م ژماره یه دا (ژماره: 7 خولی سیهم ئاداری 1985) له ژیر سهردی پری سهر وه كاڅ مه محمود زامدار چهن دیرپکی پر ناوه روکی نووسیوه و چوارینه یه کی له روژنامه ی کوردستانی سهرده می کو ماری کوردستان و ئازادی نیشتان بلاو کرده ته وه که کو نه برینی کولانده وه.

له بهر ته وه که برای خو شه ویست كاڅ زامدارو هه وه ها نو سه رانی دیکه ی کوردستانی عیراق ناشاره زای ناوچه ی موکریان و شاعیران و زانایانی ته و ناوچه پان و بهرینه ن، ناوی شاعیره که ی (مه لا ته مجده دی عوسمانی) به شیوه ی خو یان (ته مجده - عوسمان) نووسیوه و هیچ جیگه ی رخنه ش نیه، به لام گه لی کورد له کوردستانی خو یانای ئیران، حه قیانه گله بی له که سانیککی وهك هه ژارو هیمن بکه ن و به توندیش رخنه یان لی بگرن که چه ن دین سال له کوردستانی عیرا قدا ژیا ون و به رهه می ته ده بی خو یان بلاو کرده ته وه، له کو بو ونه وه ی زانستی و ویزه بی تاییه تی زمان و به رهه می ته ده بی قسه یان کرده و و تاریا ن نووسیوه به لام سه باره ت به شاعیران و هونه رانی هونه رمه ندی وهك ئاغای سه یف (سه یفی قازی) که سه ر قافله ی ره سه ن بیژی و نیشتان په روه ری هونه رانی موکوریانه یا كاڅ هه باس حه قیقی، سه ید کامیل ئیمامی، مه لا ته مجده عوسمانی، سالار سه عیدی حه یده ری، خاله مین، عه تری، په شیو و ده یان شاعیری تر، قسه یان نه کرده و، هه لبه ستیککی ته وانیان نه خو یندوه ته وه، سه ر به هه ردوکیان بلاونه کرده ته وه.

بو یه بلاو کرده وه ی ته و چوارینه و نوو سراوه شری نه که ی كاڅ مه محمود زامدار هانی دام که به م چهن دیرپه و بوژیانه وه ی ناوی پر له شانازی ته و شاعیره نیشتان په روه رانه و

خزमे‌تیکي بچووک به که له پووری ویزه‌ی کوردی کورته باسیکی ژبانی مه‌لا ته‌مجه‌دی عوسمانی و بیره‌وه‌ریکی سه‌یفی قازی، پیشکه‌شی خوینهرانی به‌ریزو ته‌و ته‌دیبان‌ی که به شوین هه‌والی ژبانی شاعیرانی نه‌ناسراو یا کهم ناسراوی کورددا ده‌گه‌رین، ده‌که‌م. دياره ده‌سه‌لاتداری ئیستای ئیران واتا حکوومه‌تی ره‌ش و کونه‌په‌رست و خوین مژو دژمنی ئینسان و کورد کوژی خومه‌ینی جه‌لاد، گه‌لی کوردی به‌کافری موته‌لق و یاخی که‌لله ره‌ق داناوه و فتواو فه‌رمانی قه‌لاچوو تواندنه‌وه‌ی له‌میژه داوه و سه‌ره‌رای ته‌وه‌ش له‌و رژیمه‌ سه‌ده‌ ناوه‌داستیه‌دا زمانی شاعیران به‌ستراوه، قه‌له‌می نووسه‌ران شکاوه، ده‌رکه زانستگاکان داخراوه و شوینه‌واری له‌ هونه‌رو موسیقاو ته‌وین و جوانی و پیکه‌نین نه‌ماوه و ئازادی به‌جاری فه‌وتاوه، ئاشکرایه که ئیجازی خویندن و فی‌ربوون به‌زمانی زگماگی له‌ کوردی یا عه‌ره‌بی یا تورکی، کوفره‌و که‌سی داوای مافی په‌وای مرو‌قایه‌تی بکات به‌ ناوی (مفسد في الارض والسماء)^(۳) له‌ عاسمانیش وه‌گیر جه‌لاد که‌وی ده‌کوژری و خوینی ده‌رژي، له‌ به‌ر ته‌وه هه‌ر چه‌نده نووسراوه‌که‌م که‌م و کورتی هه‌بی به‌ داوای لی بوردنه‌وه تکاتان لی‌وه‌که‌م بو‌ناسینی شاعیره نه‌ناسراو یا که‌م ناسراوه‌کان بلاوی بکه‌نه‌وه ده‌نا خویشم ده‌زانم که نووسراوه‌ی یه‌کیکی وه‌ک من پرووی مه‌جلیسی زانایان و ته‌دیبان‌ی نیه‌و لاقه‌ می‌رووله‌یه‌که له‌ سه‌ر خوانی سوله‌یمان.

مه‌لا ته‌مجه‌دی عوسمانی که له‌ به‌ر ته‌وه که له‌ گوندی قه‌لای ره‌سولی سیت موده‌ریس^(۴) بو‌وه به‌ مه‌لا ته‌مجه‌دی قه‌لا له‌ موکریاندا ناوبانگی رویشتبوو، ناز ناوی شیعیری «ته‌مجه‌ده»، له‌ ساله‌کانی 1944 و 1945 له‌ سه‌رده‌می پاپه‌رینی کو‌مه‌له‌ی ژي - کاف له‌ شادی چاو جوانان، شاره‌ رازاوه‌که‌ی بو‌کان له‌ خزمه‌ت زانای کورد په‌روه‌ر خوا لی خوشبوو قازی کاکه‌ هه‌مدی قزله‌چی به‌ خزمه‌تی گه‌یشتم، ریشی ماش و برنجی و چه‌ند روژیک بوو که شه‌ره‌فی ته‌ندامه‌تی کو‌مه‌له‌ی ژي - کاف ی وه‌رگرتبوو، زانایه‌کی دلسوزو نیشتمان په‌روه‌رو کارامه‌و شاعیریکی نیشتمانی بوو.

له‌ باری شیعیریه‌وه‌ موریدی سه‌ر قافله‌ی شاعیرانی موکریان «ئاغای سه‌یف» سه‌یفی قازی و ته‌وینداری شیعه‌ره‌کانی بوو. مه‌رگی سه‌یفی قازی، ته‌مجه‌دی شاعیرو موریدی شه‌ژاند، زور جارارن ده‌یگوت، وه‌فاتی ئاغای سه‌یف بو‌ کوردو کوردستان خه‌ساریکی گه‌وره بوو.

به‌ر وه‌ختیکیش که شیعیری (کوردینه‌)ی سه‌یفی ده‌خوینده‌وه‌ فومیسک له‌ کالانی چاویدا قه‌تیس ده‌بوو، مه‌لا ته‌مجه‌ده له‌ مه‌رگی سه‌یف دا شینی گیرا.

رۆژنامه‌ی کوردستانی ژماره (8) رۆژی دوور -
(28)ی ژانویه‌ی (1946)ز، به هۆی ههولین سالی کۆچی سه‌یفی قازی، وتاریکی نووسیو هه‌له‌ کوتایی دا ده‌نووسی.

مه‌لا ئه‌مجهدی عوسمانی ئه‌م شیعرا نه‌ی له‌ شینی وه‌فاتیدا داناهه:-

وه‌رن هاواره کوردان، رۆژی شینی کورده، قه‌ومه‌واه
چرای وه‌ك حه‌زه‌رتی سیف القضا^{٣٢}، هه‌ر لیمه‌ کووژاوه
كه‌ زاتیکی وه‌ك ئاغای سه‌یف، وه‌فاتێ کرد به‌ مه‌علومی
بناغه‌ی دین و زانین، نه‌قسی هی‌ناوه‌ پاکێ پروخواه
نه‌مانی پیاوی گه‌وره‌ پشت شکینی میلله‌ت و دینه
له‌ دنیا دا دروست مه‌علومه‌، هه‌ر پیاوی به‌ سه‌ت پیاوه
به‌فه‌وتی پیاوی وا ناقس ده‌کا حه‌ق، ئه‌م کوره‌ی خا که
بۆ خۆی فه‌رمویه‌تی «مافی الارض تنقصها» له‌ هه‌ر لاوه
به‌ نووسین وه‌سف و چاکه‌ی ئه‌و ته‌واو نابێ به‌تۆ ئه‌مجهد
ئه‌گه‌ر سه‌ت ده‌فته‌ری گه‌وره‌ بنووسی و بیته‌ ئیشاره
وجوودی ئه‌و که‌سانه‌ی لێ به‌ جێ ماون سه‌لامه‌ت بێ
به‌لێ دنیا به‌قای بۆ که‌س نه‌بوو، نابێ له‌مه‌و لاوه
هه‌زار ره‌حه‌مه‌ت له‌ جی‌گا وه‌رقه‌دی ئه‌و بێ هه‌تا مه‌حشه‌ر
بۆ ئه‌و ئه‌ولاده‌ چاکانه‌و بۆ ته‌رتیبی رۆی ناوه
به‌لێ بابی وه‌ها ئه‌لبه‌ت ده‌بی ئه‌ولادی وای لێ بێ
له‌جی‌گه‌ی پیاوی چاک، چاکتر له‌وانه‌" کوا به‌جێ ماوه؟
غروبی حه‌وتی «به‌همه‌ن»^{٣٣} رۆحی پاکێ رۆیی بۆ جه‌ننه‌ت
غروبی رۆژ هه‌میشه‌ بۆ به‌شه‌ر تاریکی هی‌ناوه
به‌خوینی چاوی کوردان، نوخته‌دار بوو حه‌رفی تاریخی
له‌ دوا ی ئه‌و عه‌یشی کوردی بوو به‌ غه‌م، ئازاری بۆ ماوه

~ب بهم سینه و به چوارینه که ی لای کاک مه محمود زامدار پایهی به رزی شاعیری مه لا
 نه مجه دی قه لآمان بو دهر ده که وی و هیوا دارم نه و که سانه ی شیعری «نه مجه د» یان لایه
 هیمه ت که ن و به بلا و کردنه وه یان ئه رکی نیشتمانی خو یان به جی بینن .

په راویز

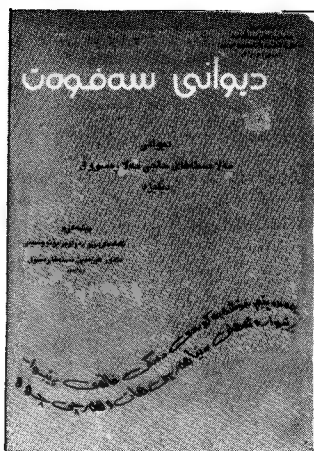
1 - مفسد فی الارض: تا ئیستا ده یان ههزار زاناو
 نه دیب و شاعیرو تیکۆشه ری ئیران به و بیانوه گولله باران
 کراون یاخنکینراون، گهلانی ئیران به توانج و تانه ووشه ی
 والسما یان ده گهل خستوه .

2 - قه لآی ره سولی سهیبت: گوندیکه له بهینی مه هابادو
 بوکان و میانداو، جیگایه کی خوش و که ونایه، نه قشی
 شیرو نه سی له کیویکی ههلقه ندراره که مه علوم نیه هی
 چ زه مانیکه، له گورانیه فولکلوریه کانی موکوریان دا باسی
 قه لآو ئاجی ئاباد زور کراوه .

3 - سیف القضاة: له قه بی حه سه ن (سه فی قازیه)
 گه وره ترین قه سیده بیژی کورده و ناز ناوی شیعری
 (حه سه ن) ه مامی پیشه وای شه هیدو باوکی حه مه حوسهین
 خانی شه هیده .

4 - چاکتر له وانه: مه به ستی زیاتر له حه مه حوسهین
 خانه چونکه نه وه خته دوکتور ره جیمی قازی تازه
 بی گه یشتوو بوو به لآم حه مه حوسهین خان که نه پیای
 موکوریان و پیشمه رگه ی کوردستان بوو و هه ره بو
 تاوانه ش!! شه هید کرا .

5 - به هه من: یازده هه مین مانگی فارسی یه که ده بیته ری
 به ندانی کوردی .

ديوانى سه فوهت و وچانىك له ژير سيبهرى داره ره شدا^(۱)

□ عومه ر مه عروف به رزنجى □

پيش چەند مانگيك له مه و بهر كتيبيكي سه و زه پوشي (۱۵۸ لا په ره يي به ناوى (ديوانى سه فوهت) كه و ته به ر ده ستي خوينده وارانى كورد، ئەم كتيبە برپيتى يه له كۆمه له شيعريكي خوا لي خوشبو (مه لا مسته فاي حاجى مه لا ره سوولى ديلى ژه يي) و دكتور (عيزه دين) ي كوريشي پيشه كي يه كي (۳۸) لا په ره يي خستوه ته پال و په لي بورستيك مه سه له ي جورا و جورى نه ده ب و روشنبيري و ميژوويي و ته نانه ت سياسي هاويشتووه و زياد له پيوست لا په ره ي رهش كردووه ته وه. جا له بهر نه وه ي كه له سه رجەم كتيبە كه داو به تايبه تي پيشه كي يه كه ي بيروپاي نه شياووه لا قەي گه و ره ي ميژوويي تي كه وتووه، هەر بويه به پيوستى يه كي ناچاريم زاني كه به پي توانست و مه و داي لا په ره كاني ئەم گوڤاره ناو ريكي ره خه يي يان لي بده مه وه و زور لايه ني ئەم كتيبە بخه مه بهر تيشكي ره خه يه كي فره لايه ني نه و تووه كه تاراده يه كه نهك خزمه تي راستى بكات و جي ي ره زامه ند ي خوينده وارانى نازيز بي به ته نيا به لكور ي نومي يه كي نه ر شيف و ره خه ي كوردي بي بو نه و نووسه ره ي كه جله وى سوزو له خورازى بووني بي سنوور بو قه له مه كه ي شل نه كات ! چونكه هەر نه وه نده ي وشه كه و ته سه ر كاغه ز ئيتر مه و داي خاوه ني تي فراوان نه بيت و ميلله تيش بوي هه يه به هه موو شيوه يه كه گفتوگوي له سه ر بكات، به تايبه تي نووسيني يه كيكي وهك دكتور

عیزه دین که نه گەر له جی ی خویدا بوی راست نه کریته وه ئه واهه بیته سه رچاوه و نه وه کانی داهاتوو ته نانه ت ئیستاش چه واشه نه کات.^(۳)

۱ - بهر له هه مووشت راستی یه که هیه و زور به ی خوینده وارانیش هه سستیان پی کردوو وه نه م باسه ش شوینی درکندنیتی که دکتور عزیزه دین مسته فاره سول له کاتیکدا که پیشه کی یان باسیکی نه ده بی ئاماده نه کات و نه خواره لا نه گه ر به ئاسته م په یوه ندی به ناسیاو یان بنه ماله که ی خویه وه هه بی ئیتر به ته وای له پروگرامی زانستی یانه دهر نه چیت و جله وی ختوو که و سۆز هینده شل نه کات و به سه رهاتی لاوه کی تی نه ترنجینی که هیچ کامیان په یوه ندی یان به وی تریا نه وه نامینی و زور به یشیان جی ی گومانن و له م سه رده مه یشدا زور به گران به سه ر خوینده واران دا باز نه دهن، هر نه م کاره دوور له زانستی یه ش نووسه ری دوو چاری چه نده ها هه له ی گه وره کردوو وه له به رامبه ریشدا زیانیکی فره ی به میژووی نه ده ب گه یاندوو. پیوستیش هه له وه ئاگادار بین که راستگویی له نووسین و دهر برین دا سیفه تیکی رهزا سووکی هه موو نووسه ریکی کارامه یه و (نه ندزیه جید) له م باره یه وه باش بو چوو که وتویه تی (گران ترین کار له دنیا دا نه وه یه که نووسه ر دلسۆز بیت له ئاستی پی نووسه که ی ولپه رسراو بیت له تومار کردن و پیش خستنی دا)^(۳) به لام دوکتوری پیشه کی نووس به هه ر مه به ستیک بی ! میژووی نه ده بی له گرێژه نه بردوو وه ویستویه تی کاروانی نه ده بیمان به ره و نه و جی یه مل بپی که خودی مه به سه کانی خوی تیا به دی به نیئت و هه ر بویه له م رووه وه کو مه ئی هه له ی لکاندوو به میژووی نه ده بی کوردی یه وه.^(۴)

۲ - نووسه ر به واتای خوی بیر تیژه و له لاپه ره کانی زور به ره م ورژنامه و گو فاره کان دا به سه رهاته ورد و درشته کانی سه ره تای سالانی چل نه گپریته وه له کاتیکدا که ته مه نی شه ش حه وت سالان بووه و له هه موو وتارو باسه کانیدا تی به لکیشیان نه کات که چی له میژووی ژیا نی (سه فوه ت) ی بلرکیدا دوو چاری ئالوژی و درشتی یه کی ته و او بووه نه وه تا له (ل ۱) ی دیوانه که دا میژووی (۱۹۰۵) ی بوله دایک بوونی باوکی داناوه. به لام له (ل ۴) دا سالانی ۱۹۰۶ - ۱۹۰۷ ی به راست زانیوه، سه یریش له وه دایه له و نسخه یه ی که پیشه کی کاک (ره ئووف بیگه رد) ی^(۵) کردوو دکتور هیلیکی به سه ر (۱۹۰۵) ی لاپه ره (۱) دا هیناوه سالی (۱۹۰۹) ی له سه ر داناوه. له لایه کی تره وه گه ر سه یری کتیبی (زمان و نه ده بی کوردی)^(۶) پۆلی یه که می ناوه ندی بکه ین که سالی ۱۹۷۱ له لایه ن دکتور عزیزه دین و دکتور ئیحسان و خوا ئی خوشبو سادق به هادینه وه دانراوه به بی مونسه به چیرۆکیکی گوی ئاگردانی کتیبی (شانوی ناو مال) ی سه فوه ت له یه که م لاپه ردا قووت کراوه ته وه و له ویدا به کورتی میژووی ژیا نی باوکی

نووسیوهو سالی (۱۹۰۴) ی بوډاناوه. هر بوډاوم مه به سته بيش سه پيري
 گولستانه که ی (سه فوټ) م کرد که کردوويه تی به کوردی و له ویدا سالی
 (۱۳۲۴) ی کوچی بوډانراوه، نيتر تيناگه م نه وه موو میژووه چين و کاميان
 راستن ؟ خو په کيکي وه کوو (فه قی نه حمه دی داره شماته) نه بووه که که س
 نه ویری خو ی بکات به خاوه نی و خوا خوی دیزه به دهر خو نه کردنی ته مه ن و
 بوونه که ی بیت !! نایا پیشه کی نووس نه وه موو باس و رووداوانه ی له سر
 زوبانی باوکی هیناوه ته وه روژی بوی ری نه که وت بهر سی (ناری بابه گیان توخوا
 که ی له دایک بویت ؟) جا لیږده دا خوینده واران مافی نه وه یان نی په که له وته کانی
 دکتور به گومان بن و زور به که می راستی یان تیا بدوژیته وه ؟ وادیاریشه دکتور
 نه و میژووه ی (۱۹۰۹) ی به لاهه راسته بویه له نسخه دیاری په کان دا چاکی
 کردووه به لام لیږده ا نه که ویت ه له په کی که وره تره وه چونکه له (ل ۳۰) ی
 پیشه کی په که یدا سالی له دایک بوونی (ن. ناری) مامی به (۱۹۰۹) داناهه به م
 بی په سه فوټ ویراکی نه بی به سکک له دایک بوو بن یان به ری دوو دایک بن !
 که چی له و لایشه وه له (ل ۵) دا نه وه ی وتووه که (ن. ناری) له سه فوټ منال تر
 بووه. خوگر ئاورپک بدهینه وه بو دواوه و سه پیریکی روژنامه ی هاوکاری ژ
 (۶۴۲) ی روژی ۱۹۸۲/۶/۱۷ بکه ین و له و باسه ی نووسه ر ورد ببینه وه که
 سه باره ت به پیره میږد نووسیویتی و وه عاده تی خو ی و به بی مونساهه به (ن.
 ناری) مامی تیه لکیش کردووه و سالی (۱۹۱۰) ی بو له دایک بوونی (ن. ناری)
 داناهه. جا لیږده ا رووی دهم نه که مه دکتور و نه لیم که نه که گر پیشه کی نووس
 له مه سه له ی بنه ماله که ی خویدا هیڼده درشت و ده ست کورت و بی تویشه به ره بی
 نایا له باسی که سانی تر دا نه بی چون بی و به چ پیوانه په ک (نه وانه ی مردن و
 نامرن) ^(۷) ه لسه نگینن ؟ حه ز نه که م نه وه بيش بلیم که من نه وه موو پشکینه م
 کردووه مه به ستم له وه نه بووه که سه فوټ شاعیریکی هیڼد به ناوبانگه و نه ته وه ی
 کورد پیویستی به میژووی ژپانی هه په، به لکو مه به سستی سه ره کیم درشتی و
 ده ست کورتی و هه ناسه سواری نووسه ره له کاره کانیدا.

۳ - دکتوری پیشه کی نووس زور له باره ی (سه فوټ) ی باوکی په وه دواوه و
 قه له مه که ی که لی لایه نی ژپانی گرتووه ته وه که چی له و راستی په ناگدار نی په که
 ناز ناوی سه فوټ ته نیا مولکی مه لا مسته فای حاجی مه لا ره سول نی په، به لکو
 کوپه که وره ی شاعیری ناو داری کورد (صافی) ^(۸) هیرانی که ناوی (حاجی مه لا
 عه لی) په ناز ناوی (سه فوټ) ی هه بووه و خاوه نی دیوانیکی به رزو بالا یه و به لام
 روژگار هه لی بو نه ره خساندووه تاکوو شیعره کانی به چاپ بکه په نیت ته نیا
 ماموستای خوا لی خوشبوو (گیوی موکریانی) توانیویه تی پینچ پارچه شیعری

ره‌نگینی له چاپی دووهمی دیوانی (صافی) دا بلاو بکاته‌وه و تاراده‌یه که به خوینده‌وارانی بناسینی.^(۸) جا بو ئه‌مانه‌تی ئه‌ده‌بی و نه‌پسانی زنجیره‌ی مه‌به‌ست پیویست بوو که دکتور میژووی ئه‌ده‌ب ئه‌نووسیت‌ه‌وه له‌م راستی‌یه ئاگادار بوایه.

۴ - دکتور له (ل ۳۷) داو له سه‌رزوبانی باوکی ئه‌یگێڕیت‌ه‌وه که گوایا (سه‌فوه‌ت) له گره‌وه‌که‌ی سالی (۱۹۲۰) ی روژنامه‌ی (پیشکه‌وتن) دا به‌شداری کردووه‌و ئه‌ی: شیعره‌که‌ی بویه دراوه‌ته دواوه (عه‌رد یان ئه‌رد) ی به‌کار هیناوه‌و لیژنه‌که بر‌دیوانه‌ته‌وه بو سه‌ر وشه‌ی (ارض) ی عه‌ره‌بی و له‌وه‌یش دواوه که ئه‌و به‌ره‌مه‌ی شاعیر دیار نی‌یه.

له راستیدا سالی (۱۹۲۰) (ئیلی بانسته‌رسۆن) که لیپرسراویکی ئینگیزی بوو له سلیمانی له‌ریگه‌ی روژنامه‌ی (پیشکه‌وتن) ه‌وه گره‌ویکی ساز کرد بو ه‌هر که‌سیک که بتوانی بابه‌تیکي جوان و به‌کوردی‌یه‌کی ره‌وان بنووسی و که‌مترین وشه‌ی بیگانه‌ی تیدا بیت و به‌م چه‌شنه (۳) ه‌اداش دانراو (۱۱) نووسه‌رو شاعیر به‌شداری‌یان کردو ناوه‌کانیان تو‌مار کراو و له‌دوو‌رو نزیکه‌وه سییه‌ری (سه‌فوه‌ت) دیار نی‌یه.^(۹) خو به‌ه‌ی ی له‌داپک بوونی (سه‌فوه‌ت) بی که دکتور (۱۹۰۹) ی بو‌دان‌اوه ئه‌بی ته‌مه‌نی (۱۱) سالان بووبیت که دیاره ئه‌مه‌یش زو‌ربه گران ئه‌گاته راستی، ئه‌گه‌ره‌هاتو ئه‌م ته‌مه‌نه‌یش بیه‌لین ئه‌وا پیویست بوو که شاعیر دوا‌یی له‌وقاوه‌ته‌سکه‌دا نه‌مایه‌وه‌و شاکاری ناوازه‌ی له‌جیهانی شیعردا بخت‌با به‌روو. چونکه له‌جیهانی شیعرو ئه‌ده‌ب‌دا زو‌ر شاعیری بلیمه‌ت ه‌ه‌لکه‌وتوون که له‌ته‌مه‌نیکي که‌مدا شیعریان وتوو به‌لام به‌ه‌ی‌یه روژ له‌دوای روژ شیعره‌کانیان ه‌ه‌نگاوی گه‌وره‌یان بو پیشه‌وه‌ ناوه‌و به‌به‌ره‌و پیش چوون و به‌سه‌ر که‌وتنیکي ئاسایی بوون به‌شاعیریکی ده‌رکه‌وتوو. له‌لایه‌کی تره‌وه گوایا لیژنه‌ی گره‌وه‌که بویه شیعره‌که‌ی (سه‌فوه‌ت) یان داوه‌ته دواوه چونکه وشه‌ی (عه‌رد) ی به‌کار هیناوه‌و بر‌دیوانه‌ته‌وه سه‌ر وشه‌ی (ارض) ی عه‌ره‌بی، دیاره ئه‌مه‌یان ه‌ه‌ر زو‌و له‌خ‌پکه ئه‌چی و بیان‌وویه که نه‌مه‌یوه چونکه پارچه‌ شیعره‌که‌ی شیخ نووری شیخ صالح به‌ناو نیشانی (جووت و گاه‌شتیکي چاکه‌) و په‌له‌ی یه‌که‌می وه‌رگرت جگه له‌وه‌ی که وشه‌ی تری تیا‌یه چه‌ند جاریک وشه‌ی (عه‌رز) و (ارض) ی به‌کار هیناوه‌و جی‌ی ره‌خنه‌یش نه‌بووه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یش وشه‌ی (عه‌رد) ته‌کرید کراوه‌و مافی عه‌ره‌بی به‌سه‌روه‌ نه‌ماوه. له‌م خاله‌دا حه‌ز ئه‌که‌م ئه‌وه‌یش بلیم گه‌ر سه‌فوه‌ت باسی ئه‌و گره‌وه‌ی بو (عیزه‌دین) ی کو‌پی کردووه ئه‌ی بو ناوبراو له‌کتیبه‌که‌یدا که به‌ناو نیشانی (الواقعیة فی الادب الکردي)^(۱۰) یه و بر‌وانامه‌ی (کاندیدات) ی له‌سه‌ر وه‌رگرتوو سه‌ر تا پا میژووی ئه‌و گره‌وه‌ی

شیواندوهو به هه‌له و پرزه برپای لێ دواوه. ^(١٧) ئه‌وه‌تا دکتۆر له و کتێبه‌یدا وای نیشانداوه که گره‌وه‌که له سالی (١٩٢٥) دا بووه‌و (جه‌میل سائیب) یش به‌ چیرۆکی له‌ خه‌وما پله‌ی یه‌که‌می وه‌رگرتوه‌و. که له‌ راستیدا ئه‌م گره‌وه‌ سالی (١٩٢٠) ساز کراوه‌و (شیخ نووری شیخ سالح) پله‌ی یه‌که‌می وه‌رگرتوه‌و (مسته‌فا سائیب) به‌ په‌خشانی (بو‌چرووک) و (جه‌میل سائیب) به‌ په‌خشانی (روژه‌وه‌ بوونیک) پله‌ی دووه‌م و سێ‌یه‌میان وه‌رگرتوه‌و چیرۆکی له‌ خه‌وما چه‌ند سالی‌ک دوا‌ی ئه‌و میژوه‌ به‌ زنجیره‌ له‌ ژماره‌کانی (ژیانه‌وه‌و ژیان) دا ^(١٨) بلا‌و کراوه‌ته‌وه‌و په‌یوه‌ندی به‌ و کاره‌ی روژنامه‌ی (پیشکه‌وتن) وه‌ نه‌بووه‌و. دیاره‌ ئه‌مه‌یش خه‌وشیکی گه‌وره‌یه‌و به‌ته‌ختی ته‌ویلی کاره‌که‌ی دکتۆره‌وه‌ لکاوه‌و. باس کردنی ئه‌و گره‌وه‌م وه‌ک ئه‌و به‌ سه‌ره‌اته‌ دیته‌ پیش‌چاو که به‌ ناوی (سه‌فه‌وت) وه‌ له‌ پیشه‌کی (گولستان) ^(١٩) ه‌که‌یدا و تراوه‌ که گویا سه‌فه‌وت له‌ کاتی جه‌نگی دووه‌می جیهانی دا بو‌ماوه‌ی (٣) چاره‌ک شه‌ره‌ شیعری له‌ گه‌ل شاعیری بلیمه‌ت (مه‌لاحه‌مدون) دا کردوه‌و، له‌ کاتی‌کدا که (حه‌مدون) سالی ١٩١٧ کۆچی دوا‌یی کردوه‌و (سه‌فه‌وت) یش به‌ پێ‌ی زانیاری‌یه‌کانی ناو دیوانه‌که‌ی له‌ و کاته‌دا ته‌مه‌نی (حه‌وت) سالان بووه‌و به‌و منالی‌یه‌ پیش‌چوونه‌ حوچه‌ چووه‌ته‌ جه‌نگی شیعری (حه‌مدون) وه‌و. ئه‌و (حه‌مدون) ه‌ی که زانای کورد (شیخ محه‌مه‌دی خا‌ل) له‌ باره‌یه‌وه‌ وتویه‌تی (ئه‌م کویری ئیمه‌یه‌ ئه‌گه‌ر هه‌زار یه‌کی‌کی کویری خه‌لقی ده‌ست مایه‌و ناویشانی ببوایه‌ ئه‌بو‌به‌ خواوه‌ندی هه‌موو کویرانی سه‌ر زه‌وی) ^(٢٠) لێره‌دا ئه‌لیم ئه‌گه‌ر له‌ و (٣) چاره‌که سه‌روم‌چاره‌کی‌کی به‌ر سه‌فه‌وت که‌وتبێ ئه‌بێ له‌ (٣٠٠) هه‌تا (٥٠٠) به‌یت شیعری کلاسی کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی له‌ به‌ر بو‌وبێت. واته‌ منالیک (حه‌وت) سالان (٤٠٠) به‌یت شیعری گولبێژ بکات دژی (بافلوف) ی مه‌ر (عیزه‌دین) و (فرۆید) ی که‌سانی تره‌و هیچ فه‌ره‌نگی جێ‌ی نا‌کاته‌وه‌و ته‌نانه‌ت ئه‌م بیروپایه‌ له‌ شاخی (که‌له‌وی) ^(٢١) سه‌خت تره‌و. نه‌ک هه‌ر ئه‌مه‌ به‌ لکو دکتۆر له‌ کتێبه‌ قوتابخانه‌یه‌کانیشدا جله‌وی سو‌زو نه‌گونجانی شل کردوه‌و ئه‌وه‌تا زوربه‌مان ئاگادارین له‌ سالی (١٩٣٠) به‌ دواوه‌ له‌ سه‌ر ده‌ستی (شیخ حسین) دا به‌ ناویشانی (ژیانی ئینسان) ده‌ست کراوه‌ به‌ ئاماده‌ کردن و چاپ کردنی ته‌فسیری قورئانی پیرو‌زو تا ئه‌مرویش که‌سانی وه‌ک (شیخ محه‌مه‌دی خا‌ل) و مه‌لا محه‌مه‌دی کو‌یی و مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مو‌ده‌ریس و عوسمان عه‌بدولعه‌زیز محه‌مه‌د و کامه‌ران به‌ درخان و مه‌حمودی حاجی ئه‌حمه‌د ^(٢٢) و چه‌ندانی تره‌وه‌ به‌ ده‌یان به‌رگه‌و شیوه‌ی جیا‌واز ته‌فسیریان به‌ چاپ که‌یاندوه‌و که‌یشتونه‌ته‌ چه‌ند هه‌زار لاپه‌ره‌ی چاپکرا‌و که‌چی دکتۆر له‌ کتێبی (زمان و ئه‌ده‌بی کوردی) ^(٢٣) پۆلی شه‌شه‌می ئاماده‌یی‌دا که‌ به‌شی خویندنه‌وه‌و ئه‌ده‌بی

خوێ نووسیویه تی چاوی سه رنجی ئه وه موو به رگه ئه ستوورانه ی ته فسیری چاپکراوی نه بینیه وه له (ل ٢٤٨) دا ئیشاره تی داوه که گویا قورئانی پیرۆزیش به کوردی ته فسیر کراوه وه کو ته فسیری (سه فوه ت) که ته نها دهنگی هه یه وره نگی نی یه، تانیستاش یه که م جاره له کتییی قوتابخانه دا چاپکراو پشت گوێ بخری و په نجه بو (ده ستنوس) رابکیشری ت، له لایه کی تره وه ئه وه ی به لامه وه سه یره که ئایا ئه م بهی داگرته ی دکتور له مه پ ته فسیرو ئه م بابه تانه دا تاچه ند خزمه تی فیکری خوێ ئه که ن وگور ئه دهنه به ر په وتی میژووی کو مه لایه تی و چو ن له گه ل فیکری خویدا جوتیان ئه کات.

٥ - دکتور له پیشه کی یه که یدا چه ندان قسه ی تی به لکش کردوه وه هیچ کامیان توخنی واقع نا که ون و تینا که م ئه م ده ست هه لبه ستانه چی ئه گه یه نن و له چ کانیاویک ده م ته ر ئه که ن ؟ ئه وه تا له (ل ٩) دا جاریک به ئینگلیزی زان و له (ل ٣٣) دا وتویه تی که هات و چو ی (ره فیق حلیمی) کردوه بو مه سه له ی فه ره نس ی زانین. جا نازام ئه مه یان پیش چوونه (لوبنان) ی بووه یان دوا یی چونکه دکتور له (ل ٨) دا وتویه تی که هاتیشه وه به فه ره نس ی ئه دوا و کو مه لیک کتیب و فه ره نگی له گه ل خویدا هی ناو بوو، جا گه ر ئه و توانیی تی به فه ره نس ی بدو ی چ کاریکی به (ره فیق حلیمی) بووه ؟ هه ر له (ل ٣٣) شدا وتویه تی که (ره فیق حلیمی) سه فوه تی به شاعیری باش داناوه و سه ر چاوه که یشی کتییی (شیعرو ئه ده بیاتی کوردی) ^(١١) یه. له راستیدا نو سه ره له سه ره تای ئه و کتیه یدا که سالی ١٩٥٦ چاهی کردوه و به رگی دووه مینی له وه دواوه که نه ته وه ی کورد شاعیری زو ره و بیچه که له و شاعیرانه ی له کتیه که دا باس کراون شاعیرانی تریش هه ن و کو مه لیکی ریز کردوه وه کوو (مارف خه زنه دارو مه نگوری و توفیق وردی و هه وری و سه فوه ت) و گه لیکی تر جا گه ر دکتور رازی ئه بی مارف خه زنه دار به (شاعیر) ی چاک دا بنین ئه و رایه که ی ره فیق حلیمی سه باره ت (سه فوه ت) وه ر ئه گرین. لیره دا ئه لیم مه رجیش نی یه که هه موو بو چوونیکی ره فیق حلیمی به خال و کو ماوه بقه بلین، ئه وه یش له یاد نه که ین که دوا ی ده رچوونی کتیه که (مه نگوری) ^(١٢) به و ناو هی نا نه رازی نه بوو.

٦ - پیشه کی نووس له (ل ٣٢) دا سه باره ت به و مزگه وته ی که باوکی پیش نوێژی تیا ئه کرد و کارووباری ئیسلامی تیا به رپوه ئه برد له وه دواوه که له بنه ر ه تا مزگه وتی حاجی مه لاره سوولی باپیری تی و به هه له به مزگه وتی (باشچاوه ش) ناوی زراوه که چی له کاتی که دا گه رامه وه بو کتییی (هونراوه ی کوردی له دوری بوردی) ^(١٣) که سالی ١٩٣٥ چاپکراوه و سه فوه ت نووسیویه تی (موده رسی

مزگوتی باشچاوهش له سلیمانی مه لا مستهفا سه فوټ (جا تیناگم بو ئه م مه به سته دکتور شاره زایه یان باوکی که لیږده دا په ندیکې پیره میرد جی ی خوږه تی:

موده عی وازی له هق هیڼاوه شایهت بو دیفاع هه لی کیشاوه

شتیکې ئاسایی په مزگوت ناوی (باشچاوهش) بیت و که س له سه ر ناو تووشی چوورتمو نه نگی نه هاتووه و له و ولاته ی که پیشه کی نووس پروانامه ی (کاندیدات) ی تیا وه رگرتووه ئیستاش زور ناوی ئیسلامی ماوه و که سیش قه ده غه ی ناکات، خو گه ر به و پئی په بییت نه بوايه ناوی مزگوتی (پاشا) له هه له بجه له دواي (۹۵۸) هه بکرایه به کو ماری !.

۷ - دکتور له م پیشه کی یه دا به بی تیرامان و هه ست به لیږسینه وه کو مه لی قسه ی شه ن و که و نه کراوی خستووه ته به ر چاو، له (ل ۱۲) دا نه لی (له سالانی په نجادا هه ندیک چار له گه ل ناشتی خوازاندا ناو و ئیمزای هه بوو نه گه ر سه یری روژنامه کانی سالانی ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ بکه ین دیسان ناو و ئیمزای له ناو پشتگرانی به ره ی نیشتمانیدا ده بینین) لیږده دا له جی ی خوږدایه تی که بلین گرنګ نه نجام و سه قام گیری هه لوږست و باوه رو نیهادی ده روونه و له هه مان کاتدا نه پرسین که ئایا به رنامه ی لیکولینه وه ی زانستی یانه به م جوړه یه ؟ چونکه کام روژنامه و کام ژماره ؟ خوینده واران بی یانه وی بو راستي بگه رپن نه بی سه رجه م روژنامه کوردی و عه ره بی یه کانی عیراق بپشکنن به لام دیاره مه سه له که هه ر قسه یه و بو یه نه توانراوه په نجه بو سه رچاوه کان رابکیشریټ و بو ئه م مه به سته یش هانا نه به مه به ر بیرره و هری فه قی و پیاوه ئایینی یه کانی سلیمانی ! یان له (ل ۲۸) دا ده رباره ی شیعره کانی سه فوټ نه وه ی که (ره نګه له ژماره کانی ژین و ژیان دا شیعر ی بلاوګراوه ی هه بیټ به لام به داخه وه نه مانتوانی هه موو نه و ژمارانه بگه رپین) به لام هق و ابو دکتور نه مه ی نه نووسیا په چونکه له روژی ۸/ ۱۱/ ۱۹۸۴ دا له کتبیخانه ی سلیمانی له لای ماموستا (مه حمود توفیق خه زنه دار) هوه وتویه تی که له (له ندهن سه یری کتبیخانه که ی نه دمونس م کرد که پیشکه شی کردووه به نوکسفورد و هه موو ژماره کانی (ژیانه وه) و (ژیان) م بینو به ره مه مه کانی (عه بدولو احید نوری) م تیا دوزیوه ته وه)، باشه گه ر شیعر ی باوکی بلاوګرایته وه دکتور پئی نه نه زانی و به تاسو و و نه له اوه بو نه گه راوه ؟ دکتوریک که شیعر ی که سانی تری قارس کردبی و ترنجانبیتی دیوانه که ی باوکی یه وه وه که له مه ودوا لی نه دوین، ئایا بو شیعره بلاوګراوه کانی کیومالی بو

ناکات و به زمان و قه له م لاپه په کانی هه لناداته وه !!! نه ک هه ره ئه مه یش به لکوله (ل ٣٥) دا ئه وه ی درکاندووه که حاجی مه لا ره سول جی نشینی حاجی کاک ئه حمده بووه) و بو ئه مه یان لیکولینه وه ی فراوان ئاماده یه و ئومیده وارم به زوویی ریگای بلاوکردنه وه بگریته بهر.

٨ - چاو خشان دنیك به دیوانی (سه فوهت) داو ناو تووکردنی سه لیه وه به هره و پیشکه وتنی شیعره کان به چاوکی نرخ برین ئه گه یه ئه و رایه ی که نه ته وه ی کورد له به ره به یانی میژووه وه ژماره یه کی زوری له م شاعیرانه هه یه و بگره زوربه ی مه لاکانی کوردستان کو مه له شیعیان هه یه گه ره له مانه به رزتر نه بن که مترنین و (به لام چونکه نه خو یان شوانیک و نه باخه که یان پاخه وانیکی بووه به خو یان و نه ده بیانه وه پایزی ناکامی به هاری ژینیانی له ریشه ده ره یانه وه) (٣٣) هه ل و مه رجی تاییه تی یان بو نه ره خساوه تا به ره مه کان یان ری چاخانه بگره به روتنه نات له (میژووی نه ده بی کوردی) داناری (٢١٢) شاعیری کورد تو مار کراوه جگه له روژنامه و گوڤارو سه رچاوه کانی تر. که چی پیشه کی نووس و ئاماده که ری دیوانه که له م راستی به رووی وه رچه رخانه دووه و بیرورای سه یری سه بارت شیعره کان هه لپشتووه، بو نمونه له (ل ٤٦) داو بو شیعری (ماسی) که له بنه رت دا شیعیکی ئاسایی به و ته نانه ت ناچیه ریژی شیعره کانی (سه فوهت) خویشی به وه به لام دکتور چه ند دیریکی له سه ر نووسیوه و رای گه یاندووه که بی که س و به ختیار زیوه ره له کاتی خویندنه وه ی شیعره که دا چه پله ی ئافه رین یان بو لید او وه له و سه رده مه یشدا و اتا سالی (١٩٤٣) ته مه نی پیشه کی نووس (٨) سالان بووه، (٣٣) دکتور به مه یشه وه نه وه ستاو وه له سنووری بغه نزیک بووه ته وه و وتویه تی (جاریک بیرری ئه م شیعرانه م بو چه واهیری مه زن باس کرد ده بیوت زور تازه یه ... نو یگه ری به) جاری پیش هه موو شتیک ئه وی ئاگاداری بیرورای چه واهیری بی سه بارت شیعره قوناخه کانی شیعره هر زو و به و راستی به ئه گات که ناوبراو ته نانه ت نکولی له به هره و تواناو سه لیه ی (به یاتی). ئه کات وله و مشت و مپه نه ده بی یش ئاگادارین که له نیوانیان دا رووی داو ئیتر نو یگه ری چی و بو قسه به ده م شاعیریکی گه وره وه بکری که له زمانی کوردی بی ئاگایه ؟ لیره شدا ئه لیم بوچی دکتور باسی نالی و مه وله وی و هیمن و وه فایی و هه ردی بو چه واهیری نه کردووه و ئایا له و هه موو گه ورا نه دا باسی (سه فوهت) کردن به لگه ی چی به ؟ ئایا نوینه ری نه ده بی کوردی به ده سمایه ی (سه فوهت) وه کورد به جیهانی روشنبیری نه ناسینی ؟ ئه مه له کاتی کدا که له (الواقعية في الادب الكردي) به که دا پلار ده گریته مه وله وی و به و هه موو گه وره یی به وه به نازانستانه لی ئه دو ی. (٣٤) له لایه کی تره وه کاتی گه پامه وه سه ر

نه و ژماره يه ي که لايوژو به راوردنم کرد له گڼل شيعري ناو ديوانه که دا بينيم جياوازي که وره له نيوانياندا هه يه و ده ستکاري کراوه و ئيشاره تيش به م گورپنه نه کراوه، نه مه جگه له وه ي دکتور به هه له ژماره ي گوڤاره که ي نووسيوه که له راستيدا ژماره (۱۱) ي سالي (۴) ي گوڤاري که لايوژه.

۹ - له م ديوانه دا پارچه شيعر هه يه که زور ديريان وهك خوي يان به بيراز کراوي له شاعيراني تره وه وه رگيراو و تیکه ل به شيعره کان کراون.^(۳۶) ليږه دا دکتور ناگاي له م شتانه يه و که چي په نجه ي له ناست نه م وه رگرتن و ده ست به سه را گرته ي باوکی به رز نه کردووه ته وه ! به لام بو حيسابي خوي به ناگا و زرنگه، هه ر بونموونه پروگرام وري ره وه که ي خوي له پيشه کی کتيبي (شيرين و خه سره) دا ناسي يه وه و دنياي شله ژاند که گوايا (مه مه دي مه لا که ريم) لي ي وه رگرتووه و هه ر نه م مه سه له يه و چهن د شتيکی تر بوو که بيوونه هه ويئي نه و نووسينه ي گوڤاري (الثقافة)^(۳۷) من ليږه دا نه مه م به لاهه گرنگ ني يه و راست و چه وتي بيرو رايه که ي دکتور له مه ر نه و کتيبه ناگا دارنيم، گرنگ نه وه يه بو خه لکی قه پانه که ي بچووکتري شت نه خوينيته و بو خويسي ليکدانه وه يه کی جياوازي هه يه.

نه وه تا له (ل ۴۰) داو شيعري يه که مي ديوانه که نه لي:

خه يائي عه شقي هيند که رمه له سه رما
له زستانا ني يه باکم له سه رما

هه ر ته واوله و ديږه ي (حه مدي) يه وه وه رگيراوه که نه لي:

خه يائي عه شقي رووته وا له سه رما
به رووتي بويه نيمه باکي سه رما^(۳۷)

۱۰ - له (ل ۵۸) داو بو شيعري (دولبه را) کوت و مت و شه و بيرو شيوه و ئاهه نگی سه رجه م شيعره که له به ره ميکی (نه حمه دي کوږ) وه وه رگيراوه که وتويه تي:

دولبه را دايم ده نـاـلـم ده م به ده م شام و سه هه ر
جاري ناپرسی له حالـم چاو عوقابي خوش خه به ر

سه فوہ تیش وتوہ تی:

دولبه را تاکه ی بنالم دم به دم هر سوبح وشام
بوچی ناپرسی له حالَم خوشه ویستی خوش که لام

هر چه نده دکتور له پراویژداو بو شوینه ونی نیشاره تیکی بچوکی بو
نم مه سه له یه کردووه و به لام ته نها نه وهی درکاندووه که هونه ره شیعر ی یه که ی
چووه ته وه سهر (نه حمه دی کور).

۱۱ - له (ل ۷۴) دا شیعر یک بلاو کراوه ته وه به لام له راستیدا هر دپره ی بیرو
زاده ی شاعیریکه و له نه نجام دا نم شیعره ی لی دروست بووه، واتا سه رجه م
چه شنی دپوچامه په و هر به یته ی دنگو ئال و والای شاعیریکی تره و نه وه تا له
دپری دووه م دا نه لی:

شه و روژه له بهر به رقی نه له تریک و چراخان

که نه مه هر ته و او له شیعره که ی (مه لا حه مدون) هوم
که وتوہ تی:

شه و روژه له بهر به رقی قلیج و رم و سونی

له دپری چواره میشدا وتوہ تی:

نم که ردنه بی که رده که وه ک جامی بلووره

به خویندنه وه ی یه کسه ر دپریکی (هردی) مان بیر نه که ویتته وه:

نه و که ردنه بی که رده که وه ته ختی بلووره^(۲۸)

۱۲ - له (ل ۹۴) دا چوار ینیکی بیخود بلاو کراوه ته وه و گویا به ره می
(سه فوہ ت) هو به هه له له دیوانی (بیخود) دا چاپکراوه به لام به بی ی نه و

سه رچاوه ده ستونوسه ده وله مەندانەى كه ئىسته له بهر ده ستدان به ره مى
ببخوده له جى خويده تى كه بخريته وه ديوانه كهى مه لا مه حمودى
ببخوده وه.

۱۳ - شيخ ره زاي تاله بانى (۱۸۳۵ - ۱۹۰۹) نه وشاعيره بزورگه يه كه له باتى
تيغى ده بان تيغى زوبانى هه بووه ده يان كه س له ترسى هيرشه شيعرى به كانى
زاره تريك بوون كه چى دكتور شيعرىكى نه م جواميره ي به پهرواله وه دال قوت
كردووه وخزان دوويه تى ديوانه كهى باوكى يه وه، نه وه تاله (ل ۱۱۰) ي ديوانه كه دا
نوسراوه:

سوئالم كرد كه چين بهر بوونه وه، نه وه نه حسى قبر سچمه
دوو ليفه ي دا به يه كدا كاكه شيخ قادر وتى لچمه

كاتى كه نه گه پينه وه دوو تويى ده ستونوسه كو نه كان نه پينين كه زاده ي
ببرى شيخ ره زايه وه ه جوى شيخ مه حموده لچه ي كردووه نه لى:

تعجب گرتمى له وهى به ربوو له وه نه حسى قير سچمه
دوو ليفه ي دا به يه كدا خاله مه حموو وتى لچمه^(۳۱)

۱۴ - له (ل ۱۱۰) دا نيوه ديريكي (مه حوى) نوسراوه بو نيوه كهى ترى وتراوه
كه تيه لكيشى (سه فوه ت) ه به لام وانى يه و زاده ي ببرى ماموستا نه جمه دين
مه لايه.^(۳۲) له (ل ۱۴۱) شدا چوارينيكي عه ره بى نيشان دراوه و خراوه ته خانه ي
شيعره كانى (سه فوه ت) وه كه چى له به ره مه كانى (موفتى زه هاوى) يه.^(۳۳)

۱۵ - نه مانه بوون به نوو كه قه له ميكي درشت هه ندى له نات ه واوى يه كانى ديوانى
سه فوه ت و پيشه كى يه كهى، وه نه گه ر دكتور به چاوى داهينانه وه پروانته هه ندى
به ره مى دواكه وتوو هه ز نه كه م نه وه بزاني كه داهينان به ستراوه به
پويستى يه وه هر دوو كيشيان ديارده ي لايه نيكن له لايه نه كانى فلسفه،
تاكو نه و داهينانه باشترو ره ساتر خزمه تى راستى فلسفه ي بكات و پتر گوپيني
واقيعى ميشكى مروف بگريته خو نه و زووتر گو ي نه مرى ده باته وه، به لام
داهينانيك كه پويستى يه كى ريكه وت ئاساو نيوه چل ده برپيت وله مه يدانى
فلسفه ي پيشكه وتن خوازي لابات نه وه نه ك داهينان نى يه به ته نيا به لكو كا
به رديكيشه وله مه يدانى فيكر دا قووت كراوه ته وه، ره خنه ي ره سه نيش له مه يدانى
پيرو زى خويده داهينانه به لام چ ره خنه يه ك ؟ نه وهى كه بتوانى بيرو

راگنده له كان هه لته كينى نه ك دهستی خوش وتن و هه لدان بگری به سنگه وه بو به ره مئى كه دژى مهيدانه فراوانه كانى بيروراي پيشكه وتن خوازي يه. نه ده ب كه ديارده يه كى كومه لايه تى يه پيوسته له سه ر بناخه يه كى دروست بنیان بنرى و لاپه ره رووناكه كان بگريته وه.

سه رچاوه و په راويزه كان:

١ - مه به ست له و داره ره شه يه كه له باخچه كى مزگه وتى (باشچاوه ش) بووه له زور شوينى ديوانه كدا ناوى هاتوه.

٢ - نه وه تا (مصلح مصطفى جه لالى) نووسه رى كتيبى (شيخ نوورى - دهنگى ره سه نى شيعر) له (ل ١٦٠) دا بو گره وه كه رى روزنامه ي (پيشكه وتن) سالى ١٩٢٥ ي ده ستيشان كردوه و سه رچاوه كه شى (ل ٢٠٦) ي (الواقعية في الادب الكردي) دكتور عيزه دين مسته فايه، دياره سالى (١٩٢٠) راسته وه كه له دووتوبى نه م نووسراوه دا باس كراوه. خو گه ر نه و كتيبى نه كرايه به سه رچاوه بيگومان نه وه له يه رووى نه نه دا.

٣ - نه ندرىه جيد (١٨٦٩ - ١٩٥١) بو نه م وته يه بېروانه گوڤارى به يان ژ ٤ س ١٩٧٠ (ل ٣٤).

٤ - دكتور عيزه دين كه پيشه كى يان باسيكى نه ده بى نه نووسى هيند باسى لاوه كى تى نه ترنجينى كه زنجيره ي مه به ستى له ده ست نه بچرى و هيچ بايه خيك به پرگرامى زانستى نادات. زوربه ي نه و پيشه كى يانه ي نووسيونى يان هيرش و پلار تى گرتتى بى هوپه، يان بيا هه لدانى كه سانيكه كه مه به ستيتى، يه كيك له و قسه ساردو سپرانه ي كه له پيشه كى كتيبى كدا خستوونى يه به ر چاوه نه و هيرشه يه تى بو (هينم) ي مروف و شاعير و كولنه دهر، بى نه وه ي له و راستى يه كه يشتبى كه (هينم) هاوشانى هه موو كه سپك نى يه وه له خويدا هه لوپه كى به رزه فره و قوتيله ي داگير ساوى ناو كه بهرو ماله كانى هه موو زحمه ت كيشه دلسوزه كانى نه م كوردستانه يه. (بو نه مه ش بېروانه (پيشه كى عه مه رى جه لالى - ١٩٨٢).

٥ - سوپاسى كاك (ره نووف بيگه رد) نه كه م كه نه و نوسخه ديارى يه ي دامى وه هه مان كات دا سه رنجى بو نه و راستكر دنه وه يه راكيشام.

٦ - زمان و نه ده بى كوردى - چاڤى يه كه م - چاپخانه ي نه سعه د - ١٩٧١ (ل ٢٣) هه ر له و كتيبى داو له (ل ١٣٤) دا شيعريكى (عبدالقادر نه حمه د) ي ناموزاى له گه ل كورته ميژوويه كى ژيانى بلاو كراوه ته وه. نه وه ي جى ي سه رنج بى له كاتى خويدا دكتور (مه مه د نورى عارف) ره خنه يه كى به جى ي له سه ر نه م كتيبى نووسى به لام به بى نه وه ي په نجه بو نه م خالانه ي ئيمه را بكيشى، بو نه م ره خنه يه ش بېروانه روژى كوردستان (ژ ٣ - ٤) نه يلوولى ١٩٧١ (ل ٤٢) له دوايشدا دكتور عيزه دين وه لاميكى پر له هيرشى دايه وه، بېروانه هه مان گوڤار (ژ ٧) مارتى ١٩٧٢ (ل ٤٩).

٧ - نه وانه ي (مردن و نامرن) گوشه يه كى دكتور ه ناو به ناو له هاوكاربيدا بلاويان نه كاته وه له سه رجه م نه و باسانه دا كه تا ئيستارووناكى يان بينيوه كومه لى سه رنج و پياچوونه وم هه يه و ناو اته خوانم به زوويى بلاويان بكه مه وه.

۸ - (صافی) ناز ناوی کاکه مسته‌فای هیرانی یه. سالی ۱۸۷۳ ی زاینی له‌دایک بووه‌له سالی ۱۹۴۱ دا کوچی دواپی کردووه، دیوانه‌کی بو جاری یه‌کم سالی ۱۹۵۳ له‌لایه‌ن (موحسین دزه‌نی) یه‌وه چاپکراوه، بو‌دووه‌م جاریش به‌شیوه‌یه‌کی فراوانتر سالی ۱۹۷۳ کیو موکریانی به‌چایی گه‌یاند.

۹ - بېروانه دیوانی صافی - ۱۹۷۳ چاپخانه‌ی کوردستان (ل ۸۸).

۱۰ - نه‌وانه‌ی به‌شداری گره‌وه‌گه‌یان کرد نه‌مانه بون (شیخ نووری شیخ صالح، مسته‌فا سانیب، جه‌میل سانیب، مه‌لا که‌ریمی ناتیق، ناو‌ره‌حمان به‌گ، شیخ نووری شیخ بابا عه‌لی، محمه‌د عبدالرحمان، نه‌سیری حاجی سعید زاده‌عه‌بدو لره‌حمان، مه‌لا حه‌سه‌نی قازی، هادی سانیب) نه‌م ناوانه‌یش له‌کاتی خویدا له‌ماموستا (نه‌چمه‌دین مه‌لا) م وه‌رگت و سالی ۱۹۷۹ به‌ئاگاداری نووسه‌رو دلسۆز خوالی خوشبوو عه‌بدو‌لا جه‌وه‌ر پرسیارم له‌خوالی خوشبوو مسته‌فا سانیب کرد و نه‌ویش ناوه‌کانی سه‌لماند.

۱۱ - الواقعية في الادب الكردي - ۱۹۶۶ ص ۲۰۶.

۱۲ - کتییی ناو‌براو‌ستیک هه‌له‌ی میژوویی و نه‌ده‌بی گرتووه‌ته‌ خو، باسیکی فراوانم ناماده‌یه سه‌بارت به‌م کتییی و دواپی به‌دواپی بلاو‌کردنه‌وه‌ی نه‌م نووسینه‌م نه‌ویش ریگی چاپ نه‌کریته به‌ر.

۱۳ - به‌داخوه زۆر له‌وکه‌سانه‌ی که‌دهرباره‌ی چیروک نه‌نووسن و نه‌نانه‌ت ببیلیوگرافیا ناماده‌ نه‌که‌ن ئیستاش له‌وه‌ ئاگادار نین که‌روژنامه‌ کوردی یه‌کان له‌ دایک بووی چ سه‌رده‌میکن، نه‌وه‌تا (حسین عارف) له‌باسیکی دا به‌زمانی عه‌ره‌بی دهرباره‌ی چیروکی کوردی به‌هه‌موو له‌خو‌رازی بوونیکه‌وه‌وتویه‌تی که‌روژنامه‌ی ژیان دهر‌چوو و ئینجا روژنامه‌ی ژیان‌وه‌ جیگه‌ی گرت‌وه‌که‌دیاره‌پنجه‌وانه‌که‌ی راسته. بو‌نه‌مه‌یش بېروانه‌ مجله‌ الإقلام - العدد ۲،۲ شباط وازار ۱۹۸۴ ص ۱۳۵. هه‌روه‌ها بېروانه - عشرون قصه‌ کردیه. من منشورات کاروان ۱۹۸۵ ص ۲۰۸.

۱۴ - بېروانه گۆستان - مسته‌فا سه‌فوه‌ت - به‌غدا ۱۹۶۸ (ل ۴).

۱۵ - روژی نوی ژ ۸ س ۱ تشرینی دووه‌می ۱۹۶۰ هه‌روه‌ها بېروانه (ناله‌ی ده‌روون) ۱۹۸۴ (ل ۲۰).

۱۶ - که‌له‌وی شاییکی سه‌خت و کوپه‌ به‌رامبه‌ر گوندی دلیژیه‌یه.

۱۷ - له‌کتییی (که‌نجینه‌ی فه‌ره‌نگ و زانست) که‌له‌ دانراوه‌کانی (محمه‌د صالح ئیبراهیم) وه‌ ناز ناوی (شه‌پۆل) ی هه‌یه‌ و بریتی یه‌له‌ (۸۸۶) لاپه‌ره‌ له‌ باسی کامه‌ران به‌درخان دا‌په‌نجه‌ی بو‌نه‌وه‌ راکیشاوه‌ که‌ته‌فسیری هه‌یه‌ و چاپکراوه‌.

۱۸ - نه‌وشه‌ش کتییی که‌بو‌پۆله‌کانی ناوه‌ندی و ناماده‌یی دانراون به‌شی نه‌ده‌به‌که‌یان به‌ن له‌هه‌له‌و که‌مو کوپدی، هیوادارم به‌ره‌خنه‌یه‌کی دروست کاریکی پو‌ست به‌جی به‌ینم.

۱۹ - دکتۆر له‌نه‌تروحه‌که‌یدا به‌هه‌له‌ی میژوویی چاپکردنی نه‌م کتییی نووسیه‌وه‌وای داناه‌ که‌له‌ چاپکراوه‌کانی سالی (۱۹۵۵) هه‌به‌لام سالی ۱۹۵۶ چاپکراوه. بېروانه الواقعية في الادب الكردي - ۱۹۶۶ ص ۲۴.

۲۰ - بېروانه گو‌فاری شه‌فوق - ژ ۴ نیسانی ۱۹۵۸.

۲۱ - بېروانه (هۆنراوه‌ی کوردی له‌دوپی بوردی) سلیمانی - چاپخانه‌ی ژیان - ۱۹۳۵.

- ۲۲ - میژووی نه ده بی کوردی - چاپی یه که م - ۱۹۵۲ (ل ۵۳۵).
- ۲۳ - دکتور به بی واتای خوئی له دایک بووی سالی (۱۹۳۵) ده بوئه مهش پروانه - الواقعية في الادب الكردي - هروه ها پروانه - وعي العمال - العدد ۵۴۸ کانون الثاني ۱۹۸۰.
- ۲۴ - له م باره یه وه ماموستای ره خه گر (ره ئوف عوسمان) به ناو نیشانی (عالم مولوی الرومانسي والواقعية المطلوبة) به زمانی عه ره بی بیروچکه ی دکتوری رهت کردووه ته وه. پروانه (جريدة العراق) العدد ۲۱۸۳ في ۴/۴/۱۹۸۳.
- ۲۵ - (کاک محه مدی مه لا که ریم) یش شیعیکی (شیخ مه حمودی مه زن) ی خستووه ته چاپی دووه می دیوانه که ی (بی که س) وه پروانه دیوانی بی که س - چاپی دووه م - ۱۹۸۰ (ل ۲۱۵).
- ۲۶ - پروانه الثقافة - العدد (۴ - نیسان ۱۹۷۶).
- ۲۷ - دیوانی حه مدی - چاپی یه که م - ۱۹۵۷ (ل ۱۶۲).
- ۲۸ - ژین ژ ۵۷۷ - (۲۴ ی ئابی ۱۹۳۹).
- ۲۹ - نه م شیعه ی شیخ رهزا له چه ند ده ستووسی که دا هه یه و لام پاریزراون. له م ماوه یه شدا برای دلسوز کاک (نه حمه د حسین بیداد) له که ل چه ند دپه شیعیکی تر دا بوئی هینام.
- ۳۰ - له سه ره تای سالانی (۱۹۶۰) دا له خویم بیستووه ونوو سیومه ته وه له ده ستووسیکی ماموستا نه جمه دین مه لا دا هه یه که سالی ۱۹۵۱ نووسیویتی یه وه...

سه رنج:

سه رجه م نه و ده ستووسانه ی له م باسه دا ناویان هاتووه له کتبخانه تاییه تی یه که ی خاوه نی نه م باسه دا پاریزراون له پال کومه ئی ده ستووسی تر دا.

پیدا چوونه وهی

سی سهرنجی شانوی

- رپیوار سیوهیلی -

شانوی «کویر ئوغلی» له ۱۳ - ۱۹۸۴/۱۲/۳۰ له سهر شانوی چالاکی قوتابخانه کان به هاوکاری کومه لیک لارو پیشکه ش کرا. ئه م شانونامه یه له «نه فسانه ی کویر ئوغلی» ی په شار که مال و چیروکیکی که له پووری سه مه دی بیهرنکی یه وه به ناوی «کویر ئوغلی و هه مزه که چهل» له لایه ن کاک شه فیق محه مه ده وه ناماده کراوه وه رخوشی هه ستا به ده رهینانی.

کاک دلاوه ر قه ره داخی له ژماره (۱) نووسه ری کورد - خولی سی یه م - ووتاریکی ره خنه یی به ناوی «شانونامه ی کویر ئوغلی له بهر تیشکی سی سهرنجدا» نووسیوه.. دیاره خاوه ن ووتار له چه ند خالیکی گرنگی شانوی یه که دواوه. به لام له بهر نه وه ی نه و شانوی یه له دوو سه رچاوه ی جیاوازه وه ناماده کراوه و کاک دلاوه ریش لیک جودا نه کردونه ته وه، بویه له که لیک جیدا تیپینی یه کانی مه به ست ناپیکن.. هه روه کو خوشی ده لیت جاریک شانونامه که ی بینوووه.. له بهر نه وه پی ی تیده چیت لاوازی تیپینی یه کانی له نه نجامی نه و یه کجار بینینه وه بن! ته نیا جاریک بینینی شانونامه یه کی وا، نابیته رپگر بو له سهر نووسینی، به لام ده بیت ره خنه گر بزانیته له سهر کام لایه نی بنووسیت، لایه نی هونه ری یان مه به ست و بیر ی بابه ته که ؟. به هه رحال، من لیزه دا به پی ی توانا وه لامیکی چه ند لایه نه ی بوچوونه کانی کاک دلاوه ر ده ده مه وه. هیوا خوازیشم جیگه ی خویان بگرن:-

په گه زی فیکر له شانونامه که دا، یان راستر بلین ته وهره ی پووداوه کان له سهر دوو فیکر ده خولینه وه... که هر کامیکیان خاوه ن سیمو تاییه تی په کی خویه تی و په که میان ده بیته ته واوکه ری دووه میان و دووه میش هو ی مانه وه ی په که مه... ده توانین ده ست نیشانی هر دوو فیکره که به مشیویه بکه ین:

په که م: فیکره ی سهره کی شانوک (الفکره الرئيسیه).

دووه م: فیکره جولاندنه وه ی شانوی په که (الفکره المتحرکه).

فیکره ی سهره کی شانونامه که له ودا خوی ده بینی که کویرنوغلې و هاوریکانی له سهر بنه مایه کی مه وزوعی داویانه ته چیاو ده یانه ویت توله له به کی بولوو پاشای عوسمانی بکه نه وه. نه مه ش له نه نجامی «میل، هیان به چاوه کانی پیریوسفی مه یته ری به کی بولوو دا. به لام رهوتی شانوی په که گورانیک دی تیده که ویت نه ویش بردنی دوو جوانووه که په له لایه ن رهوشه نه وه، نیتز لیره وه هاوکیشه که دروست ده بیته و نه م کرده نوی په، واته زیاد کردنی (قیرات و دورات) بوسه پووداوه که ده بیته فیکره ی جولای شانوی په که. (الفکره المتحرکه). هریه که له م دوو فیکره په بینر به لای خویاندا پاده کیشن و نه وه لویسته عه قلی په ی که دهره ینه ر ده یه ویت دروست ده بیته. به لام دهوری دهره ینه ر وه کوشی که ره وه ی کیشه و مل ملانیکه له دهرخستن و نییراز کردنی هریه که له و دوو فیکره یه دا خوی ده نویته، به پشتیوانی نه وه وکارانه ی به کاریان دینیت له شیکردنه وه ی پووداوه کاند... نه م مه سه له یه له شانوی (هاملیت) یشدا به پوونی ده بینریته وه. ته ماشاده که ین باب ته که له هاملیتدا کوشته، فیکره ی سهره کی ده بیته توله سه ندنه وه و گه پان به دوا ی حه قیقه تدا، تارمایی باوکی هاملیتیش ده بیته فیکره ی جولای.

هر له به ر بوونی نه وه دوو په گزه فیکری په شه ناتوانین سیمای پاله وان (به مانا فراوا نه که ی) ببه خشینه هاملیت و کویرنوغلش! چونکه مه ودای کارتیکردنی هریه که له (تارمایی باوکی هاملیت و قیرات و دوراتیش) که مترنی په له سهر پووداوه کان له مه ودای کارتیکردنی هریه که له که سیتی هاملیت و کویرنوغل...
- نه مه بی گوی دانه نه و قوناغه میژوویی په ی هریه که له م دوو شانوی په ی تیدا نووسراوه.

بویه هندی جار دهره ینه ر به پهی نه وه لویسته ی لای خوی دروست بووه په ناده باته به ر نییراز کردنی لایه نیکیان. هره وکو کاک شه فیک که سیتی کویرنوغل له سهره تاوه بارزکرد، به لام نه ی توانی قه ناعه ت به بینر بکات که که سیتی کویرنوغلې پاله وانه وه لگری فیکره ی گشتی شانونامه که په، که رچی

خوښى وای نه ويستايه ... که واته کوږتوغلې و هاو له کانيشې مادام نه بونه ته
 ه لگري سيمای چينايه تی خوږيان، ناشتوانن ته حدیدی هریه که له جه مسره
 سلبي و نیجایی به که بکن. که واته ده بیت دهرینه ربوعدی رومانسی و میسالی یان
 پې بیه خشیت، بونه وای بینه ریش ه لویستی خوږی به رامبه ر ه ردو و به ره که
 ده ست نیشان بکات.

هه رچی موسیقاشه، وه کو وه سیله به کی کاریگر نه که بو (توندو تول کردنى
 په گه زه فیکری به که) ! به لکو وه که هوکاریکی یارمه تی دهری دهرینه ر له
 شی کردنه وای مل ملانیکه دا، دهوری خوږی ده بینیت و پاشان هم کاری گه ری به
 لای بینر ده بیت په له کردن له ه لویست و هرگرتندا ... که دهرینه ری زیره که
 بری جار له بری نه وای به دیالوژ شته کان شی بکاته وه، دینی نه و دهوره کاریگره
 ده داته موسیقاو به کاری دینیت ...

نه گه رچی (دایکه نازاکه ی به رتولد بریشت) نامریت ! به لام نیمه مه به ستي
 بریشت له به کارهینانی نه و موسیقایه له کوتایی نه و شانویی به دا پوون
 ده کهینه وه: له پیشه کی چاپی شانونامه ی «ه لچوون و داچوونی شاری
 ماهاگونی» دا بریشت نووسیویه تی:

(ده بیت موسیقا هوپه که بیت بو شیکردنه وای کیشه سهره کی به که، نه که
 توندو تول کردنى. هه ر وه ها ده بیت ه لویستی بینر له به رده م کیشه سهره کی به
 که دا به ریته پیشی و پهنگو و پوویه کی دی پې بیه خشی).

له به رنه وه هم کرده یه پیش نه وای دهوره که ی و ابگیریت که جه ماوهر
 دوورخاته وه له (خروشانندنه ه ستي به که ی) هه ستا به پوونکردنه وای
 لایه نه کانی نه و کیشه یه و به مش کاتی و هرگرتنی ه لویستی فیکری بینر ی نریک
 خسته وه. به پیچه وانه ی موسیقا له درامای نه رستویدا، که هوپه کی هانده ره بو
 بینر خسته گیزاوی پووداوه که وه.

نه مه جگه له وای دهرینه ر پستی به شانوی ملحه می نه به ستيو بو
 دهرهینانی شانویی که، به لکو ته نیا سوود لی و هرگرتن بوو !! هه رچی
 به کارهینانی فلیمی سینه مایی و سلایدیشه، دیسانه وه هوپه کی دین بو نریک
 خسته وای بینر له واقعیعه وه و دنده دانی بینر له به رامبه ر ه لویست و هرگرتندا.

کویر ئوغلی

له نیوان ئەفسانەو

واقیعدا

گەرچی ئامادەکاری شانوییە که، سوودی له هەردوو بابەتە که یەشار که مال و سەمەدی بیهەرنگی وەرگرتبو، بەلام وەکۆ دەردەکەوت زیاتر سیمای بابەتە که ی بیهەرنگی پێوە دیار بوو. بۆیە تییینی یە که ی ئیمەش له و دەلاقە یە وە یە... یە کێک له و پەنگو پووە تایبەتی یانە ی ئوسلوبی سەمەدی یی جیا دەکریتە وە له ئوسلوبی کهسانی دی ئە وە یە سەمەد دە یە ویت هاوکی شە یە که له نیوان ئەفسانەو واقیعدا دروست بکات. هەر بۆیە شە ناتوانین بە و بەرەمە ی کاک شە فیک پشنتی یی بەستبوو بڵین «ئەفسانە». چونکە سەمەد کاتیک ئە و بابەتە ی نوسیووە وە ویستویە تی ئە و سیمایە ی یی ببەخشی و ئە و پەنگو پووە واقیعیانە یە ی تیدا بەرچەستە بکات... ئە م پروسیسە ش (العملية) لای سەمەد تی هەلکیش کردنی دوینی یە بە ئە مپووە و هەنگاوانە بو دوا پوژ.

دیسان یە کێک له سیماکانی تری چیرۆکەکانی بیهەرنگی بوونی پالەوانی شاراو (المختفی) که ئە م پالەوانانە دە وریکی زۆر کاریگەر دە بینن له فیکرە ی بابەتە کانیدا بە گشتی بی ئە وە ی ببینرین! هەردوو ئە م سیمایانە بە هە ولە که ی کاک شە فیکە وە دیار بوون، که یە که میان شی کردنە وە ی پە مزە ئە فساناوی یە که بوو (قیرات و دورات) وە کو فیکرە یە که، پاشان ئاگادار کردنە وە ی بینەر له وە ی که «نیگار» مندالی دە بییت. ئە م مندالە جگە له وە ی دە بیته پالەوانە سەرەکی یە که، پێک و راست دە شبیته کاکلە ی فەلسە فە ی بیهەرنگی و دوامین پووداوی «نیستا» ی ناو بابەتە که یە تی و یە که م دیار دە ی «داهاتوو» ی مە سە لە یە کی گە وەرە ترە.

لە بەر ئە وە سە مەد هە روە کو چۆن ویستویە تی بابەتە که له پووری یە که له چوارچیو یە کی واقیعیانە ترو نو ی تردا بنوسیته وە، ئاواش ئاگاداری ئە وە ی کردووە که «حد» یك دروست بکات له نیوان که سیتی نیو بابەتە که له پووری یە که

داوکه سیټی پالنه وانه کانی زاده ی بیرى خوی... نه وهش له پروانگه ی لیکدانه وهی
نه و قوناغه میژوویی یه ی که هر کامیک له و دوو جوړه که سیټی یه ی تیدا
خولقاوون..

نمونه ی نه م جوړه پالنه وانه لای بیهره نگی زوړن. بو نمونه چیروکی
«نولدوزو قه له ره شه کان». نه که رچی نولدوز ته وهره ی گشت پووداوه کانه، به لام
نابینه پالنه وانی بابه ته که به لکو دهوری پوونکر دنه وه و ناسینی که سیټی پالنه وانی
ناو چیروکه که ده بیښت که خوشکه که ی یه شاری هاوړی ی نولدوزه... واته
پالنه وانه چه شاردراوه «مختفی» یه که. یان له «نه فسانه ی خوشه و یستی» دا قوچ
علی هه مان دهوری نولدوزی هه یه، له بهر نه وه نه میش نابینه پالنه وان، ته نیا ری
خوشکه ریکه بو ده ست نیشانکردنی پالنه وانی چه قیقی ناو نه فسانه که که
«هه لاله» یه.. نه مه بڼ گوی دانه زوری وکه می ناساندی نه و جوړه که سایه تی یانه
له چیروکه کاند ا.

هر کامیکش له م که سایه تی یانه، چ خوشکی یه شاروچ هه لاله ش،
پالنه وانی نیستا - «حاضر» نین ! به لکو نووسر ده یه ویت له نه نجامی زیندوو
کردنه وه ی پالنه وانه کانی دویښی وه و نیشاندانی واقعی نه مېرووه پالنه وانی
به رجه سته ی خاوه ن هه لویست بخولقپښی، که نه وهش به پروونی له چیروکی
«ماسی یه ره شه بچکوله که» دا، دیاړه...

له بهر روښنایی نه و چه قیقه تانه ی سهره وه و پشت به ستنی ناماده که ر به
بابه ته که ی بیهره نگی ده توانین ده ست نیشانی نه و هه له زقه بکه ین که کاک
دلاوهر له نه نجامی ناگانه بوونی له پرهنگو پوو نه بعا دی که سیټی پالنه وانه کانی
بیهره نگی تی ی که وتووه. نه ویش ته ماشا کردنی که سیټی کویر ئوغل یه وه کو
پالنه وانی فیکری شانونامه که و تاوانبار کردنی تی به دروست کردنی (پق وکینه له
ناخی خویدا به رامبه ر به گی بولوو ! له نه نجامی نه وه ی «میل» به چاوی باوکیدا
هاتووه و پاشانیش که نیگاری ناسی و بو ی دهر که وت باوکی نه ویش له دیوه خانی
به گدا قولی بریدراوه، نه م رقه ده بیته توله سه ندنه وه (!!).

باوهر پی بوونی کویر ئوغل یه توله سه ندنه وه، بنه مایه کی میسالی هه یه و
هر نه وه شه بزوتنه وه که ی کویر ئوغل وه کو بزوتنه وه یه کی عه شایه ری لیکر دووه.
یان هه روه کوکاک دلاوهر ده لیت: (دوا ی نیشته جی بوونیشیان له «چاملی بیل» دا،
سیفه ټپکی خو به ده سته وه دهرانه به خو یه وه ده گری و پیلانه که شی ته نها له
چوارچیوه ی چاملی بیلدا سه قام گیر ده بیټ)...

نه م رهفتاره ی کویر ئوغل وه کو که سیټی یه کی سلبی له شانونامه که دا،
دیسانه وه هو یه کی هانده ره بو خو دوزینه وه ی بینه ر له واقعید او پیزانینی نه رکی

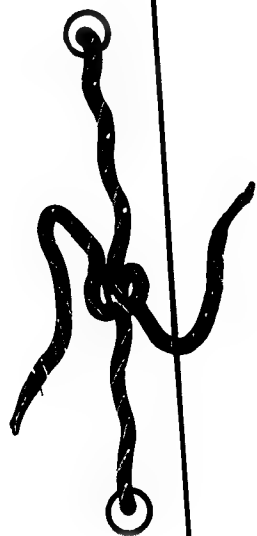
سهرشانی. جگه له وهی به ئاواتی بوونی مندا له که وه یان هاتنه وه نه هاتنه وهی «قیرات و دورات» وه هوله که جی ده هیلت و له نه نجامی لیکدانه وهی پرووداوه کانیش هه لوێسته عه قلی یه که ی دروست ده بیته. لیڤه وه ده توانین بلیین، بینهر پاش نه وهی هه ردوو به ره که ی جیا کرده وه که وه بیرکردنه وه، پروودای یه که م کوتایی دیت و بیرکردنه وهی نه ویش له «قیرات و دورات و مندا له که ش» ده بیته به ردی بناغه ی پروودای پاش نه م پرووداوه که خوی ده وری تیدا ده بینیت به هه ولدانی بوکه یشتن به هه ردوو نه سه په که، وه کو په مزی فیکره یه که ئنجا مندا له که ش که ده بیته هه لگری نه و فیکره یه و جاریکی دی کویر ئوغلی یه کی کامل ده بیته وه سیه لای چامل بیل یه کان... گوڤانه که ش له م خاله وه دروست ده بیته واته دراما که کوتایی بهی نایه ت...

هه لبه ت نه م تیبینی یه ی ئیمه له روئیای بیهره نگی یه وه بومه سه له که سه ری هه لداوه. هه رچونیکیش ته ماشای بکه ین ئاماده که نه یه توانیوه خوی لی پزگار بکات وه ولپکی سه ره که وتوانه شی داوه...

له کوتاییدا ده لیم، که رچی من سه ره باسه کانی ووتاره که ی کاک دلاوهرم نه گرتوون، به لام به گشتی تیبینی یه کانم ووتاره که ی ده گرنه وه هیواداریشم جی ی خویان بگرن.

کوتایی

رَبِّهِ

خوشك و براییانی به پریز

ئاماده بووانی یادی تازه کردنه وهی ۲۰۰
ساله ی شاری سلیمانی خوشه ویست..

● که بوتری سلیمانی، وینه ی ره سه نایه تی و کوردایه تی و بیگه ردی له سهر ئاسوی شانوی روانیندا نه دره وشیته وه.. شیعره به تام و له ززه ته کانی بابا تاهیر و خانی و نالی و شیخ نوری و بیگه و گۆران نه بن به په پوله ی ره نگاو رهنگو هه موویان پیکه وه روو نه که نه گول و گولزاره که ی سه یوان و پاش چه ند دهقه یه که نه ده ن له شهقه ی بال به ره و به رده قاره مان نه فین، بوئه وه ی به لین و به یمانی خوشه ویستی و خو سووتانیان له پیناوی مانه وه ی ووشه ی ره سه ن و به ره و پیشه وه چوون و کۆلنه دان تازه بکه نه وه..

● که ناوی سلیمانی نه بیستم، هه رچی شتی نه مرو به هیز هه یه له م کوردستانه خوشه ویسته دا سهر دانه نوینی و به دهم ئاهه نگو ره شبه له ک و زه ماوه نده وه سروودی نه ی ره قیب و نه ورۆز دووباره و سه دیاره نه کاته وه.

● زۆر ئاسایی یه که روباره کان شانازی به هاژه ی شه پوله کانیان بکه ن، کیوه کان به لووتکه به رزه کانیان، کانیاهو کان له ئاوه ساف و بیگه رده کانیان ده ریاکان به قولایی ده روونیان، بالنده کان به وه ی که پپان نه کری جه رگی ئاسمان بدین و بکه نه نه و په پری به رزایی یه وه..

واته کوردیش به گشتی و پوله کانی شاری سلیمانی خوشه ویستیش به گشتی بویان هه یه شانازی به سلیمانی بکه ن، چونکه نه م شاره قاره مانه به دیریایی ته مه نی دا نه مه حکوومی عه جه م بووه و نه سوفره کیشی ئالی عوسمان..

به ئی کورد بۆی ههیه شانازی به م شاره بکات چونکه شاری ههلهت و قوربانییه، شاری ئازایهتی و دلیرییه، شاری شهشی ئهیلول و بهردهرکی سهراو حوزهیرانه، شاری ئهدهب و هونهرو شیعره.. شاره خوشهویستهکهی شیخ مهحمودی نهمره..

● ئه م ههنگاوهش که یه کیتی ئه دیب و نووسه رانی کورد لقی سلیمانی ناویهتی بۆ تازه کردنه وهی یادی دووسه د ساله که دامه زرانه ی ئه م شاره، باشترین نمونه یه بۆ وه فاداری و دلسۆزی نووسه رهکان به رامبه ر شاره خوشه ویسته که یان.

● منیش به ناوی گوڤاری نووسه ری کورده وه که دهنگیکی راسته قینه ی نووسه رانی کورده به گشتی به ئه دیبانی سلیمانی، یاخود به دهسته ی به ریوه به ری یه کیتی نووسه رانی کوردی لقی سلیمانی ئه لیم، پیروزییت کرده وه که تان، پیروزییت ئه م ههنگاوه به نرخه تان و پروام واپه که شاره قاره مانه که تان هه ر وه ک خوی ئه مینی و به هه میشه یی سه ر قافله ی کاروانی پێشکه وتنی کورد ئه بی..

محمد بهدري

سه ر نووسه ری گوڤاری

نووسه ری کورد

١٩٨٥/٩/١٥

هه گبه ی هه ولیر

به ته له فون: سیقه —

سالی ئەم ساله ی شاره دیرینه ی هه ولیر لیواو لیو بوو له کوپو دیدارو زنجیره لیکۆلینه وهی هه مه چه شنه ی ئەدهبی و فیکری و هونه ری و روشنبیری به جوړی که هه م دل خوش و هه م مایه ی تیرامان و باری سه رنجیکی ورده و پپووستی به هه لوه سته یه کی قول و له بارو لیتۆژینه وه هه یه، ده کری ئەم سال - هه ر وایشه - به ساله زیڕینه ی کوپ به ستن بدریته قه له م و سوپاسیکی گه رم و پیرو زباییکی گه رم تریش له و دام و ده زگا روشنبیری و ئەدهب و میلیه یانه بکریت که به و په ری له خو بو رده وه هاتنه کوپری کوپ به ستن و دل و چیژ ده روون و بیری دانشتووانی ئەم شاره و نه خوازه لالا کوپری ئەدی و روشنبیرانیان زاخ داو بوونه مایه ی ئەو هه موو ده ست پیشکهری و شانازییه، هیوا دارین له وهرزه جیا جیاکانی روشنبیری و له مه و لای خویان داو له بهر پلانیکی وردو بزێودا له م لیپرسینه وه یه دا به رده وام بن و ویژدانی میژوویی و روشنبیری خویان به سیننه وه و دریغیش له به ستنی هیچ جوړه کوپریکی به جوش و خوش نه که و دووریش بن له وهیشوومه ی روژگارو له هاش و هووشی «مژیدات» و له مه چه ک بادان و له رقو کینه و به گیانیکی برایانه و به بیریکی دیموکراتیانه سه ره به ستانه بکه و نه فریای (راستی) و فریای وشه ی پیروزی کوردی، گومانیش نییه هیچ شتی، له راستی گه وره تر نیه و ئەبی هه موو لایه ک له به رده م (راستی) دا ده ست له سزگ، بن مه به ستیش هه ر ته نیا خزمه تی ئەو وشه یه که هه موومان هه لوه داو شه یدای ئەوین.

• یه کیتی نو و سه رانی کورد •

١ - به بوئه ی ئاهه نگه کانی ئازارو نه وروژه وه به کیتی ئەدی و نووسه رانی کورد - سه رکردایه تی لقى کوردستان و هه ر سى لقه که ی له هه ولیر و دهوک و سلیمانی دا میهره جانیکی خنجیلانه ی شه ربان ربان، خست و شاعیرانه ی تیدا به شدار بوون: (ساجا ئاواره - پیربالی مه خه رود - عه دنان ته ترووشی - سامیه مه مه د - عبدالخالق سه رسام - رده خازن عیسی - صلاح محمد - عبدالرحمن

مزوری - محمد ئەمین پینجیونی - عوسمان شەیدا - خالد حسین - دلشاد مەریوانی - شەهاب عوسمان).

۲ - زانکۆی (صلاح الدین) یش بە ھاریکاری لە گەڵ دەستە ی رەخنە گرانى ئەدەب شان بە شانی یە کیتی نووسەرانی کورد لە ناوەرەستى نىسانی ئەم سالا دا زنجیرە لیکۆلینە وە یەکی فراوانی بو ئەدەبی بە راوردکاری سازکردو گەلی لیکۆلینە وە ی بە پیزو شایان و بە نرخى تیدا رەپیش کرا و چە شەھا مونا قەشە ی بو سازدرا ئە وە ی شایانی باسیش بێت و مە بە ستى ئیمە بێت ئە و نووسەر کوردانە بوو کە لە گەل برا عەرەبە کانیان دا بە شداری ئە و زنجیرە بایە خدارە یان کرد (د). کامل بصیر - کریم شارەزا - رەئوف عوسمان - ئەحمەد سالار - حەمە فەریف حەسەن - عبداللە عەباس - محەمەد ئەمین ھەورەمانی (ھەر وەھا لە روژی سییە می زنجیرەش دا ھەمدیس کوژیکی شیرینی شیرین خۆیندە وە بو شاعیرانی کورد و عەرەب ھاتە کایە وە ئە و شاعیرە کوردانە ی کە بە شداریان تیدا کرد ئە مانە بوون (محەمەد - بەدری - خورشیدە بابان - محەمەد ئەمین پینجیونی - ئەحمەد تاقانە - صلاح شوان).

• دەزگای روشنبیری و بلاکردنە وە ی کوردی •

۱ - بو یە کەم جارو ئەم سالا و لە روژی روشنبیری کوردیدا ئەم دەزگایە میھرە جانیکی فراوانی بو شیرۆ ئەدەب سازدا و بو ماوە ی سی روژ خەلکی شاری خستە خرۆشان لە روژی یە کە ما ئەم شاعیرانە و ھەریە کە لە روانگە ی چیژی خویە وە چە ند شیرێکی پیشکەشی دانشتوان کرد (پیربال مەحمود - مەغدید - سوران - عبداللە عەباس - جەلال ساکار - عبد الخالق سەرسام - جەلال خوشناو - نازم دلبەند - ئیسماعیل) لە روژی دوو میشتا پیشانگایەکی فراوانی (کتیبی کوردی) لە ھۆلی کتێبخانە ی گشتی ھەولیر بە ئە نجام گە یاند لە دوا روژیشدا دەستە یەکی ھەلبژاردە لە سترانیژانی کورد (حسین عەلی - گول بە ھار - عیسا بەرواری - خەلیل وەندی - فؤاد ئەحمەد) کوتایان بە و روژە پیرۆزە ھینا.

۲ - کوژیکی بو کاک شیرزاد عبد الرحمن بە ناوی (روژنامە گەری و داھینان).

۳ - کوژیکی بو کاک مەحمود زامدار بە ناوی (پیشکەوتی ئەدەب و زمان لە کوردستانی بە درخانە وە تاکوتایی گوڤاری گە لاویژ).

۴ - کوژیکی بو کاک مەحمەد خەرد بە ناوی (چەن ھەلوەستە یە ک لە بەردەم خەبارانی ئە نۆر مەسیفی).

- ۵ - به بۆنه‌ی له دایک بوونی سه‌روکی به‌ریز صدام حسین هه‌مدیس له لایه‌ن ئه‌و ده‌سگایه‌وه کۆریکی گه‌وره‌ بو‌ ماموستا جه‌ لال خوشناو سازینرا.
- ۶ - له وه‌رزى دووه‌می روشن‌بیری ئه‌و ده‌زگایه‌ش داو به‌ بۆنه‌ی جه‌ژنه‌کانی ته‌موزه‌وه کۆریکی فراوان بو‌ ماموستا مه‌ولوود سوورچی و به‌ ناوی (چه‌ن لایه‌نیکی میژوویی ئێران عیراق) سازدا.
- ۷ - هه‌ر بو‌ هه‌مان بۆنه‌ کۆریکی خنجیلانه‌ی شیعرى بو‌ ئه‌م شاعیرانه سازاد (عبدالله ئه‌قدسی - مه‌حمه‌د سالح - جه‌ لال خوشناو - مه‌غدید سو‌ران - سه‌فه‌ر شه‌عبان - وه‌صفی ردینی - صلاح سه‌یدوک... تاد).
- ۸ - کۆریک بو‌ کاک سه‌روه‌ر ئه‌حمه‌د به‌ ناوی (دیستوفیسکی و ژووره‌که‌ی راسکولینکوف).
- ۹ - کۆری بو‌ کاک مو‌حسن ئه‌حمه‌د به‌ ناوی (مه‌رگه‌و خوشه‌ویستی و سیکس) له دیوانی هاشم سه‌راج دا.
- ۱۰ - کۆریکی فۆلکلۆری بو‌ کاک عومه‌ر عه‌زیز به‌ ناوی (داب و نه‌ریتی کورده‌واری له ده‌شتی هه‌ولێردا).
- ۱۱ - کۆریکی ره‌خنه‌یی بو‌ کاک خالد جوتیار به‌ ناوی (ئه‌فسانه‌ی کوردی و دیوی گردی ره‌ش).
- ۱۲ - کۆری بو‌ چله‌ی شاعیری ده‌شتی هه‌ولێر (مه‌لا خه‌لیل مو‌خلیس) له لایه‌ن کاک جه‌ لال سنجاوییه‌وه.
- ۱۲ - کۆریکی شیعر خویندنه‌وه بو‌ ئه‌م شاعیره‌ لاوانه (ه‌ریدون به‌رزهنجی - ئیسماعیل به‌رزهنجی - صباح ره‌نجده‌ر - مه‌حمه‌د حوسین هه‌له‌بجه‌یی - قوباد جه‌لی زاده -... تاد).
- ۱۴ - کۆری بو‌ کاک (فه‌یسه‌ل دیهاتی) به‌ ناوی (گه‌رم بو‌ونه‌وه یا گه‌رم نه‌بو‌ونه‌وه له‌ لای جه‌ لال به‌رزهنجیدا).
- ۱۵ - کۆری بو‌ ماموستا جه‌ لال خوشناو به‌ ناوی (ده‌روازه‌یه‌ک بو‌ کاویس ئاغای نه‌مر).
- ۱۶ - کۆریکی زانستی به‌ قیدیو و فانووسی سیحری بو‌ دوکتۆری قوتابی جه‌ لال صدیق به‌ ناوی (مایه‌سیری له ژیر نه‌شته‌ری بزیشکی دا).
- ۱۷ - کۆری بو‌ کاک حه‌یدره‌ عبدالرحمن به‌ ناوی (چه‌ند سه‌رنجیکی ره‌خنه‌گرانه به‌ شانۆگه‌ری خه‌وسیا مه‌ند).
- ۱۸ - بو‌یه‌که‌م جار له‌ میژووی شانۆی کوردیو! هه‌ر له‌ لایه‌ن ئه‌م ده‌زگایه‌وه له‌ کو‌تایی ئه‌م مانگه‌ داو بو‌ ماوه‌ی سی‌ رۆژ زنجیره‌ لیکۆلینه‌وه‌یکی فراوانی (شانۆ ئه‌ده‌بی شانۆیی) ساز ئه‌دری و گه‌نێ شانۆ نووسرو هونه‌رمه‌ندی تیدا به‌شدار ده‌بیته‌.

● ئەمىندارىتى گىشتى روشنبىرى و لاوان ●

لە لاين ئەم ئەمىندارىتىيە و بە ھۆى بە پىو بە راىە تى روشنبىرى
جە ماوەر ئەم كۆرە روشنبىرىانەش ساز دراون :-

۱ - كۆرۈ بۆ مامۇستا مە لا عەزىزى پەش بە ناوى (رەشاىە تى و سىپىياتى لە
دەشتى ھە ولىردا).

۲ - كۆرۈ بۆ كاك روستەم باجە لان بە ناوى (كارىتىكردنى مە تەل بە شەر
بە رھە مى ئە دەبى كوردى).

۳ - كۆرۈ بۆ كاك بە ياد عبد القادر بە ناوى (دەنگ سازى لە زمانى كوردىدا).

۴ - كۆرۈكى فولكلورى بۆ مامۇستا مە لا داود .

۵ - كۆرۈكى رەخنە گرانە بۆ مامۇستا حسين رواندزى.

ئەو ھى شاىانى باسش بىت و جىگە ى سەرنج و تىرپامانىكى تىژ بىت ئەو ھى
كە ھەر لەم سالە دا كە لى شانۇگەرى كە لى پىشانگە ى ھە مە جورى پلاستىكى و
فوتوغرافى لە سەرانەرى ئەم شارە دا سازدراو ھە موژدەيكى مەزنى پىيە و نياز
خوازشىن ھە موو لايەك لە ئەركى پىروزيان دا سەركە و تەو بن.

